

M. Mok

***het geheim van
De Beukenhorst***

M. MOK:

Het geheim van
DE BEUKENHORST

Een prettig, vlot geschreven boek, ontspannend en rijk aan afwisseling. De sympathieke hoofdfiguur, een jonge man die zojuist in Amsterdam zijn rechtenstudie heeft beëindigd, besluit tot een welaangename rustige vakantie in het plaatsje Eelstwoude. Hij zou deze rust ook zeker genoten hebben, ware het niet dat indertijd zijn goed gesitueerde tante uit Amerika op zeer geheimzinnige wijze spoorloos was verdwenen. Het lag in haar voornemen zich in Eelstwoude te vestigen, maar sinds de aankondiging van dat verlangen, al jaren geleden, heeft niemand ooit meer iets van haar gehoord.

Op verzoek van zijn oude moeder, maar ook omdat zijn eigen nieuwsgierigheid in hoge mate is geprikkeld, begint hij een onderzoek naar deze verdwenen tante. Al spoedig wordt hij voor de meest onverwachte gebeurtenissen geplaatst, waardoor hij verward dreigt te raken in een groot aantal raadsels en intriges.

De lezers zullen met gespannen aandacht de vele verwickelingen volgen en zeer zeker een zucht van verlichting slaken wanneer zij volledig deelgenoot zijn geworden van het beklemmende geheim dat deze jonge jurist weet te ontsluiëren. Wanneer zij er bovendien getuige van zijn hoe hij zijn levensgeluk vindt, is er reden tot dubbele vreugde.

G. F. CALLENBACH N.V.

NIJKERK

HET GEHEIM
VAN DE
BEUKENHORST

M. MOK

HET GEHEIM
VAN DE
BEUKENHORST

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK.

EERSTE HOOFDSTUK

Niet zo heel veel mensen is het gegeven het doel, dat zij zich gesteld hebben, zonder omwegen te bereiken. Het is zelfs de vraag of zij, die het steeds voor de wind gaat, de gelukkigsten zijn. Door schade en schande wordt men wijs, zegt het spreekwoord.

Nu had Hans Bartels zich niet met schande overdekt, doch wel, gelijk zovelen, schade opgelopen. Dat was gebeurd in de donkere jaren van oorlog en bezetting. Hij had zijn studie in de rechten afgebroken en zijn plaats in het verzet ingenomen, toen het hem onmogelijk werd, nog langer passief te blijven tegenover het grove onrecht, dat hij overal zag begaan. Hij was maar een gewone jongen, van eenvoudigen huize. Het viel zijn moeder, sedert jaren weduwe, niet gemakkelijk, de kosten voor zijn studie op te brengen. Hans was geen held en hij verbeeldde zich ook nooit, dat hij het was. Maar gedurende zijn jongensjaren waren hem enkele beginselen ingeprent, die hij ook later, volwassen geworden, nog als onaantastbaar beschouwde. Tot deze beginselen behoorde, dat men het recht niet mocht buigen; dat men de zwakke en weerloze moest beschermen en niet mocht vervolgen; dat men zijn medemens met liefde en eerbied en niet met haat en verachting tegemoet diende te treden.

Toen hij nu zag, hoe alles wat hem dierbaar was onder de

voet werd gelopen, sloot hij zich aan bij hen, die de strijd tegen het geweld hadden aangeboden. Dat was niet zo moeilijk; vele van zijn studiegenoten waren hem al voorgaan. Er was zelfs iets aantrekkelijks in deze strijd. Men deed niet alleen de gehate onderdrukker afbreuk, men werd zelf een ander mens: een samenzweerder, een deel van een eenheid, die hogere belangen diende; men vergat allerlei dagelijkse zorgen, omdat daarvoor andere zorgen in de plaats waren gekomen: de bereiking van het doel, dat men zich met een bepaalde onderneming gesteld had, maar ook de nieuwe en betere wereld, die uit de chaos van de oorlog zou ontstaan.

Het was een vreemde, opwindende tijd; een tijd, waarvan hij later soms dacht, dat ze nauwelijks bij zijn leven behoorde. Hij heette geen Hans Bartels meer, maar vandaag Kaspar de Groot, morgen Evert Baanders, overmorgen weer anders. Misschien bestond er inderdaad een onverbrekkelijk verband tussen de mens en zijn naam; misschien werd men inderdaad een ander, wanneer men de naam aflegde, die men bij zijn geboorte had meegekregen.

Hoe het ook zij, de vreemde tijd van het verzetswerk werd gevolgd door de nog vreemder, nog schrikwekkender tijd in gevangenis en concentratiekamp. Hier leefde men in een wereld, waar de gewone maatstaven in het geheel niet meer schenen te gelden, waar bruten een gezag hadden gevestigd, dat dat van God en maatschappij volkomen te niet scheen te doen. Het was niet meer dan schijn, maar men moest alle krachten van ziel en lichaam inspannen, om zich innerlijk staande te houden, om niet door wanhoop en uitputting te worden overmeesterd, om het geloof te behouden aan de eeuwige waarden, die ook hier, binnen het

prikkeldraad van het kamp, hun heerschappij bleven uitoefenen. De hemel, die hier boven de gevangenen stond, welfde zich elders over de vrije mensen, maar hoe ver, hoe eindeloos ver was toch die vrije wereld.

Men kan na zulke ervaringen niet in de maatschappij terugkeren en zijn werkzaamheden weer opvatten, alsof er niets aan de hand is geweest. Hans Bartels kon het al daarom niet, omdat hij ziek was. Tengevolge van de ontberingen had hij longtuberculose gekregen. Door bemiddeling van de Stichting 1940—1945 werd hij uitgezonden naar Zwitserland. En daar, in Davos, belandde hij alweer in een vreemde wereld, maar een, die precies het tegendeel was van die, welke hij zojuist had verlaten. Hier legde men zich niet toe op de vernietiging van de mens, maar op zijn behoud. Hier waren het geen geuniformeerde beulen, die de toon aangaven, maar mannen in witte jassen en vrouwen in verpleegsterskleren. Hier mocht hij, hoewel pas na lange tijd, onder de vrije hemel, in de zuivere berglucht gaan wandelen. De sporen van hetgeen hij had geleden, verdwenen van lieverlee. Zijn lichaam werd sterker, de wonden in zijn ziel verschrompelden tot littekens. Soms, in de droom of op een eenzame wandeling, werd hij nog door een kwellende herinnering overvallen. Maar daar was de hulpvaardigheid, die hem ieder uur omringde, het gesprek met een lotgenoot, de brieven van zijn moeder en van andere familieleden, waarin de hoop op zijn spoedige genezing en terugkeer werd uitgesproken.

Toch gingen er twee jaren voorbij, eer hij Nederland weerzag. En daarna had hij, ondanks hard werken, nog twee jaren nodig om zijn studie te voltooien. Hij woonde alleen, op een kamer in Amsterdam, had weinig omgang

met mensen en concentreerde zich bijna volkomen op zijn werk. Soms een wandeling, een enkele visite 's zondagsmiddags; een bezoek aan het Concertgebouw waren zijn enige ontspanning. En dan, gedurende de vakanties, een kort verblijf bij zijn moeder, die in een kleine marktplaats woonde. Hij had er graag langer willen blijven, niet alleen omdat hij van zijn moeder hield, maar ook om de sfeer van het oude stadje. Hij had er nog een deel van zijn jongensjaren doorgebracht en er enige tijd schoolgegaan. Het was of de stenen van muren en straten hem herkenden, als hij er rondwandelde; alles wat sedertdien gebeurd was scheen een benauwende droom; het leven was stil en goed, deze wereld een wereld van vrede. Speelde het carillon hier niet jaar in, jaar uit — men mocht wel zeggen eeuw in, eeuw uit — dezelfde simpele wijzen? Verschilden de mensen, die hier rondgingen, noemenswaard van hun voorvaderen, die hier tweehonderd of driehonderd jaar geleden hadden geleefd? Rustig volgden zij hun weg, van kind tot grijsaard, beschermd door de onzichtbare hand van God.

Ach nee, zo eenvoudig was het niet. De menselijke ondeugden deden zich ook hier gelden. Men wilde wel het goede, maar deed zo vaak het kwade. Het leven had Hans te veel geleerd, dan dat hij voor de schijn bleef stilstaan. Maar was hij zelf anders? Wie door de schijn poogt heen te dringen, leert niet alleen de anderen kennen, maar in de eerste plaats zichzelf. Hij wordt voorzichtig in zijn oordeel over de mensen. Hij weet, dat niemand er uit eigen kracht kan komen, dat daartoe meer dan menselijke macht nodig is. Hij poogt begrip te krijgen, en wat is het ware begrip anders dan liefde?

Hoewel hij dus wist, dat ook in die kleine stad het leven

niet zo gemoedelijk was als het scheen, verliet hij haar toch altijd met een zekere weemoed. Niemand zou hem verwelkomen, als hij aanstonds op zijn kamer in Amsterdam terugkeerde. Het lieve gezicht van zijn moeder, haar zorgzame woorden en gebaren zouden niet meer om hem heen zijn. Hij zou zijn eigen broodmaaltijden bereiden en 's avonds in een goedkope eetgelegenheid een warm maal nemen. Niet omdat daarginds niemand was, die vriendelijk voor hem wilde zijn, maar omdat het nu eenmaal noodzakelijk was, dat hij in de kortst mogelijke tijd zijn studie afmaakte. En merkte je eigenlijk, dat de dagen een-tonig waren, wanneer je stug doorwerkte? Deden alle mensen in die grote stad dat niet? Moesten ze niet zwoe-gen en sjouwen, in fabrieken en kantoren, op de straten en de kaden, om een stuk brood te verdienen? Bij menig-een vergeleken was hij een bevoorrecht mens, een intel-lectueel, die mocht hopen een goede positie te krijgen. Hij hield zich maar weinig bezig met de vraag, wat dat voor een positie zou zijn. Een advocatenpraktijk beginnen, daar-voor was meer geld nodig dan hij bezat, want je moest het een poosje kunnen uitzingen. Misschien kon hij bij een reeds gevestigde collega op kantoor komen of aan een assurantiefirma of andere onderneming worden verbonden. Hij maakte zich daarover geen zorgen, het zou wel terecht komen.

Het gevolg hiervan was, dat hij op de dag, waarop hij zijn laatste examen deed en de meesterstitel voor zijn naam mocht plaatsen, in zekere zin in een leegte belandde. Hij stuurde een telegram met het verheugende nieuws van zijn slagen aan zijn moeder. Het was juni, helder, zonnig weer.

Het leven ging zijn gewone gang, maar Hans Bartels niet meer. Hij kon naar zijn kamer gaan, een kennis opzoeken of misschien zelfs een paar dagen naar buiten gaan. Op een korte vakantie had hij nu wel recht. Maar waarom ging hij niet rechtstreeks naar zijn moeder? Er was een vage angst in hem, niet voor haar natuurlijk, maar voor iets in hemzelf. Is het niet altijd iets in onszelf, waar we bang voor zijn, vroeg hij zich af. We durven ons er geen rekenschap van te geven en het gevolg is, dat we hoe langer hoe meer in de knoop raken.

Langzaam liep hij door de stad en keek naar de mensen in hun zomerse kleren. Ze leken allemaal gelukkig, hoe bezorgd ze daarbij ook mochten zijn. Ze hadden een doel, ze wisten waarvoor ze werkten en leden. Ze waren verloofd of getrouwd, ze waren vervuld van hun eigen toekomst of die van hun kinderen.

Het geluk is iets heel merkwaardigs, dacht hij. Eenmaal, toen ik in het kamp zat, dacht ik dat het de vrijheid was. Nu ben ik vrij, zo vrij als ik waarschijnlijk nog nooit geweest ben, maar ik weet niet wat ik met mijn vrijheid moet beginnen. Ik heb te lang en te hard gewerkt om er naar behoren van te kunnen genieten; ik ben zo gewend aan het eentonige ritme van de dagen, dat ik me er innerlijk niet van kan losmaken. Ik heb hier feitelijk niets meer te doen en toch kan ik niet weg. En plotseling overschakelen op ander werk kan ik ook niet. Ik lijk wel een treinwagon op dood spoor.

Hij kwam op het Leidseplein, waar het asfalt blonk in de zon. Op het terras van Americain ging hij zitten en bestelde een kopje koffie. Het was er vol pratende en lachende mensen, maar Hans sloeg weinig acht op hen. Hij keek

naar de voorbijschuivende tramwagens, naar de nijdig startende taxi's, de denderende vrachtauto's en de statig voortsuizende luxe wagens. Hield hij van deze stad? Ze was de hoofdstad van zijn land, waarvoor hij op zijn wijze had gestreden. Maar dat leek al eeuwen geleden... Het leven veranderde en de dingen veranderden. Of misschien veranderden alleen de mensen. Ze leefden voort, ze werden ouder, ze gaven er zich soms opeens, niet zonder ontsteltenis, rekenschap van, dat ze ouder waren geworden. Wat kon men daartegen doen? Vast op de benen staan, een doel en een zin geven aan het leven.

Hij moest zelf glimlachen om zijn overpeinzingen. Een jongeman van zevenentwintig jaar hoeft zich nog niet zo erg te bekommeren om het oud-worden. Hij staat pas aan het begin, het leven biedt hem nog duizend-en-één mogelijkheden. Nu was hij Mr. Bartels; hij bezat een graad, die hem een zeker maatschappelijk aanzien verleende. Ja, maar hij moest zich dat aanzien ook waardig tonen, en daar ging het nu juist om.

Na een half uurtje te hebben gezeten, stond hij op en liep doelloos in de richting van de Leidsestraat. Zou hij maar niet naar de Universiteitsbibliotheek gaan, waar hij al zoveel uren van zijn leven had gesleten? Maar wie ging er nu zonder dringende noodzaak op een mooie zomerdag in een met boeken opgepropte zaal zitten? Het was veel eerder weer om aan een uitstapje, een reis te denken.

Opeens viel zijn blik op de etalage van een reisbureau. Daar lagen allerlei vouwbladen en prospectussen, er hingen en stonden foto's met de verrukkelijkste afbeeldingen van landschappen en genietende mensen. Zonder goed te weten wat hij deed, stapte Hans binnen. Achter de

toonbank zat een juffrouw, die bij zijn binnenkomst meteen opstond en hem met een vriendelijke glimlach begroette.

„Waarmee kan ik u van dienst zijn, meneer?”

Even was Hans uit het veld geslagen. Wat moest hij hier? Een grote reis was immers veel te duur en hij kon toch moeilijk over een tochtje naar Zandvoort of het Gooi beginnen.

„Eh... eh...,” begon hij, „ik had gedacht over een reis naar Noorwegen...”

„Dat kan, meneer,” antwoordde de vriendelijke juffrouw.

„Wanneer was het uw bedoeling te vertrekken?”

„Tja,” zei Hans, die zich erg warm voelde worden, „dat weet ik nog niet precies. Misschien kunt u mij wat reclame-materiaal geven, dan kan ik het eens bestuderen.” De juffrouw greep al in een kastje en gaf hem een fraai uitgevoerd boekje.

„Kijkt u eens, hierin vindt u gegevens over de mooiste plekjes in Noorwegen. En dan zal ik u ook nog de reistarieven geven. Wilt u met de trein of met het vliegtuig gaan? Of misschien met de boot?”

„Eens kijken,” zei Hans, alsof hij ernstig over dit probleem moest nadenken. En toen: „Geeft u maar het spoortarief!” Wat bezielt mij eigenlijk? vroeg hij zich af, toen hij met de papieren weer de straat betrad. Ben ik werkelijk zo verlangend om naar Noorwegen te gaan? Er sluimeren soms zonder dat je het weet begeerten in je ziel, die plotseling ontwaken. Maar ik zou echt niet weten, wat ik in m'n eentje in Noorwegen moest doen, waar ik geen mens ken en geen woord met de bevolking zou kunnen wisselen. Ik

denk, dat ik morgen maar eens op de fiets stap en dan zie ik wel waar ik terechtkom.

Hans Bartels stapte de volgende ochtend niet op de fiets, want hij ontving een brief van zijn moeder. Zij begon natuurlijk met hem te feliciteren en de hoop uit te spreken, dat hij een mooie carrière zou maken. Vervolgens schreef zij:

Ik hoop, dat je nu een beetje vakantie gaat nemen. Het spreekt vanzelf, dat ik het erg prettig zou vinden, als je hier kwam, maar je kunt niet altijd je vrije tijd bij je oude moeder doorbrengen, die niet zo best meer ter been is. Ik zit al lang op iets te broeden en dat wilde ik je nu zeggen, omdat ik je er tijdens je studie niet mee lastig wilde vallen en je er in je vakantie misschien iets aan doen kunt. Je herinnert je misschien, dat ik je wel eens heb gesproken over je tante Adriana, mijn oudste zuster. Ze was een nogal ongedurig kind en op haar eenentwintigste jaar is ze getrouwd, zeer tegen de zin van onze ouders. Haar man, Herman van der Bunt, stond bekend als een avonturier. Toen hij met Adri trouwde, had hij al allerlei beroepen uitgeoefend en niemand achtte hem in staat een gezin te onderhouden. Maar binnen het jaar vertrokken ze samen naar Amerika en daarna kregen we nog maar zelden bericht van Adri. Volgens haar zeggen ging het haar niet slecht, maar haar man scheen ook daar nog te avonturen, want iedere brief was uit een andere plaats dan de vorige afkomstig. Ongeveer vijftien jaar geleden heb ik voor het laatst van haar gehoord. Toen woonde ze in Cleveland,

Ohio, Verenigde Staten van Amerika. Ze schreef, dat Herman, haar man, onlangs was gestorven en dat ze naar Nederland terug wilde keren en zich in Eelstvoude vestigen. Zoals je wel weet, komt onze familie uit dat dorpje, maar ik was een kind van vijf jaar, toen we er vandaan gingen en ik ben er sindsdien nooit meer geweest. Waarom Adri daarheen terug wilde, weet ik niet, maar ze schreef, dat ze in goede doen was en in Eelstvoude een huis wilde kopen. Toen ik een jaar na die brief uit Cleveland niets meer van haar had gehoord, heb ik eens naar Eelstvoude geschreven en bij de gemeente geïnformeerd, of ze zich daar al had gevestigd, maar ze wisten er van niets. Toen heb ik ook nog in Amerika informaties laten inwinnen, maar in Cleveland woonde ze ook niet meer en niemand wist iets naders van haar. Dat is dus een duistere geschiedenis, maar ze is nog veel duisterder, luister maar. Ik heb me namelijk later herinnerd, dat Adri en Herman in Amerika hun naam hadden laten veranderen. Waarom ze dat hebben gedaan, weet ik niet, maar dat schijnt daar vrij gemakkelijk te gaan. Nu weet ik die nieuwe naam van Adri niet meer. Ik heb haar laatste brief nog wel, maar die is alleen met „Adri” ondertekend, dus daar schiet ik ook al niet veel mee op. Het lijkt me dus wel mogelijk, dat ze indertijd toch in Eelstvoude is komen wonen, maar onder haar nieuwe naam. Vermoedelijk leeft ze niet meer, ze was veel ouder dan ik, maar je begrijpt misschien wel, dat ik het, vooral met het oog op jou, de moeite waard vind, die zaak nog eens te onderzoeken. Adri schreef, dat ze wel-

gesteld was, kinderen had ze niet en aangezien er geen andere familieleden in de rechte lijn meer leven, zou ik haar enige erfgename zijn. Misschien vind jij het ook wel de moeite waard, er een reisje naar Eelstvoude voor te maken. Je bent nu rechtsgeleerde, dus je kunt misschien meer bereiken dan een gewoon mens. Bovendien is het een mooie streek en zo zou je het nuttige met het aangename kunnen combineren.

Hans moest even glimlachen om dat ene zinnetje: dat hij een rechtsgeleerde was en daarom meer zou kunnen bereiken dan een ander. Maar de kwestie zelf boeide hem in de hoogste mate; ze legde meteen beslag op zijn verbeelding. Een rijke tante uit Amerika — nu eens geen rijke oom — dat was een fantastisch ding! Overigens had zijn moeder gelijk: het was een duistere geschiedenis en het zou niet meevallen, er licht in te brengen. Maar wie weet, hoeveel duizenden dollars die tante had bezeten en men kon er allicht een reisje naar Eelstvoude aan wagen. Geld alleen maakt niet gelukkig, dat is waar. Het is echter evenzeer waar, dat je zonder geld in deze wereld niet veel kunt beginnen. Mocht hij er werkelijk in slagen, achter die erfenis te komen, dan zou hij plannen kunnen verwezenlijken, waarvan hij tot dusverre nauwelijks had durven dromen: zich inkopen in een firma of samen met iemand anders de een of andere zaak opzetten.

Het boekje over Noorwegen kon hij voorlopig wel opzij leggen. Misschien had hij er nog iets aan, wanneer hij in Eelstvoude succes behaalde. Op het ogenblik was het belangrijker, een gewoon, binnenlands spoorboekje te raadplegen. Eelstvoude stond er niet in. Het had geen station.

Het dichtstbijzijnde spoorstation leek zo op het oog geschat op een vijftien kilometer afstand van het plaatsje te liggen. Er zou vandaar wel een busverbinding zijn. Komen zou hij er in elk geval!

Hij voelde zich zeer opgewekt. Het gevoel van doelloosheid, dat hem na het examen had geplaagd, was verdwenen. Hij had nu een doel, al was het ook maar voor enkele dagen.

Hij schreef een briefje aan zijn moeder, waarin hij haar berichtte, dat hij zonder verwijl naar Eelstvoude zou gaan en haar zo spoedig mogelijk de resultaten melden. Om twee uur 's middags stapte hij op de tram naar het Centraal Station. Hij had het nieuwe sportpak aan, dat hij de vorige maand had gekocht, een regenjas over de arm, en aan de hand een koffertje met de noodzakelijke toilet-artikelen en een paar boeken. Hij neuriede zachtjes, hij voelde zich zo gelukkig alsof hij op weg was naar het land van belofte.

TWEEDE HOOFDSTUK

Het was al over zessen, toen Hans Bartels, na tweemaal overstappen, stoffig en enigszins vermoeid op het spoorwegstation stond, waarheen hij een kaartje had genomen. Hij bleef even om zich heen kijken, hij was hier nog nooit uitgestapt, wel eens met een sneltrein doorgekomen. De weinige reizigers waren spoedig van het kale perron verdwenen. Met de hand boven de ogen, tegen de schuin neervallende zonnestralen, verkende hij de omgeving. Links lagen wat kleine en grotere huizen, die door de gegoede burgerij van het stadje bewoond schenen te zijn. Aan de overzijde van de spoorweg lag een arbeidersbuurt, die een nogal rommelige indruk maakte. Hij zou linksaf moeten, dat begreep hij wel uit de aardrijkskundige ligging van Eelstvoude. Maar hij had nog wel even tijd. De controleur, die zijn kaartje in ontvangst nam, vertelde hem, dat er pas tegen acht uur een bus in de richting van Eelstvoude vertrok.

Zou hij er niet verstandig aan doen, het er voor vandaag maar bij te laten en in dit stadje te overnachten? Hij kon moeilijk nog vanavond laat met zijn onderzoek in Eelstvoude beginnen. Het verstand legde het echter af tegen het verlangen, zo gauw mogelijk in Eelstvoude te zijn. Hans wist zelf niet precies, waarom hij zo'n vreselijke haast had. Het kon niet alleen de belustheid op de erfenis zijn, want hoewel hij zich voornam zijn speurwerk grondig

te verrichten, gaf hij er zich rekenschap van, dat de aanwijzingen zo vaag waren, dat men wel met een mislukking rekening mocht houden. Was het dan afkeer van dit stadje, waardoor hij verder werd gedreven? Inderdaad, hij vond het er hier niet aantrekkelijk uitzien en het enigszins vervelozе gebouw met het opschrift „Stationshotel”, dat hij na enige minuten in het oog kreeg, kon hem 'geen gunstiger dunk van de plaats geven.

Het hotel had een grote open serre, waarin versleten rieten meubelen stonden. Er zat geen mens. Misschien waren er binnen wat bezoekers, maar Hans had geen lust zich daarvan op de hoogte te stellen. Hij ging in een hoek van de serre zitten en keek over de weg, die naar het station voerde. Hoe lang was het geleden, dat hij op het Amsterdamse Leidseplein zat, in de volle drukte? Hier passeerde op het ogenblik geen mens, slechts het verre geratel van een wagen en het blaffen van een hond herinnerden aan het bestaan van leven en beweging.

Hij begon zich met de plaats te verzoenen. Het mocht hier lelijk zijn, het was er stil en hij had altijd van de stilte gehouden. O, Amsterdam was een mooie stad, dat wilde hij niet bestrijden, maar was ze niet vooral mooi door hetgeen zij aan stilte bezat: haar grachten? Niet dat hij naar het leven van een bagijntje verlangde, hij was per slot van rekening een jonge vent en zeker niet mensenschuw. Maar hij hield ervan, de dingen langdurig en diep op zich te laten inwerken, zich nauwkeurig rekenschap te geven van hun wezen en er zijn conclusies uit te trekken. Vreemd, want hij was toch ook niet louter een bedachtzaam mens, anders zou hij niet zo hals over kop deze reis hebben ondernomen. Ook het avontuur trok hem aan. En nu be-

gon hij er achter te komen, waarom hij zo naar Eelstwoude verlangde: hij stelde het zich voor als een stille plaats, verloren in bos en hei, waar weinig gebeurde, maar die toch iets geheimzinnigs had. Was het soms niet wonderlijk, dat zijn tante Adri er heen had willen gaan en er nooit was aangekomen, naar het scheen? Nu moest hij toch om zichzelf lachen: wat had dat met Eelstwoude te maken?

Maar waar bleef de kelner? Of had men hier geen kelner? Hij stond op en opende de deur naar de gelagkamer. Hij kon weinig onderscheiden in de schemerige ruimte en riep: „Hallo! Is hier iemand?” Er kwam geen antwoord en toen deed hij een paar stappen naar binnen. Het inwendige van deze gelegenheid was al even schamel als het uitwendige: een kale houten vloer, saai donkerbruine muren, hier en daar verlevendigd door een reclameplaat of een prijskaart en achter de toonbank een grote glazen kast, die maar weinig bevatte. Ook de gelagkamer bleek verlaten, maar een lucht van bier en sigarenrook bewees, dat hier nog niet zo lang geleden mensen waren geweest.

De bezoeker riep nogmaals: „Hallo! Volk!” en nu kwam er door een deur achter het buffet een man in hemdsmouwen te voorschijn. Zijn kale schedel blonk in het licht, dat door de openstaande deur viel.

„Goeiemiddag, meneer,” zei hij. „Had u al eerder geroepen? Neemt u me dan niet kwalijk, we zijn juist aan de maaltijd, ziet u.”

„Ik wou ook wel graag wat eten,” antwoordde Hans. „Maar eerst liefst wat drinken, want ik heb dorst.”

„Ik zal eens bij moeder de vrouw informeren, of we u wat kunnen aanbieden,” zei de waard.

Dit was wel een erg gemoedelijke zaak. Hans, gewend elke dag buitenshuis te eten en prompt te worden bediend, moest er even om lachen. Dat kreeg je als je de provincie introk! Ofschoon hij het in de provincie ook wel eens heel anders had meegemaakt. Hij ging maar weer zitten, nu in de gelagkamer, dicht bij een geopend bovenraam.

Het viel gelukkig allemaal erg mee. Al spoedig zat Hans achter een glaasje bier, dat hem voortreffelijk smaakte. Er was soep, hij kon groenten en gebakken aardappelen krijgen en een stukje vlees. Het was meer dan voldoende.

Hij was nog niet helemaal klaar, toen de waard weer binnenkwam, met de handrug over de mond veegde en in de buurt van de bezoeker bleef staan, kennelijk om een praatje te maken. Natuurlijk ging het eerst over het weer, toen over het feit, dat het hier vandaag erg stil was. „Maar de echte vakantietijd is nog niet begonnen,” zei de waard. „Dan vindt u hier wel meer volk!”

„Kent u Eelstvoude?” vroeg Hans opeens.

„Jazeker,” bevestigde de waard, „een mooi plaatsje. Gaat u daar naar toe?”

„Ja, ik wou de eerstvolgende bus nemen.”

„Ik heb er een broer wonen,” vertelde de waard. „Ik verwacht hem aanstonds hier. Hij komt met zijn auto, dus u zou misschien wel met hem mee terug kunnen. Tenminste, als het u niet te laat wordt, want hij zal wel niet voor tien uur weggaan.”

„Ik heb geen haast,” verklaarde Hans, „maar weet u zeker, dat het kan? Ik zou niet graag de bus missen, want daarna gaat er geen meer vanavond.”

Zijn gastheer stelde hem gerust. Er konden vier personen

in de wagen en zijn broer was een joviaal mens, dat zou mijnheer straks wel merken.

„Ja, maar,” zei de bezoeker, „daar schiet me te binnen, dat ik nog geen onderkomen in Eelstvoude heb. Ik kan toch niet zo laat nog op zoek gaan?”

De waard begon te lachen. „Dan treft u het wel bijzonder, want mijn broer heeft een pension en dat is in deze tijd van het seizoen nog lang niet vol. Nee, hoor, daar hoeft u zich ook al geen zorg over te maken; hij helpt u wel aan een bed!”

Dat gaat vlot! dacht Hans. Als het overige ook zo vlot gaat, heb ik niet te klagen!

Het duurde niet lang, of er kwamen enkele bezoekers, allen dorstige mannen, die luidruchtig met elkaar spraken in een dialect, dat Hans nauwelijks kon volgen. Het kon hem niet schelen, hij opende zijn koffertje, haalde er een boek uit en ging zitten lezen. Maar zijn aandacht dwaalde telkens van de lectuur af, niet naar de omgeving, maar naar het doel van zijn reis. Wat was dit een wonderlijke onderneming. Hij zat weliswaar in het eigen land, op weinige uren reizen van zijn woonplaats, maar het leek hem, alsof hij volkomen uit zijn gewone doen was. Was hij dat dan niet? Stel eens, dat hij achter die erfenis kon komen, dan was het met het oude leven in alle opzichten gedaan. Zijn moeder en hij zouden welgestelde mensen zijn, hij zou zich kunnen veroorloven in alle rust naar een werkkring uit te zien. Maar ook als zijn speurtocht geen resultaat opleverde, zou er een grote verandering in zijn leven komen. Was alles tot nu toe normaal verlopen, dan zou hij dit misschien het einde van zijn jeugd moeten noemen. Maar het was lang niet normaal gegaan, er lag een

verleden achter hem, dat hem al jong voor ervaringen had geplaatst, die de meeste anderen in een lang leven niet opdoen. Vreemd, dat tegen de avond zijn gedachten zich zo dikwijls bezighielden — nee, niet met de vreselijke gebeurtenissen, die hij had beleefd, maar met de wonderlijke loop van het leven in het algemeen. Zoals hij hier zat was hij een rustige, onopvallende jongen. Hij verbeeldde zich niets: zo kon je er overal tegenkomen. Maar dat was nu juist het bedrieglijke, want overal liepen van die rustige jonge mensen, die oog in oog met de dood hadden gestaan, zonder dat het hun was aan te zien.

Hij keek over de stationsweg en zag in de verte de kim, roodgekleurd door de dalende zon. Het leven is een groot geschenk, dacht hij. Ben ik wel dankbaar genoeg, omdat ik nog besta, omdat ik nog mag ademen en mensen zien leven? Het is soms net, of ik tekort schiet in levensvreugde. Het leven is een ernstige zaak, zeker, maar wie het niet met blijdschap tegemoet treedt, wie vertrouwen en overgave mist, wie niet dankbaar kan zijn voor ieder straaltje zonlicht, maakt die wel op de juiste wijze ernst met zijn leven? En is dit jagen op een erfenis ook geen bewijs van tekort aan vertrouwen? Ik leef immers, ik ben weer gezond, ik heb mijn studie volbracht — nu hoef ik alleen maar aan het werk te gaan. Laat ik dit dan alleen maar als een vakantie beschouwen, besloot hij zijn overpeinzingen. Misschien had hij nog wel verder gepiekerd, wanneer niet de waard bij hem was gekomen, met de mededeling, dat zijn broer inmiddels was gearriveerd.

Hans keek op en zag, dat het licht in de gelagkamer al brandde. Er waren nu tamelijk wat bezoekers. En van dat alles had hij niets gemerkt!

„Misschien wilt u even meegaan naar de woonkamer,” verzocht de hotelier.

Hans nam zijn koffertje en zijn jas op en volgde hem. De woonkamer zag er vrij slordig uit, niet veel gezelliger dan de gelagkamer. Een man en een vrouw van middelbare leeftijd zaten er aan de tafel. Ze stonden op en Hans drukte hun de hand. De vrouw was de echtgenote van de hotelier, de man diens broer. Poolman noemde hij zich. „Ik hoor, dat u mij aanstonds gezelschap komt houden in de auto,” zei hij.

„Als het geoorloofd is,” antwoordde Hans bescheiden.

„Natuurlijk, natuurlijk! Hoe meer zielen, hoe meer vreugd, zeg ik altijd! En dan vertelde mijn broer mij ook, dat u logies zoekt. Ik heb een heel aardige kamer voor u. Voor deze tijd is de prijs met volledig pension vijf gulden per dag, dat wil zeggen als u een week blijft.”

„Dat is heel redelijk,” sprak Hans, „maar ik kan u niet zeggen hoelang ik blijf. Dat hangt er helemaal van af...” De anderen keken hem even aan, alsof ze verwachtten, dat hij nog iets zou zeggen. Maar hij hield zijn woorden in. Het was toch niet nodig, dat hij hier al met zijn onderzoek begon.

„Komt u soms in verband met dat onderzoek?” vroeg Poolman.

Hans verschoot bijna van kleur. Wat wist die man?

„Onderzoek? Wat voor onderzoek bedoelt u?”

„Dat bodem-onderzoek! Er zou naar water gespeurd worden door een wichelroedeloper of zo iemand.”

„O nee, daar heb ik niets mee te maken!” zei Hans lachend. „Ik zoek naar heel andere dingen!”

„Natuurschoon zeker,” veronderstelde de pensionhouder.

„Ja, dat ook,” gaf Hans toe. En toen ineens: „Nu ja, ik kan het u ook wel zeggen: ik ben op speurtocht naar een zoekgeraakte tante!”

De anderen barstten in een luid gelach uit. „Dan bent u waarschijnlijk aan het verkeerde adres,” zei Poolman. „Er raken bij ons nooit mensen zoek, ook geen tantes. Eelst-woude is maar een klein, eenvoudig dorpje, waar niet veel gebeurt. Alle mensen kennen elkaar en als er iemand sterft, gaat het halve dorp naar de begrafenis... Maar zullen we niet weggaan?”

Hans keek op zijn polshorloge. Het was half elf. Wat was die avond omgevlogen! Hij nam afscheid van de hotelier en zijn vrouw, die hem veel genoeg en veel succes wens-ten en volgde Poolman naar de auto.

DERDE HOOFDSTUK

Toen ze eenmaal in het vertrouwelijke donker van de auto gezeten waren, met vóór hen het gezoem van de motor en de felle stralenbundels van de koplampen op de weg, voelde Hans zich vollopen van een gelukkige spanning. Dit was de laatste etappe van zijn reis, iedere minuut kwam Eelstwoude nu een kilometer naderbij. De man aan het stuur naast hem scheen zich ook al gelukkig te voelen, hij zong zachtjes voor zich heen.

Geen onbescheiden mens, dacht Hans. Hij zou allicht nadere bijzonderheden over die tante kunnen vragen. Moest ik er eigenlijk niet zelf over beginnen? Als ik voortdurend mijn mond houd, ben ik een slechte speurder.

Telkens doken aan weerskanten van de weg boomstammen op, enkele seconden fel belicht en dan verdwijnend in de duisternis. Nadat ze een minuut of tien gereden hadden, zei Poolman: „Bent u al eens eerder in Eelstwoude geweest?”

„Nee, nooit,” antwoordde Hans.

„Dan hebt u er zeker wel van gehoord, want het heeft een prachtige omgeving.”

„Mijn moeder komt er vandaan,” zei Hans.

„O, dus u meende dat echt van die tante? Weet u, ik dacht dat het een grapje was!”

„Nee, heus niet. Het is de zuivere waarheid.”

„Maar, als ik vragen mag, hoe is dan de naam van uw moeder?”

„Duivemans,” antwoordde Hans, „Catharina Duivemans.”

„Ja, dat is een naam, die vroeger nogal in het dorp voorkwam. Er wonen nu ook nog twee oude mensen van die naam, een broer en een zuster.”

„Dat is misschien heel verre familie van mijn moeder, maar ze heeft me altijd verteld, dat haar naaste familie al lang uit Eelstvoude is vertrokken. Ze was zelf nog maar een klein meisje, toen ze er vandaan ging.”

„En die tante van u dan? Die schijnt u er toch te willen zoeken.”

„Ja, dat is een beetje een ingewikkelde geschiedenis . . .”

De auto begon te hobbelen. „We zijn er haast,” zei Poolman, „dat kunt u merken aan de bestrating. Daar wordt bij ons niet te veel aan gedaan!”

Een eenzame lantaarnpaal en een wegwijzer duiden aan, dat men een bewoonde plaats naderde. Hier en daar doemde een verlicht venster op, maar verder was alles donker. „U kunt wel zien, dat de mensen hier niet laat naar bed gaan,” zei de pensionhouder. Even later zette hij de wagen stil.

Hans tastte naar zijn bagage, maar de ander zei, dat hij die er wel uit zou halen. Reeds hoorde Hans het zachte ruisen van de bomen in de nachtwind. Hij stapte uit en voelde een prikkelende geur van loof- en naaldhout aanwaaien. Hoog boven hem stonden de sterren aan de onbewolkte hemel. Hij wachtte even, terwijl Poolman de wagen in de garage zette.

Hij hoorde hoe het geronk van de motor ophield, daarna het dichtslaan van een portier en de voetstappen van Pool-

man in de garage. Blijkbaar moest de pensionhouder er nog enige dingen beredderen, want het duurde nog wel een paar minuten eer hij terugkwam. Hans was er niet rouwig om. Met de handen in de zijzakken van zijn colbertje keek hij voor zich uit. Al kon hij weinig of niets van de omgeving zien, hoe vredig leek zij hem. Iets van die vredigheid ging op hem over, zij doordrong hem als een zoete pijn. Ik leef nog, dacht hij, ik leef nog! Het was dezelfde gedachte, die hem vervuld had, toen eindelijk, na maanden van kwelling en ontbering, de vrijheid in zicht kwam, of liever in het gehoor; toen in de verte het kanongebulder had geklonken, dat het signaal van de komende verlossing was. Hier was geen sprake van kanongebulder, slechts van boomgeruis en vonkend sterrenschijnsel.

„Neemt u me niet kwalijk,” hoorde hij eensklaps de stem van Poolman, „ik had nog het een en ander te doen.”

„Volstrekt niet,” antwoordde Hans, terwijl hij achter zijn gastheer naar de voordeur liep, „ik vond het heerlijk, even te wachten. Het schijnt me hier een prachtig dorp.”

Poolman ontsloot de deur, maakte licht en liet Hans voor- gaan. Hij stond in een ruime gang, de tegelvloer bedekt met een kokosloper, de muren met een overvloed van schilderijen.

„Dat lijkt hier wel een schilderswoning!” merkte Hans op. „Ja, dat komt wel zo'n beetje uit. Ik schilder namelijk graag in mijn vrije tijd. Zal ik u maar even uw kamer wijzen? Allen zijn al naar bed en ik vermoed, dat u ook wel naar rust verlangt.”

Ze bestegen de trap en kwamen in een corridor, even vol met schilderijen als die beneden. Er kwamen verscheidene deuren op uit. Poolman liep ze alle voorbij en opende pas

de laatste aan zijn rechterhand. „U hebt nu nog keus,” zei hij op enigszins gedempte toon, „ik zal u maar de balkonkamer geven.”

Er stond een tweepersoons bed, er was een vaste wastafel; op het eerste gezicht ontbrak er niets aan. „Een mooie kamer!” verklaarde Hans.

Poolman zette de bagage neer en antwoordde: „Ja, u zult hier wel rustig kunnen slapen. Wilt u gewekt worden?”

Maar Hans antwoordde, dat dat niet nodig was. Hij was gewend vroeg op te staan en zelfs in de rustige atmosfeer van Eelstvoude zou hij niet langer in bed kunnen blijven dan zijn gewoonte was. Nadat hij hem goedenacht had gewenst, liet de pensionhouder hem alleen.

Hans ging meteen zijn toiletpullen op de wastafel zetten. Dat was altijd zijn eerste werk op een logeerkamer. Zij kreeg daardoor iets eigens, bijna iets huiselijks, vond hij.

Vervolgens opende hij wijd de beide balkondeuren en trad naar buiten. Het was tijd om te gaan slapen, maar hij moest nog even, nog heel even, van de nacht genieten. Misschien kwam zulk een nacht voorlopig niet weer. Welke sterveling kon trouwens weten of hij de volgende dag nog zou beleven? Hij legde de handen op de houten balustrade van het balkon en ademde diep de nachtlucht in. Ergens klonk de roep van een vogel, een enkele korte kreet. Hij dacht aan zijn moeder, in de kleine stad, toen aan de vreemde taak, die hij op zich had genomen. Zou hij succes hebben? Dit heb ik in ieder geval gehad, dacht hij, deze avond, deze weinige ogenblikken.

Tien minuten later lag hij in het brede bed, maakte het er zich gemakkelijk en wilde gaan slapen. Maar dat lukte hem niet zo gauw. Zeker, het bed was goed, heel zacht en

breed, maar het was nu eenmaal niet het bed, waarop hij gewend was te slapen. En Hans was iemand, die steeds enige tijd nodig had om zich in een nieuwe omgeving thuis te voelen. Hij miste ook de bekende geluiden van de stad. Daar hoorde je af en toe late wandelaars passeren. Het geluid van hun voetstappen en hun stemmen steeg op tegen de hoge gevels en bleef naklinken in het gehoor van de eenzaam in zijn bed liggende mens. Of medebewoners van het huis kwamen nog laat thuis en stommelden op de trap of in een kamer. Een verre torenklok liet met geregelde tussenpozen haar slagen vallen, diepe bronzen klanken, die door de ruimte dreven en de gedachten langzaam schenen uit te wissen.

Zo was het inslapen in de stad. Je voelde je voortdurend omgeven door tientallen, door honderden mensen. Hier, in het stille Eelstvoude was daarvan geen sprake. De nacht bezat er een absolute heerschappij. Hans kende het dorp nog niet, hij kende de bewoners nog niet, maar hij had het gevoel, dat ze hier en daar in de duisternis lagen als verdronkenen op de bodem van de zee.

Dat was natuurlijk weer zo'n angstvoorstelling van hem, gelijk hij er wel meer had. Hij verzette er zich tegen, hij wilde sterker zijn dan de dwaze ideeën, die hem telkens weer beslopen. Hij poogde zijn gedachten te concentreren op onschuldige, prettige dingen. Een voorval uit zijn jongensjaren, een gesprek met medestudenten, waarbij veel gelachen en geschertst was. Het hielp niet, althans niet voldoende.

Er zat niets anders op dan dat hij licht maakte en zich ervan overtuigde, dat alles volkomen normaal was. Hij schaamde zich voor zichzelf, maar hij trok toch aan het

koord, dat achter zijn hoofd langs de muur omlaag hing. Knipogend keek hij in het overigens niet zo felle schijnsel. Er was niets te zien in de kamer, tenminste niets bijzonders. Natuurlijk niet.

Plotseling huiverde hij. Van buiten drong een schelle, gerekte kreet tot hem door. Wat was dat? Daaar klonk de kreet opnieuw, als een rauwe scheur in de stilte van de nacht. Hij moest van een vogel afkomstig zijn, zo'n wonderlijk wezen, dat zijn eigenlijke leven pas begint, wanneer al het andere leven ter ruste is gegaan. Een uil misschien. En vreemd, dit huiveringwekkende geluid maakte hem rustiger. Het bewustzijn, dat hij niet het enige schepsel was, dat op dit uur waakte, troostte hem. Het leven sliep nooit geheel, de stroom ging door, de duisternis was nooit volkomen.

Hij trok weer aan het koord, het licht ging uit. Andermaal klonk de kreet van de vogel, nu verder en vager. De wind nam toe, het geruis van de bomen omgaf zijn hoofd, zijn lichaam als een wolk. En in die wolk werd hij meegevoerd naar de diepe landen van de slaap.

Toen hij de volgende morgen wakker werd, scheen de zon volop in zijn kamer. Hoe laat is het? dacht hij. Hij keek op zijn horloge, dat hij naast zijn hoofdeinde op het nachtkastje had gelegd. Het wees half acht; iets later dan hij gewoonlijk opstond.

Hij bleef nog even liggen rondkijken. De muren droegen een licht gebloemd behangsel, er hingen ook hier enige schilderijen, voornamelijk bos- en heizeichten. Geen slecht schilder, die Poolman, dacht hij. En het is bijna even

stil als gisteravond. Er was alleen, van veraf, wat gehamer te horen; vermoedelijk van een timmerwinkel of een smederij.

Hij stapte uit zijn bed en ging zijn toilet maken. Het water was koel, het leek een beetje gladder dan in Amsterdam. Dit zou wel bronwater zijn, een waterleiding kon je hier niet verwachten. Beneden klonken voetstappen en hij kon ook vaag stemmen onderscheiden. Gelukkig, dan overrompelde hij de mensen niet. Het zou toch al te dwaas zijn, wanneer hij beneden verscheen, nog eer het ontbijt gereed was.

Toch ging hij eerst nog even op het balkon, om de naaste omgeving te verkennen. Aan weerskanten van de straat lagen huizen, meest kleine villa's, door een tuin omringd en daardoor tamelijk ver van elkaar verwijderd. Ze zagen er vrij nieuw uit, maar meer naar links, daar waar de straat zich tot een pleintje verbreedde, meende hij oudere huizen te ontwaren. Aan die zelfde kant moest ook een kerkje staan; hij zag althans een torenspits tussen de boomkruinen oprijzen. Poolman had gelijk gehad: het plaveisel was hobbelig, bestond louter uit kinderhoofdjes. Achter de huizen aan de overzijde glooide het terrein; het scheen langzaam te stijgen, want in de verte stonden bomen, als een hoge, donkere muur, die ver boven de huizen uitstak.

Langzaam keerde hij zich om; het viel hem moeilijk van hier weg te gaan. Aanstonds zou hij weer vreemde mensen zien, kennis moeten maken. Een mooie detective was hij! Daar was het immers om begonnen: mensen ontmoeten, vragen stellen, zich niet laten afschrikken.

Beneden, in de gang, kwam hem een grote, forse vrouw tegemoet. „Aha! u bent zeker meneer Bartels!” zei zij, ter-

wijl zij hem de hand toestak. „Ik ben mevrouw Poolman. Ik hoop, dat u hier een prettige tijd zult hebben!”

Zij wees hem de eetzaal, een ruime voorkamer, waar verscheidene tafeltjes stonden. „Misschien wilt u daar gaan zitten,” zei mevrouw Poolman en zij duidde een tafeltje dicht bij de voordeuren aan.

Hans zag, dat er, behalve voor hem, nog voor drie personen was gedekt, twee aan één tafeltje, en één aan een ander. Het aantal gasten was dus nog zeer beperkt. Over een maand zou het hier wel heel wat drukker zijn.

Hij nam plaats en even later verscheen er een jong meisje met een dienblad. Ze stelde zich voor als Marie Poolman, de dochter des huizes. In tegenstelling met haar moeder was ze tenger en middelmatig lang. Haar blonde haren hadden een glans van goud, toen ze zich door een bundel zonnestralen bewoog.

Hans had zijn ontbijt al bijna beëindigd, toen Poolman zelf verscheen. Na de gewone vragen — of het hem smaakte, of hij goed had geslapen — ging de pensionhouder voort: „Ik hoop, dat u het niet als onbescheidenheid opvat, maar misschien wilt u me nog iets vertellen over die tante. Ik woon hier al jaren, u bent hier vreemd, dus misschien zou ik u de een of andere raad kunnen geven.”

„Heel graag,” antwoordde Hans en hij vertelde Poolman het verhaal, dat hij, naar hij vermoedde, nog wel vele malen zou moeten doen.

De pensionhouder was er bij gaan zitten, schrijlings, de ellebogen op de leuning van de stoel gesteund en het hoofd op de handen. Terwijl de gast zijn relaas deed, nam het gezicht van Poolman een peinzende uitdrukking aan. Eindelijk zweeg Hans; hij keek zijn gastheer niet zonder

verwachting aan. Maar deze richtte zich slechts uit zijn gebogen houding op en zei: „Daar hebben we niet veel houvast aan, zou ik zo zeggen. Ik heb u gisteren al verteld, dat hier in Eelstvoude iedereen iedereen kent. Als u straks de straat op gaat, weet binnen een half uur het hele dorp ervan. Het lijkt me dus uitgesloten, dat uw tante hier is geweest, zonder dat iemand er iets van heeft gemerkt. Maar dan zou ik het me ook moeten herinneren. Ik zit hier nu bijna dertig jaar en ik weet precies wie hier in die tijd is komen wonen en wie is vertrokken. Natuurlijk kan ik niet al die mensen op een rijtje opnoemen, maar als de naam genoemd wordt, herinner ik me alles direct weer.”

„Dat zal wel,” antwoordde Hans, „maar de naam van mijn tante weten we juist niet!”

„Goed, dat is zo, maar dat maakt in dit geval niet zoveel uit. U zegt, dat ze hier een huis had willen kopen. Ik zou er wat onder durven verwedden, dat dat nooit gebeurd is, want dat zou hebben betekend, dat een ander er uit moest of dat ze een nieuw huis had laten zetten. En zoiets komt hier zo zelden voor, dat ik het zeker nog wel zou weten.”

Hans was door deze verklaring niet helemaal overtuigd. Hij twijfelde niet aan het goede geheugen van de pensionhouder, maar ook het beste geheugen kon falen en het was wel mogelijk, dat zijn tante een erg teruggetrokken leven had geleid, zodat slechts weinig mensen haar hadden opgemerkt. Hoewel het feit, dat zijn moeders informaties bij de gemeente niets hadden opgeleverd, deze veronderstelling wel onwaarschijnlijk maakte en integendeel tot de conclusie drong, dat zijn tante hier nooit was verschenen. Maar dat kon toch ook niet, ze had zijn moeder geschreven

en in Amerika woonde ze destijds ook niet meer. Oef! wat een puzzel. En dit was nog maar het begin. Waar zou hij het nu verder gaan zoeken?

De pensionhouder ried hem, maar eens naar de secretarie te gaan. Die was hier linksaf, vlak naast de kerk. Hij zag er weliswaar niet veel heil in, na dat negatieve antwoord van toen, maar misschien had men bij de gemeente wel eens in een ander verband iets van Adriana van der Bunt vernomen. Het was zeker de moeite waard, er even heen te wandelen. „Voor dollars doe je nogal wat tegenwoordig!” besloot hij lachend.

Dit gesprek met Poolman was precies zo verlopen als ieder verstandig mens had kunnen voorzien. Natuurlijk moest iedereen, met wie hij erover begon, zeer sceptisch gestemd zijn omtrent het resultaat van zijn onderzoek. Waarom voelde hij zich dan zo terneergeslagen, nadat de pensionhouder de kamer weer had verlaten? Wat was hij, Hans Bartels, toch een rare kerel! Eerst hard van stapel lopen en zich dan teleurgesteld voelen om niets! Moest hij nu telkens weer beredeneren, dat het er eigenlijk niets op aankwam, of hij die erfenis achterhaalde of niet, dat hij hier in elk geval een prettige vakantie kon hebben en dat het leven nog voor hem lag?

Kom, hij moest hier niet langer blijven zitten, maar direct naar de secretarie gaan. In plaats daarvan ging hij echter naar zijn kamer terug, scharrelde er wat rond en liep weer naar het balkon. Het leek wel of hij bang was het dorp in te gaan. Die vrees was niet zo moeilijk te begrijpen. Over een half uur zou hij klaar zijn met zijn speurtocht en wat

moest hij dan beginnen? Hij mocht nog zoveel praten over vakantie, innerlijk was hij er niet aan toe, door welke duistere oorzaak ook. Hij kon zich niet overgeven aan de vrijheid. Soms — gisteravond bijvoorbeeld, toen hij naar Eelstwoude reed — begon er een geluksgevoel in hem te trillen. Maar het hield geen stand. De stilte van de nacht met zijn klare sterrenlucht was goed geweest, en nu, de straat inkijkend, onderging hij ook de vrede van dit plaatsje, maar hij werd er niet meer van doordrongen, hij stond er buiten, hij keek er tegen aan.

Er klonk gestommel in andere kamers op de bovenverdieping. Blijkbaar waren zijn mede-gasten ontwaakt. Dat waren ook geen vroege opstaners! Maar waarom zou iemand, die hier met vakantie verbleef, vroeg uit zijn bed komen? Dat deed alleen hij, die een doel had, maar er niet achteraan durfde gaan, omdat hij bang was, dat het hem ontviel. Hij zette zijn tanden op elkaar, het moest uit zijn met die angstvalligheid! Hij trok zijn jasje recht en begaf zich naar de deur. Daar aangekomen botste hij bijna tegen Marie Poolman op, die de kamer kwam doen. Er klonk even gelach van weerskanten, een excuus, en reeds snelde hij de trap af, ineens gehaast.

De beweging deed hem goed. Het was een voorrecht, door deze heldere zomermorgen te lopen en hij begon weer moed te vatten. Hij zag een paar mensen: een bejaarde man, die zijn voortuintje aanharkte, een vrouw met een hond aan een lijn. Ze keken hem even nieuwsgierig aan, maar groetten hem vriendelijk en hij groette terug.

Het was geen vijf minuten lopen naar het kleine plein, dat hij al van zijn balkon gezien had. Links waren een

paar winkels. Een bakkerij, tevens sigaren- en kruidenierszaak. De gevel was bont van reclameborden voor al deze artikelen en boven de uitstalkast hing een groot bord met het opschrift: Brood, beschuit en kleingoed. Daarnaast woonde een slager, het was te zien aan de winkelinrichting en de stenen varkenskop voor het raam, maar er was geen vlees uitgestald.

Dit hier moest het dorpscentrum zijn. De huizen waren oud, veel ouder dan verderop, waar het pension van Poolman stond. In het midden verrees een hoge stenen pomp met een koperen zwengel. Waarschijnlijk was het steen bewerkt geweest, men kon er nog iets van zien, maar het geheel was zo verweerd, dat er geen figuren meer te onderscheiden waren.

En nu zag hij ook de kerk, een klein gebouw, op het oog zonder enige versiering. De muren waren zwart van ouderdom en dat kon ook wel, want boven de ingang las Hans het jaartal 1621. Het was geen onvriendelijk gebouw, maar het leek wel wat triest. Misschien kwam dat door de eiken, die hier stonden en die ook al eeuwen oud moesten zijn. Hun dichte lommer zorgde ervoor, dat het licht hier voortdurend gedempt bleef. Hij bedacht, dat zijn moeder in deze kerk moest zijn gedoopt. Misschien lagen er nog wel voorvaderen van haar begraven. Wonderlijk, dacht hij, dat de mens in de tijd wortels heeft, die zich zo ver vertakken, dat de tijd haast in eeuwigheid schijnt over te gaan. De Griekse dichter zegt, dat de geslachten der mensen aan die der bladeren gelijk zijn, de psalmist dat wij onze jaren doorbrengen als een gedachte.

Hij huiverde even, hij moest verder, maar het was hier zo

stil, hoewel het geluid weer begon, dat hij al vanmorgen vroeg had gehoord en dat duidelijk van een smidse kwam. Hij leunde tegen een van de eiken, die zo dik waren, dat een paar volwassen mannen ze niet hadden kunnen omvatten. Wie ben ik, dacht hij. Het was een van die wonderlijke, schijnbaar redeloze vragen, zoals ze wel eens in de duisterste perioden van het concentratiekamp in hem waren opgeweld, als hij innerlijk en uiterlijk murw geslagen was, nauwelijks een mens meer. En hij was toen inderdaad geen mens meer, een mens met een naam, maar een naamloos creatuur met een nummer. Zijn moeder had het hem al jong geleerd:

Ik ben een kind,
Door God bemind
En tot geluk geschapen ...

Twijfelde hij daaraan? Had hij ooit daaraan getwijfeld? Maar waarom kwamen dan nu, op deze prachtige morgen, in dit stille dorp, waar niemand hem kende en hij niemand kende, deze pijnlijke gedachten in hem boven? Hij wist het niet; misschien zou hij het nooit weten. Maar hij moest verder, achter die erfenis aan.

Maar plotseling kwam het hem voor, dat het niet meer om die erfenis ging, om die dollars, die zijn tante misschien had bezeten, doch om een heel andere erfenis: de schat van het verleden, de wijsheid der geslachten, die hem waren voorgegaan, hun rust, hun kracht, hun blijdschap. Schijnbaar was hij, in weerwil van alle beroeringen, nooit

van de weg afgeweken, die hem was gewezen. Maar al liep hij ook op die weg, zijn gang was zeer wankel, bij iedere schrede vreesde hij te zullen uitglijden. Dat moet anders worden, zei hij zachtjes. Hij maakte zich los van de boom en liep in de richting van het gemeentehuis.

VIERDE HOOFDSTUK

Het gemeentebestuur van Eelstvoude had blijkbaar even weinig voor zijn raadhuis over als voor de bestrating. Het huis der gemeente maakte de indruk van een krot, dat men met zo gering mogelijke kosten weer in een ietwat bewoonbare staat had gebracht. Klein was het in elk geval niet. Vermoedelijk was het eenmaal zelfs een herenhuis geweest. De rechtervleugel had echter geen ramen meer, doch met planken dichtgespijkerde gaten. De linkerhelft zag er wat beter uit, ofschoon ook deze, met haar vervelozen, half afgezakte jaloezieën, geen grandioze aanblik bood.

Eens scheen men, misschien in een vlaag van grootscheepsheid, gepoogd te hebben, het geheel een wat statiger aanzien te geven. Er was tenminste een soort bordes voor de onderpui geplaatst. Maar hoe dit geval er oorspronkelijk ook mocht hebben uitgezien, nu was het niet meer dan een vermolmden houten steiger. Toen Hans de treden beklom, verbaasde het hem, dat deze niet onder hem braken of verpulverden.

In de holle gang rook het muf, precies de lucht, die men hier kon verwachten. Maar aan het einde, achter een glazen deur, lag een tuin, die baadde in de zon. Verstrooid liep Hans door. Aan zijn linkerhand voerde een korte trap omlaag. Hij daalde deze trap af en kwam in een soort lage kelderruimte. Het rook hier ook muf en er kwam slechts

weinig licht binnen. Hans begreep onmiddellijk, dat hij verkeerd was gelopen, maar hij bleef nog even rondkijken. Tegen een muur waren planken aangebracht en op die planken stonden vele boeken, dikke en minder dikke. Er stond ook een kleine, schijnbaar wrakke tafel in de ruimte. Uit een der muren waren een aantal stenen gevallen. Ze lagen nog op de vloer, alsof ze daar zoëven waren terechtgekomen. Maar het zwarte gat in de muur leek al heel oud te zijn.

Ik moet weer naar boven, dacht Hans. Hier zal ik zeker geen inlichtingen kunnen krijgen. Zijn daden waren echter in tegenspraak met zijn gedachten. Op goed geluk stak hij de hand uit en trok een boek uit de rij. De band was kleverig van vocht en toen Hans, staande onder het kelder-raam, het boek opende, steeg er stof uit op. De bladen waren vergeeld en zaten vol vlekken. Een of ander oud archiefstuk ongetwijfeld. Maar daar viel zijn oog op een titel: Het bestuur van burgemeester Steenhoven. Bij diens vijfentwintigjarig jubileum.

En daaronder stond: door C. Duivemans Azn., wethouder der gemeente Eelstvoude. Hans kreeg een schok. Duivemans! De naam van zijn moeders familie. Er was dus een wethouder Duivemans geweest. Nu, goed, en wat dan nog? Kwam hij daardoor op het spoor van zijn tante? Hij las:

„Bij het jubileum van zulk een eminent bestuurder als burgemeester Steenhoven past het ons een ogenblik stil te staan. Eelstvoude heeft alle reden, zich gelukkig te prijzen, dat deze man sinds een kwart eeuw zijn krachten aan de gemeentebelangen wijdt.”

Hans geloofde het graag. Hij sloeg het boek dicht en zette

het weer op zijn plaats. Burgemeester Steenhoven, wethouder Duivemans... Wat was er op aarde van hen over? Een naam in een muf boek, in een schimmelige kelder-ruimte. Vergane glorie! Indien er al ooit van glorie sprake was geweest.

Hans beklom de trap weer en keerde door de gang terug. Eerst nu zag hij een loket, dat het opschrift droeg: Hier kloppen.

Hij gaf gevolg aan dit bevel en even later werd het luikje geopend. Het gelaat van een ongeveer zeventienjarige jongen keek hem aan en wenste hem goedemorgen.

„Goedemorgen,” antwoordde Hans. „Ik wou graag een inlichting uit het bevolkingsregister hebben. Maar het is een tamelijk ingewikkelde kwestie.”

„O,” zei de jongen, „dan zal ik de burgemeester even roepen.”

„Nu, dat lijkt me nu ook weer niet nodig. Misschien kan de chef van de secretarie of de gemeente-secretaris mij wel helpen.”

De jongen glimlachte. „De burgemeester is meteen gemeente-secretaris. En een chef van de secretarie hebben wij hier niet!”

Dat is hier maar een eenvoudige beweging, dacht Hans. Waarom ook niet? Waarschijnlijk telt dit plaatsje nog geen duizend inwoners.

„Wacht,” zei hij tegen de jongen, die zich al wilde verwijderen, „misschien wilt u de burgemeester even mijn kaartje geven.”

Hij tastte in zijn binnenzak naar zijn portefeuille en haalde daar een van de visitekaartjes uit, die hij dadelijk na zijn examen had laten drukken. Hij stond er met naam en

titel op vermeld. Zoiets zou wel een goede indruk maken, meende hij.

Of het nu door het kaartje kwam of door iets anders, een feit is het, dat hij onmiddellijk tot de burgemeester werd toegelaten. De deur naast het loket werd geopend en de jongen verzocht hem mee te gaan. Hans stapte het naargeestige lokaal binnen, waarin de secretarie was gevestigd. Naargeestig, ja, want er was geen sprankje zon te bekennen en alles — de wanden, de vloer, de tafels — zag er even haveloos uit. In een hoek bij het raam zat een juffrouw te schrijven, verder was er niemand, behalve de jongen, die hem voorging naar de achterzijde van het huis. De jongen schoof een matglazen deur open en toen veranderde het hele aspect. Hans betrad een zonnige kamer, die er zeker niet weelderig, maar toch niet ongezellig uitzag. De burgemeester zat aan een breed, lichtgebeitst schrijfbureau, waarop een bloeiende fuchsia tussen de paperassen stond. Aan de muren hingen een paar schilderijen en platen. En door het brede raam keek men uit op een grote, welonderhouden tuin. Zomerse geuren woeien naar binnen. Het moet prettig wezen, burgemeester van Eelstvoude te zijn, dacht Hans.

De burgemeester stond direct op, stelde zich voor als Dekkers en vroeg, waarmee hij de bezoeker van dienst kon zijn. Hij was een man van even in de veertig, met een smal gezicht en hoog ingeplant, asblond haar. De uitdrukking van zijn gelaat was even schrander als welwillend, hetgeen Hans de moed gaf, zonder aarzelen met zijn vreemd verhaal voor de dag te komen. De burgemeester onderbrak hem niet, hij luisterde aandachtig en maakte af en toe een notitie.

Toen Hans klaar was, zei hij: „Ik wil u graag helpen, maar daarvoor moet ik eerst het een en ander nakijken. Ik ben hier pas vier jaar, dus de zaak heeft zich nog onder mijn voorganger afgespeeld. Heel veel hoop kan ik u overigens niet geven, want hij was een accuraat man en als er iets omtrent uw tante bekend was geweest, had hij het zeker geweten. Voor zover mij bekend, wonen er maar twee mensen met de naam Duivemans in Eelstwoude, oude, ongetrouwde mensen, broer en zuster.”

„Ja, dat heeft meneer Poolman me ook al gezegd.”

„O, kent u meneer Poolman?”

„Ik ben bij hem en pension.”

„Dan blijft u zeker nog wel even in Eelstwoude?”

„Totdat ik resultaat heb — hetzij positief of negatief. Ik vermoed, dat het wel het laatste zal zijn,” sprak Hans glimlachend.

„Weet u wat — kunt u vanmiddag tegen vier uur terugkomen?”

„Ja zeker, burgemeester.”

„Goed,” zei de burgemeester, terwijl hij opstond, „dan zal ik inmiddels alles precies nakijken.”

Hans bedankte hem hartelijk voor zijn grote hulpvaardigheid en verliet het vertrek door een zijdeur.

Langzaam liep hij door de bedompte gang naar buiten. Merkwaardig genoeg, had hij wat meer hoop dan toen hij hier was gekomen. Deze hoop kon hij moeilijk uit de woorden van de burgemeester putten, want deze waren niet zeer hoopgevend geweest. Maar het voorkomen, de houding, de toon van de man boezemden hem vertrouwen in.

Hij besloot zijn wandeling voort te zetten. Hij passeerde

nog een paar winkels, een groentehandel en een manufacturenzaak, en vervolgens de smidse, waar het gehamer nu was verstomd. In de donkere ruimte zag hij het rosse vuur blinken. Het was alles echt dorps, genoegelijk, intiem, en geen van de mensen, die hij passeerde, verzuimde hem te groeten. Ik ben hier al een bekende figuur, dacht hij, straks ben ik waarschijnlijk aan heel wat tafels het onderwerp van gesprek. Dat kon geen kwaad, vooral niet als ze er achter kwamen wat hij hier deed. Misschien zou deze of gene hem nog een tip kunnen geven.

Hij had het dorpscentrum al achter zich. Hij zag enkele grote huizen, rechts een met een bordje in de tuin: J. W. Jacobsen, arts. Daartegenover een ander huis, ook al met een bord: A. Lafeber, makelaar in onroerende goederen. En dan nog een café, dat er tamelijk nieuw uitzag. „De Posthoorn” stond er op de gevel. Er stond een fietsenrek voor, met een reclame voor limonade erop, het terras was met helder grind bestrooid. Een vrouw was bezig de ramen van de grote serre te lappen. Door de open deuren klonk haar gezang, een lied met lange uithalen, die in de stilte omhoog schenen te schieten.

Een eindje verder op de weg, daar waar geen huizen meer stonden, zag hij aan zijn rechterhand een paddestoel van de A.N.W.B., met het opschrift: Duivelsgat 1.2 km. Wat een griezelige naam, dacht Hans. Toch besloot hij het fietspad maar eens in te slaan. Hij had nog geen vijf minuten gelopen, of het scheen, dat de wereld alleen maar uit hei bestond, hier en daar onderbroken door wat vliegdenen of jeneverbessen en ginds, waar het dorp lag, begrensd door een wand van bomen. Hij hoorde een leeuwerik zingen, maar kon het diertje in de blinkende, trillende

lucht niet vinden. Verder was er alleen de hitte, die zowel van boven als uit de grond kwam, het lichte ritselen van de heidestruiken in de wind en het gezoem van insecten. Ondanks de zomerse pracht was dit land van een beklemmende verlatenheid. Het verwonderde Hans, dat de mensen, die hij hier tot dusver had ontmoet, zo vriendelijk waren. Kwam het niet dikwijls voor, dat de bewoners van zo'n eenzame streek stug en gesloten waren, alsof het landschap op hen had ingewerkt? Misschien was hij nog geen inboorlingen tegen gekomen. Maar zijn moeder, die, althans van vaderskant, uit een oud Eelstwouder geslacht stamde, kon hij toch ook moeilijk een stugge vrouw noemen.

Zou ik hier willen wonen? vroeg hij zich af, terwijl hij met langzame passen voortliep door het blakerende licht. Waar zou ik eigenlijk willen wonen? Dit dorp heeft me diep getroffen. Ja, bij de eerste aanblik. Zo gaat het mij, geloof ik, altijd. Ik houd van de stad, waar mijn moeder woont, maar ik denk, dat ik er niet langer dan een paar dagen meer zou kunnen zijn. Dan kan ik er nog juist met iets als smart vandaan gaan. Als het langer duurde, zou ik er waarschijnlijk met mijzelf geen raad weten. Ik weet niet of er nog een stad of dorp is, waar ik zou willen wonen... Hij schrok zelf van deze gedachte. Hij kon toch niet het halve kluizenaarsleven voortzetten, dat hij de laatste jaren had geleid? Voortdurend zwoegen op een stille kamer en alleen voor de noodzakelijkste dingen erop uitgaan? Hij vond het leven te gecompliceerd en wilde het daarom ontvluchten. Maar het leven hield daar geen rekening mee, het had hem in een situatie geplaatst, waarin hij een richting moest kiezen. Wat was daar voor bezwaar tegen? Hij

was jong en gelukkig weer gezond, hij had heldere hersens en een graad, die hem toegang tot de maatschappij verschaftte. Het was de vraag, of die erfenis hem tot voordeel zou strekken, indien hij haar achterhaalde. Als het een aanzienlijke som was, zou hij het allemaal nog even kunnen bekijken, dat wil zeggen, dat hij aan zijn besluiteloosheid zou kunnen toegeven. Een luiaard was hij niet, hij had altijd graag gewerkt. Maar tot nu toe was het bijna vanzelf gegaan, het had al lang vastgestaan, dat hij in de rechten zou studeren. Thans kwam het op iets anders aan: onbevangenheid, moed, initiatief. Hij kon toch niet verwachten, dat er iemand verscheen, hem bij de hand nam en zei: „Ziezo, ga daar nu maar zitten!” Hij was een man en niet een klein kind!

Hij herinnerde zich een gesprek, dat hij enige maanden geleden met een van zijn professoren had gehad, een reeds bejaard man, die veel van de noden en moeilijkheden der jonge mensen begreep. Zelf had hij in de oorlog een zoon verloren, een veelbelovende jongeman.

De professor had gezegd: „We mogen het verleden niet vergeten, maar we moeten er ook niet bij blijven staan. De wonden, die geslagen zijn, zullen niet genezen, wanneer wij niet de handen uit de mouwen steken. Wij moeten leven. En wat is leven? Geloof hebben, hoop en liefde!”

Hans had naast de hoogleraar door de straten gelopen. In stilte bewonderde hij de krachtige, rechte gestalte van zijn leermeester, de open blik, waarmee hij de wereld inkeek. En toch had Hans hem wel eens betrapt op een peinzende, droefgeestige oogopslag. Hoe kon het ook anders! Een mens is een gecompliceerd schepsel, er leven vele krachten in hem. Maar in deze oude man overheerste het positieve,

de durf, die het leven tegemoet treedt en zich nooit gewonnen geeft.

Zijn gepeins werd afgebroken, doordat er een hond aansloeg. Hij keek op en merkte, dat het pad hier een scherpe bocht maakte. Daarachter lag een groep bomen, dennen en beuken. Tussen de stammen meende hij een huis te ontwaren. De grond liep hier af, dit zou wel het Duivelsgat zijn.

Het was inderdaad een soort kom, waarin hij belandde. Het gebas hield aan en nu verscheen er een vrouw met een bonte schort voor. Ze hield de hand boven de ogen, ofschoon ze met haar rug naar de zon stond. Het huis, dat hij nu duidelijk kon zien, was van verweerde rode steen. Het puntige pannendak liep aan één zijde door tot hoogstens een meter boven de grond. Uit de schoorsteen kringelde rook en Hans snoof de geur van brandend hout op.

„Goeiemorgen!” riep de vrouw hem toe, toen hij naderbij was gekomen.

„Goeiemorgen!” beantwoordde Hans haar groet. Zij had nu de hand van haar voorhoofd weggenomen, hij zag een mager gelaat met diepe groeven. Arme mensen moeten dat hier zijn, dacht hij, arm en eenzaam. Maar zo dit al het geval was, de vrouw scheen er niet minder vriendelijk, althans nieuwsgierig, om te zijn.

„Je komt zeker hier eens een kijkje nemen,” sprak ze. Hans kon merken, dat het haar moeite kostte, zich in algemeen verstaanbaar Nederlands uit te drukken.

„Ja,” antwoordde Hans, „ik zag verderop de naam Duivelsgat staan en toen wou ik het wel eens zien. Het is mooi hier!”

„Maar dit is het Duivelsgat nog niet! Dan moet je nog een tweehonderd meter doorlopen, daarheen,” en de vrouw wees naar links achter zich.

De hond, die inmiddels door de vrouw was gesust, begon weer te blaffen. De vrouw keerde zich naar het dier en Hans maakte van deze gelegenheid gebruik om zijn wandeling te vervolgen in de aangeduide richting. „Ja, die kant uit!” riep ze hem nog na.

De bomen stonden hier wat dichter, het werd zelfs een beetje donker. Maar dat duurde niet lang, want spoedig volgde er een open plek, zandig, en helder door de zon beschenen. En nu zag hij ook het Duivelsgat. Het was een kuil met een middellijn van naar schatting tien meter en ongeveer dezelfde diepte. Uit de wanden, die steil afliepen, hingen hier en daar wortels van bomen en planten. Toen Hans zich vooroverboog, zag hij, dat sommige wortels doorgroeiden tot in de bodem van de kuil, een donker, oneffen oppervlak. Er zou wel een legende aan deze kuil zijn verbonden. Vanwaar anders de naam?

Verder lopend zag hij tussen struikgewas een aantal losse stenen liggen, sommige met specie eraan. En daar ontdekte hij zelfs een stuk muur, een heel klein stukje maar, afgebrokkeld en bijna geheel overwoekerd door kruiden. Het was duidelijk, dat hier een huis had gestaan. De vreemde gedachte kwam in hem op, dat dit het huis was, dat zijn tante had bewoond. Onzin, ze had zich nooit meer in Eelstvoude gevestigd, daar kon hij nu wel zeker van zijn. En bovendien, dit huis was waarschijnlijk al vele tientallen jaren geleden afgebroken of afgebrand. Toch poogde hij in de ruïne door te dringen, alsof hij er iets hoopte te vinden.

Maar het was vergeefse moeite, behalve wat stenen en kalk was er niets over.

Hij had dorst gekregen en besloot op de terugweg een kroes water te vragen aan de vrouw, met wie hij zoëven had gesproken. Een schrill geluid deed hem huiveren, maar hij herkende het dadelijk als het lachen van een specht. Een haas, de oren in de nek, snelde langs de kuil en verdween in de struiken. Het was alles heel gewoon en toch kreeg hij een onbehaaglijk gevoel. De verlatenheid begon hem al meer te beklemmen en hij keerde om.

Nu hij het huis van de andere kant naderde, zag hij, dat er een grasveld achter lag, althans een lapje grond, waarop zich wat verspreide groene sprietjes verhieven. Een geit, aan een pin geketend, graasde er een ongetwijfeld karig maal bijeen. Een grote dubbele deur stond wijd open, maar dat nam niet weg, dat hem een kwalijke lucht tegemoet stroomde, toen hij in de nabijheid kwam. De frisse lucht van buiten kon blijkbaar de atmosfeer binnen niet verjagen.

„Juffrouw!” riep hij in het ongewisse, want de vrouw was nergens te bekennen. Hij zag wel de pomp en er stond zelfs een kroes naast, maar hij wilde niet zo maar zijn gang gaan. Daar hij geen antwoord kreeg, liep hij rechtsom en daar zag hij haar bezig met de was. Zij ging half schuil achter de damp, die uit de tobbe opsteeg.

„Mag ik een beetje water drinken?” vroeg hij.

„Ja, hoor, je doet maar!”

Nadat hij, denkend aan de stank, de kroes enige keren duchtig had omgespoeld, dronk hij het ijskoude, naar ijzer smakende water. Daarna hield hij zijn zakdoek onder de pomp en bette zijn warm, stoffig gezicht. Terwijl hij zo

bezig was, voelde hij, dat er aan zijn broekspijp werd getrokken. Verschrikt keek hij omlaag, daar hij meende, dat het de hond was. Maar het was een kind van een jaar of vier. Het maakte een blerend geluid en trok al harder aan zijn broek. Onmiddellijk zag hij, dat het een achterlijk, zo niet een idioot kind was en zijn eerste neiging was er een van hevige weerzin. Maar hij drong dit gevoel terug: het was een stumper, een arm, hulpeloos creatuur. „Niet doen,” zei hij, „niet aan m'n goed trekken!” Maar het kind liet niet los, ook niet toen hij het bij de armpjes pakte. Geweld wilde hij niet gebruiken en zo bleef hem niets anders over dan het mee te slepen, terwijl hij langzaam naar de moeder strompelde. Zodra de vrouw het stel in de gaten kreeg, rende ze er op af, riep het kind toe: „Wil je dat wel eens als de drommel laten!” en trok het met een flinke ruk los. De stakker zette het huilend op een lopen.

„Anders krijg ik haar niet d'r af,” zei de vrouw, als om zich te verontschuldigen. „'t Is anders een lieve meid.”

Hans, voor wie door deze gebeurtenis de hele omgeving nog onbehaaglijker was geworden, had even moeite te begrijpen, dat de vrouw dit schepsel lief noemde. „Ik zeg altijd maar: 't is alles met Gods toelating,” vervolgde ze.

„Weet u ook, waarom het daar het Duivelsgat heet?” vroeg hij.

„Ja, ze zeggen, dat de duvel daar met z'n poot in de grond heeft getrapt,” antwoordde zij.

„En dat huis, dat daar gestaan heeft, is dat al lang verdwenen?”

„O, man, al jaren en jaren! Toen ik nog een kind was, was het al voor driekwart vervallen.”

Hij bedankte haar voor haar inlichtingen, die hem ove-

rigens niet heel veel wijzer hadden gemaakt en keek toen op zijn horloge. 't Liep al tegen twaalfen, hij moest voortmaken, anders kwam hij misschien te laat aan de koffiemaaltijd.

De vrouw vroeg nog waar hij vandaan kwam, hij antwoordde snel: „Amsterdam” en excuseerde zich toen.

Door de brandende zon liep hij naar het dorp, met het voornemen nooit naar het Duivelsgat terug te keren.

VIJFDE HOOFDSTUK

„En,” vroeg Poolman, toen Hans, na zich op zijn kamer te hebben verfrist, beneden kwam, „hebt u al wat van de omstreken gezien?”

„Ja, ik ben naar het Duivelsgat geweest.”

De pensionhouder lachte en legde zijn pijp op de asbak in de eetkamer. „In het hol van de leeuw!” zei hij.

Hans verklaarde, dat hij het er anders erg rustig had gevonden, hoewel hij niet kon ontkennen, dat de rust er bijna beklemmend was. Nu, daar had Poolman nooit iets van gemerkt, hij had er wel zitten schilderen en vond het een mooi plekje. Maar vroeger had het in een kwade reuk gestaan, dat was waar.

Aangezien de andere gasten er nog niet waren, nam hij Hans mee naar de achterkamer, waar een schilderij van het Duivelsgat hing. Terwijl Hans ervoor stond, bedacht hij, hoe belangrijk de visie van de kunstenaar op zijn onderwerp toch was. Zoals Poolman de plek had weergegeven, was het inderdaad een vreedzaam, hoewel verlaten oord. Er lag een zacht, herfstig waas over het tafereel en het moest ook in de herfst zijn geschilderd, want de boomkruinen waren bruin en geel en hier en daar lag dor lover op de grond.

„Maar de oorsprong van de naam,” zei hij. „Ik heb er de vrouw, die daar vlak bij woont, naar gevraagd. Ze wist alleen, dat de duivel er in de grond had getrapt.”

„Volgens de lezing, die ik heb gehoord,” zei Poolman, „had een rijke boer op die plaats zijn geld begraven. Hij stond algemeen bekend als Janus de vrek. Hij was zo gierig, dat hij zelfs zijn vrouw en kinderen nauwelijks de kost gunde. Voordat de aardappelen werden opgezet, moest Janus ze tellen en als er één te veel was naar zijn zin, moest die tot de volgende dag opzij worden gelegd. Met kleding was het precies zo. Zijn vrouw liep altijd haveloos rond en als ze om een bloesje durfde vragen, ging Janus te keer en zei, dat ze een verspilster was. Nooit kreeg ze een cent in handen, hij regelde alles zelf. Eén van z'n kinderen werd ziek, maar een dokter erbij halen, dat was Janus te duur. Het gevolg was, dat het kind stierf. Zijn vrouw ging aan 't malen en het duurde niet lang of zij volgde haar kind in het graf. Zodra de andere kinderen oud genoeg waren, verlieten ze het huis en toen werd Janus hoe langer hoe eenzelviger. Iedereen, die op zijn erf kwam, joeg hij weg alsof het een schurftige hond was. Hij voelde zich voortdurend bedreigd en heel in 't geheim bracht hij zijn geld over naar de plaats, die nu het Duivelsgat heet. Daar begroef hij het. En hij ging minstens éénmaal in de week 's nachts kijken, of het nog wel in de grond zat.

Na jaren brak er een geweldige hongersnood in de streek uit. Door de barre nood overwonnen de mensen hun schuwheid. Ze klopten bij de rijken aan en ze gingen zelfs naar Janus de vrek. Maar deze beweerde, dat hij niets bezat en of ze maar wilden ophoepelen. Diezelfde avond ging hij er weer op uit, om te controleren of zijn schat er nog was. Toen hij op de plaats aankwam, stond daar in de heldere maneschijn de duivel. Zodra de boer hem naderde, stampte de duivel met kracht op de grond. En in plaats

van zijn geld vond de boer alleen maar de kuil, die er nu nog is."

„Echt een verhaal, dat bij die plek hoort," meende Hans.

„Maar neemt u me niet kwalijk," sprak de pensionhouder, „ik vergeet helemaal te vragen, of u succes hebt gehad met uw onderzoek."

Hans vertelde hem van zijn bezoek aan de burgemeester en dat hij vanmiddag nader zou horen. Poolman prees de burgemeester, een hulpvaardig en ijverig man. „Als iemand iets voor u kan doen, dan is hij het wel," voegde hij eraan toe.

Er werd op een gong geslagen en even later kwam Marie met een paar schalen brood binnen.

„Ik wou u nog iets vragen," zei de pensionhouder tegen Hans. „Zolang er zo weinig gasten zijn, gebruikt ons gezin de koffie- en avondmaaltijden tegelijk met de anderen in de eetkamer. U hebt daar toch niets op tegen?"

„Volstrekt niet!" antwoordde Hans. „Integendeel!"

Deze gewoonte maakte het pension plotseling bijna dierbaar voor hem. Hij was een eenzaam leven gewend, zeker de laatste jaren. Maar ook vroeger had hij nooit een volledig gezinsverband gekend. Zijn vader was jong gestorven en daarna had zijn moeder, wier enig kind hij was, de plichten van het gezinshoofd waargenomen. Zij was vader en moeder voor hem geweest, hij had niet te klagen, maar toch vroeg hij zich soms af, of zijn teruggetrokkenheid en onzekerheid niet ten dele moesten worden geweten aan het ontbreken van een vaderlijk voorbeeld.

Uit de achtertuin kwamen nu de andere gasten. Eerst juffrouw Tersteeg en juffrouw Roovers, beiden kleine, schrale

dametjes van over de zeventig, met iets van de charme en de welgemanierdheid van vroegere generaties. Zij werden gevolgd door de kloeke gestalte van Blinxma, die men onmiddellijk zijn militaire carrière kon aanzien. Hij was kaarsrecht, breedgeschouderd en bleek bij het voorstellen de stentorstem te bezitten, die men zo gaarne aan een kolonel van de infanterie toeschrijft. Met zijn grijze haardos en zijn even grijze snor kon hij niet veel jonger zijn dan de dames.

Allen namen hun plaats in. De mannelijke gasten zaten alleen aan een tafeltje, de oude dames tezamen en het gezin Poolman gedrieën. De gastheer stelde Hans aan de anderen voor, met enkele hartelijke woorden, voldoende om Hans het gevoel te geven, dat de gast hier tevens, zij het ook tijdelijk, gezinslid was. Trouwens, dacht hij, zodra mensen samen eten, vormen zij al iets van een gemeenschap.

„U bent hier zeker met vakantie, meneer Bartels?” klonk de schallende stem van de oud-kolonel.

„Jawel, meneer Blinxma,” antwoordde Hans. „Tenminste, ik probeer wat vakantie te nemen.”

„Volhouden! volhouden!” sprak de kolonel, terwijl hij een paar druppels soep uit zijn snor streek. „Ik ken dat: een mens gaat net zolang door met werken, totdat hij er haast niet meer mee kan ophouden!”

„Ja, dat is wel waar,” gaf Hans toe. „Maar ik ben hier ook om gegevens te verzamelen over een oud familielid.”

„Nu, dat kan toch niet zo moeilijk zijn in een kleine plaats,” meende de militair.

„Ik vrees, dat het niet gemakkelijk zal zijn,” antwoordde

Hans. „Maar misschien krijg ik nog onverwachts een belangrijk spoor in handen.”

Alle aanwezigen waren zeer geïnteresseerd in de zaak en Hans deed maar weer zijn verhaal. „Gaat u eens met meneer Van der Pek praten,” adviseerde Blinxma. „Die heeft nogal wat studie gemaakt van de geschiedenis van Eelstvoude en van de wederwaardigheden der oude geslachten.”

Deze heer Van der Pek was, naar de kolonel verder vertelde, de rentmeester van baron Waelenburgh, die op een kasteel woonde, ongeveer een half uur gaans van het dorp. De baron bezat hier vrijwel alle grond en zijn voorvaderen waren de heren van Eelstvoude geweest.

„U kunt meneer Van der Pek dikwijls 's middags tussen vier en zes in De Posthoorn vinden,” zei Blinxma. „We hebben daar een stamtafel. De dokter, de burgemeester en nog een paar mensen komen er ook wel.”

De forse, rood aangelopen neus van de oud-militair vormde een welsprekend bewijs voor het feit, dat zijn eigenaar zich aan die stamtafel niet onbetuigd liet. Hans, die het tegendeel van een café-loper was, voelde er weinig voor het hier te worden. Het was ook wel zeer de vraag of iemand, die aan plaatselijke historie deed, daarom iets wist van die vage tante van hem. Maar hij zou de mededeling in gedachten houden, het was altijd beter dan niets.

Na de maaltijd begaven de oude mensen zich naar hun kamers om te rusten. Hans bleef zitten, in gepeins verzonken. Hij had nog een paar uur tijd voor zijn afspraak met de burgemeester. Daarvóór kon hij nog wel een wandeling maken of wat lezen, maar zijn hoofd stond naar geen van beide. Hij wilde nadenken over het probleem

van die erfenis, dat hoe langer hoe meer het probleem van zijn leven werd. Zeker niet, omdat hij met die erfenis zou staan of vallen, maar omdat deze zaak en de omgeving, waarin zij speelde, hem steeds intenser begonnen te boeien. Uiterlijk beschouwd was hij nog geen stap vooruit gekomen en hij wist, dat dat ook na zijn tweede bezoek aan het gemeentehuis niet het geval zou zijn. Misschien wist de burgemeester hem ook zo iemand te noemen als die meneer Van der Pek. Dat betekende dan niet meer, dan dat hij weer een stap kon doen in een kleine kring, die hij spoedig geheel zou hebben afgelegd.

„Pardon, meneer, zou ik even mogen afruimen?” Marie Poolman keek hem met een ietwat verlegen glimlach aan, alsof het haar speet, hem te moeten storen. Verschrikt stamelde Hans: „Natuurlijk, zeker, gaat uw gang!” Hij stond op en liep naar de achtertuin, die zich ver scheen uit te strekken. Eerst wandelde hij langs een grasperk vol bloemen. Zoete en kruidige geuren stegen eruit op, als welriekende golven. Midden op het grasveld lag een witte kat met uitgestrekte poten in de zon te slapen. Er klonk gezang van merels en lijsters, snelle koolmeesjes schoten heen en weer, een paar koolwitjes dartelden in de lucht.

Het volgende deel van de tuin diende als warmoezerij: bonen, sla, kool, spinazie en wat dies meer zij. Het zag er alles voortreffelijk uit. Poolman, die de tuin zelf bewerkte, legde er eer mee in. Met opgestroopte mouwen, een grote strohoed op het hoofd, zat hij ergens tussen de bedden gehurkt, zo druk bezig, dat hij de gast niet eens zag passeren. En daarachter lag nog een boomgaard, groot genoeg om een tuin op zichzelf te vormen. Hier was het schaduwrijk, dik gras bedekte de grond. Hans kon geen weerstand bie-

den aan de verleiding hier, aan de voet van een oude appelboom, te gaan liggen en de ogen te sluiten. Er gingen weer gedachten door hem heen, gelijk hij ze zo vaak had: enigszins verward, slechts langzaam zich verhelderend. Hoe zit het met mij, dacht hij, ben ik misschien toch verder gekomen, ondanks de schijn van het tegendeel? Loop ik in een kring of kom ik vooruit? Maar weet ik wel waar ik heen wil?

Er drong een zonnestraal tussen de bladeren door. Hij zag het licht, geel achter zijn gesloten oogleden. Het leek hem symbolisch. Het licht was er, maar hij kon er zijn ogen nog niet voor openen, het was nog te fel, te scherp; of misschien was hij nog niet in staat het te verdragen. En het had iets met Eelstvoude te maken, met de mensen die hij hier had ontmoet, de sfeer die hij hier inademde.

Hij begon te doezelen en viel eindelijk in slaap. Hij had een wonderlijke, verwarde droom. Iemand — hij kon niet herkennen wie het was — vroeg hem, of hij al bij het Duivelsgat was geweest. Hans antwoordde bevestigend.

„Maar dan had u de schat toch moeten vinden,” vervolgde de ander. „Adriana van der Bunt heeft daar indertijd al haar geld verstopt, dat weet iedereen. Het merkwaardige is nu, dat alleen een familielid van haar de schat terug kan vinden. Ik betwijfel ernstig of u degene bent voor wie u zich uitgeeft!” Hans begon vurig te pleiten: hij was Hans Bartels en zijn moeder was een volle zuster van Adriana van der Bunt, dat kon hij met de stukken bewijzen. De ander liet een honend lachje horen, maar toen Hans nog meer wilde zeggen, was hij opeens verdwenen.

Verschrikt werd Hans wakker. Wat was dat voor een onzinnige droom geweest? En hoe kwam hij er bij 's middags

in slaap te vallen; zoiets gebeurde hem anders nooit! Sne, stond hij op en rekte zich uit, om de laatste slaperigheid uit zijn leden te verdrijven. Het was al bijna halfvier. Wat een geluk, dat hij zich niet had verslapen voor zijn afspraak met de burgemeester!

Op het achterterras zaten mevrouw Poolman en Blinxma. Marie zette juist het theeservies op een tafeltje. Hans wilde zich bij hen voegen, bedacht toen opeens, dat hij er nog wel wat verformfaaid uit zou zien, maar had om de een of andere reden toch niet de moed om door te lopen. Enigszins verlegen nam hij in een van de tuinstoelen plaats en streek zich door zijn haren. Er lag een glimlach in de ogen van mevrouw Poolman, terwijl zij hem aankeek. Hans voelde zich betrappt en daarom vertelde hij maar, dat hij in slaap was gevallen. „Ik schaam me er werkelijk over!” zei hij.

„Kom, kom,” antwoordde de gastvrouw, „dat zou ik maar niet doen. Wie met vakantie is, mag ’s middags heus wel een tukje doen. En je wordt hier al gauw slaperig van de lucht.”

„Een slapende detective!” zei Hans met zelfspot.

„Ik vind het eigenlijk een enig geval!” verklaarde Marie, die thee schonk. „Zo romantisch!”

„Misschien komt die romantiek nog,” antwoordde Hans, „maar tot dusver heb ik er weinig van kunnen merken.”

Weinig — ja, dat was zo, maar toch wel iets, ook al kwam het niet door het geval van die onvindbare tante. Het zat in de lucht, in de omgeving, in hemzelf ook. Hij voelde het plotseling heel duidelijk: hij naderde een keerpunt in zijn leven, er zou een einde komen aan veel verwarrendes,

dat hem tot nu toe had gehinderd. Voor het ogenblik echter nam de verwarring nog toe.

„Hebt u geen zin, aanstonds mee te gaan naar De Posthoorn?” vroeg de oud-kolonel. „Misschien treft u meneer Van der Pek daar wel.”

Hans had niet de minste zin in dat café-bezoek, maar hij zou er toch wel gauw aan moeten geloven, want ongetwijfeld vormde Van der Pek de volgende mijlpaal op zijn speurtocht.

„Ik heb om vier uur een afspraak met de burgemeester,” antwoordde hij.

„Dat zal wel geen bezwaar zijn,” meende Blinxma. „Waar schijnlijk komt de burgemeester zelf vanmiddag ook!” Hij deed een trek aan zijn sigaar en blies een dikke rookwolk uit. Zag Hans het goed: keek de militair hem een beetje medelijdend aan? Natuurlijk, zo'n oude ijzervreter hield van kaerels, en Hans wist van zichzelf, dat hij een onzekere, aarzelende indruk maakte. „Ik zal eens zien,” zei hij, om er voorlopig vanaf te zijn.

De beide oude dames kwamen het terras op, voorop weer juffrouw Tersteeg, achter haar juffrouw Roovers. Je zou haast denken, peinsde Hans, dat die twee door onzichtbare draden aan elkaar verbonden zijn. Hij kon zich best voorstellen, dat ze zo al een halve eeuw met elkaar optrokken, onafscheidelijke vriendinnen; juffrouw Tersteeg steeds energiek aan het hoofd, de andere geduldig op de tweede plaats. Zelfs op deze mooie zomerdag schenen ze het een beetje koud te hebben, met hun gerimpeld kopje en magere schoudertjes.

Hans stond op en verontschuldigde zich; het werd zijn tijd. Zonder de geringste verwachting liep hij naar het ge-

meentehuis; hij wist wel zo ongeveer wat hij te horen zou krijgen. Dat hinderde echter niet, het ging niet om tastbare resultaten, maar om menselijk contact. Wat was dat nu weer voor dwaasheid? En toch, terwijl hij opnieuw het gammele bordes van het gemeentehuis beklom, verheugde hij zich op het weerzien met de burgemeester.

Alleen op het achterste gedeelte van de tuin, achter de burgemeesterskamer, viel nu nog zonneschijn. De tuin, en ook de kamer zelf, maakten een wat stemmiger indruk dan die morgen. Maar de burgemeester was even toeschietelijk. „Ik vrees, dat ik u een beetje moet teleurstellen, meneer Bartels,” begon hij.

„Mijn verwachtingen waren niet hooggespannen, dus met de teleurstelling zal het wel loslopen,” antwoordde de bezoeker.

„De kwestie is namelijk,” vervolgde de burgemeester, „dat uw tante hier inderdaad nooit ingeschreven is geweest. Dat wil zeggen, na 1894 niet meer. In dat jaar is het gezin, waartoe uw tante en natuurlijk ook uw moeder behoorde, naar Steenhoven vertrokken. In die tijd woonden er nog enkele families Duivemans in Eelstvoude, maar daarvan is niemand meer over. Gedeeltelijk zijn ze ook verhuisd, gedeeltelijk gestorven. Behalve dan die twee oude mensen, over wie ik u al heb gesproken: Cornelis Duivemans, van eenentachtig jaar, en zijn zuster Johanna Duivemans, zevenenzeventig jaar oud. Die twee zijn nooit getrouwd geweest en voor zover ik heb kunnen nagaan geen directe familie van uw tante en uw moeder.”

„U sprak van Steenhoven,” zei Hans. „Er is hier een burgemeester geweest, die ook zo heette.”

„Ja,” antwoordde de ander, „maar dat is al meer dan een

halve eeuw geleden. Ik merk, dat u de geschiedenis van onze plaats al goed hebt bestudeerd."

„Nu ja, goed," sprak Hans glimlachend, „maar in elk geval zo goed, dat ik ook weet, dat er een wethouder is geweest, die C. Duivemans heette."

„Kijk eens aan, nu weet u werkelijk meer dan ik. In elk geval kan dat niet onze Cornelis Duivemans van eenentachtig jaar zijn geweest. Die heeft zijn hele leven als boerenarbeider gewerkt en kan niet eens lezen en schrijven. Ik kan me tenminste moeilijk voorstellen," voegde de burgemeester er lachend aan toe, „dat men hier ooit een analfabeet als wethouder heeft gehad! Maar als ik vragen mag, waar hebt u die gegevens vandaan?"

Hans haalde enigszins verlegen zijn schouders op.

„Om eerlijk te zijn," sprak hij, „ik ben vanmorgen, toen ik hier op 't raadhuis kwam, bij vergissing in de kelder beland. Het leek me althans een soort kelderruimte. Er stonden daar planken vol boeken en, ik hoop, dat u me m'n nieuwsgierigheid niet kwalijk zult nemen, maar ik heb een van die boeken even ingekeken. Toen stiet ik op de namen van burgemeester Steenhoven en wethouder Duivemans. U ziet dus wel, dat die kennis van mij, wat het verleden van Eelstvoude betreft, niet zo heel diep gaat. Ik heb dat boek misschien twee minuten ingekeken!"

De burgemeester knikte en Hans bedankte hem hartelijk voor de moeite, die hij zich getroost had. De ander weerde die dank af, het speet hem alleen, dat zijn moeite niets had opgeleverd.

„Ik hoor," zei Hans, „dat er hier een meneer Van der Pek woont, die veel studie van de plaatselijke geschiedenis heeft gemaakt. Zou ik het bij hem nog eens proberen?"

„Och ja, waarom niet? Ofschoon ik me niet kan voorstellen, dat hij in deze zaak opheldering kan verschaffen. U kunt hem wel vinden in De Posthoorn, hier een eindje verder de weg op. Maar als u even wacht, loop ik met u mee, want ik ga er zelf ook naar toe.”

De burgemeester legde wat brieven in mappen, schoof enkele mappen in een la van zijn schrijfbureau en legde andere in de kleine brandkast, die tegen een der muren stond. Hij sloot de brandkast zorgvuldig af, keek nog even de kamer door en nam toen zijn hoed van de kapstok. In de kamer daarnaast gaf hij de juffrouw nog enige instructies, terwijl Hans al in de sombere gang stond. Geen spoor, dacht hij, geen enkel spoor. Wat nu?

De opgewekte stem van burgemeester Dekkers haalde hem uit zijn gepeker: „Gaat u mee?” Met snelle, veerkrachtige tred liep de burgemeester vóór hem het gebouw uit.

Indien Hans had gevreesd, dat hij in een atmosfeer van jenever en sigarenrook zou belanden, dan werd zijn vrees niet bewaarheid. Kolonel Blinxma had weliswaar een borreltje voor zich staan, maar de enige man, die zich in zijn gezelschap bevond, stelde zich tevreden met een flesje mineraalwater. Bovendien zaten zij bij de open achterdeuren van het frisse, nieuwe café, zodat alle rookwolken onmiddellijk in de open, blauwe zomerdag verdwenen.

De man, die mineraalwater dronk, kon niemand anders zijn dan de veelbesproken rentmeester Van der Pek. Hij was van de leeftijd van de militair, een kleine man met een mager, gladgeschoren gezicht en merkwaardig levendige ogen. Bij het voorstellen zei hij hartelijk tegen Hans: „Zo,

dat is prettig, een nieuw gezicht in onze kring! Dat gebeurt niet iedere dag!"

„Past u maar op," schertste de burgemeester, „deze nieuwelings kan het u nog danig lastig maken!"

De oude kolonel lachte daverend, maar Van der Pek zei: „Zo gevaarlijk ziet meneer Bartels er anders niet uit!"

„Ja, maar schijn bedriegt vaak!" zei Hans nu zelf. „Stelt u zich overigens gerust: ik geloof, dat ik nu wel kan ophouden met de mensen lastig te vallen."

„Geen sprake van!" verklaarde Blinxma. „Doorzetten dat onderzoek!"

Van der Pek, die nog van niets wist, vroeg wat dit alles te betekenen had. En Hans deed weer zijn verhaal, dat hij nu wel erg eentonig begon te vinden. Maar Van der Pek luisterde er met de grootste belangstelling naar en zei: „U moet eens bij me komen. Of ik die tante kan opsporen, betwijfel ik, maar ik heb vast wel bijzonderheden over de familie Duivemans."

Hans wilde niet onbeleefd zijn, maar hij dacht: Wat schiet ik daarmee op? Ik word al die oude Duivemansen langzamerhand beu. Ze moeten maar onder 't stof blijven rusten. Ik ben hier toch niet gekomen om plaatselijke geschiedenis te studeren?

Terwijl hij langzaam zijn kopje koffie uitdronk, keek hij door de openstaande deuren naar het roggeveld, dat daarachter lag. Het gewas, hoewel flink opgeschoten, was niet erg zwaar. Dat kon je op deze grond ook niet verwachten. Maar hoe vredig wuifden de halmen in de lichte wind, hoe goed en rustig was het hier. Hij hoorde niet wat er om hem heen gezegd werd, ofschoon Blinxma zijn stem niet bepaald dempte. Ook dit was goed: deze stemmen van

mannen, van levende mensen. Hij wilde bij hen horen, één van zin met hen zijn, maar voorlopig voelde hij zich nog een vreemde in hun gezelschap.

Hij schrikte op uit zijn gepeins, doordat hij zijn naam hoorde noemen.

„Meneer Bartels,” sprak Van der Pek, „daar schiet me iets te binnen. Het schijnt, dat de naam Duivemans oorspronkelijk Duivelmans heeft geluid. Blijkbaar vonden de dragers dat een heel onplezierige naam en toen hebben ze er een lettertje uitgehaald!”

„Hahaha!” lachte de oud-militair, en de burgemeester zei: „Dat weglaten van die ene letter heeft een heel wat vrediger karakter aan de naam gegeven.”

Er ging Hans een licht op. „Had die naam misschien iets met het Duivelsgat te maken?” vroeg hij.

„Dat lijkt me niet onwaarschijnlijk,” antwoordde de rentmeester, „want daar vlakbij heeft in oude tijden ook een Duivemans gewoond.”

Onwillekeurig huiverde Hans. Was het waar, dat op sommige plaatsen iets achterbleef van de geest van mensen, die daar eenmaal hadden gewoond? Hoe was het anders mogelijk, dat hij vanmorgen zo diep onder de indruk van het Duivelsgat was gekomen en speciaal van de ruïne, die zich daar bevond? Natuurlijk sprak hij niet over zijn sensatie, maar hij vroeg wel of die ruïne het overblijfsel was van het huis der Duivemansen.

„Ik meen me te herinneren van wel,” antwoordde de rentmeester. „Maar als u bij me komt, zal ik het u precies vertellen. Eens kijken — schikt zaterdagmorgen u, zaterdagmorgen halfelf?”

„Ja zeker, graag!” antwoordde Hans.

Van der Pek vertelde hem nog, hoe hij de rentmeesterswoning zou kunnen vinden: het hek van het kasteel door en dan links aanhouden.

De oud-kolonel stond op. „Gaaf u mee, meneer Bartels?” vroeg hij. „’t Wordt langzamerhand weer tijd om te fourageren!”

Hans nam afscheid van de anderen en volgde zijn medepensionist. Voor het eerst sedert hij zijn onderzoek was begonnen, had hij het gevoel, dat hij geen volslagen nutteloos werk deed. Die Van der Pek bleek in elk geval iets te weten. En ook al zou deze kennis hem niet op het spoor van de erfenis brengen, toch had Hans enige verwachting van zijn bezoek aan de rentmeester.

ZESDE HOOFDSTUK

Toen Hans de volgende morgen wakker werd, had hij het gevoel, dat hij al vele maanden in deze kamer had geslapen. En toch was het pas de tweede keer, dat hij hier ontwaakte. Nooit had hij kunnen denken, dat hij zo gauw zou wennen. Hij dorst het zich haast niet te be- kennen, maar hij kreeg hoe langer hoe meer het gevoel, dat hij hier thuis was, een gevoel, dat hij sedert jaren niet meer had gekend. Ja, dat was iets, waarvoor hij zich schaamde. Want had hij zich niet bij zijn moeder thuis moeten voe- len, telkens wanneer hij bij haar logeerde? Ze had het hem nooit aan iets laten ontbreken, ze was de enige mens in de wereld, die altijd voor hem klaarstond.

Alsof hij daarmee iets tegenover haar goed kon maken, ging hij dadelijk na het ontbijt een brief aan haar schrij- ven, waarin hij haar verslag uitbracht van zijn wederwaar- digheden in Eelstvoude. Hij probeerde een opgewekte, zelfs humoristische toon te vinden, maar het ging hem niet goed af. Het kwam hem voor, dat hij over een vreemde schreef, toen hij het over de jacht op de verdwenen tante had. Alsof de Hans Bartels, die hier voor de open balkon- deuren zat, niet dezelfde Hans Bartels was, die gisteren vele uren had zoekgebracht met vergeefse nasporingen.

Hij zag op het ogenblik geen kans de brief af te maken. En dat, hoewel het hem nooit aan een vlotte pen had ont- broken. Hij wilde nadenken. Hield hij niet meer van zijn

moeder? Onzin! Zij was nog altijd de lieve, goede moeder van vroeger. Misschien hield hij wel veel meer van haar dan ooit tevoren. Als de onzekerheid, die hem nog zo vaak hinderde, was verdwenen, zou hij zich innerlijk vrijer voelen en dan zou het tussen hem en zijn moeder nog beter worden.

Het kwam alles door die verschrikkelijke oorlogstijd. Daarvóór was hij eigenlijk nog een kind geweest. Er hadden geen problemen tussen hem en zijn moeder bestaan. Maar toen was die lange scheiding gekomen. Hij had zich vaak afgevraagd, hoe zijn moeder het zou maken. En zijn moeder had langzamerhand niet meer durven hopen, dat ze haar zoon ooit levend terug zou zien. Voor Hans, de gevangene, was zij letterlijk een figuur uit een andere wereld geworden. Zijn moeder belichaamde alles wat goed en lief was, wat het leven de moeite waard maakte. Zagen hij en zijn medegevangenen ook Nederland niet in datzelfde licht? Het was immers het ideale land voor hen geworden, een oord van rust en vrede — althans in gewone tijden — een land, waar niemand zijn naaste kwelde of bedreigde?

De werkelijkheid van na de oorlog had niet aan dat ideale beeld beantwoord. Dat kon ook niet. Door de vreugde om de bevrijding mengde zich al gauw een gevoel van teleurstelling. Nederland lag niet in de hemel, maar op de aarde. De mensen waren er geen engelen, maar sterfelijke wezens, met fouten en gebreken behept. Maar het moeilijkste was voor Hans wel het weerzien met zijn moeder. Hij was als uit de dood teruggekeerd. Maar wie uit de dood terugkeert, staat anders dan vroeger in het leven. Hij staat ook anders tegenover diegenen, die hem dierbaar zijn. Zonder dat er sprake was van een verwijdering, had hij tegenover zijn

moeder toch niet meer de oude, vertrouwelijke toon kunnen vinden. Hij leed daaronder, maar het was niet te verhelpen geweest. Op den duur zou het wel weer anders worden.

Zijn moeder had die vervreemding natuurlijk wel gevoeld, maar ze was een veel te lieve en verstandige vrouw, om er iets van te zeggen. Misschien had ze eronder geleden, Hans wist het niet zeker en hij wilde er liever niet aan denken. Maar één ding troostte hem: het was gelukkig nooit écht mis tussen hen geweest. Ze wisten, dat ze van elkaar hielden. En wanneer mensen van elkaar houden, komt het ten slotte altijd weer tussen hen in orde.

Hij schrikte op, doordat er geklopt werd. Het was Marie Poolman. Ze excuseerde zich, maar ze wilde graag nu even de kamer doen, want over een half uurtje ging ze uit. Hans was al opgestaan, schroefde zijn vulpen dicht en sloeg zijn schrijfblok toe.

„En wanneer zien we u weer terug?” vroeg hij.

Marie lachte. „O, al heel gauw! Ik ga alleen maar even met vader mee in de auto naar de markt in Steenhoven. Om half een zijn we weer hier!”

„Zou ik mee kunnen?” vroeg Hans. Hij was zelf verrast door zijn vraag. Nu gaf hij er zich opeens rekenschap van, dat hij een beetje tegen de ochtend had opgezien. Het speurwerk stond voorlopig stil, hij wist tenminste niet hoe hij het moest voortzetten. En die onvoltooide brief zat hem dwars.

„Natuurlijk!” antwoordde Marie. „Gezellig!”

Hans voelde zich eensklaps zo gelukkig als een kind. Hij nam zijn schrijfgerei op en ging ermee naar beneden, naar de achtertuin. Nu nog gauw even die brief afschrijven. Hij

moest hem maar kort maken, er was toch eigenlijk nog niets te vertellen. De zon had het achterterras nog niet bereikt, hij zat er alleen, in alle rust. De dauw glinsterde nog op de struiken en planten, de hele tuin leek hem een wereld, waar nog nooit iemand een voet had gezet. Uit de verte klonk weer het gedreun van de smidse. Door een van de bovenramen kwam een langgerekte geeuw naar buiten drijven, kennelijk afkomstig van kolonel Blinxma. Opschieten, ouwe baas! dacht Hans. Marie moet uit!

Die vermaning kon hij ook wel tot zichzelf richten. Als hij nu niet begon, kwam die brief nog niet gereed. Hij sloeg een schoon blaadje papier op en begon te pennen. In enkele woorden stelde hij zijn moeder op de hoogte van hetgeen hij tot dusver had gedaan. „Er is dus geen reden tot optimisme,” vervolgde hij. „Toch voel ik me heel gelukkig.” De laatste woorden waren hem ontglipt, voordat hij er goed en wel over had nagedacht. Hij keek er verbaasd naar: wat betekende dat? Was het wel waar? Moest hij de brief nu weer overschrijven? Geen kwestie van, hij ging verder met te zeggen, dat hij gauw weer zou schrijven. Daarna beste wensen en groeten, en klaar was Kees!

Met een gevoel van opluchting deed hij het epistel in een enveloppe en ging in de tuin heen en weer lopen. Het gegons en gezoem van de insekten klonk als een mengeling van lichte en donkere muziek. Lange strepen en kringen van muziek waren het, wonderlijke figuren van geluid. Ze werden opeens doorsneden door een hoge menselijke stem, een vrouwenstem: „Meneer Bartels!”

Hans keek op en zag Marie op het achterterras staan. Ze had een witte jurk aan, ze was slank; ze had zo uit de verte wel iets van een vlinder.

Toch had dat „meneer Bartels” hem niet prettig in de oren geklonken. Toen Marie dan ook zei: „We zijn klaar; gaat u mee?” — stelde hij haar voor, dat ze elkaar voortaan zouden tutoyeren. „We zijn toch ongeveer even oud,” liet hij er als verontschuldigend op volgen. In werkelijkheid scheelden ze zes jaar, maar dat deed er minder toe. Marie vond het uitstekend, ze kreeg er zelfs even een kleur van.

Poolman had de wagen al voor het huis gezet en ze stapten meteen in. Hans en Marie gingen op de achterbank zitten. In snelle vaart reden ze het dorp uit, langs het café De Posthoorn en verder de weg langs, die Hans gisteren al tot aan de paddestoel naar het Duivelsgat had gelopen. Aan beide kanten strekte zich de zonnige heide uit, maar in de wagen, waar de wind doorheenspeelde, had men geen last van de warmte.

Marie, blijkbaar trots op haar geboortestreek, vroeg Hans of hij het hier niet mooi vond. Hij kon daar van ganser harte bevestigend op antwoorden.

„Daar komt nog bij,” zei hij, „dat ik de laatste jaren zo’n soort kluizenaarsbestaan heb geleid. Blokken en nog eens blokken. Dan overrompelt dit landschap je helemaal!”

„En wat ga je nu doen, na al dat blokken?” vroeg zij.

„Wist ik het maar!” antwoordde hij, half schertsend, half beschaamd. „Weet je” — hij boog zich een weinig naar haar toe — „liefst zou ik hier blijven. In die anderhalve dag dat ik hier ben, ben ik me al zo thuis gaan voelen, dat...”

Hij maakte de zin niet af. Het was immers dwaasheid, wat hij daar zei. Wat moest hij in het kleine Eelstvoude beginnen? Advocaten hadden ze daar niet nodig en hij bezat niet de middelen om er op z’n dooie gemak een poos te

blijven zitten. Trouwens, waarom zou hij, jonge kerel, zich hier afzonderen? Hij moest niet vluchten, maar voorwaarts gaan, de grote, rumoerige wereld in.

Marie echter voelde zich gestreeld door zijn voorliefde voor Eelstwoude. Ze zei, dat je nergens beter kon wonen. En ze wist wat ze zei, want ze had al heel wat door het land gereisd.

Ze passeerden een gehucht, waar een paar witte kippen verschrikt wegstoven voor de auto. Verder was er geen levend wezen te zien. Maar een lange rij wasgoed, lustig wapperend in de wind, bewees dat hier wel degelijk mensen woonden. Zo'n verzameling wasgoed verried zelfs heel wat over de samenstelling en de welstand van een gezin. Veel kinderen moesten er zijn, dat kon Hans nog juist zien, terwijl hij door de achterrait van de snel voortrijdende wagen keek. Is het daar wel ooit oorlog geweest? vroeg hij zich af. Hij wist wel beter, natuurlijk, maar het was zo heerlijk, je voor te stellen, dat er plaatsen waren, waar de vrede nooit-of-te-nimmer werd verbroken.

Nog geen kilometer verder stond aan de rand van de weg een klein, witgeschilderd houten kruis met het opschrift „Voor hen die vielen”. Aan de voet lagen een paar bossen verwelkte bloemen. Ziezo, nu hoefde hij nooit meer te vragen of het hier oorlog was geweest of niet.

Even later passeerden ze de eerste huizen van Steenhoven. Het waren moderne, ruime landhuizen met frisse tuinen er omheen. Maar het eigenlijke stadje was oud en verweerd. De vroegere bolwerken waren in plantsoenen veranderd. Hoge bomen verhieven zich langs de singelgracht; het water was donkergroen, bijna zwart, overschaduwde door het zware gebladerte. In een nauwe, bochtige straat

moest de pensionhouder stoppen voor een tegenligger. „Gaan jullie er hier maar uit, zou ik zeggen,” sprak hij. „Ik moet een paar huizen verderop zijn en ik heb nog meer boodschappen te doen. Zullen we afspreken, dat we elkaar om twaalf uur bij café Het Haasje weer ontmoeten?”

Daar had niemand bezwaar tegen en zo wandelden Hans en Marie samen het stadje in. Er heerste een vrij druk verkeer, van burgers en boeren. Af en toe denderde een vrachtauto voorbij en deed de hele omgeving trillen. Hans keek naar de talrijke hals- en trapgevels, waarvan sommige licht voorover hielden, alsof ze nieuwsgierig waren naar het gerucht aan hun voet. Marie vertelde hem, dat het hier op andere dagen niet zo heel veel drukker was dan in een dorp. Hij kon het zich voorstellen, het deed hem hier denken aan het stadje waar zijn moeder woonde en waar ook hij had gewoond. Hoe was het mogelijk, dat er onrust bestond in een wereld, die nog zoveel rustige plaatsen telde? Bijna had hij het Marie gevraagd, maar hij bedacht zich. Zij was pas eenentwintig jaar, wat kon zij van onrust weten? Met stevige, energieke passen liep zij in de richting van de markt. De kerk stak hoog boven alles uit. Onder haar beschermende muren tierde het marktgewoel.

Er waren minder kraampjes dan Hans van de Amsterdamse markten gewend was. Veel kooplui hadden hun waren eenvoudig op de grond uitgesteld. Maar minstens evenzeer als naar de markt keek Hans naar zijn gezellin. Met snelle blik monsterde zij de goederen, als iemand die precies weet wat hij wil en zich geen knollen voor citroenen laat verkopen. Nu, daar was dan ook geen sprake van. Soms nam zij iets in de hand, een schotel, een stuk

linnengoed en meteen was dan de koopman of koopvrouw in het geweer om haar van de voortreffelijkheid der waar te overtuigen. De ene keer schudde Marie het hoofd, een andere keer informeerde zij naar de prijs. Hans had er echt plezier in. Hij mocht dan honderden wetsartikelen in zijn hoofd hebben gepompt, het dagelijks leven was voor hem grotendeels onbekend terrein. Dit meisje wist er heel wat meer van, je kon haar gerust een boodschap laten doen.

Een boer met een zwartzienden pet en helgeel geschilderde klompen riep haar toe: „Kippen, juffrouw?” Hij wees naar de korven met kakelaars, die om hem heen stonden. Lachend schudde Marie van neen. „Stel je voor, dat we met kippen gingen sjouwen!” zei ze tegen Hans. Hij vond het ook een zot idee. Ze kon ze trouwens niet kopen zonder toestemming van haar vader en die had het houden van kippen en andere dieren sinds de oorlog eraan gegeven. Toch bleven ze even vertederd staan kijken naar een koopman met jonge honden en een andere, die kanaries te koop aanbod. Er was hier ook een vee- en paardenmarkt, vertelde Marie, maar die werd slechts tweemaal per jaar gehouden.

Toen ze een kraam met snoeperijen passeerden, pakte Hans zijn gezellin bij de arm en zei: „Kies eens wat uit!”

Ze keek hem aan, eerst verwonderd, toen lachend.

„Wou je me laten snoepen?” vroeg ze.

„Welja. Waarom niet? Hou je daar niet van?”

Hans zei het op heel natuurlijke toon, maar even vreesde hij, dat hij haar had beledigd. Hij had weinig ervaring in de omgang met jonge meisjes. Misschien voelde Marie zich wel te hoog om op straat te lopen snoepen. Maar reeds het volgende ogenblik was hij gerustgesteld.

„Nou, dan neem ik zo'n nogablok!” zei ze.

Ze wees er de koopman op en deze overhandigde haar de in zilverpapier verpakte lekkernij. Hans wilde betalen, maar Marie zei:

„Wat is dat? Neem jij niets?”

Hij had er werkelijk geen moment aan gedacht, ook iets te nemen. Sinds zijn jongensjaren had hij geen nogablok meer geproefd. Dat was echter geen reden om het nu niet weer eens te doen. Vooral niet in het gezelschap van dit aardige, frisse, jonge meisje, dat daar al heel happig stond te bijten in de kleverige substantie.

„Geeft u mij er ook maar één,” sprak Hans tot de koopman.

En zo stonden ze daar allebei te kauwen en Hans kreeg het gevoel, dat hij weer een kleine jongen was en dat hem het grote geluk te beurt was gevallen, een heel nogablok liet zijne te mogen noemen. Wat jammer, dat we niet naar onze kinderjaren terug kunnen, dacht hij. Stel je voor, dat we weer in alle ernst aan 't knikkeren en tollen konden gaan en de hele wereld om ons heen vergeten.

Nu was er geen sprake van, dat hij de wereld vergat. Toen hij het lekkers op had, haalde hij zijn zakdoek te voorschijn en veegde zijn mond af, iets wat hij in zijn jongensjaren zeker niet zou hebben gedaan. Dat was toen ook niet nodig geweest, want als hij met een smerig gezicht thuiskwam, pakte zijn moeder dadelijk een waslapje en reinigde hem grondig.

Ze liepen verder.

Bij een manufacturenkraam stond een lange, bijna magere jonge vrouw met een scherp gezicht verschillende artikelen te betasten: broeken, hemden, kousen. Met schelle

stem vroeg zij: „Wat kost dat? En dat? En dat?” De koopvrouw stond haar geduldig te woord. Ook Marie en Hans bleven hier staan, want Marie kocht er een paar kleinigheden: veterband, elastiek, klosjes garen. De andere koopster, althans adspirant-koopster, scheen hen niet op te merken, zozeer was zij in haar vraag- en antwoordspel verdiept. Toen Marie en Hans verder liepen, stond zij er nog steeds.

„Weet je wie dat is?” vroeg Marie. „Freule Waelenburgh!”

„Die met dat scherpe gezicht?”

„Ja juist. De dochter van de kasteelheer.”

„Wonderlijk,” zei Hans, „waarom koopt die op de markt? Is ze erg op de penning?”

„Och, of ze op de penning is, weet ik niet, maar ze schijnt van de koopjesjacht een soort sport te maken. Als je 't mij precies vraagt, geloof ik, dat ze niet bepaald gelukkig is en zich op zo'n manier een beetje schadeloos stelt.”

Marie vertelde hem nog het een en ander over de familie Waelenburgh. De oude baron was een welwillend man, maar hij leefde zeer teruggetrokken, sedert hij, enkele jaren geleden, kort na elkaar zijn vrouw en zijn enige zoon had verloren. Nu had hij nog twee dochters. De oudste was getrouwd en woonde in Den Haag. De jongste was freule Aletta, die zij zoëven hadden gezien.

Al pratend hadden zij de markt alweer achter zich gelaten.

„Nu moet ik nog een dekschaal kopen,” zei Marie. „Op de markt heb ik niets geschikts gezien, daarom wou ik nog even hier linksaf gaan en bij De Groot kijken.”

Ze liepen een nauwe winkelstraat in. Een paar huizen verder bleven ze staan voor een zaak in huishoudelijke artike-

len. Marie wierp een speurende blik in de etalage. „Ja, hier zullen ze er wel een hebben,” zei ze. Aangezien het binnen nogal vol was, bleef Hans buiten wachten. Hij keek naar het winkelraam. Tot zijn verrassing stond daar opzij in kleine letters te lezen: A. J. de Groot v/h F. Duivemans. En plotseling herinnerde hij zich wat zijn moeder hem wel eens had verteld: dat zijn grootvader in Steenhoven een zaak in galanterieën had gehad. Het kon niet anders of dit was dezelfde winkel. Zijn grootvader, die Hans overigens niet had gekend, had Franciscus geheten. Een wonderlijke gedachte: dat hij hier voor het huis stond, waar zijn moeder het grootste deel van haar kinder- en jongemeisjesjaren had doorgebracht.

Hans laveerde tussen het verkeer door en liep naar de overkant van de straat. Hij bekeek het huis van boven tot onder. Onmiddellijk begreep hij, dat er niet veel over kon zijn van het vroegere perceel. Deze gevel was misschien vijftien jaar oud, hoogstens twintig. Waarschijnlijk was ook het interieur volkomen veranderd, want de winkelruimte zag er modern uit. Dat veranderde echter niets aan het feit, dat zijn moeder op deze plaats had gewoond. En dat zijn verdwenen tante Adriana van hieruit haar zwerftocht door de wereld was begonnen. Alweer een spoor! dacht hij, niet zonder ironie.

Hij bepeinsde, hoe verwonderlijk weinig mensen van elkaar afwisten, zelfs mensen, die elkaar zeer na stonden. In deze straat had zijn moeder gewoond, hier had zij ontelbare schreden gezet. Op deze stoep had zij touwtje gesprongen en andere kinderspelletjes gedaan. Kon hij zich haar eigenlijk als kind voorstellen? Hij had er zelfs nooit moeite voor gedaan en ook nu lukte het hem niet. We we-

ten van het verleden eigenlijk niet zo heel veel meer dan van de toekomst, dacht hij.

„Hallo!” klonk het van de overkant. Daar stond Marie, met haar boodschappentas en bovendien een pak onder de arm. Hans liep naar haar toe en bood aan, het pak voor haar te dragen. Dat vond zij uitstekend, maar ze wou meteen weten, waarom hij daar aan de overkant van de straat had gestaan. „Ik ben even naar je blijven kijken,” zei ze. „Je was blijkbaar vreselijk diep aan het peinzen, net alsof je een mysterie op het spoor was. Heb je je tante soms gevonden?”

Hij moest haar teleurstellen, de tante was nog steeds onvindbaar. En toen vertelde hij haar, dat in datzelfde huis zijn familie van moederskant vele jaren had gewoond. „Dat is alles!” besloot hij zijn relaas.

Ze gingen terug naar het marktplein en namen plaats op het terras van het café Het Haasje, waar ze de pensionhouder weer zouden ontmoeten. Het was er vol met boeren en burgers, zowel mannen als vrouwen. De laatsten hadden allen grote tassen of karbiezen bij zich, puilend van de ingekochte handelswaren. De boeren rookten grote, donkere sigaren en praatten met elkaar in een dialect, waarvan Hans weinig begreep. Marie, die hun dialect wel verstond, begreep overigens ook niet veel van hun gesprekken. Ze zei, dat ze het over hun zaken hadden en daarbij gebruikten ze uitdrukkingen, die voor een buitenstaander volkomen duister waren.

Hans keek naar de plumpe kerktoren. De klok wees bijna twaalf uur. Waarschijnlijk had de slag van die klok, het spel van het carillon, de jeugdigen van zijn moeder beheerst. 's Avonds, als ze in bed lag en niet kon slapen,

hoorde ze van kwartier tot kwartier de klokkeslag. 's Morgens en 's middags, als ze naar school ging en wat laat was, wierp ze een bevroese blik op de wijzerplaat. Op feestdagen liet het carillon in alle vroegte zijn wijzen over het stadje klinken. Het was een voorbijge tijd, een onherroepelijk voorbijge tijd, zoals trouwens ook dit ogenblik voorbijging en nooit terugkwam. Reeds liet het carillon zijn voorspel horen, aanstonds was het twaalf uur.

„Je laat je koffie helemaal koud worden,” waarschuwde Marie. „Je bent een erge piekeraar, geloof ik. Is 't niet?” Hij haalde de schouders op en dronk snel zijn kopje leeg. „Ach nee,” antwoordde hij toen. „Of misschien soms wel. Het gaat wel over . . .”

Marie lachte. „Nou, als het aangeboren is, zal het wel niet zo gauw overgaan!”

„Aangeboren?” herhaalde Hans. „Nee, dat geloof ik niet. Maar — enfin, dat vertel ik je misschien nog wel eens.”

Hij wist zelf niet precies wat hij haar zou vertellen. Zou hij het wel doen, zou ze er iets van begrijpen? Maar wat eigenlijk?

De torenklok begon te slaan, twaalf heldere slagen. Net toen de laatste slag had geklonken, verscheen de auto. Poolman was een punctueel mens. Marie en Hans stonden op en liepen naar de rand van het trottoir. Een ogenblik later bevonden ze zich op de terugreis naar Eelstwuode.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Kolonel Blinxma mocht niet meer in actieve dienst zijn, actief was hij op zijn manier stellig nog. Dat bleek uit zijn woorden, zijn gebaren, zijn belangstelling voor alles en nog wat. Dat bleek ook uit de wijze, waarop hij Hans begroette, zodra hij hem in het oog kreeg, nadat het gezelschap van de marktplaats was teruggekeerd.

„Aha! meneer Bartels! En hebt u nog iets gevonden?”

„Wat bedoelt u?” vroeg Hans, die even niet wist, waar de ander het over had. Maar hij liet er terstond op volgen:

„O, u bedoelt natuurlijk mijn tante. Nee, om u de waarheid te zeggen, heb ik me daar vanmorgen ook niet op toegelegd. Ik heb alleen het huis gezien, waarin ze in haar jeugd heeft gewoond. Maar daar schiet ik niet veel mee op.”

„Dan heb ik iets beters voor u,” sprak de oud-militair triomfantelijk. Men had haast kunnen geloven, dat hij de tante onder zijn colbertje verborgen hield.

Hij stak zijn arm door die van Hans en voerde hem mee de tuin in. Hans had daar geen bezwaar tegen, hij vond de kolonel een sympathieke man. Maar in zijn hart verwachtte hij niet veel van hetgeen Blinxma hem te vertellen had. Toch kreeg hij een schok bij het horen van het nieuws, dat de ander hem overbracht, terwijl ze tussen de slabedden heen en weer wandelden.

„Ik heb vanmorgen mijn vriend Lafeber, de makelaar, ont-

moet,” vertelde de kolonel. „We praatten over het een en ander en zo kregen we het ook over u en het doel van uw bezoek. Lafeber is lang geen domme jongen, integendeel, hij is iemand met een ijzeren geheugen. Ik was nog niet goed en wel uitgesproken, toen hij zei: ‚Hé, dat is curieus!’ Ik vroeg hem, wat er curieus was. En wat bleek nu? Hij heeft jaren geleden een brief van een dame uit Amerika gekregen. Daarin werd hem gevraagd, eens uit te zien naar een huis. De dame schreef, dat ze over een paar maanden in Eelstvoude hoopte te arriveren en dan zou ze de zaak nader met hem bespreken. Maar ze is nooit komen opdagen.”

„Tjonge, dat is wat!” zei Hans. „En heeft meneer Lafeber die brief nog?”

„Dat is nu juist de vraag,” sprak de oud-militair. „U begrijpt wel, dat hij dat niet zo één, twee, drie kan zeggen. Hij bewaart al zijn correspondentie, maar hij weet niet meer op een jaar nauwkeurig te zeggen, wanneer hij de brief heeft gekregen. Hij dacht, dat het in 1934 was geweest.”

„Ja, dat kan wel uitkomen,” zei Hans. „Dat zal ook wel het jaar zijn, waarin mijn moeder de laatste brief van mijn tante heeft ontvangen.”

„In elk geval,” vervolgde de kolonel, „zou meneer Lafeber de zaak direct nagaan en zodra hij iets gevonden heeft, belt hij u op.”

„Dat is bijzonder sympathiek van hem,” zei Hans. „En ik waardeer het ook heel erg, dat u me zo helpt.”

„O, geen dank, geen dank! Ik help u natuurlijk graag, maar bovendien zou ik het prettig vinden, als ik er iets toe zou kunnen bijdragen om het mysterie op te helderen.”

Er werd gegongd voor de maaltijd. Ze gingen naar binnen. Tijdens het eten werd er druk gepraat over het wonderlijke geval. Juffrouw Tersteeg zei, dat ze het uitermate griezellig vond. Dat een mens zo maar kon verdwijnen! Poolman, koelbloediger, uitte de veronderstelling, dat er misschien helemaal niets griezeligs aan de zaak was, maar dat de tante in Amerika een natuurlijke dood was gestorven tussen het ogenblik, waarop zij de brief had geschreven en het tijdstip, waarop zij naar Europa had willen terugkeren.

„Dan had haar overlijden in Amerika toch bekend moeten zijn,” opperde zijn vrouw.

Tja, dat was wel vreemd, maar wist iemand of de burgerlijke stand in Amerika even nauwkeurig was als in Nederland? Daar kon niemand antwoord op geven.

„Overigens is het nog altijd mogelijk,” zei de pensionhouder, „dat de brief die meneer Lafeber heeft ontvangen, van iemand anders afkomstig was.”

Blinxma achtte dat hoogst onwaarschijnlijk. Hij zei dit met enige heftigheid, alsof hij een persoonlijk belang verdedigde. Zo was het ook; hij wilde graag laten zien, dat men met enig doorzettingsvermogen licht kon brengen in de duisterste zaak.

Juist toen het gezelschap van tafel opstond, ging de telefoon. Even dacht Hans, dat dat wel meneer Lafeber kon zijn, maar hij verwierp die gedachte meteen. Zo gauw zou het heus niet gaan! En toch was het niemand anders dan de makelaar, die daar opbelde. Mevrouw Poolman, die de telefoon had aangenomen, kwam binnen en vroeg Hans, of hij vanmiddag bij meneer Lafeber kon komen, hij had de brief gevonden. „Graag!” zei Hans. En de kolonel

wendde zich tot hem met de vraag: „Nu, wat heb ik u gezegd?” Hij straalde weer, alsof tante Adriana aanstonds te voorschijn zou komen.

Maar Hans, die evenals de vorige middag de tuin weer opzocht, meende dat er nog geen enkele reden tot juichen was. Terwijl hij langzaam in de boomgaard op en neer liep, overwoog hij, dat er naar alle waarschijnlijkheid door deze brief in wezen niets zou zijn veranderd. Dat tante van plan was geweest, zich in Eelstvoude te vestigen, had al lang vastgestaan. Nu bleek, dat ze niet alleen zijn moeder, maar ook de makelaar van haar voornemen op de hoogte had gebracht. De politie beschikte over geen enkel gegeven, in Amerika wist men van niets. Zo draaide men in een heel klein kringetje rond. Want dat iemand na zoveel jaren, met geen ander materiaal dan twee brieven, in staat zou zijn iets naders te weten te komen, was nauwelijks aan te nemen.

Hij kwam weer bij de appelboom, waaronder hij gisteren had gelegen. Het gras was er nog plat. Kwam het door de buitenlucht, door het marktbezoek of door het gepieker over de tante? Hoe het ook zij, hij voelde weer grote lust in een slaapje en hij gaf er nu zonder aarzelen aan toe. Hij voelde, dat een beetje extra-rust hem geen kwaad zou doen. Toch schaamde hij zich, toen hij na enige tijd de ogen opsloeg en Marie zag staan. „Neem me niet kwalijk,” stamelde hij. Maar wat moest zij hem eigenlijk kwalijk nemen? Ze lachte dan ook en zei, dat hij er heel verstandig aan had gedaan, even te slapen.

„En jij hebt me stilletjes staan bekijken!” zei hij.

Daar protesteerde ze tegen. „Echt niet,” antwoordde ze, „ik kwam er juist aan. Ik kon toch niet weten, dat je sliep.”

Ze liet zich naast hem in het gras zinken, sloeg haar armen om haar knieën en keek hem met de blik van een samen-zweerder aan.

„Wat is er?” vroeg hij, want hij zag, dat ze iets op haar hart had.

„Ik heb een idee,” antwoordde ze. „Misschien vind je het dwaas, maar ik geloof toch, dat er wel iets in zit. Het gaat over je tante!”

Ach, dacht Hans, alweer mijn tante! Langzamerhand krijgt iedereen ideeën over mijn tante. Ik geloof, dat ze er hoe langer hoe onvindbaarder door wordt! Hij zei echter tegen Marie: „Ik ben erg benieuwd!”

„Kijk,” begon ze, „als je nu de datum van die brief weet, kun je zo ongeveer nagaan, wanneer je tante naar Nederland moet zijn vertrokken. Ze moet de boot hebben genomen, want een luchtverbinding was er in die tijd nog niet.”

„Maar we weten immers niet, of ze wel is vertrokken,” wierp Hans tegen.

„Natuurlijk niet, maar laten we even aannemen, dat het inderdaad gebeurd is. Dan is het het meest waarschijnlijke, dat ze met de Holland-Amerika Lijn is gegaan, nietwaar?”

„Ja, dat zal wel,” gaf Hans toe.

„Nou, en dan moeten ze bij de Holland-Amerika Lijn op de passagierslijsten uit die tijd toch kunnen zien, of je tante naar Holland is gegaan. Ik weet wel, dat de kans niet groot is, maar misschien vinden ze iets. En dan weet je in ieder geval, dat je tante hier zoek is geraakt en niet in Amerika.”

„Ik vind het heel pienter van je bedacht,” verklaarde Hans. „Hoe kom je daar eigenlijk bij?”

„Ik dacht er zo opeens aan. Misschien komt het wel doordat mijn zwager Jan Martens chef de bureau bij de Holland-Amerika Lijn is. Als we het hem vragen, maakt hij er vast direct werk van.”

„Met zoveel medewerking moet tante wel te voorschijn komen en de complete erfenis op de koop toe,” zei Hans ietwat spottend. Op ernstiger toon vervolgde hij: „Mag ik heel eerlijk zijn? Ik geloof nooit, dat we tante terugvinden!”

Marie keek hem lichtelijk geërgerd aan. „Jij bent me ook een pessimist!”

„O nee,” weerde hij snel af, „dat ben ik niet. En ik ben ook niet ondankbaar — wat je misschien zou denken. Het is meer... hoe zal ik het zeggen... We spreken er misschien nog wel over...”

Dat had hij die morgen ook al tegen haar gezegd. Ze begreep, dat hij innerlijk ergens vastzat en ze wilde er wel met hem over praten. Maar dat moest gebeuren, als hij het wilde, al kon ze hem wellicht ongemerkt in een bepaalde richting leiden. Maar dan moest ze heel voorzichtig zijn, anders krabbelde hij toch weer terug.

Hans stond op. Hij vond, dat hij zich niet bepaald sympathiek tegenover Marie had gedragen. „Denk vooral niet,” herhaalde hij, „dat ik ondankbaar ben. Ik stel het juist buitengewoon op prijs, dat je je zo voor het geval interesseert!”

Het meisje lachte. „Put je toch niet zo uit in excuses!” zei ze. „Het is immers al lang weer goed. Laat me liever even je pak afslaan, je zit vol rommel!”

Met krachtige hand reinigde zij zijn kleren. Het deed hem denken aan zijn kinderjaren. Hoe vaak had zijn moeder

hem niet zo onder handen genomen! Marie had ook iets moederlijks, ondanks haar jeugd. In zekere zin was zij hem ver vooruit.

„Ziezo, nu kan je je weer vertonen!” Met deze woorden eindigde zij haar behandeling. Het betekende, dat hij gereed was voor de volgende etappe van zijn speurtocht. Op naar de makelaar Lafeber!

Indien men de heer Lafeber met één woord moest karakteriseren, dan kon dat voortreffelijk gebeuren met het woord: accuratesse. Want accuraat was deze man in de hoogste mate. Zijn huis, zijn tuin, zijn voorkomen, het was alles van een pijnlijke preciesheid. Voor Hans zou deze eigenschap van geen enkele betekenis zijn geweest, indien Lafeber niet toevallig over een document had beschikt, dat van groot belang kon zijn bij het onderzoek naar tante Adri.

„Ik heb,” vertelde hij, nadat Hans in zijn kantoortje had plaats genomen, „alle binnengekomen brieven bewaard, sinds ik mij hier als makelaar heb gevestigd. Dat is nu ruim drieënveertig jaar geleden.”

Hans had er alle respect voor. Hij keek de bejaarde baas met het spitse gezicht en de even spitse neus bewonderend aan. Maar hij was hier niet gekomen voor Lafeber, doch voor zijn tante. Om de zaak een ietsje te verhaasten, zei hij: „Het is buitengewoon! Dus u hebt de brief meteen kunnen vinden!”

De makelaar schudde ontkennend het hoofd. „Zo is het nu ook weer niet. Ik heb er ongeveer een uur voor nodig gehad. Want ofschoon mijn geheugen prima is, wist ik

me de naam van de briefschrijfster niet meer te herinneren. En dan was er nog de kwestie van het jaartal. Gelukkig heb ik me wat dat betreft niet vergist, het was inderdaad 1934. Maar ik heb toch een halve brievenmap zorgvuldig moeten doorkijken en daar gaat nogal wat tijd in zitten.”

„Ja, natuurlijk,” zei Hans. „Ik ben u bijzonder dankbaar...”

„U hebt de brief nog niet eens gezien,” weerde de makelaar af. „Hier heb ik hem.”

Hij keerde zich om en nam van een penantkastje een brievenmap, waar een vloeiblad uitstak. Hij sloeg de map open, nam het vloeiblad weg en legde Hans de brief voor, die nog op de plaats lag waar hij zovele jaren had gelegen. Zelfs de enveloppe was nog aanwezig en met een papierbinder aan de brief bevestigd.

„Ja,” zei Lafeber verduidelijkend, „ik heb het couvert ook bewaard, omdat ik het adres zo merkwaardig vond.”

Er stond: Aan een makelaar in Eelstvoude. Dat was wel begrijpelijk, want uiteraard had tante Adriana de naam van Lafeber niet gekend. Voor de post was deze adressering overigens voldoende geweest. Het gaf Hans een schok, een document voor zich te hebben, dat door de mysterieuze tante eigenhandig was geschreven. Daaraan kon hij geen seconde twijfelen, want toen hij de handtekening zag — en daar keek hij het eerst naar — las hij: Adriana Locker-Duivemans. Ja, dat was ze, Adriana Duivemans, en die naam Locker was de tot dusver onbekende naam, die zij en haar man in Amerika hadden aangenomen. Snel las hij het epistel door, dat als volgt luidde:

Cleveland, 10 februari 1934,

Geachte Heer,

Daar ik van plan ben, mij in Eelstvoude te vestigen en daar een huis te kopen, wilde ik U vragen, eens naar een huis voor mij uit te zien. Ik denk, dat ik in mei arriveer; dan zouden we dus nader kunnen overleggen. Ik ben alleen, dus het hoeft geen groot huis te zijn, maar ik ben er wel op gesteld, dat het solide gebouwd is. Ik zou het liefst een huis hebben met één woonkamer, twee slaapkamers, een keuken en een badgelegenheid. Indien mogelijk ook een kelder. En dan ben ik erg op zon gesteld, dus graag veel ramen op het zuiden. Als het kan, een huis, dat niet te dicht aan de straat ligt en met wat grond er omheen, zodat er ruimte is voor bloemen en vruchtbomen. Ik veronderstel, dat U nu wel begrijpt wat mijn bedoeling is. U ziet mij dus over een maand of wat wel verschijnen en ik hoop, dat het U in de tussentijd gelukt, iets geschikts te vinden.

Hoogachtend,

Adriana Locker-Duivemans.

Hans bleef enkele ogenblikken bewegingloos zitten, nadat hij de lezing van de brief had beëindigd. Hij voelde zich koud worden van binnen. Zijn tante was spoorloos verdwenen, hetzij hier, hetzij in Amerika. Het was ijzingwekkend. Eerst nu hij dit briefje voor zich had, gaf hij zich er werkelijk rekenschap van, dat ze inderdaad had geleefd, een mens was geweest met gevoelens en verlangens, een warm, levend mens, die een solide gebouwd huis wilde

hebben. Wat was hier voor verschrikkelijks gebeurd? Of was het alleen maar iets, dat voor het ogenblik onverklaarbaar was en dat bij nader inzien onschuldig zou blijken? Hij kon het niet geloven. Er moest misdaad in het spel zijn. Maar wie kon zoiets na vijftien jaar nog nagaan?

„Hebt u indertijd nog iets aan die zaak gedaan?” vroeg hij eindelijk.

„Zeker,” antwoordde Lafeber. „In de eerste plaats heb ik verschillende huizen, die me wel geschikt leken, voor uw tante genoteerd. En toen het al augustus was geworden en ik nog steeds niets van haar had gehoord, heb ik eens naar dat adres in Amerika geschreven. Maar mijn brief is als onbestelbaar teruggekomen. Als u de brief van uw tante even omlegt, zult u de mijne daaronder vinden.”

Ja, daar lag de brief van de makelaar, waarin hij mevrouw Locker schreef, dat hij al moeite voor haar had gedaan, maar tot zijn verwondering niets meer van haar had vernomen. Op het couvert was aangetekend „onbestelbaar” en „geadresseerde vertrokken”.

„Toen heb ik het er maar bij gelaten,” zei de makelaar. „Ik dacht, dat uw tante misschien van plan was veranderd en ergens anders heen was gegaan.”

Hans knikte. Wat moest hij nu doen? De justitie hiervan in kennis stellen? Maar wat kon die beginnen met zulke vage gegevens? In elk geval was dat idee van Marie lang niet gek. Hij voelde er veel voor, nog eens naar burgemeester Dekkers te gaan, maar hij had gisteren al zoveel van diens tijd in beslag genomen. En de burgemeester zou ook niets kunnen doen. Eerst maar eens navragen bij de scheepvaartlijn. Dat moest zo gauw mogelijk gebeuren.

Hans had opeens haast. Hij stond op en bedankte Lafeber

hartelijk voor de moeite, die hij zich had getroost. „Ik weet nog niet of het een politiezaak wordt,” vervolgde hij, „maar in dat geval wordt uw briefwisseling met mijn tante misschien opgevraagd.”

De makelaar begreep dat wel, hij was ten volle tot medewerking bereid.

Hans nam afscheid en liep met snelle schreden naar het pension terug. Hij voelde zich beklemd, hij had een gewaarwording alsof hij er bleek uitzag. Dat was ook zo. Die erfenis kon hem op het ogenblik weinig meer schelen, het ging om een mens; een mens, die overigens waarschijnlijk al lang dood was. Maar juist omdat ze iets had bezeten, was misdaad zeer aannemelijk. Hier in Eelstvoude een moord? vroeg hij zich af en hij keek naar de vredige straat, de vredige huizen. Het landschap had wel iets beklemmends, maar dit dorp was zo vriendelijk, de mensen waren zo gemoedelijk.

Marie zat met een naaiwerkje in de voortuin. „Wat zie je er ontdaan uit,” zei ze direct. „Heb je iets gevonden?”

„Ja,” antwoordde Hans, „de brief, die Lafeber in zijn bezit heeft, is inderdaad door mijn tante geschreven. Ik kan de gedachte niet van me afzetten, dat er een misdaad is gepleegd. Zou je je zwager in Rotterdam niet kunnen opbellen. Ik heb nu alle nodige gegevens.”

„Wat stond er dan eigenlijk in die brief?” vroeg Marie.

„Dat ze in mei 1934 in Nederland zou aankomen en zich hier in Eelstvoude wilde vestigen,” vertelde Hans. „Ze vroeg Lafeber, uit te kijken naar een huis met één woonkamer en twee slaapkamers. Waarschijnlijk een slaapkamer voor haarzelf en een logeerkamer. En ze wilde een tuin hebben met ruimte voor bloemen en vruchtbomen.”

„En heeft Lafeber daarna nooit meer iets van haar gehoord?”

„Niets,” bevestigde Hans. „Hij heeft haar nog een keer geschreven, maar die brief van hem is als onbestelbaar teruggekomen. Geadresseerde vertrokken, stond erop.”

„Sjonge, wat griezelig!” zei Marie. Ze keek Hans met grote ogen aan. „Stel je voor, dat iemand zo maar kan verdwijnen!”

„Dat heb ik me al voorgesteld,” zei hij.

„Maar hier in Eelstvoude is zoiets volslagen onmogelijk!” zei Marie zo heftig, alsof ze de eer van haar dorp wilde zuiveren.

Hans moest ondanks zichzelf glimlachen. „Tussen Cleveland in Ohio en Eelstvoude in Nederland ligt een lange afstand,” zei hij. „Maar of ze in Amerika of in Nederland is verdwenen, wou ik juist zo graag door bemiddeling van je zwager te weten zien te komen. Kun je hem opbellen?” Marie was opgestaan en Hans schreef de naam en de data op een stukje papier. Adriana Locker-Duivemans, vermoedelijk in april of mei 1934 uit Amerika naar Nederland vertrokken.

„Maak er maar een dringend gesprek van,” riep hij Marie achterna, die zich al naar de telefoon begaf.

Terwijl zij de verbinding aanvroeg, poogde hij zichzelf wat gerust te stellen. Misschien was zijn vermoeden volkomen onzinnig. In ieder geval kon hij niet op slag uitsluitel verwachten. De Holland-Amerika Lijn had er misschien niets mee te maken, zijn tante had een andere verbinding gebruikt of was zelfs in 't geheel niet naar Europa vertrokken. Maar al deze overwegingen maakten hem niet kalmer. Hij was dan ook blij, toen kolonel Blinxma be-

neden kwam, verkwikt door zijn middagdutje. In het gesprek met de militair kon hij zijn gekweldheid enigszins luchten.

„Ik dacht het wel,” zei de militair, toen Hans hem zijn wedervaren had verteld. „Ja, Lafeber is een secuur man, zo vind je er geen tweede! Misschien helderen we de hele zaak nog wel op.”

Het was duidelijk, dat Blinxma zichzelf bij een eventuele opheldering ook de nodige verdiensten zou toekennen. Hans had daar niets op tegen, als er dan maar werkelijk klaarheid kwam. Hij ging in de gang heen en weer lopen, in afwachting van het ogenblik, waarop de telefoonverbinding zou doorkomen. Hij wilde erbij zijn, als Marie met haar zwager sprak, erop letten, dat ze de naam juist spelde en geen verkeerde datum opgaf. Maar alsof Marie zijn bedoeling begreep, riep ze hem naar de tuin en zei, dat hij nu maar moest doen waar hij zin in had, dat telefoongesprek kon hij gerust aan haar overlaten. Ze zei het op zo'n overtuigende toon, dat hij toegaf en bijna automatisch verder liep, de tuin in.

Op een open plek in de boomgaard zat Poolman voor zijn ezel te schilderen. Hans bleef een eindje uit zijn buurt, om hem niet te storen. De pensionhouder, die geheel in zijn bezigheid verdiept was, merkte hem niet op. Hans bleef staan, half achter een boom verborgen, en gluurde naar de mens, die zich er op dit ogenblik alleen maar om bekommerde, enkele dingen uit Gods schepping — een boom, wat gras, wat bloemen — met aandacht en liefde weer te geven. Toen wendde Hans de blik af, enigszins beschaamd, alsof zijn kijken spioneren was geweest. Misschien zou Poolman het helemaal niet zo opvatten, maar Hans had het gevoel,

alsof hij naar iemand had gekeken, die in gebed verdiept was.

In de verte hoorde hij de telefoonbel. Hij snelde weer in de richting van het huis, maar bedacht nog bijtijds wat Marie had gezegd. Het kwam wel in orde. Ze had gelijk, maar dat nam niet weg, dat hij het niet langer dan vijf minuten uithield. Toen zag hij het meisje weer te voorschijn komen en dadelijk liep hij op haar toe. Met een vragende blik bleef hij voor haar staan.

Ze streek een paar haren van haar voorhoofd en zei met een fijn glimlachje: „Hij zal z'n best doen, hoor! Hij heeft me beloofd, dat hij er zoveel mogelijk vaart achter zal zetten.”

„Dank je wel!” antwoordde hij. „En — wat dacht hij: zou er veel tijd mee heengaan?”

„Misschien een paar dagen. Over een uur gaat het kantoor dicht en morgen is het zaterdag. Reken dus maar niet vóór dinsdag op bericht.”

Ach ja, dat had hij uit zichzelf ook wel kunnen begrijpen. Maar hij was nu eenmaal een onhandig mens. Of was onhandig het juiste woord niet? In elk geval stond hij te ver buiten het gewone, praktische leven om bij voorbaat met dergelijke details rekening te houden. Hij zou nog menige opstopper krijgen, nog heel wat keren moeten merken, dat hij tekort schoot, eer hij behoorlijk een plaats in het maatschappelijk leven zou kunnen bekleden.

Hij liep de tuin weer in. Poolman had zijn schilderwerk even onderbroken, hetgeen Hans de moed gaf, naar hem toe te gaan. Samen bleven ze naar het halfvoltooide doek staan kijken.

„Mooi,” verklaarde Hans, „heel mooi. U geniet meer dan andere mensen van de wereld!”

„Och,” antwoordde de pensionhouder, „dat zou ik niet durven zeggen. Ieder op zijn manier!”

„Ja, maar het gaat om de aandacht. Aandacht is overgave en wie de grootste overgave heeft, kent ook het grootste genot.”

Poolman lachte vluchtig om Hans' overtuigende toon. Natuurlijk, die jongen had gelijk, maar hij, Poolman, had zijn schilderwerk nooit zo serieus opgevat. Het was louter liefhebberij, men moest er niet te veel achter zoeken. En hij zei dit tegen Hans.

Deze liet zich echter niet van zijn stuk brengen. Liefhebberij? Natuurlijk, wat zou het anders zijn? Liefhebberij had immers met liefde te maken. Zeker, het kon ook de gedachte wekken aan geflodder, maar waarvoor was dat nodig? Of wilde de pensionhouder zijn werk als zodanig zien opgevat.

„Nee,” antwoordde deze met een brede lach, „liever niet. Maar weet u, ik doe het echt voor mijn plezier,” vervolgde hij op serieuzer toon, „en ik geloof, dat we er niet te veel theorieën omheen moeten spinnen. Ik kan schilderen, ik doe het graag, en daarmee uit!”

Er had geen enkele valse bescheidenheid in zijn stem geklonken. Hij meende wat hij zei. En Hans bewonderde er hem des te meer om. Het was dus mogelijk, goede, mooie dingen te maken, iets met volle overgave te doen, zonder er complicaties aan te verbinden. Rustig, eenvoudig, gezond — zo leefde deze man, zo schenen alle mensen hier te leven. En zelfs al was dit niet helemaal waar, enige juistheid school er zeker in.

Ja, Eelstvoude was een goede plaats om er vakantie te houden. Straks, als hij het zoeken naar zijn tante had moeten opgeven, zou hij proberen hier nog enige werkelijk rustige, onbekommerde dagen door te brengen.

ACHTSTE HOOFDSTUK

De belevenissen gedurende de weinige dagen, die hij tot dusver in Eelstvoude had doorgebracht, betekenden heel veel voor Hans. Hij had al eerder het gevoel gehad, dat hij op een keerpunt in zijn leven was aangekomen, maar nooit zo sterk als deze zaterdagochtend, nu hij zich gereedmaakte om het beloofde bezoek aan de rentmeester Van der Pek te brengen. Hij kon dit gevoel onmogelijk verklaren. De kennismaking met dit dorp, de ontmoeting met verschillende mensen hier, het onderzoek naar de verdwenen tante — het had alles diepe indruk op hem gemaakt, misschien meer dan men redelijkerwijze kon verwachten. Op de keper beschouwd althans was hij nog niet verder gekomen dan op het ogenblik, waarop hij zijn eerste schreden in Eelstvoude had gedaan. Hij was nog een pas afgestudeerde, met vage ideeën over zijn toekomst en even vage gevoelens van onlust, wanneer hij aan het verleden dacht.

Hij had niet veel zin in het bezoek aan de rentmeester. De man zou hem misschien aardige oude gegevens kunnen laten zien, maar met zijn tante zouden deze niets te maken hebben. Aan de andere kant voelde hij er echter wel iets voor, een bezoek aan het landgoed van baron Waelenburgh te brengen. Het was prettig wandelweer, veel koeler dan de afgelopen dagen. Reeds toen hij wakker werd,

hoorde hij hoe de wind de bomen deed ruisen. Er stond een sterke wind, die grote, witte wolken door de hemel voortdreef. Zulke wolken deden hem altijd denken aan een verblijf aan zee, vele jaren geleden, toen hij nog een kind was. Dagen achtereen had de wind uit het westen geblazen, dagen achtereen waren wolkenstoeten komen aandrijven over de zee. Toen had hij gedacht, dat er eens een eind moest komen aan die wolkenmassa's, dat de voorraad op een zeker ogenblik uitgeput zou zijn. Nu wist hij wel beter, hij was niet zo naïef meer. Ook in het concentratiekamp had hij in moeilijke uren dikwijls aan de zee en de luchten moeten denken. Het was een smartelijke gedachte geweest, vol onvervuld en schijnbaar onvervulbaar verlangen. Maar toch ook troostrijk, want deze herinneringen waren iets, dat hij bezat, innerlijk bezat, zodat niemand het hem kon ontnemen.

Deze gedachten vervulden hem, terwijl hij in de richting van het kasteel liep. Marie had hem de weg nauwkeurig uitgeduid. Bij de kerk moest hij linksaf slaan, een kleine straat in, die weldra overging in een landweg. Al was het niet zo zonnig als gisteren, Hans was toch blij, toen de landweg op zijn beurt overging in een laan met beuken en essen. Hier was het schaduwrijk en geurig. Tussen de stammen door zag hij aan weerszijden van de laan heidevelden, hier en daar afgewisseld door rogge- en haverakkers. Mensen ontmoette hij weinig. Eenmaal een boer op een kar; de man hief groetend zijn zweep op, toen hij Hans passeerde. Even later twee witblonde kinderen, die voor een boerenwoning speelden, welke daar heel eenzaam scheen te liggen. Ze hielden op met spelen, toen ze hem zagen en bleven hem met open mond aanstaren. Hij was

blijkbaar zoiets als een wereldwonder voor deze dreumesen. Hans lachte eens tegen ze, maar er kwam geen reactie.

Hij voelde zich gelukkig, nu hij hier liep, tegen de wind in. Het was een zuivere, koele wind, maar hij kreeg het langzamerhand toch wat warm. Dit is vrijheid, dacht hij, dit is echte vrijheid; laat ik dat toch goed onthouden. Op dat ogenblik wenste hij, dat Marie bij hem was, opdat hij zijn gedachte tegen haar zou kunnen uitspreken. Of zou ze erom moeten lachen? Misschien zou ze het wel raar vinden, dat hij zoiets dacht, misschien zou ze zeggen: „Je moet er niet aan denken, dat je vrij bent, je moet het zijn!” Ja, zo was het; een dergelijke gedachte bewees, dat het idee van de onvrijheid nog heel dicht bij hem lag.

Aan het einde van de laan verzezen twee verweerde stenen zuilen, elk met het opschrift „De Beukenhorst”. Daar tussendoor voerde de oprijlaan naar het kasteel. Het was een gladde, harde weg te midden van glooiende grasvelden en hoog geboomte, dat donker ruiste in de sterke wind. Het ijzeren hek stond wijd open en maakte de indruk, dat het sinds jaar en dag niet gesloten was geweest. Nauwelijks had Hans een paar meter op het terrein van het landgoed afgelegd, of hij zag een grote, rode auto naderen. Onwillekeurig schrikte hij even, alsof hij zich hier op verboden grond ophield. De wagen reed hem snel voorbij. Voor zover hij had kunnen zien, zat er behalve de chauffeur slechts een bejaarde heer in, vermoedelijk de baron in eigen persoon.

Van het kasteel kreeg hij niets te zien. De rentmeester had hem gezegd, dat hij links moest aanhouden en dat betekende, dat hij van de grote weg moest afwijken en een

smaller pad inslaan. Hij kwam langs een roerloze vijver, waaruit een lucht van rottende waterplanten opsteeg. Enkele donkere merels vlogen luidruchtig op, terwijl hij voortliep. Alles hier ademde de rust en de verzorgdheid van oude rijkdom, van een welgesteldheid, die de aarde sedert eeuwen in vrede had bezeten. Hetgeen niet verhinderde, dat de dochter des huizes zich in het marktgewoel begaf, om te pingelen als de eerste de beste burgervrouw. Hij had dat liever niet geweten, dan zou hij zich kunnen verbeelden, dat hier werkelijk alles volmaakte vrede en gelijkmoedigheid was.

Het pad werd breder en voerde naar een huis. Dat moest de woning van de rentmeester zijn. Er waren twee verdiepingen, bekroond door een puntig dak van blauwzwarte pannen. Het geheel maakte een minder oude indruk dan hij had verwacht. Er lag een gladgeschoren gazon voor het huis, met een rand van bloembedden en rododendrons. Rechts opzij bevond zich de huisdeur, waarboven een luifel uitstak. Er was geen bel, alleen een zware ijzeren klopper. Hans bleef even staan, alvorens hij de klopper opnam. Eerst hoorde hij alleen wat vogelgeluiden, toen drong van binnen het galmende geluid van een zingende vrouwenstem tot hem door. „Zie de leliën op het veld, zie hoe scho-o-on zij bloeien...” Met een wrede slag liet hij de klopper vallen; het was alsof hij het gezang verpletterde. Het hield inderdaad op.

De deur ging open, een dienstmeisje, met een stofdoek in de hand, stond voor hem. „Dag, juffrouw,” sprak Hans, „is meneer Van der Pek thuis? Ik heb een afspraak met hem.”

„Ik zal meneer even roepen...”

Daar kwam de rentmeester al aan, met uitgestoken hand. Hij begroette Hans even hartelijk als de eerste keer, in De Posthoorn. „Zo, dat is prettig, dat u gekomen bent! Komt u binnen!”

Hans volgde hem door een brede gang en door een ruime kamer, waar een schrijftafel stond, brievenkasten, mappen en andere voorwerpen, die het geheel het aanzien gaven van een kantoorlokaal. Voor deze kamer lag een grote, lichte serre, waar ook een bureau stond en verder enige clubfauteuils.

Van der Pek verzocht zijn bezoeker plaats te nemen en legde hem de situatie uit. Deze serre was zoveel als zijn privé-kantoor, de kamer was voor het personeel bestemd. Dat personeel bestond slechts uit één juffrouw, die de boekhouding voerde en de correspondentie deed. Vandaag was ze er niet, want gedurende de zomermaanden werd er 's zaterdags niet gewerkt.

„Er is hier overigens nog wel wat te doen, al zou u dat misschien niet denken,” zei Van der Pek. „'t Is hier zo'n uithoek...”

„Ik heb er eerlijk gezegd nog helemaal niet aan gedacht,” antwoordde Hans. „Ik ben een stadsmens en bovendien iemand, die enige jaren lang met zijn neus in de boeken heeft gezeten.”

„U bent meester in de rechten, nietwaar?”

„Inderdaad,” antwoordde Hans. En glimlachend liet hij erop volgen: „Een mens kan hier in de buurt niet lang zijn incognito bewaren. Niet dat dat mijn bedoeling was! Ik heb niets te verbergen.”

„Och, meneer Blinxma heeft het me verteld,” zei de rentmeester. Uit zijn levendige blauwe ogen bleek wel, dat hij

maar weinig gegevens nodig had om veel te weten te komen. Hij bood Hans een sigaar aan en toen ze beiden hadden opgestoken, informeerde hij of Hans nog iets over zijn tante had kunnen vinden. De bezoeker vertelde hem zijn wedervaren van gisteren. Van der Pek luisterde met gespannen belangstelling. Hij tipte telkens nerveus aan zijn sigaar, maar hij deed het zo vaak, dat er de meeste keren geen as afkwam.

„Ach,” zei hij, toen Hans zweeg, „buitengewoon interessant! Een wonderlijk geval. Dus u acht misdaad niet uitgesloten?”

„Zeker niet. Maar ik acht het wel zo goed als uitgesloten, dat dat ooit nog bewezen zal kunnen worden.”

Er heerste even stilzwijgen. Het was in deze ogenblikken van stilte, alsof de moord — want daar dachten ze beiden aan — ergens in de verte nogmaals werd gepleegd. Toen verhief de stem van het dienstmeisje zich weer: „Zie de leliën op het veld . . .” En buiten, in een struik voorbij het grasveld, begon een vink te slaan. Deze klanken dreven als het ware door hun lugubere gedachten heen, ze deden hen diep voelen hoe raadselachtig, hoe ondoorgrondelijk het leven was.

De rentmeester blies een grote rookwolk uit, die langzaam door de openstaande serredeuren naar buiten dreef. „Ja,” zei hij op peinzende toon, „dan heeft het eigenlijk weinig zin, dat ik u met mijn historische bijzonderheden lastig val. Het is trouwens niet veel zaaks en met uw tante hebben ze niets te maken.”

Uit beleefdheid verklaarde Hans, dat hij toch wel graag iets wilde weten, ook al was het niet van direct praktisch

nut. Maar in zijn hart was hij op dit moment volstrekt niet benieuwd naar geschiedkundige details.

„Kijk,” zei de rentmeester, als verontschuldigend, „dat historische gesnuffel is een hobby van me. Ik ben er als jongen al mee begonnen en ik heb het nooit kunnen laten.”

Hij stond op en liep naar een stalen kast, waarvan hij een la uittrok. „Hier zitten gegevens in over verschillende oude Eelstwouder geslachten,” zei hij, met de rug naar zijn bezoeker toegekeerd.

Hans keek naar de kleine, schrale man, die daar rechtop voor de kast stond. Zelfs aan zijn rug kon hij zien, dat Van der Pek trots was op dit bezit. Zijn historische verzameling was zoiets als zijn levenswerk. En was dat geen reden tot trots? Misschien zou na zijn dood niemand er meer naar omkijken, alles, wat hij zo zorgvuldig vergaard had, achteeloos worden verspreid. Dat was wel jammer, maar het kon nooit te niet doen, dat deze man er zijn bestaan mee had verrijkt, dat hij er plezier in had gehad, dat hij er misschien de mooiste uren van zijn leven aan dankte.

Van der Pek kwam terug met een grote witte kaart. „U wilt het toch wel horen?” vroeg hij.

„Ja zeker!” antwoordde Hans.

De ander haalde een lorgnet te voorschijn en zette die op. „De naam Duivemans komt in de doopregisters het eerst voor in 1667, althans voor zover ik heb kunnen nagaan. Dat gezin heeft waarschijnlijk al het huis bij het Duivelsgat bewoond, dat nu een ruïne is. Ook de namen Duivelmans en Duivermans kwamen wel voor, maar ten slotte is alleen de naam Duivemans overgebleven. Het waren allen kleine boeren en landarbeiders. Iets bijzonders is er eigen-

lijk niet van hen te vertellen, behalve van een zekere Gijsbertus Duivemans. Die heeft in 1812, in de Franse tijd, aan de veldtocht naar Rusland deelgenomen. Hij behoorde tot de gelukkigen, die de tocht overleefden. Of het nu door de ontberingen kwam of door iets anders — een feit is het, dat het hem na zijn terugkeer enigszins in de bol scheen te zijn geslagen. Hij gaf hoog op van zijn krijgsverrichtingen en het gevolg was, dat hij weldra algemeen „de generaal” werd genoemd. Als zodanig moet hij tientallen jaren een bekend dorpstype zijn geweest. Op zijn oude dag is hij volslagen gek geworden en de held van allerlei spookverhalen. Hij woonde bij het Duivelsgat. Men beweerde, dat hij er bij nacht en ontij alleen op uitging, eenzame wandelaars of alleenwonende mensen schrik aanjoeg en meer van dat fraais. Ten slotte heeft hij in een vlaag van waanzin zijn huis in brand gestoken.”

„Dat moet dan de ruïne zijn, die ik van de week heb gezien!” riep Hans uit.

„Ja, dat kan niet anders,” bevestigde Van der Pek. „Na die gebeurtenis is de generaal opgesloten in een gesticht en daar is hij ook gestorven.”

„Geweldig, zo goed als u dat allemaal weet!” zei Hans bewonderend.

„’t Is niet zo heel geweldig,” antwoordde de rentmeester bescheiden. „Ik heb voorgangers gehad op het gebied van de plaatselijke historie en een van hen heeft het verhaal van Gijsbertus Duivemans in een boekje met streekverhalen opgenomen. Na mijn kennismaking met u heb ik het nog eens nagelezen, vandaar dat ik het nu zo goed weet.”

Hij zocht even op zijn schrijfbureau en nam er een dun,

vergeeld boekje af, dat hij Hans overhandigde. „Verhalen en legenden van de heidegrond” heette het. Terwijl de dienstbode koffie neerzette, bladerde de bezoeker het boekje vluchtig door. Het rook duf, het rook naar oude tijden. En het zag er ook naar uit, met zijn saaie, dunne druklettertjes. Hans kreeg even het gevoel, of alle vlijt en aandacht van zijn gastheer in dit ene boekje waren geconcentreerd.

Terwijl zij hun koffie dronken, vervolgde Van der Pek: „Wat het gezin van uw grootvader aangaat, heb ik alleen datgene gevonden, wat u al weet. De familie is in 1894 naar Steenhoven vertrokken en hier nooit teruggekeerd.”

„Ik heb gisteren in Steenhoven het huis gezien, waar ze gewoond hebben,” vertelde Hans. „En ik heb ontdekt, dat er hier eens een wethouder is geweest, die Duivemans heette. Maar daar schiet ik ook al niet veel mee op.”

„Enfin,” zei de rentmeester, „misschien komt u toch nog wel achter het geheim. Maar, om het eens over heel iets anders te hebben, ik wilde u nog wel wat vertellen over de zaken hier.”

Hans keek hem verwonderd aan, maar zijn verwondering ging geleidelijk in intense belangstelling over.

Van der Pek vervolgde: „De kwestie is, dat ik langzamerhand een dagje ouder begin te worden. Er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan, zoals de Prediker ons leert. Wat mij betreft, is het tijd, dat ik plaats maak voor een jongere. Natuurlijk moet het mogelijk zijn, een geschikte opvolger te vinden, maar er zijn complicaties.”

Hij wachtte even en stak toen zijn uitgedoofd peukje sigaar weer aan. Hans' hart klopte zo heftig, dat hij meende dat de ander het kon horen. Was zijn gevoel van vanmorgen

dan toch juist geweest? Lag hier het grote keerpunt van zijn leven?

„Het bezit van de baron omvat heel wat,” ging de rentmeester voort. „Hij heeft gronden, een aantal huizen en enkele boerderijen. Hij is commissaris van een bank en van verschillende industriële ondernemingen. Ook bezit hij enige huizen in Den Haag en in Amsterdam. En dan is er nog een vrij aanzienlijk effectenbezit. U begrijpt, dat dat alles het nodige werk met zich meebrengt.”

„En of!” bevestigde Hans. De opsomming imponeerde hem, maar tegelijkertijd voelde hij de vurige begeerte in zich ontwaken, de taak van Van der Pek voort te zetten, en dat góed te doen, naar zijn beste vermogen.

„De baron is een heel geschikte man om mee samen te werken,” vervolgde Van der Pek. „Van huis uit is hij een ietwat autoritaire figuur, maar ik kan niet zeggen, dat ik ooit ernstig met hem in botsing ben gekomen. De laatste jaren is daar zelfs helemaal geen sprake meer van, want de baron is niet meer de oude, sinds hij drie jaar geleden kort na elkaar zijn vrouw en zijn zoon heeft verloren. Die slag zal hij wel nooit meer te boven komen... Maar nu de kwestie van een opvolger voor mij. Ik zei u al, dat er complicaties zijn. De baron voelt er namelijk weinig voor, mij te laten gaan. Hij ziet wel in, dat mijn tijd gekomen is, maar hij vreest, dat Aletta, zijn jongste dochter, zich tegen iedere kandidaat zal verzetten. Ik ben daar trouwens ook bang voor. Aletta wil met alle geweld zelf de leiding van de zaken op zich nemen.”

„Ik heb de freule gisteren op de markt in Steenhoven gezien,” sprak Hans. „Eerlijk gezegd, maakte ze een nogal wonderlijke indruk op mij.”

„Ze is ook wonderlijk,” gaf de rentmeester toe. „Dat is ook de reden, waarom de baron aan haar niet de leiding wil overlaten. Ze is een grillige natuur, enerzijds berekenend, inhalig zelfs, anderzijds iemand met onverklaarbare sympathieën. Kortom, haar vader vindt haar te onevenwichtig om een leidende rol in zijn zaken te vervullen.”

„Tja,” zei Hans, „dat is een heel moeilijk geval.”

„Maar er is misschien wel een oplossing voor te vinden,” sprak de ander. „Ik geloof namelijk, dat Aletta na een poosje genoeg zou krijgen van haar rentmeesterschap. En nu wilde ik alvast in die mogelijkheid voorzien door een flinke assistent te benoemen, die haar eventueel zou kunnen opvolgen. Ik heb de baron daar al eens over gepolst en hij is het er volkomen mee eens.”

Hans' opwindning was inmiddels wat bedaard. Het was duidelijk, dat Van der Pek hem een en ander niet vertelde om de tijd te vullen en dat hij reeds na hun eerste ontmoeting het oog op Hans had laten vallen. Maar het was ook duidelijk, dat die freule nog heel wat moeilijkheden kon veroorzaken.

„Zou u iets voor die functie voelen?” hoorde hij de rentmeester eensklaps vragen.

„Ik kan me niets heerlijkers voorstellen,” antwoordde Hans enthousiast.

De ander glimlachte en zei, dat het inderdaad een betrekking was met heel plezierige kanten, maar toch ook weer niet louter plezierige.

„Dat kan me niet schelen,” verklaarde Hans, „ik wil graag werken.”

„Goed,” sprak Van der Pek, „geeft u me wat referenties, dan hoort u wel nader van de zaak.”

Hans noemde de naam van een zijner leermeesters, die hem steeds goed gezind was geweest en van een wethouder van de gemeente, waar zijn moeder woonde. Deze wethouder was sinds jaren een vriend van de familie.

„Ik vraag u om referenties,” zei Van der Pek, „omdat dat er nu eenmaal bijhoort, en bovendien ben ik de baron verantwoording schuldig. Maar ik kan u wel zeggen, dat ik in de omgang met mensen in de eerste plaats op mijn eigen oordeel afga. Een eerste indruk is voor mij meestal reeds van beslissende betekenis.”

Een dergelijke stelligheid was Hans vreemd. In de oorlogstijd was de keuze tussen goed en kwaad gemakkelijk geweest, maar het leek wel of ze daarna des te moeilijker was geworden. Van der Pek behoorde tot een oudere generatie, die weliswaar twee wereldoorlogen had beleefd, maar toch zo hecht geworteld was, dat haar overtuigingen niet ernstig konden worden geschokt.

„Nu moet ik u nog één ding zeggen,” sprak de rentmeester, terwijl hij opstond. „Als u de baron ooit ontmoet, zegt u dan niets van die zoekgeraakte tante. Alles wat betrekking heeft op verdwenen mensen, hindert hem in hoge mate.”

Ze traden de serre-deuren uit en liepen de tuin in. Het droge geluid van grind, dat werd aangeharkt, drong Hans in de oren.

„Hé, wat wonderlijk!” zei hij, in antwoord op de opmerking van zoëven.

„Dat is niet zo erg vreemd,” sprak Van der Pek. „Ik zal het u later wel eens verklaren.”

Zwijgend liepen ze even verder, naar de toegangsweg tot het huis.

„Of eigenlijk is er geen reden om het voor u te verzwijgen,” vervolgde de rentmeester. „Als u er maar nooit op zinspeelt. De oudste zoon van de baron was een jongen, die niet wou oppassen. Op een zeker ogenblik kwam hij in een situatie, dat hij de wijk moest nemen naar het buitenland. Niemand heeft ooit meer iets van hem gehoord.”

„Hoelang is dat al geleden?” vroeg Hans, die eensklaps verband wilde leggen tussen deze zaak en de verdwijning van zijn tante.

„O, al meer dan twintig jaar,” antwoordde Van der Pek. „Maar praat u er vooral met niemand over. Het geval is indertijd natuurlijk wel bekend geworden, maar al lang in 't vergeetboek geraakt.”

Hans had het enigszins benauwd gekregen. Die familie Waelenburgh was wel merkwaardig. Een dochter, die zo ze al niet abnormaal was, toch zeker een tikje uitzonderlijk mocht heten. Een zoon, die op de verkeerde weg was beland en vervolgens radicaal verdwenen. Een andere zoon, die waarschijnlijk betrekkelijk jong was gestorven. Dat alles was geen reden om niet in te gaan op het aanbod van de rentmeester, die er, ondanks zijn jaren, voortreffelijk uitzag. Maar het gaf Hans toch een licht gevoel van onbehagen, te meer omdat er vermoedelijk in ditzelfde dorp iets onverklaarbaars met zijn tante was voorgevallen.

De stem van de rentmeester onderbrak zijn gepeins:

„Binnen een week hoort u van mij. Misschien zie ik u inmiddels nog wel in De Posthoorn.”

„Het is toch uw bedoeling,” vroeg Hans nog, „dat ik een tijd lang onder u werk?”

„Ja zeker, ik wilde u eerst wat inwerken. De kwestie van een opvolger voor mij komt pas later aan de orde.”

Met een hartelijk „tot ziens” namen de beide mannen afscheid van elkaar. Door de stille lanen begon Hans de terugweg naar het dorp.

NEGENDE HOOFDSTUK

Hans Bartels had zich nooit verbeeld, dat hij een groot of ook maar een belangrijk man was. Hij had een zeker gevoel van eigenwaarde, maar hij kende zijn tekortkomingen. Hij wilde daar niet in berusten, hij was geen vermoeid mens, geen scepticus, maar een jonge vent, die er zeker niet slechter aan toe was dan duizenden anderen. Als hem een behoorlijke kans werd geboden, dan wilde hij die aangrijpen. En er werd hem nu een kans geboden. Daar was hij blij om, maar niet zo blij als hij had moeten zijn. Nu de eerste verrassing begon te wijken, kwamen er enigszins verwarde gevoelens in hem boven. De nog onbekende moeilijkheden van zijn komende taak schrikten hem niet af. Hij zou ze aankunnen of hij zou ze niet aankunnen, maar in ieder geval zou hij zijn uiterste best doen en niet bang zijn. En kreeg hij het rentmeesterschap, dan betekende dat een positie, waarop hij in zijn stoutste fantasieën niet had durven hopen.

Zijn verwarring kwam ergens anders uit voort. Dit keerpunt in zijn leven betekende meer dan alleen maar het vooruitzicht op een werkkring. Hij wist het voorgoed, toen hij, op de terugweg van Van der Pek naar het dorp, plotseeling zichzelf betrapte op de gedachte, wat Marie van dit alles zou denken. Waarom dacht hij dit? Maar in de vraag lag het antwoord opgesloten. Ofschoon hij dit antwoord wilde ontwijken, kon hij er niet omheen draaien: Marie

Poolman had een diepe indruk op hem gemaakt. Echt vertrouwelijk waren ze samen nog niet geweest, dat kon ook moeilijk in die paar dagen, dat ze elkaar kenden. Maar hij vond het prettig naar haar te kijken, in haar gezelschap te zijn. Hij hechtte gewicht aan haar oordeel. Nu hij hier wandelde, eenzaam, over de stille landweg, kwam het grote woord in hem op: hij hield van Marie. Even bleef hij staan en zei hardop tegen zichzelf: „Idioot!” Hij zei het, omdat hij niet geloofde, dat zij iets om hem gaf. Waarom zou ze ook? Er was niets bijzonders aan hem, hij was voor haar een van de honderden pensiongasten, die in de loop der jaren in haar ouderlijk huis waren verschenen en weer vertrokken. Hij moest haar vergeten. Maar hij wist, dat hij het niet zou kunnen.

Stel je eens voor, dat ze van een ander hield, ja misschien al officieus verloofd was. Ze was weliswaar nog jong, maar voor zoiets zeker niet te jong. Het wemelde in Eelstvoude niet van jonge mannen, maar de kans, dat iemand al een oogje op dit aardige meisje had laten vallen, was toch niet gering.

Bovendien, had Marie hem niet een tikje spottend bejegend? Nee, misschien niet spottend, maar toch wel — hoe zou hij het zeggen, met een zeker mededogen. En ze had gelijk. Want hij was, indien geen stumper, dan toch allesbehalve wat je een vlotte vent noemt. Waarom zou een vrouw, waarom zou speciaal Marie Poolman hem aardig moeten vinden?

Hans aarzelde naar het pension terug te keren. Ergens op de landweg sloeg hij rechtsaf. Hij volgde de rand van een roggeveld en kwam vervolgens in een bosje, waar hij op een omgevallen stam ging zitten. Hij hoorde geritsel tussen

de takken, er verscheen een hert met hoog gewei. Hans hield zijn adem in. Het dier scheen hem niet te zien, het stond daar roerloos op zijn hoge, ranke poten. Wat jammer, dacht Hans, dat ik geen fototoestel bij mij heb. Maar misschien zou de geringste beweging al voldoende zijn om het hert te verjagen. Zo was het beter. Enige minuten bleven zij beiden onbeweeglijk, hij en het hert. En Hans vroeg zich af, of hij aan deze verschijning een bijzondere betekenis mocht toeschrijven. Hij was niet bijgelovig, maar hij wilde nu graag verband leggen tussen dit edele, fraaie dier en . . . en . . .

Dwaasheid! Hij stiet een kort lachje uit, om zichzelf te honen. Het geluid was voldoende om het hert te doen schrikken. Met grote sprongen verdween het tussen de bomen. Wat betekende dit nu weer? Heel gewoon: dat hij het dier had verjaagd. Of misschien, dat zijn gevoelens niet werden beantwoord, dat twee, drie sprongen voldoende waren om heel het schone beeld voorgoed te doen verdwijnen?

Zijn verwarring duurde nog voort, toen hij weer in het pesion terug was. Kolonel Blinxma begroette hem op zijn luidruchtige wijze met de woorden: „Aha, meneer Bartels! En heeft uw bezoek aan meneer Van der Pek nog iets opgeleverd?”

Het kostte Hans op dat ogenblik enige moeite, zich te herinneren, waarvoor hij eigenlijk naar de rentmeester was toegegaan. O ja, die historische gegevens. „Dank u,” antwoordde hij verstrooid. „Dat ging wel, het was erg interessant . . .”

Maar de militair liet zich zo niet afschepen, hij wilde het

naadje van de kous weten. „Bent u iets wijzer geworden wat betreft uw tante?” vroeg hij.

„Tja,” zei Hans. „Nee, eigenlijk niet... Neemt u me niet kwalijk!” En hij liep de trap op, naar zijn kamer, om zich aan het gezelschap van de goedmoedige kolonel te onttrekken.

Ach, dacht Hans, de man meent het niet kwaad, maar ik ben nu werkelijk niet in staat, met hem te converseren. Hij waste zijn handen en toen ook zijn gezicht, hij had het warm gekregen van de lange wandeling. Nu moest hij even goed bedenken, hoe hij zich aanstonds aan tafel gedragen moest: zeggen dat de historische gegevens van de rentmeester buitengewoon interessant waren, maar dat ze hem niet verder op weg hadden geholpen. Dat was de waarheid en verder was er geen enkele reden, waarom hij zich niet normaal zou gedragen. Over de rest van zijn gesprek mocht hij zich niet uitlaten; de rentmeester had hem geheimhouding opgelegd.

Hij sloeg er zich aan de maaltijd goed doorheen, ofschoon de verschijning van Marie hem even in de grootste verwarring bracht. Doordat hij zich uit alle macht beheerste en zo gewoon mogelijk deed, voorkwam hij een ramp. Hij had althans het gevoel, dat er anders een ramp was gebeurd. Hij slaagde er zelfs in, zijn aandacht te houden bij een nogal langdradig verhaal van juffrouw Roovers, die om een onnaspeurlijke reden uitvoerig vertelde, hoe ze als kind eens op straat een schoentje had verloren en welke noodlottige gevolgen uit dit verlies waren voortgevloeid.

Na het eten begaven de andere gasten zich naar hun kamers, Poolman en zijn vrouw gingen in de auto uit en Marie verdween naar de keuken. Hans stond even te

draaien, haalde toen een boek van boven en ging op het achterterras zitten. Het lezen lukte niet erg, zijn gedachten dwaalden telkens af. Maar het waren nauwelijks gedachten, het was eerder een poging tot denken. Hij kreeg het vreselijk benauwd van binnen, hij had het gevoel dat hij in brand stond. Gedurende de afgelopen warme dagen had hij het niet zo benauwd gehad. Uit de keuken klonk geneurie. Dat was de stem van Marie. Van Marie, die het niet benauwd had, omdat ze niets om hem gaf. Hij legde het boek op een tafeltje en begon in de tuin te ijsberen. Nu hoorde hij haar stem niet meer. Hij hoorde helemaal niets meer en zag ook niets. Als verwezen liep hij rond, in hoop en in vrees, nu eens gloeiend heet, dan weer plotse-ling huiverend. Was de liefde een soort ziekte, een koorts? Het leek er veel op.

Hij had er geen idee van, hoelang hij zo had rondgelopen, toen hij opeens een waarschuwende stem hoorde: „Pas op! Je trapt bijna op de bloemen!” Verschrikt keek hij op en toen weer omlaag. Inderdaad, er stond al een voetstap op de rand van een bloembed! Hij bleef stokstijf staan. Marie kwam naar hem toe, een glimlach op haar gezicht. „Als ik niet beter wist, zou ik zeggen, dat je een beetje van streek bent!” sprak zij, enigszins plagend.

Haar toon trof hem pijnlijk, hij was op dit ogenblik niet in de stemming om te schertsen. „Marie,” zei hij, „je vindt me natuurlijk een ezel!”

Ze zette grote ogen op, nam hem bij de arm en trok hem als 't ware mee de tuin in. Zwijgend liepen ze samen voort. Reeds dit samen wandelen zonder een woord te zeggen maakte hem rustiger. Hij rook de geuren weer van de gewassen, hij hoorde het gegons der insecten, het geruis en

geritsel, dat op deze winderige dag onophoudelijk door de bomen en struiken voer. Het was goed te leven, te kunnen denken: Ik besta, dit alles is er ook voor mij! Maar Marie? Was zij er ook voor hem? Hij wierp een verstolen blik op haar smal, jong gezichtje, met de heldere, pittige oogopslag, de blonde, als goud glanzende haren, de energieke kin. Wat ging er in haar om? Zij liep vlak naast hem en toch kon zij mijlen van hem verwijderd zijn, zo weinig wist hij van haar. Misschien wachtte zij op een woord van hem. Dat idee maakte hem weer benauwd. Hoe moest hij beginnen? Wat was er eigenlijk te zeggen? Hij schraapte zijn keel en merkte toen plotseling, dat zij hem glimlachend aankeek.

„Waarom lach je?” vroeg hij.

„Omdat ik er zo'n idee van heb, dat jij het jezelf veel moeilijker maakt dan nodig is.”

„Daar kun je wel gelijk aan hebben,” gaf hij toe. „Het is een verkeerde gewoonte van me, maar het komt waarschijnlijk, doordat ik het zo vaak ècht moeilijk heb gehad.”

„Ben je ziek geweest?” vroeg Marie.

„Ja, dat ook. En daarvóór heb ik in een kamp gezeten. Maar dat is allemaal verleden tijd!”

„Zo heel erg verleden tijd is het toch nog niet,” antwoordde zij. „Ik heb tenminste de indruk, dat het je af en toe nog hindert.”

Nu zij erover begon, probeerde hij het te bagatelliseren.

„Och, het betekent immers niets. Er zijn er duizenden in mijn omstandigheden geweest, of nog erger. Om maar niet te spreken van degenen, die niet zijn teruggekomen.”

„Het gaat nu niet om anderen,” verklaarde zij, „het gaat om jou.”

Onverhoeds gooide hij het er uit: „En om jou!”

Hij kreeg een kleur als bloed, maar zij werd bleek. Haar gezicht werd strak; ze bleef staan en vroeg zachtjes: „Om mij? Wat bedoel je?”

Hij kon zijn blik niet van haar afwenden, het mocht ook niet, het moest er toch van komen. „Ik hou van je, Marie,” zei hij. Het klonk bijna zakelijk, maar in hem begon het te woelen en te koken. De hele wereld om hem heen scheen te draaien. Hij pakte haar beide handen, zij liet hem begaan. Maar zij antwoordde niet direct. Haar gezicht nam weer de normale kleur aan, zacht maakte zij haar rechterhand los en streek zich een paar haren van het voorhoofd. Toen liepen ze verder, de boomgaard in, naast elkaar. Na een stilzwijgen, dat bijna ondraaglijk was voor hem, sprak Marie: „Heb je wel bedacht, dat we elkaar nauwelijks kennen?”

„Ik heb het gevoel, dat jij mij al heel goed kent. En ik ken jou ook al goed genoeg om te weten wat ik zeg. Maar het is toch niet alleen een kwestie van redeneren, het is een gevoel, ik kan er niets aan doen . . . Ik geloof, dat ik het al direct heb gehad toen ik je zag, maar vanmorgen heb ik het mezelf pas durven bekennen. Misschien is deze morgen wel beslissend voor mijn leven geweest.”

„Wat is er dan gebeurd?” vroeg zij.

„Gebeurd is er weinig of niets, uiterlijk althans niet. Maar ik ben me bewust geworden van mijn gevoel voor jou. En ik heb een gesprek gehad, dat in maatschappelijk opzicht een wending aan mijn bestaan kan geven.”

„O, wat fijn!” zei ze spontaan.

„Dus het kan je wel schelen, wat er verder met mij gebeurt?” vroeg hij.

„Natuurlijk, jongen, ik mag je erg graag. Maar je begrijpt misschien wel, dat het allemaal nogal overdonderend voor me is. Je moet me even tijd laten.”

Hij huiverde, toen hij haar hoorde zeggen, dat zij hem graag mocht. Hij wilde weer haar handen vastgrijpen, maar bedacht zich bijtijds. Al te grote onstuimigheid kon het alleen maar bederven. Zij had gelijk, zij kon niet zomaar op slag met haar jawoord komen. Was het voor het ogenblik niet genoeg, dat zij hem niet spottend had afgewezen?

Marie excuseerde zich; zij moest voor het kopje thee van de andere gasten gaan zorgen. Hans ging met haar mee, hij wilde haar niet uit het oog verliezen. Terwijl zij bezig was, inschonk, met de mensen keuvelde, lette hij op iedere beweging van haar, luisterde hij naar iedere nuance van haar stem. Zij was een mens, een vrouw, en zij mocht hem graag. Hij voelde zich zeldzaam bewogen en had grote moeite, op de talrijke opmerkingen en beweringen van de oude kolonel het juiste antwoord te vinden. Hij was blij, toen de oude baas naar zijn stamtafel ging en de dames Tersteeg en Roovers uitgingen voor een wandeling.

Nu waren Marie en hij weer alleen. Het afgebroken gesprek kwam weer op gang, het verliep veel beter dan eerst. Hij vertelde haar over de moeilijke jaren, die achter hem lagen. Zij luisterde aandachtig en plaatste soms een opmerking, een vraag, waaruit bleek, hoe goed zij het alles begreep. Ook over de toekomst sprak hij, zelfs over zijn onderhoud met de rentmeester. Want als er één mens was, aan wie hij het geheim mocht toevertrouwen, dan was het wel Marie. Hij kon op haar bouwen, zij zou hem voor heel

wat domheden behoeden. Dat werd hem bijna met de minuut duidelijker.

Ook die avond raakten zij nog niet uitgesproken. Zij zouden wel nooit uitgesproken raken. Wandelend met haar over de wijde, verlaten hei, door de langzaam uitdovende dag, vond hij woorden, die hij nooit had gedacht te zullen gebruiken. Woorden, die direct uit het hart kwamen en naar het hart gingen. Woorden, die een brug sloegen, zoals slechts kan ontstaan tussen twee mensen, die elkaar volkomen vertrouwen, die zich aan elkaar toewijden voor het leven.

Wat is dit voor een leven? dacht hij gedurende het laatste, zwijgend afgelegde stuk van hun wandeling. De schemering ging over in duisternis, de wind was gaan liggen. De hele schepping zweeg. Wat is dit voor een wonderlijk leven? vroeg hij zich af. Wij weten niet waar wij vandaan komen, waar wij heengaan. Wij ontmoeten elkaar, ergens in de oneindige uitgestrektheid van tijd en ruimte. Wij herkennen in elkaar het menselijke en tegelijkertijd het meer-dan-menselijke, het eeuwige. Het leven maakt ons soms gelukkig, soms ongelukkig, maar het is altijd, altijd een ondoorgrondelijk raadsel.

Voelde Marie dit alles ook? Zeker voelde zij het, op haar eigen wijze, anders dan hij, maar niet minder diep en zuiver. Hij hoefde er niet meer aan te twijfelen, toen hij, reeds dicht bij huis, haar staande hield en zijn arm om haar schouders legde. Zij hief het gezicht naar hem op. Hij kustte haar, voor het eerst, maar ook als het ware voor altijd.

Na zo'n dag slaapt men gewoonlijk niet veel. Hans maakte

op deze regel geen uitzondering. Zijn gedachten konden niet tot stilstand komen, de wereld bleef in hem bewegen. Het licht schemerde al door de gordijnen van zijn kamer, toen hij eindelijk voor enige uren insliep. Toch voelde hij zich bij het ontwaken niet vermoeid, integendeel, hij was vol vreugde en goede moed. Marie was er, Maries hart stond voor hem open; dat was genoeg om deze dag en alle verdere dagen goed te maken.

Het was zondag. Noch buiten noch binnenshuis hoorde hij enig geluid, maar hij kon niet langer in bed blijven. Hij moest iets doen, zijn hart luchten. En aan wie zou hij dat beter kunnen doen dan aan zijn moeder? Zij had niets anders in het leven meer dan hem; zijn geluk was haar geluk. Nu ging het schrijven niet zo moeilijk als de vorige keer. Hij gaf overigens weinig of geen details, dat kon nu nog niet. Hij schreef, dat hij van tante en haar nalatenschap nog niets ontdekt had, maar dat hij in Eelstvoude wel iets anders had gevonden: een meisje, waarvan hij hoopte, dat ze zijn levensgezellin zou worden. „Ik voel mij heel gelukkig en ik hoop het te blijven. Ze is een schat, dat zult u zelf wel zien!” Hij vertelde ook, dat zich hier grote mogelijkheden voor zijn toekomst openden, maar dat dat nog wel even in de lucht zou blijven hangen. „Ik zal echter mijn uiterste best doen om de mogelijkheid tot werkelijkheid te maken,” vervolgde hij. „Dat had u niet gedacht, hè, dat er in uw geboorteplaats zoveel voor mij verborgen zou liggen. Nu ziet u alweer, hoe vreemd het kan lopen: je gaat uit op een tante en een dollarerfenis en je komt thuis met... Nee, nu loop ik veel te hard van stapel, ik hou maar op...”

Hij ging toilet maken, langzaam en uitvoerig, niet alleen

omdat het zondag was, maar ook omdat hij niet als eerste beneden wilde komen. De situatie in huis werd toch al een beetje moeilijk. Marie en hij hadden afgesproken, dat ze voorlopig niets zouden zeggen. Wat moesten haar ouders ervan denken, als een jongeman, die nog geen week bij hen was, naar de hand van hun dochter dong? Zoiets maakte eerder de indruk van een kwajongensstreek of een bevlieging dan van een werkelijke liefde.

Toen hij zijn kamer verliet en naar beneden ging, hoorde hij wel achter verschillende deuren geluiden, maar hij zag nog niemand. Ondanks zijn getreuzel scheen hij toch de eerste te zijn. Dat hinderde echter niet, de zon scheen, hij ging wat wandelen in de tuin. De dauw glinsterde nog op het gras, de wereld was koel en helder. Diep ademde hij de frisse morgenlucht in, rustiger, gelukkiger dan hij sinds lange tijd was geweest. Misschien had hij zulk een geluk wel nooit gekend. Het kwam immers niet alleen, zelfs niet in de eerste plaats, voort uit iets, dat hij had bereikt, maar uit iets, dat zich nog moest vervullen, tot wasdom moest komen. Het was het geluk van de mens, die zich van zijn kracht bewust wordt, die zich ontroerd rekenschap geeft van de ontzaglijke mogelijkheden, die het leven hem biedt. Toen hij enige tientallen meters in de tuin had afgelegd, zag hij tot zijn verwondering een gestalte naderen. Het was een jonge man, in het zwart gekleed, slechts weinig ouder dan hijzelf. Die was hem dus vóór geweest!

Zij stelden zich aan elkaar voor. De ander heette Vermeer. „Het pension is dus een gast rijker geworden,” zei Hans, terwijl hij met Vermeer opliep.

„Dat wil zeggen: voor één nacht nog. Ik ben gisteravond

gekomen, toen u uit was, en ik ga morgenochtend weer weg. Ik ga vandaag voor in de kerkdienst."

Hans begreep de situatie. Hij had al gehoord, dat de predikantsplaats in Eelstwoude vacant was. Deze jonge dominee leidde dus vandaag de godsdienstoefening. Zij praatten over koetjes en kalfjes: de schoonheid van deze tuin en van de streek in 't algemeen. Maar Hans was innerlijk te zeer bewogen, om lang over onverschillige dingen te kunnen praten. Want zelfs het natuurschoon was hem voor het ogenblik iets, dat pas op de zoveelste plaats kwam. Hij was bezig een nieuwe verhouding tot een medemens, ja tot al zijn medemensen, te vinden. Alleen datgene wat de mens, zijn innerlijke nood, zijn innerlijk geluk raakte, interesseerde hem nu.

Als vanzelf kwam het gesprek op de moeilijkheden van de jonge generatie, die door oorlog en bezetting was heen gegaan. Hans zei: „De vernietiging heeft zo lang geduurd en is zo grondig geweest, dat ik soms denk: wat heeft het voor zin opbouwend werk te doen in een wereld, die zulke dingen toelaat?"

Vermeer begreep deze gedachte, ze was ook in hem wel eens opgekomen. „Maar in wezen is het altijd zo geweest," vervolgde hij. „Met ons redelijk denken kunnen we de zin van het leven niet doorgronden, het is een kwestie van geloof."

Langzaam liepen zij terug in de richting van het huis. Daar stond Marie in de open keukendeur. Glimlachend riep zij hun goeiemorgen toe. Zij straalde van jeugd en geluk; het leek of in haar kleine figuur alles was belichaamd wat Hans op deze aarde hoopte en verwachtte.

Hij had op haar toe willen snellen, heel veel lieve dingen tegen haar zeggen. Maar het kon immers nog niet; zij moesten voor de anderen doen, alsof dit alles niet tussen hen bestond.

Overigens maar gelukkig, dat die anderen er waren. Zij dwongen tot matiging van de gevoelens, beheersing van datgene wat wel eens te zwaar zou kunnen worden. Kolonel Blinxma gaf weer op luidruchtige wijze blijk van zijn medeleven met Hans; een medeleven, dat uiteraard slechts het onderzoek naar de vermiste tante gold. „Ik zou het moeilijk kunnen verkroppen,” zei hij, „als die zaak onopgehelderd bleef. Mijn stelregel is altijd geweest: klaarheid!”

Alles goed en wel, dacht Hans, die hem niet wilde tegen spreken, maar we kunnen geen ijzer met handen breken. Het zou wel aardig zijn, als je alles tot klaarheid kon brengen, maar het leven bergt nog meer raadselen dan een zoekgeraakte tante.

De beide oude dames verschenen deze morgen niet aan het ontbijt. Juffrouw Tersteeg voelde zich niet lekker. Dat wilde zeggen, dat juffrouw Roovers, met haar aandoenlijke gehechtheid aan haar vriendin, ook boven bleef.

Hans keek de kamer rond. Dat hier nu niemand iets vermoedde van het geheim tussen Marie en hem. Of was het anders? Lag er niet een nauwelijks waarneembaar glimlachje op het gezicht van mevrouw Poolman? Het kon natuurlijk verbeelding van hem zijn, maar het leek wel, of ook in dit geval de vrouwelijke intuïtie de mannen ver vooruit was. Marie had zeker nog niets tegen haar moeder gezegd. Het is echter mogelijk, iets mede te delen zonder dan men woorden of ook maar gebaren gebruikt.

Bij het uitgaan van de kerk zag Hans de rentmeester Van der Pek voor zich uit lopen. Naast hem liep een forse, bejaarde heer, wiens hele gestalte een zeker gezag uitdrukte, ondanks het feit, dat hij enigszins gebogen was. Kolonel Blinxma wees Hans op de oude heer en bevestigde zijn vermoeden, dat dit baron Waelenburgh was.

„Dat is om zo te zeggen de laatste boom van een uitgestorven bos,” verklaarde de oud-militair.

„Ik meen gehoord te hebben, dat de baron nog dochters heeft,” antwoordde Hans.

Blinxma maakte een berustend gebaar, alsof hij wilde zeggen, dat dochters de uitsterving van het bos niet konden voorkomen.

„De geschiedenis van die familie is zeer droevig,” ging hij voort. „Ik zou u daarover het een en ander kunnen vertellen.”

Eigenlijk had Hans zich liever overgegeven aan zijn gedachten, die Marie tot middelpunt hadden. Maar de kans was groot, dat hij binnenkort nader met de baron in contact zou komen en dan kon het geen kwaad, indien hij van diens geschiedenis enigszins op de hoogte was. Daarom nam hij Blinxma's uitnodiging voor een kleine wandeling aan.

De menigte, dorpelingen en boeren, verspreidde zich. Het gegons en gemompel stierf weg, een enkele fietsbel maakte nog even een hoog geluid, ergens werd een deur geopend en dichtgeslagen. Toen ze een heipad voorbij De Posthoorn insloegen, was het kortstondige rumoer verdwenen, alsof het nooit had bestaan. Alleen de stilte bestond, die door het gejubel van een leeuwerik nog dieper werd.

Blinxma had een sigaar opgestoken en blies grote rook-

wolken uit, die één ogenblik stilstonden in de lucht en dan met een ruk werden weggetrokken. Hans, die de hem aangeboden sigaar had afgeslagen, liep met de handen in de zijzakken van zijn jasje, verdiept in vage gedachten over Marie en alle wonderlijke dingen, die met dit dorp verband hielden.

„Misschien is mijn verhaal wel overbodig,” begon de kolonel eindelijk, terwijl hij de as van zijn sigaar tipte. „U bent immers gisteren bij meneer Van der Pek geweest en hij zal u wel veel van de familie hebben verteld.”

„Hij heeft wel iets verteld,” gaf Hans toe, die dacht aan de geheimhouding, welke de rentmeester hem had opgelegd. „Maar hij heeft zich niet uitvoerig uitgelaten en dat lijkt me ook niet op zijn weg te liggen. Hij heeft een vertrouwenspositie bij de familie.”

„Inderdaad,” antwoordde Blinxma. Alsof hij op een ander onderwerp overstapte, vervolgde hij: „Die kwestie van uw zoekgeraakte tante houdt me intens bezig. Eerst begreep ik niet goed waarom ze me zo boeide. Maar vannacht, toen ik een poos wakker lag, is me iets te binnen geschoten. Een mens krijgt wel eens dwaze gedachten, vooral 's nachts. Ik herinnerde me opeens een dramatische gebeurtenis van lang geleden. Baron Waelenburgh had een zoon, die op jeugdige leeftijd in moeilijkheden raakte en naar Amerika is vertrokken.”

Hans kreeg een schok, maar de ander merkte het gelukkig niet.

„Alfred Waelenburgh was geen slechte jongen,” vervolgde de oud-militair. „Of laat ik het anders zeggen: hij had ook goede eigenschappen. Als jonge reserve-luitenant heeft hij onder mij gediend. Door een toevallige opmerking van

hem kwam ik er achter, dat hij met zijn vader op niet al te beste voet stond. Ik heb op die opmerking helaas niet voldoende acht geslagen en gedacht, dat het een conflict was zoals tussen een vader en een zoon wel meer voorkomt. Maar na een poosje raakte de jonge Waelenburgh verslaafd aan drank en spel. Hij verwaarloosde zijn dienst en ik moest hem tot de orde roepen. Ik begreep, dat zijn vader hem van jongsaf hard had aangepakt. Alfred was inderdaad een zwakke natuur, in tegenstelling tot de oude baron. Maar het optreden van de vader had een averechtse uitwerking. De jongen raakte hoe langer hoe dieper in de schuld en bestal zelfs een van zijn kameraden. De zaak kon niet meer worden gesust en om aan een strafrechtelijke vervolging te ontkomen, nam Alfred de wijk. Het heeft me altijd bijzonder gespeten, dat het zo gegaan is; ik geloof, dat er nog wel iets van hem terecht had kunnen komen.”

„Nu, misschien is dat later nog gebeurd,” zei Hans, die overigens nog steeds niet begreep waarom de kolonel deze oude zaak had opgerakeld.

Blinxma bleef even staan, om zijn sigaar, die was uitgegaan, weer op te steken. Terwijl hij met diepe teugen de rook inhaalde, schudde hij ontkennend het hoofd.

„Ik heb alle reden om aan te nemen, dat het mis met hem is gelopen,” sprak hij. „Toen hij al een jaar of vijf weg was, kreeg ik volkomen onverwachts een brief van hem, uit Amerika. Hij schreef me, dat hij ten einde raad was. Hij had tot tweemaal toe aan zijn vader geschreven, maar nooit antwoord gekregen. Misschien wilde ik nog eens een poging voor hem doen. Dat heb ik ook gedaan. Ik ben naar meneer Van der Pek gegaan, maar succes had ik niet. Hij

was op de hoogte van die brieven aan de baron en hij vond het volkomen begrijpelijk, dat deze er niet op had gereageerd. Een onderzoek, dat de baron in Amerika had laten instellen, had aan het licht gebracht, dat zijn zoon daar in kringen van spelers en handelaars in verdovende middelen was beland. De oude heer beschouwde hem als dood en wilde nooit-of-te-nimmer meer zijn naam horen noemen. Misschien heeft hij er later wel eens spijt van gehad, want hij is inmiddels veel toegeeflijker geworden. Maar vermoedelijk door een gevoel van valse schaamte, heeft hij de zaak gelaten zoals ze was. Dat veronderstel ik tenminste, want de jongen is nooit teruggekomen en voor zover ik weet, heeft niemand meer iets van hem gehoord.” „Hebt u hem ook niet geantwoord?” vroeg Hans.

„Ja zeker, maar ik had hem niet veel opbeurends te zeggen. Misschien zou ik hem toch nog wel eens hebben geschreven, om te informeren hoe het met hem ging, als ik niet indertijd bij mij thuis een brandje had gehad, waarbij veel papieren verloren gingen, ook de brief van Alfred. Daardoor ben ik zijn adres kwijtgeraakt.”

Hans vond het een aandoenlijk, maar ook een zonderling verhaal. Hij wilde Blinxma's waarheidsliefde niet in twijfel trekken, maar twee dingen wekten toch zijn argwaan. Ten eerste het feit, dat die brief was verbrand. Misschien was dit een bedenking van de jurist, die bij iedere bewering graag wettig en overtuigend bewijsmateriaal overgelegd zag. Ten tweede was daar het feit, dat de rentmeester hem zelf had verzekerd, dat men nooit meer iets van die zoon had gehoord. Sprak Blinxma de waarheid, dan had de rentmeester gelogen. Of vereenzelvigde deze zich zozeer

met zijn meester, dat hij die brieven van Alfred als niet-ontvangen beschouwde, omdat de baron zijn zoon nu eenmaal had dood verklaard?

Ze keerden langs een omweg naar het dorp terug.

„U zult misschien vragen, wat die geschiedenis met uw tante te maken heeft,” sprak de oud-militair. „Ik zou het u niet kunnen zeggen. Ik kan natuurlijk wel een verband gaan fantaseren, maar dat is goed voor kinderen.”

Blijkbaar had Blinxma in de nacht zo'n kinderlijke opwelling gehad, evenals Hans gisteren, toen Van der Pek hem van die zoon vertelde. Hans mocht daar niets van zeggen, maar wel merkte hij op:

„Het verbaast me, dat meneer Van der Pek u indertijd heeft gezegd, dat hij de houding van de baron begrijpelijk vond. Hij moet toch hebben gevoeld, dat daar iets onmenselijks in school.”

„Ja en nee,” antwoordde Blinxma. „De uitdrukking ‚noblesse oblige’ had voor hem een zeer strikte betekenis. Wat men eventueel bij een ander door de vingers kon zien, was bij een Waelenburgh onvergeeflijk.”

„Een tamelijk ouderwetse opvatting,” meende Hans.

„We moeten de mensen met hun eigenaardigheden nemen,” zei de kolonel wijsgerig, terwijl hij het achterhekje van de tuin van pension Poolman openduwde.

Hans had het gevoel, dat dit gepraat hem van weinig nut was, ja eigenlijk alleen maar in verwarring bracht. Tante Adriana en Alfred Waelenburgh hadden in hetzelfde land gewoond. Als men daaruit een verband wilde construeren, kon men ook wel twee willekeurige inwoners van Nederland met elkaar in verband brengen.

Erger was het, dat hij zich begon af te vragen of hij met mensen als de baron en zijn rentmeester, die er zulke verouderde opvattingen op na hielden, zou kunnen samenwerken. De verloren zoon was bij zijn terugkeer door zijn vader ingehaald. Déze verloren zoon echter moest verloren blijven.

Bij nader inzien zette Hans zijn bezwaren van zich af. Waelenburgh en Van der Pek waren oud. Nu kwam er een nieuwe generatie aan bod, die tot taak had haar eigen inzichten door te zetten. Er wachtten hem nog vele moeilijkheden, maar als hij deze op de juiste wijze aanpakte, zouden ze hem ten goede komen, doordat ze hem zijn innerlijke onzekerheid hielpen overwinnen.

TIENDE HOOFDSTUK

Halverwege de middag, toen Hans op zijn reeds gewone plaatsje in de boomgaard zat te lezen, zag hij Marie verschijnen.

„Heb je het Heidemeertje al gezien,” vroeg zij zonder inleiding.

Hans' hart sprong op in zijn borst. Dat leek veel op een uitnodiging. En het was inderdaad een uitnodiging. Glimlachend, stralend in haar lichte japonnetje, stond Marie voor hem.

„Nee,” zei Hans. „Het Heidemeertje? Ik heb er nog niet eens van gehoord! Maar . . . maar zullen we er samen naar toe wandelen?”

„Je raadt mijn gedachten!” antwoordde Marie.

Hij stond snel op. Heerlijk, dat ze niet aan valse schaamte of schuchterheid leed. Waarom zou ze ook? Ze was een natuurkind, ze hield zich niet met listen of kunstgrepen op.

Hans was echter voorzichtig. Hij beschouwde dit niet als een jawoord van haar, maar het was al heel veel, dat ze erop gesteld was, een wandeling met hem te maken. En was er, na wat er reeds was voorgevallen, nog een jawoord tussen hen nodig?

Door het achterhekje verlieten ze het terrein. Een leeuwerik steeg jubelend de blauwe, hier en daar met witte wolken getekende hemel in.

„Ik wou, dat m'n tante nooit had bestaan!” zei Hans uit de grond van zijn hart.

„Waarom?” vroeg Marie verwonderd.

„Dan kon ik echt genieten van dit hier.” Hij wees op de hei en de bosjes, die hen omringden.

„Waarom zou je dat nu ook niet doen?” wilde zij weten.

„Tante of geen tante, er is altijd wel iets, waarover je je bezorgd kunt maken. Op die manier zou je nooit eens echt, spontaan kunnen genieten.”

Ze had gelijk. Natuurlijk had ze gelijk. En hij wilde graag zijn best doen, ernaar te leven.

In de verte klonk een dof geklos, dat vrij snel naderbij kwam. Het was een troepje ruiters, allen jonge mensen. Wiegend zaten zij in het zadel, het bovenlichaam enigszins voorovergebogen.

„Hallo, dag, Toos!” riep Marie uit.

Een van de jonge meisjes riep terug: „Hé, dag, Marie!”

Ze lachte naar Marie en wierp even een belangstellende blik op Hans. Toen ze hen reeds was gepasseerd, keek ze nog een keer om. Hans had duidelijk de indruk, dat ze het deed om die snoeshaan, met wie Marie daar wandelde, goed op te nemen. Het kon hem weinig schelen. Je bleef nergens lang onopgemerkt, zelfs niet in de zo stille omgeving van Eelstvoude.

„Wie was dat?” vroeg hij.

„O, Toos van Gennep, een oud schoolvriendinnetje van me,” antwoordde Marie.

Ze scheen niet in 't minst van streek te zijn door de ontmoeting. Waarom zou ze ook? Stak er iets ergs in, dat ze hier met een jonge man aan 't wandelen was? Iets ergs, neen, maar het zou zeker stof tot praten opleveren. En

wanneer Marie daar geen bezwaar tegen had, kon dit Hans alleen maar aangenaam zijn. Het gaf hem zelfs zulk een verheugd gevoel, dat hij graag Maries arm zou hebben genomen.

Het noodlot, of wat het wezen mocht, scheen hem een handje te willen helpen. Even later dreigde Marie over een boomwortel, die een eindje boven de grond uitstak, te struikelen. Maar nog eer ze kon vallen, had Hans haar gegrepen.

„Ik zal je maar vasthouden, anders struikel je misschien weer,” zei hij en hij schoof zijn arm door de hare.

„O, heb je daar een excuus voor nodig?” vroeg Marie.

Dat was weer haar spottende toon, maar er stak geen boosaardigheid in. Integendeel, het was niets dan speelsheid en vrouwelijke behaagzucht. En toen Hans even later zelf dreigde te struikelen, sprak Marie:

„’t Is toch maar goed, dat we elkaar vasthouden, hè?”

„Ja, de manier, waarop jullie hier je wegen onderhouden, of liever niet onderhouden, maakt het noodzakelijk, dat de mens een steuntje heeft!”

„Je vindt ons hier maar een stel kaffers!” zei Marie.

„Hoe kom je daarbij?” vroeg Hans quasi-verontwaardigd.

„Ik geloof, dat jullie heel geraffineerd zijn.”

„Nou, nou, geraffineerd . . .” deed Marie.

„Ja, is het soms niet geraffineerd om de paden en wegen zo te maken, dat ze de liefde als ’t ware vanzelf bevorderen?”

Daar moest ze om lachen. Ze zei, dat hij een deugniet was, iemand met slechte gedachten. En dat te midden van de zuivere, ongerepte natuur!

„Ja, je moet oppassen met die stadslui!” waarschuwde Hans.

Zo schertsend legden ze bijna ongemerkt een hele afstand af. Ze kwamen door een dicht bos, waardoor een helder beekje liep en ze bleven kijken naar de stroom, die tot op de kiezelige bodem doorzichtig was. Een eekhoorn snelde tegen een stam omhoog, er vielen een paar takjes naar beneden.

„Zullen we hier maar even gaan zitten?” vroeg Marie.

„Hoe ver is het nog naar het Heidemeertje?”

„Hoogstens een kilometer,” antwoordde Marie.

„Nee, dan ga ik liever door,” verklaarde Hans.

Het pad maakte een bocht en voorbij deze bocht zagen ze de groep ruiters terug, die hen zoëven was gepasseerd. De mensen waren afgestegen en stonden of liepen tussen de dieren door. Het meisje Toos van Gennep wuifde naar Marie en Hans. Het scheen, dat ze Marie naar zich toe wilde wenken. Maar deze negeerde het gebaar en groette uit de verte terug. Eén ogenblik had Hans het gevoel, dat zij haar arm van de zijne wilde losmaken. Maar waarschijnlijk vergiste hij zich, want Marie liep gewoon naast hem voort en onderbrak nauwelijks het relaas, dat zij hem juist deed.

Verleden jaar had een vroegere leraar van haar een week bij hen in het pension verbleven. De man was sinds enige jaren weduwnaar. Marie had hem vroeger nooit erg mogen lijden, misschien omdat ze niet bepaald goed was in het vak, dat hij doceerde, maar toch ook omdat hij een pietluttige, schoolmeesterachtige natuur had. Onder de kinderen had hij de bijnaam „Mispoes” gehad, want hij zei altijd op een zure, triomfantelijke toon „Mispoes”, wanneer

een van de leerlingen een vraag verkeerd had beantwoord. En dat kwam nogal eens voor, want hij hield ervan, je op de onmogelijkste momenten de onmogelijkste dingen te vragen. Toen Marie de school verliet, had hij bij wijze van afscheid tegen haar gezegd: „Ik hoop, dat er van jou nog wat terechtkomt, meisje!”

En wat gebeurde er nu? Hans zou het nooit raden! Een dag vóór hij uit het pension vertrok, was Mispoes met haar vader gaan praten en had hem om de hand van Marie gevraagd! Stel je voor, die naarling! En hij was zeker nog wel vijf jaar ouder dan haar eigen vader. Deze had er, uit beleefdheid tegenover de gast, met zijn dochter over gesproken. Ze had eerst niet geweten of ze verontwaardigd moest zijn of het uitproesten. Ten slotte had ze het laatste maar gedaan, want lachen was gezonder dan je kwaad maken. En die man verdiende werkelijk niet beter dan dat je hem uitlachte.

Hans vond het een gemakkelijk verhaal. Diep in zijn hart benijdde hij echter de moed, of misschien de brutaliteit, waarmee zo'n man naar de gunst van een jong meisje dong. Hij zei daar natuurlijk niets van, doch merkte op: „Het schijnt, dat er ieder seizoen onder de gasten een kandidaat voor jou is!”

„Ja. Wie weet wat de volgende zomer brengt!” antwoordde Marie.

Hij kneep haar in de arm. „Marie . . .” zei hij bijna smekend. „Wat bedoel je daarmee?”

„Ik bedoel, dat op zo'n opmerking van jou alleen maar zo'n antwoord van mij past,” antwoordde Marie.

Ze had scherp gereageerd, maar juist deze scherpte was voor Hans een reden tot blijdschap. Hij omvatte haar

schouders en keek haar in de ogen. Ze sloeg ze niet neer, maar beantwoordde zijn blik, een beetje spottend, maar tegelijk zeer teder. En de omhelzing, die hierop volgde, vormde voor Hans een ruime schadeloosstelling voor de schrik, die hij even had gevoeld.

Het Heidemeer was wel de moeite van een lange wandeling waard. Onder de halfbewolkte hemel lag het te blinken als een ovale spiegel. Aan één oever stond tamelijk hoog riet, dat zachtjes ruiste. En rondom strekte zich de heide met groepen bomen en eindeloze velden met bruine struiken uit. Het was als een trillend, vochtig oog te midden van louter dorheid en droogte.

Enige vogels zwommen over de oppervlakte, andere scheerden langs het water en verdwenen klapwiekend tussen de bomen om even later in volle vaart terug te keren. De wandelaars hoorden achter zich weer het hoeftgetrappel van de paarden. In een grote stofwolk snelden de dieren om het meer heen. Het was een fantastisch mooi gezicht, bijna iets uit een sage. Maar de gestalten, die de paarden bereden, waren geen goden of helden, doch nijvere zakenlieden en kantoormensen, die zich op deze wijze ontspanden.

Marie en Hans trokken in iets kalmer tempo om het meer heen. Of liever: ze liepen er niet helemaal omheen, maar sloegen een ander pad in dan dat, waarlangs ze gekomen waren. De terugweg naar Eelstvoude was op deze wijze iets korter dan de heenweg, zei Marie, en bovendien was het aardig, huistoe niet dezelfde route te volgen. Nadat ze dit pad gedurende ongeveer een half uur hadden gevolgd, kwamen ze aan een wegsplitsing. Er stond daar een laag,

witgekalkt huisje met een tuin vol goudsbloemen. En te midden van deze bloemen zaten twee oude mensen, een man en een vrouw. Toen ze de wandelaars zagen, tikte de man aan zijn pet en de vrouw, die zat te breien, hief een hand op.

„Dat zijn de Duivemansen,” zei Marie zachtjes tot haar metgezel.

Als bij stilzwijgende afspraak, hadden ze het de laatste uren niet meer over de verdwenen tante gehad. Maar nu Marie de naam Duivemans noemde, kwam de geschiedenis weer geheel op de voorgrond. Onwillekeurig bleef Hans staan en keek om naar de oude mensen. Nee, hij wilde niet naar hen toegaan, ze zouden hem over de verdwijning van zijn tante evenveel kunnen vertellen als de onnozele poes, die aan de voeten van de vrouw lag te slapen.

Kom, dacht Hans, terwijl ze weer verder liepen, het is vandaag zondag, ik zet tante tot morgenochtend volkomen uit m'n hoofd. Niet alleen, omdat al mijn gepieker mij niets helpt, maar ook omdat ik deze eerste lange wandeling met Marie niet wil bederven. Naarmate ze beiden vermoeder werden, schenen ze elkaar innerlijk dichter te naderen. Er was nu geen zuchtje wind meer, ze waren in de stilte opgenomen als in een atmosfeer, die geen andere levende wezens scheen te omvatten dan hen tweeën. Het laatste spoor van twijfel aan de aard van Maries gevoelens smolt in Hans weg. Hoe kort ze elkaar ook nog maar kenden, ze waren — althans op dit ogenblik — reeds in het stadium, waarin mensen geen woorden nodig hebben om te peilen wat er in het gemoed van de ander omgaat.

Het gaf hem dan ook een lichte schok, toen ze zijn arm losliet. Ze waren weer in de bewoonde wereld, hier begonnen

de huizen van Eelstwoude. Marie had haast, ze was tamelijk laat en er wachtten haar huishoudelijke plichten.

Hans ging naar zijn kamer. Hij wilde zich wat opfrissen. Maar eerst wierp hij zich languit op zijn bed en legde de handen onder het hoofd. Hij wilde proberen na te denken. Maar in plaats daarvan deed hij niets anders dan luisteren naar de geluiden in het huis: of hij de stem van Marie of haar voetstappen kon onderscheiden. Hij moest glimlachen om zijn eigen dwaasheid, maar de dwaasheid werd er niet minder door.

Die avond waren alle gasten en het gezin van de pensionhouder in de gemeenschappelijke zitkamer bijeen. Poolman vroeg of iemand er bezwaar tegen had, dat hij wat grammofoonplaten draaide. Van alle kanten klonken kreten van instemming.

De pensionhouder had een fraai instrument en een collectie voortreffelijke platen. Hans zat in een fauteuil en schuin tegenover hem, tussen haar vader en haar moeder in, zat Marie. Af en toe wierp hij tersluiks een blik op haar. Toen uit het toestel een der Brandenburgse concerten van Bach begon op te klinken, scheen zij te veranderen. Er kwam een geconcentreerde, gespannen trek op haar gezicht. Er was niets meer te bekennen van het sprankelende en spotzieke, dat er zo vaak op te lezen stond. De muziek veranderde haar, maakte een reiner, dieper mens van dit jonge, gelukkige meisje. Kwam het misschien ook, doordat zij verliefd was?

Hans kon het bij zichzelf nagaan. Want ofschoon hij steeds voor de schoonheid van muziek gevoelig was geweest, had ze hem nog nooit zo aangegrepen als deze

avond. Heel zijn innerlijk lag open voor haar macht. Al wat er aan verborgen zuivere en edele neigingen in hem leefde, kwam door deze klanken in beweging, vervulde hem geheel, hief hem bij ogenblikken boven zijn sterfelijke onvolmaaktheid uit.

En nu lette hij niet meer op Marie. Hij sloot, zonder het te weten, de ogen, hij was niet meer Hans Bartels, maar een naamloos schepsel, dat door een goddelijke macht is aangeraakt.

Tussen de platen door hoorde hij soms een opmerking van een der anderen. Kolonel Blinxma gaf met zijn zware stem zijn mening over de muziek ten beste. Of een van de dames verklaarde, dat zij Bach boven alles stelde. Maar Marie zei niets en ook de jonge predikant zweeg. Hans had evenmin behoefte, iets te zeggen. De opmerkingen van de anderen drongen zelfs nauwelijks tot hem door.

Maar eindelijk — na één uur, na twee uur? — zweeg de muziek. Buiten was het geheel donker geworden. In de kamer brandde slechts een kleine lamp, achter het grammofoon toestel. Langzaam keerde Hans uit zijn toestand van betovering naar de wereld van het alledaagse leven terug. Of eigenlijk — het alledaagse leven was ook dit niet. Marie was er immers. Zij was opgestaan, zij bewoog zich, zij schonk de mensen iets te drinken. Schijnbaar weer de Marie van altijd, de attente, de ijverige, de opgewekte. Hans wist echter wat zij waard was, hoeveel meer er in haar school dan alleen maar een kwiek en vriendelijk meisje. Zij was — en dat zou niemand hem uit zijn hoofd kunnen praten — een bijzonder mens.

Hij wist wel wat men hem zou antwoorden, indien hij zo dom zou zijn, deze gedachte uit te spreken. Men zou zeg-

gen, dat de gedachte hem door zijn verliefdheid werd ingegeven. Goed, dat wilde hij desnoods wel aanvaarden. Als men er maar niet aan toevoegde, dat liefde blind maakte. Want dat aanvaardde hij absoluut niet. De liefde maakte juist helderziende, zij wist in het geliefde schepsel de eigenschappen te onderscheiden, die voor het niet-liefhebbende oog verborgen bleven. Voor hem, die liefhad, was de geliefde een bijzonder mens, omdat hij inderdaad het bijzondere, het meer-dan-menselijke element in de liefde waarnam.

Toen de andere gasten reeds naar hun kamers waren gegaan, stond Hans nog even op het achterterras en keek omhoog naar de machtige sterrenhemel. Achter hem, in de keuken, zette Marie het een en ander weg. Hans keerde zich om.

Hij trad de keuken in en streelde vluchtig Maries arm. „Wel te rusten, Marie,” zei hij.

„Wel te rusten, Hans,” antwoordde zij.

Heel gewone woorden, maar beiden voelden er méér in en zij wisten dit van elkaar.

ELFDE HOOFDSTUK

De volgende middag, toen Hans weer in de tuin zat te lezen, kwam Marie naar hem toe. Hij keek glimlachend naar haar op, maar op haar gezicht lag een uitdrukking, alsof zij hem iets bijzonders had te zeggen. Zijn glimlach vervaagde.

„Wat is er?” vroeg hij, enigszins ongerust.

„Schrik maar niet,” antwoordde zij. „Ik heb bericht uit Rotterdam. Mijn zwager heeft me zojuist opgebeld.”

„En?” vroeg hij in gespannen verwachting.

„Je tante is inderdaad met de Holland-Amerika Lijn naar Rotterdam gereisd. Ze heeft de ‚Veendam’ genomen, die op 3 mei 1934 is aangekomen.”

Ze liet hem een papiertje zien, waaop zij de gegevens had genoteerd. Hans kreeg weer, maar nu nog sterker, het gevoel, dat hem had bevangen, toen de makelaar Lafeber hem de brief van zijn tante had laten zien. Een huivering van schrik, bijna een gewaarwording van angst. Nu was er geen enkele twijfel meer mogelijk: tante Adriana was verdwenen, hier in Nederland verdwenen, en dat was niet op natuurlijke wijze in zijn werk gegaan.

„Wist je zwager verder niets?” vroeg hij, maar hij begreep meteen de onnozelheid van zijn vraag.

„Daar heb ik niet eens naar geïnformeerd. Het spreekt toch vanzelf, dat de maatschappij zich niet meer met de

passagiers bemoeit, wanneer ze eenmaal aan land zijn gegaan. En dan — het is al zó lang geleden . . .”

„Ga even zitten,” verzocht hij haar, „vertel me eens, wat jij ervan denkt.”

„Ik vermoed,” zei ze, terwijl ze tegenover hem plaats nam, „dat je tante haar geld bij zich had en dat iemand daarvan op de hoogte is geweest. Misschien wel een van haar medepassagiers . . .”

Ze zweeg even en Hans zei haastig: „Dus jij denkt, dat het een roofmoord is geweest!”

„Wat dacht jij dan?”

„Ja, ik ook. Maar het ellendige is, dat we geen spoor van bewijs hebben en dat de zaak al zo lang geleden is en de gegevens nog altijd zo vaag zijn, dat we ook wel niet verder zullen komen. Tenzij . . .”

„Tenzij wat?” vroeg Marie, daar hij niet verder sprak.

„Tenzij ze toch naar Eelstvoude is gegaan en hier verdwenen!”

Marie geloofde niet aan die mogelijkheid. Hoe had in een kleine plaats zoiets kunnen gebeuren, zonder dat het hele dorp in rep en roer was geraakt? En dan, die brave bevolking hier! Hij dacht toch niet, dat daar moordenaars onder scholen? Dat kon Marie hem wel beter vertellen, zij was hier geboren en getogen. Stropers had je hier nog wel, maar verder kon de veldwachter in alle rust zijn traktament opstrijken.

„Trouwens,” kwam Hans zelf verder op zijn woorden terug, „al was het wel hier gebeurd, dan zouden we er waarschijnlijk nog niet achter komen.”

Marie moest weer aan haar werk. Hans begon op en neer te lopen in de tuin, gelijk hij al zo dikwijls had gedaan in

de afgelopen dagen. Hij had het gevoel, dat zijn tante hier in de buurt was, ergens in de verlatenheid van bos en heide. Niet levend natuurlijk, maar dood, weggestopt in de grond en zo goed als volkomen vergaan. Een griezelige, maar ook een bijna onduldbare gedachte. In zijn verbeelding zag hij een vuile, baardige zwerver in een hol zitten, met een tas in de handen, propvol met dollarbiljetten. Dat was geen mens meer, maar een roofdier. Uit die mond, met de brokkelige tanden en de hete adem, konden geen woorden komen, slechts gekreun en gehijg, uitingen van dierlijke vraatzucht en voldoening.

Het was een ondraaglijk visioen. Hij liep om het huis heen, de straat op, want boven, op de kamer van de kolonel, klonk leven, en hij wilde de militair nu niet ontmoeten. Zonder het zelf te weten sloeg hij de richting van het gemeentehuis in. Hij merkte het pas, toen hij voor het haveloze gebouw stond. Wat moest hij hier? De burgemeester weer lastig vallen? Hij kon net zo goed naar welke andere burgemeester in Nederland ook gaan.

Besluiteloos bleef hij staan kijken. Een man met een piepende kruiwagen passeerde Hans, maar hij zag hem niet. Hij was volkomen in gedachten. Of eigenlijk waren het geen gedachten, het was slechts een verbijsterd herhalen van vragen, waarop hij geen antwoord kon geven, waarop hij waarschijnlijk nooit antwoord zou kunnen geven.

Hij ontwaakte uit zijn gemijmer, doordat iemand hem vriendelijk groette. „Dag, meneer Bartels!” Verschrikt keek hij op; het was burgemeester Dekkers, die hem had gegroet.

„Dag, burgemeester,” antwoordde Hans, die snel zijn te-

genwoordigheid van geest terugkreeg. „Dat is toevallig, ik was juist naar u op weg.”

„U ziet bleek. Er is toch niets gebeurd?”

„Nee, dat niet. Dat wil zeggen...”

„Loopt u even met me mee,” verzocht de burgemeester.

„Ik houd er niet van, zo midden in het dorp een gesprek te voeren. Tenminste niet stilstaand...”

Hans voelde zich bijna schuldig, maar de toon van de ander was zo tegemoetkomend, dat hij hem al gauw begon te vertellen, wat hij gewaar was geworden omtrent zijn tante.

„En wat had u gedacht, dat ik nog voor u zou kunnen doen?” vroeg Dekkers.

„Niets,” antwoordde Hans. „Ik wou u alleen even op de hoogte stellen. En misschien had ik ook nog wel ergens de onzinnige hoop, dat er iets aan te doen is. Het is toch verschrikkelijk, dat een mens zomaar kan verdwijnen...”

De burgemeester gaf dat volmondig toe. Maar, zei hij, Hans was zelf jurist, hij kon dus beter dan wie ook weten, dat er geen enkel aanknopingspunt was. Iedere stap betekende een stap in het duister. Tenzij het toeval hen te hulp kwam, maar op het toeval mocht men niet rekenen.

„Gaaf u even met me mee naar huis, een glas appelwijn drinken?” nodigde de burgemeester Hans uit.

Hans accepteerde graag, minder om de versnapering dan om het gezelschap. Dekkers leek hem een zeer verstandig en nuchter man. Ook al wist hij geen raad in dit hopeloze geval, hij zou altijd wel iets te zeggen hebben, dat de moeite waard was.

Voor ze aan het café De Posthoorn kwamen, sloegen ze linksaf, een smal landpad in. Daaraan lag, enige honder-

den meters verder, een modern landhuis, midden in korenvelden. Hier was alles licht en ruimte, zomer en stilte. Een donkere vrouw zat in een ligstoel in de voortuin. De burgemeester stelde Hans aan haar voor, zij was zijn vrouw. Van achter het huis klonken kinderstemmen, ijl in de stille, wijde middag.

„Prettig u hier eens te zien,” zei mevrouw Dekkers. „Mijn man heeft me al over u verteld. Wat een raar geval is dat. Bent u nog wat opgeschoten?”

Hans bracht haar wat op de hoogte. Inmiddels kwam de burgemeester aandragen met een dienblad, waarop een fles en drie glazen.

„Ik kom zelf hier uit de buurt,” vertelde mevrouw Dekkers. „Als je de oude verhalen mag geloven, zijn hier vroeger wel eens vreemde dingen voorgevallen. Maar voorzover ik me kan herinneren, is hier nog nooit iemand vermoord. Ik zou ook niemand weten, die daartoe in staat is.” Haar man moest lachen om deze woorden. Op zoiets was je meestal niet verdacht; het gebeurde onverwachts en dan probeerde men er achteraf een verklaring voor te vinden.

„Ik zal toch maar drinken op de gelukkige afloop van de zaak,” zei mevrouw Dekkers, terwijl zij haar glas opnam.

„En ik drink op uw beider gezondheid,” zei Hans galant.

„De criminaliteit van de inboorlingen is zeer gering,” vertelde de burgemeester. „De mensen werken hard, leven eenvoudig en zijn merkwaardig weinig aangetast door wat men de geest van de moderne tijd noemt. Natuurlijk zijn het geen heiligen. Er zijn er een paar, die meer drinken dan goed voor hen is, we hebben wat stropers, maar gewelddaden zijn in mijn ambtstijd nog niet voorgekomen.”

„Een paradijs op aarde,” zei Hans en hij meende het bijna.

„Als ik de kans kreeg, bleef ik hier.”

„Meneer Van der Pek moest maar eens heengaan,” zei mevrouw Dekkers.

Hans keek verrast op, maar de burgemeester zei rustig: „Je weet toch, dat hij niets liever wil.”

Ze moesten het maar als bescheidenheid uitleggen, dat Hans niet op deze woorden inging. Even heerste er stilte, die doorsneden werd door het gerinkel van de telefoon. De burgemeester ging het huis in. Vage, donkere klanken dreven door de open deuren naar buiten. Wat is een menselijke stem iets eenzaam, dacht Hans, als je geen tegenstem hoort. Toen Dekkers terugkwam, zei hij tot zijn vrouw: „Aletta komt aanstonds.”

„Toevallig, dat we het net over meneer Van der Pek hadden,” antwoordde zijn vrouw.

Hans meende, dat de beleefdheid vereiste, dat hij, gezien het komende bezoek, zijn vertrek aankondigde. Nadat hij de freule op de markt had gezien, had hij trouwens niet het verlangen gevoeld, met haar kennis te maken. In verband met zijn toekomst was het evenwel noodzakelijk, dat hij zijn afkeer overwon. Bovendien wilden zijn gastvrouw en gastheer er volstrekt niet van horen, dat hij al wegging. Er wachtte toch niemand op hem? Hans moest toegeven, dat dat niet het geval was.

Het grind van het voorpad knerpte onder de wielen van een fiets. Mevrouw Dekkers liep om het huis heen. Men hoorde begroetingswoorden, voetstappen. Toen keerde de burgemeestersvrouw terug, en naast haar ging de hoge, schrale gestalte van de freule.

Mevrouw Dekkers stelde de gasten aan elkaar voor. Aletta's hand voelde koel, bijna bloedeloos aan. De freule

keek Hans recht in de ogen. „U woont zeker bij Poolman,” zei ze.

„Ja,” antwoordde hij met een poging tot schertsen, „kunt u dat aan me zien?”

„Ik dacht het, omdat ik u de vorige week met Marie Poolman op de markt heb gezien.”

Aha! zo verdiept was Aletta niet in haar koopjesjacht geweest, of ze had haar omgeving nog waargenomen. Nadat ze in de kring was gaan zitten en aan het gesprek deelnam, bleef haar aandacht blijkbaar nog op Hans gevestigd, want af en toe gleed haar blik in zijn richting, hoewel hij niet veel zei. Indien deze dame zijn tegenkandidate voor het rentmeesterschap was, zou hij een harde dobber hebben. De dunne, strakke lijn van de mond getuigde van vastberadenheid, misschien zelfs van wreedheid. Toch was ze niet afstotelijk, er ging een sterke, vitale stroom van haar uit. Ze was van een goed, maar ietwat in de verdrukking geraakt type.

Op zeker ogenblik vroeg ze Hans of hij hier met vakantie was. Hans dacht aan de waarschuwing, die de rentmeester hem had gegeven: niet met de baron over de verdwenen tante te praten. Daarom achtte hij het verstandig, de freule met een eenvoudige bevestiging te antwoorden, zonder op het eigenlijke doel van zijn verblijf hier in te gaan. Gelukkig was het echtpaar Dekkers juist opgestaan, omdat in een ander deel van de tuin een kinderruzie was losgebarsten. Daarom was er niemand om op Hans' antwoord een lastige opmerking te laten volgen.

Gedurende de weinige minuten, die hij met de freule alleen was, stelde ze hem verscheidene vragen: waar hij vandaan kwam, wat zijn beroep was, of hij al eerder in Eelst-

woude was geweest. Hij antwoordde bereidwillig, ofschoon iets in haar toon hem op onaangename wijze herinnerde aan de toon, die ze de vorige week tegenover de marktkooplieden had gebruikt. Blijkbaar had haar manier van vragen altijd dat borende en nadrukkelijke.

Reeds kwamen de burgemeester en zijn vrouw terug. Lachend zei mevrouw Dekkers, dat kinderen nooit zonder ruzie konden spelen.

„Een voorproefje van wat ze als volwassenen zullen presteren,” zei Aletta scherp.

Het gesprek, dat tot nu toe vrij oppervlakkig was geweest, kwam door deze opmerking eensklaps op serieus terrein. Hans vatte vlam. Hij sprak:

„Ik hoop vurig, dat de kinderen van nu, als ze eenmaal volwassen zijn, zonder ruzie zullen kunnen leven.”

„Och, waarom zouden we dat niet hopen?” vroeg Aletta met nauwelijks verholten geringschatting.

„Maar, Aletta, je kunt toch niet leven met de gedachte, dat de wereld altijd zo zal blijven als ze nu is,” zei mevrouw Dekkers.

Aletta schopte een kiezelsteentje weg. Meer tot Hans dan tot de gastvrouw gewend, antwoordde ze:

„Een mens kan met heel veel onaangename gedachten leven.”

„Je hebt tijdens de bezetting toch andere opvattingen gehad,” zei mevrouw Dekkers. „Waarom was je anders bij het verzet?”

„Het kan wel zijn, dat ik er toen anders over dacht. Maar inmiddels zijn er weer enige jaren verstreken.”

Hans werd zich alle onzekerheden, die hem kwelden, weer pijnlijk bewust. Het gesprek, dat hij gisteren met de jonge

predikant Vermeer had gevoerd, had hem nieuw vertrouwen geschonken. Nu hij echter kwam te staan tegenover iemand, die zo duidelijk aan de toekomst twijfelde, was het hem even, of de grond onder zijn voeten wegzonk. Als om zijn eigen onzekerheid te overstemmen, betoogde Hans:

„Ik geloof, dat we de dingen groot moeten zien, niet met enkele jaren, maar minstens met tientallen jaren rekenen. De mensheid is nog niet oud. Als ze eenmaal werkelijk volwassen wordt, zal ze leren haar eigen leven draaglijk te maken.”

„Dat geloof ik ook,” viel de burgemeester hem bij. „We zijn nog lang niet aan het einde van onze mogelijkheden, misschien pas aan het begin.”

„Nu, ik ben blij, dat jullie er allemaal zo over denken,” zei Aletta.

Het klonk Hans in de oren, alsof ze had gezegd: Praten jullie maar, jullie weten niet beter... Hij wierp een blik op zijn horloge en stond op. „Het wordt mijn tijd.”

„Ik moet ook eens gaan,” liet Aletta onmiddellijk volgen. Daardoor werd het wel onvermijdelijk, dat zij samen het tuinpad afliepen, de freule met haar fiets aan de hand, Hans enigszins verward, doordat zij kennelijk er op had aangestuurd, met hem alleen te zijn.

Nauwelijks waren ze buiten gehoorsafstand van het huis, of ze vroeg hem op een inquisiteurstoon:

„U bent dezer dagen bij mijnheer Van der Pek geweest, nietwaar?”

Hemel! het leek wel of ze iedere voetstap van hem had nagegaan. Hij had overigens geen reden om zijn bezoek aan de rentmeester te verheimelijken.

„Ja zeker, ik ben bij meneer Van der Pek geweest,” antwoordde hij eenvoudig.

Hij keek haar niet aan, hij had er werkelijk geen lust in, weer haar onderzoekende blik te dulden. Het hoefde ook niet meer. Ze nam onverhoeds, met enkele woorden, afscheid van hem, stapte op haar fiets en reed weg. Hans bleef beteuterd achter. Wat betekende dit? Hij had de indruk, dat ze nog meer had willen zeggen, maar eensklaps haar voornemen had opgegeven, misschien doordat hij nogal kortaf had geantwoord.

Dit voorval bood hem overvloedig stof tot piekeren. Het was niet onwaarschijnlijk, dat Aletta in hem een kandidaat voor het rentmeesterschap vermoedde en onmiddellijk bij haar vader stappen zou doen om zijn benoeming te beletten. Ze moest haar gang maar gaan. Hoe graag hij die betrekking ook had, ze was niet zijn laatste kans. Als hij Maries genegenheid behield, zou hij tot veel in staat zijn.

Even later hoorde hij met stentorstem zijn naam roepen. Hij keerde zich om en zag kolonel Blinxma, die blijkbaar van zijn stamtafel kwam. „Dat treft,” sprak de militair, terwijl hij Hans een kleine wolk jenevergeur toezond. „U bent natuurlijk weer op speurtocht geweest!” Hij keek Hans met een goedkeurende glimlach aan.

„Ik weet niet hoe ik het noemen moet,” antwoordde Hans, terwijl zij samen verder liepen. „Er is niet veel te speuren.”

„Niet veel te speuren?” herhaalde Blinxma, bijna verontwaardigd. „Me dunkt, dat u al aardig wat hebt ontdekt. Wat ik vanmiddag heb gehoord, heeft me weer met nieuwe moed bezielde.”

Het viel niet te ontkennen: de oude man leefde intens met hem mee. In het café, waar hij overigens alleen met de

makelaar Lafeber was geweest, waren alle verdachte personen uit Eelstvoude en omstreken de revue gepasseerd. Voor zoiets moest je bij Lafeber zijn, die kende letterlijk iedereen!

„Hé,” zei Hans benieuwd, „en tegen wie had meneer Lafeber verdenking?”

„Verdenking is een te groot woord,” antwoordde zijn metgezel. „Meneer Lafeber heeft me een stuk of vier, vijf mensen genoemd, die wel eens met de politie in aanraking zijn geweest.”

„Wegens stropen of openbare dronkenschap zeker,” veronderstelde Hans.

„Precies!” bevestigde de kolonel. „U hebt dus ook al uw licht opgestoken.”

„Laat ik liever zeggen, dat ik het geprobeerd heb. Maar het is niet gaan branden.”

„Niet zo pessimistisch, meneer Bartels! We zullen toch in die richting moeten blijven zoeken, nietwaar?”

Hans knikte maar, hoewel hij niet begreep, welke richting de kolonel bedoelde. Toen zij het pension betraden, verzekerde Blinxma Hans nog eens met nadruk, dat hij op zijn steun kon blijven rekenen.

„Daar heb ik nooit aan getwijfeld,” antwoordde Hans met enige ironie, want hij beschouwde deze verzekering als een slag in de lucht.

Het grote nieuws had blijkbaar ook tot gevolg gehad, dat juffrouw Tersteeg weer aan de gemeenschappelijke maaltijd deelnam, hetgeen sinds eergisteren niet meer was gebeurd. Ze verklaarde, dat het bericht haar huiverig maakte om hier in de omtrek te gaan wandelen.

„Maar, juffrouw Tersteeg,” sprak de kolonel, „u komt toch nooit buiten de grote wegen!”

Dit bracht juffrouw Roovers in het geweer. Wat dacht meneer Blinxma wel? Zij maakten heel flinke wandelingen. Het kostte de oude dame moeite er niet aan toe te voegen: „Wij zitten niet halve dagen in De Posthoorn!” Maar ook zonder dat was het duidelijk, dat er onenigheid dreigde. Daarom greep de rustige pensionhouder in met de opmerking: „Maar, dames en heren, ik begrijp niet waar u heen wilt. Het staat immers volstrekt niet vast, dat mevrouw Locker hier in de buurt is verdwenen. Van Rotterdam naar Eelstvoude is een lange weg! Als ik u was, zou ik ook voortaan maar zonder enige huivering gaan wandelen.”

Hans en Marie wisselden onmerkbare blikken van verstandhouding. De verdwenen tante was de knuppel in dit zeer kalme hoenderhok! Je zou haast gaan denken, dat de een of andere griezelige onbekende het op het leven van deze vreedzame lieden had gemunt. Of, wat kolonel Blinxma betrof, dat iemand hem in zijn eer als militair had aangetast. Want het was duidelijk, dat hij er een persoonlijke kwestie van maakte: het was zijn eer te na, dat die zaak onopgelost bleef.

TWAALFDE HOOFDSTUK

Eigenlijk had Hans geen reden om nog langer in Eelst-
woude te blijven, althans wat het onderzoek naar de
verdwenen tante betrof. Kolonel Blinxma mocht nog naar
sporen willen zoeken, Hans had geen lust om zich met
beuzelarijen in te laten. Wat hem hier vasthield — en dit
was wel zeer belangrijk — was het feit, dat hij hier in de
nabijheid van Marie Poolman was. Het bericht, dat Van
der Pek hem had beloofd, kon hij ook thuis afwachten.
Het was echter niet alleen zijn liefde voor Marie, die hem
in Eelstwoude vasthield en zelfs niet de behoefte, nog wat
te genieten van deze mooie omgeving. Als hij de balans
opmaakte van hetgeen hij sinds zijn aankomst in dit
plaatsje had beleefd, kwam hij tot tegenstrijdige conclusies.
Het geluksgevoel, dat de liefde in hem wekte, werd voort-
durend gekruist door gevoelens van onbehagen. Natuurlijk
was hij geen speurder van professie, maar dit nam niet
weg, dat hij het moeilijk kon verkroppen, geen stap meer
te kunnen doen inzake tante Adriana. Bovendien zat het
raadselachtige optreden van Aletta hem dwars. Want haar
houding tegenover hem was raadselachtig geweest. Hij
had er Marie niets van gezegd, hij wilde eerst zelf tot
klaarheid zien te komen. Hij kon maar niet begrijpen
waarom ze, na het bezoek aan de familie Dekkers, tegelijk
met hem was vertrokken. Al zijn gepieker bracht hem niet

verder dan tot de gedachte, dat ze wat hem betrof niets goeds in de zin had.

De volgende dagen gebeurde er weinig bijzonders. Hans las of wandelde, het laatste meestal in gezelschap van Marie. Mevrouw Poolman glimlachte soms, als ze hen samen zag weggaan of thuiskomen. Pas als ze op een verlaten plek kwamen, gingen ze gearmd lopen, maar ze maakten er zich geen illusies over, dat het dorp lang onkundig zou blijven van de aard hunner verhouding. Wat oud-kolonel Blinxma aanging, was het niet zeker of er ironie school in de opmerkingen, die hij maakte, wanneer hij hen samen tegenkwam. Hij zei bijvoorbeeld: „Zo, Marie, probeer je meneer Bartels op een nieuw spoor te brengen? Veel succes, hoor!” Volgens hem mocht Hans blijkbaar geen ander doel meer najagen dan het ophelderen van de verdwijning zijner tante. Zo de oude heer er een idee van had, dat Marie niet bepaald als hulp-detective met Hans meeging, rekende hij hun beiden dit zeker als plichtsverzuim aan.

De andere bewoners van het pension schenen de zaak als afgedaan te beschouwen. Wel kwam de verdwijning af en toe nog ter sprake, maar niemand zag een mogelijkheid om licht in de kwestie te brengen en daarom vond men het ook niet nodig, Hans raad te geven of tot ijver aan te sporen.

Het was overigens merkwaardig, dat verschillende dorpeelingen, winkeliers of mensen met wie hij toevallig een praatje maakte, Hans steeds weer naar het wonderlijke geval vroegen. Dat was te danken aan de onvermoeide werkzaamheid van de kolonel, die iedereen, die er maar naar luisteren wilde — en iedereen wilde luisteren — van

de zaak op de hoogte bracht. Weldra kwam het Hans voor, alsof zelfs de honden in het dorp het over zijn tante hadden, wanneer ze aan het blaffen sloegen.

Op een morgen, toen Hans aan het ontbijt zat, werd hij opgebeld door een journalist, die hem graag persoonlijk wilde spreken. De man had van de zaak gehoord en was van mening, dat zoiets in de krant moest komen. Hans' eerste opwelling was, de ander af te schepen. Hij bedacht echter, dat een dergelijke publiciteit zeker geen kwaad zou kunnen doen. Kolonel Blinxma, die juist binnenkwam, wreef zich in de handen en zei: „Goed zo! Die kant moet het uit! De hele wereld moet ervan horen!”

Het was wel zeer de vraag of de hele wereld er op deze wijze van zou horen, want de journalist, die reeds een uur later met een auto arriveerde, vertegenwoordigde slechts een onbelangrijk provinciaal blad. Nog vóór hij zich de zaak nader liet vertellen, vroeg hij of Hans niet een foto van de vermiste tante had. Hans kon hem er niet aan helpen, maar zijn moeder bezat misschien nog wel een jeugdportret van haar zuster. Blijkbaar vond de krantenman, dat Hans' moeder wat ver weg woonde en daarom vroeg hij om een foto van Hans zelf.

„Denkt u, dat het onderzoek daarmee gebaat wordt?” vroeg Hans.

„Dat niet,” antwoordde de journalist, die zich als Klooster had voorgesteld, „maar het is wel aardig voor onze lezers.”

„Dan spijt het mij, dat ik uw lezers die aardigheid moet onthouden,” zei Hans.

Klooster nam zijn bril af en poetste deze grondig. Ze zaten op het terras achter het huis. Eensklaps vroeg Hans zich af, of hij het interview wel had mogen toestaan. De jour-

nalist kwam voor een blad uit deze streek en er bestond kans, dat baron Waelenburgh tot de lezers ervan behoorde. Maar, wat drommel! zo ver hoefde hij toch niet te gaan bij het ontzien van des barons gevoeligheden. De baron zou wel eens meer van mysterieuze verdwijningen lezen. Nog afgezien van het feit, dat die zoon van hem niet op zo'n mysterieuze wijze was verdwenen en bovendien min of meer door de halsstarrigheid van zijn vader.

Nadat Hans zijn relaas had gedaan en de journalist een aantal notities had gemaakt, liepen zij samen wat in de tuin op en neer.

„Dus u hebt uw onderzoek voorlopig gestaakt?” vroeg Klooster.

„Voorlopig — of voorgoed.”

„De publikatie van dit interview levert misschien nieuwe gegevens op,” meende de journalist.

Hans betwijfelde het, maar hij zei dit niet, om de ander niet in zijn beroepstrots te kwetsen. Hij bepaalde zich tot een berustend: „Wie weet . . .” Eigenlijk had hij al lang genoeg van de zaak en liefst zou hij er nooit meer een woord over horen. Hij begreep echter dat dit een ijdele wens was. Eensklaps vroeg Klooster:

„Hebt u baron Waelenburgh al eens gezien?”

„Ja, zondagmorgen, bij het uitgaan van de kerk,” antwoordde Hans, verbaasd door deze vraag.

„Hij is commissaris van de vennootschap, die onze krant uitgeeft,” vervolgde de journalist.

Dan leest hij dit interview zeker, dacht Hans, maar hij zei daar niets van.

„Ik zou u aanraden, u met de baron in verbinding te stellen. Hij kent de hele streek, hij is een machtig man.”

„Ik betwijfel of zijn macht dit mysterie kan ophelderen,” zei Hans. „Ik heb trouwens al met zijn rentmeester gepraat.”

„Nu ja,” sprak Klooster, terwijl hij hem ten afscheid de hand reikte, „je moet bij dergelijke geheimzinnige voorvallen geen mogelijkheid tot opheldering onbeproefd laten, nietwaar?”

De familie Poolman was geabonneerd op het blad, waarin het interview zou verschijnen. Reeds de avond nadat de journalist Hans had bezocht, vouwde de pensionhouder zeer benieuwd de krant open, maar hij kon het stuk niet vinden. Hans verzekerde zijn gastheer glimlachend, dat de zaak niet gewichtig genoeg was om er op stel en sprong ruchtbaarheid aan te geven. De wereld was vervuld van spanningen en de atoombom een belangrijker onderwerp dan een dame, die vijftien jaar geleden was zoekgeraakt. Hetgeen een protest uitlokte van de kolonel. Misschien, zo meende hij, waren er voor de wereld als geheel belangrijker onderwerpen, maar voor deze streek en zeker voor Hans persoonlijk was dit op het ogenblik het grote probleem.

„Ik vraag me wel eens af of er nog vuur genoeg zit in de jeugd van tegenwoordig,” besloot Blinxma zijn tirade.

„Er zit zoveel vuur in de wereldsituatie, dat er voor de jeugd misschien niet genoeg overblijft,” antwoordde Hans. De oude baas hield niet van dit soort grappen. Of de wereld in brand stond of niet, ze had altijd behoefte aan kerels.

„Maar, beste meneer Blinxma,” zei Hans in antwoord op het nauwelijks verhulde verwijt, „vertelt u me nu eens

precies wat ik in die zaak nog kan doen. U bent strateeg, misschien kunt u me zeggen op welk punt ik de volgende aanval moet richten.”

„Politiezaken behoren niet tot het terrein van strategen,” riposteerde de oud-militair. „Maar u bent jurist en als zodanig in deze meer bevoegd dan ik. Overigens: wacht u maar eens af, tot dat stuk in de krant heeft gestaan. Ik maak me sterk, dat u er iets op hoort.”

Er gingen echter enige dagen voorbij, zonder dat het interview geplaatst werd, tot grote ergernis van Blinxma, die de redactie wel had willen opbellen en de huid volschelden wegens haar traagheid. Hans opperde de mogelijkheid, dat Klooster van zijn chefs geen toestemming had gekregen om het onderhoud te publiceren. Ze konden de zaak wel te onbenullig hebben gevonden.

„En zou u dat maar over uw kant laten gaan?” vroeg Blinxma verontwaardigd.

„Ik heb niet om dat interview verzocht,” antwoordde Hans. „Bovendien voel ik mij niet geroepen om druk op de redactie uit te oefenen.”

Zo hij ergens op wachtte, dan was het op bericht van de rentmeester Van der Pek. De week liep alweer ten einde, toen Blinxma, die Hans ondanks alles goed gezind bleef, hem op een middag verzocht, weer eens mee te gaan naar De Posthoorn. Hans stemde toe, in de hoop, dat hij Van der Pek in het café zou aantreffen. Aanvankelijk werd hij teleurgesteld, want behalve Lafeber, de makelaar, was er niemand aanwezig. Hans betreurde zijn gang reeds. Hij was liever met Marie gaan wandelen of thuis een boek gaan lezen. Die oude heren konden hun tijd vullen met praten, drinken, roken en af en toe een spelletje kaart,

maar hij vond nog altijd, dat er betere tijdspasseringen bestonden.

Na een half uur voelde hij neiging zich te verontschuldigen, maar even later kwam de rentmeester binnen. In aanwezigheid van de anderen kon Hans hem niets vragen. Hij achtte dit trouwens niet gepast. Uit een blik, die de rentmeester hem toewierp, meende hij echter te mogen opmaken, dat er wel schot in de zaak kwam. Van der Pek dronk rustig zijn bittertje, terwijl Hans de ongerijmde hoop koesterde, dat Blinxma en Lafeber zouden verdwijnen, zodat hij met de rentmeester alleen bleef.

Inderdaad een ongerijmde hoop. De heren praatten over koetjes en kalfjes en pufden grote rookwolken uit. Hans dacht met een huivering aan de tijd, dat hij zelf oud zou zijn, aan de rand van het leven gekomen. Er waren stormen over de wereld gegaan; nog steeds kraakte het, nu eens hier, dan weer ginds. Voortdurend speelden zich drama's af, in het openbaar en in het verborgene. Was het dan niet mooi, als men de rust van de ouderdom had bereikt, het inzicht, dat heel het bonte gebeuren in de wereld er niet zoveel toe deed, maar slechts een vluchtige maat muziek was in het ontzaglijke orkest van de schepping?

Zijn diepzinnig gepeins werd afgebroken, doordat Marie binnentrad, die een paar flessen spuitwater kwam halen. Ze knipoogde verstolen naar hem, alsof ze wilde zeggen: „Heb je het hier gezellig?” Hij schaamde zich bijna, omdat zij hem in dit, overigens zeer achtenswaardige, gezelschap aantrof. Vlak achter haar betrad de krantenbezorger de gelagkamer. Marie keerde zich naar hem om en nam het blad van hem aan. Reeds riep kolonel Blinxma haar met luide stem naar zich toe. Met rukkerige gebaren

opende hij de krant en vloog met half dichtgeknepen ogen de bladzijden door. Toen slaakte hij een gesmoorde triomfkreet, tastte in zijn vestzakje en plantte een lorgnet op zijn neus. „Daar staat het!” zei hij. Allen verzamelden zich om hem heen en volgden Blinxma's wijzende vinger:

HET MYSTERIE VAN DE VERDWENEN VROUW NEEF ZOEKT NAAR VIJFTIEN JAAR GELEDEN VERDWENEN TANTE

Hierop volgde het relaas, dat Hans de journalist had gedaan, ingeleid door een korte beschrijving van de vreedzame sfeer van het dorpje Eelstvoude en van de achtertuin, waar het onderhoud had plaats gevonden.

Marie was de eerste, die commentaar leverde. „Ik vind het een mooi stuk,” zei ze.

Er klonk iets spottends in haar stem, maar de kolonel liet zich daardoor niet van de wijs brengen. „Het is een nuttig stuk,” verklaarde hij, „en dat is het voornaamste.”

„De heren willen me wel excuseren,” vond Hans opeens de moed te zeggen.

„Mag ik u morgenochtend verwachten?” vroeg Van der Pek, die naast hem stond, zachtjes.

Deze woorden waren de reden, dat Hans zijn bezoek aan het café per slot van rekening toch niet als vergeefs beschouwde. Over tante Adriana zou hij voorlopig liefst niets meer hebben gehoord; zijn toekomst hing niet af van haar zeer problematische nalatenschap, maar misschien wel van hetgeen Van der Pek hem zou hebben te zeggen. Hij bracht Marie, met wie hij opliep, van de woorden van de rentmeester op de hoogte. Ze jubelde: volgens haar be-

tekende die uitnodiging, dat de zaak zich in de goede richting ontwikkelde. Ofschoon Hans het innerlijk met haar eens was, antwoordde hij toch, dat er nog geen aanleiding was tot juichen, er kon nog een spaak in het wiel komen.

Hij had er zelf geen idee van, dat hij profetische woorden sprak. In de loop van de avond belde de rentmeester hem op en verzocht hem, morgenochtend nog niet te komen, aangezien de atmosfeer op het ogenblik niet gunstig was. Hans had het gevoel of zijn hart even stilstond.

„U bedoelt toch niet, dat de inlichtingen, die u over mij hebt gekregen, ongunstig zijn?” vroeg hij met haperende stem.

„O nee, geen sprake van. Maakt u zich maar niet ongerust, ik zal mijn uiterste best voor u doen.”

Dat wilde Hans graag geloven, maar het was met een gevoel van diepe verslagenheid, dat hij de hoorn aan de haak van het toestel hing. Van der Pek's toon was van dien aard geweest, dat verdere vragen ongewenst waren. Hans had zelfs geen lust om zich af te vragen, wat er aan de hand kon wezen. Wat had het voor zin, veronderstellingen te maken, die louter slagen in de lucht waren? Hij liep de tuin in, waar hij met Marie had gezeten, toen hij aan de telefoon werd geroepen.

„Ik geloof, dat het mis is,” zei hij somber, en hij vertelde haar van het telefoongesprek.

„Zelfs al zou het mis zijn, dan hoeft je nog niet zo'n treurig gezicht te zetten,” antwoordde zij opgewekt. „De hele wereld ligt voor je open. En we hebben elkaar immers.”

Na een nacht, die hem weinig slaap en veel gepieker had gebracht, betrad Hans wat later dan gewoonlijk de eet-

kamer. Oud-kolonel Blinxma, die een ei zat te pellen, wenste hem op zijn bekende luidruchtige wijze goeie-morgen. Er was verder niemand in de kamer. Hans liep door naar zijn tafel en zag, dat er een brief naast zijn bord lag. Zijn eerste gedachte was: een brief van Van der Pek, dat de zaak definitief van de baan is. Hij had nauwelijks de moed om het stuk op te nemen. Toen keek hij naar de naam van de afzender: J. C. de Gaai, Kerkstraat 14 te Fichtel. Het zei hem niets. Ietwat gerustgesteld ging hij zitten en scheurde de enveloppe open. Hij las:

Geachte Heer,

Zojuist heb ik in de krant het merkwaardige verhaal gelezen over Uw zoekgeraakte tante, mevrouw Adriana Locker-Duivemans. Daardoor schoot mij eensklaps te binnen, dat vrij lang geleden, ik schat een jaar of tien, in een sloot hier in de buurt het stoffelijk overschot is gevonden van een vrouw, die men voor zover ik mij herinner nooit heeft kunnen identificeren. Ik weet natuurlijk niet of deze vage aanwijzing enige waarde voor U heeft, maar misschien kan de politie alhier U aan nadere gegevens helpen.

In de hoop U van dienst te zijn geweest, teken ik,

Hoogachtend,

J. C. DE GAAI,

oud-hoofd der school.

Hans stond op en ging naar de oud-militair. „Alstublieft,” zei hij laconiek, „de eerste reactie op het stuk in de krant.”

Blinxma straalde en riep uit: „Heb ik het niet gezegd!” Hij vloog de brief door en vervolgde: „Nu zijn we een heel stuk opgeschoten!”

„Denkt u?” vroeg Hans koeltjes, terwijl hij de brief weer van Blinxma aannam.

„Ik ben er zeker van. Ik geef toe, dat dat voorbarig klinkt en het is ook meer een gevoel van mij. U gaat er toch zeker dadelijk op af?”

„Hoever is Fichtel hier vandaan?” vroeg Hans aan Marie, die met thee binnenkwam.

„Een half uur fietsen,” antwoordde ze. „De busverbinding is slecht. Moet je in Fichtel zijn?”

Als antwoord overhandigde hij haar de brief van de heer De Gaai.

„Ajakkes! Wat griezelig!” waren Maries eerste woorden, toen ze het epistel had gelezen.

„Waarom zegt u niet: wat interessant?” vroeg de kolonel.

„Maar is het dan niet griezelig, dat ze daar indertijd een lijk hebben gevonden? En het griezeligste is misschien wel, dat die meneer De Gaai dat zo goed heeft onthouden.”

„Daar hebben wij niets mee te maken,” luidde de zakelijke repliek van de kolonel. „Voor ons, ik bedoel voor meneer Bartels, komt het er alleen maar op aan, dat daar misschien een spoor ligt.”

„Nou, als je mijn fiets wilt lenen,” zei Marie tot Hans, „kun je hem krijgen. Je moet de weg achter de kerk inslaan. Je rijdt tot het kruispunt en daar ga je rechtsaf. Bij het kruispunt staat trouwens een wegwijzer.”

Hans dacht er geen ogenblik aan, het spoor niet te volgen, maar hij kon zich nauwelijks voorstellen, dat het hem veel

verder zou brengen. Zijn tante was vijftien jaar geleden verdwenen, deze brief sprak van een jaar of tien. Het verschil was niet gering. Maar zelfs al vergiste de heer De Gaai zich en had men de vondst vijftien jaar geleden gedaan, dan zou het nog moeilijk zijn, daardoor iets wijzer te worden. Wat was er na vijftien jaar nog van een lijk over? Zou men het opgraven? Hij wilde er niet aan denken. Bovendien had hij zijn tante nooit gekend en het ging toch niet aan, dat men zijn moeder liet overkomen. Hoe zou die het stoffelijk overschot moeten herkennen van een zuster, die zij misschien een halve eeuw geleden voor het laatst had gezien?

Hans luisterde nauwelijks naar het gepraat van kolonel Blinxma. Om daaraan te ontkomen, ontbeet hij zo snel mogelijk. Aanstonds kwamen de dames Roovers en Tersteeg, dan zou hij nog meer wijsheden moeten aanhoren. Eer ze verschenen waren, liep hij al met Marie naar de schuur, waar haar fiets stond.

„Als Van der Pek opbelt, neem jij dan de boodschap aan?” vroeg Hans.

„Natuurlijk, maar waarom zou hij nu alweer opbellen? Heb toch een beetje geduld!”

Hij omhelsde haar. „Nou, dan ga ik maar!”

„Veel succes, hoor!”

Hij moest even wennen aan de vreemde fiets. Bovendien had hij de wind tegen. Het was een kille dag, een van die zomerdagen, waarmee het Hollandse klimaat zo scheutig is. Een paar honderd meter voorbij de kerk reed hij al door het open veld. Een vogel vloog hoog over. Verder geen levend wezen. Zodra hij onder de indruk kwam van de verlatenheid der streek, twijfelde hij er niet meer aan, dat

zijn tante hier ergens was vermoord. Maar dan zouden er op honderd-en-één plaatsen moorden moeten worden gepleegd, want de wereld telde zoveel verlaten streken. En waarom was hij dan volstrekt niet bang in deze eenzaamheid? Hij wist, dat hij hier zelfs 's nachts even rustig zou fietsen als nu, op klaarlichte dag.

Na enige kilometers, toen hij rechtsaf was geslagen, veranderde het landschap van karakter. De dorre heide ging over in bouwland, daarop volgden weiden, met hier en daar koeien en paarden. Aan beide kanten van de weg liep een sloot. Misschien was hier ergens de plaats, waar men het lijk van tante Adri, althans van een vrouw, had opgevest. Hij had nog eens bedacht, naar wie hij het eerst toe zou gaan, als hij in Fichtel was aangekomen. Naar de politie? Nee, beter eerst naar dat oud-schoolhoofd. Wonderlijk, het leek wel of hij in deze zaak alleen maar met oude mannen te maken kreeg. Nu ja, dat was niet zo verwonderlijk, de zaak zelf was ook oud. Wat zou Aletta tegen hem in het schild voeren? Het kon niet anders, of Aletta was oorzaak van het feit, dat Van der Pek hun afspraak had geannuleerd.

Zo peinzend reed hij eer hij het goed en wel merkte het dorpje Fichtel binnen. Een boerenkar bolderde hem uit tegenovergestelde richting voorbij. Op de blauwe stoep van wat een oud herenhuis moest zijn, speelden twee blonde kinderen. Vlak daarnaast hanteerde een vrouw een ouderwetse glazen spuit. Hans stapte af en vroeg haar naar de Kerkstraat.

„Bij wie mot je wezen?” vroeg ze, terwijl ze een paar haarpieken uit haar gezicht streek.

Hans voelde neiging te antwoorden, dat haar dat geen

steek aanging, maar waarom zou hij de nieuwsgierigheid van het goede mens niet bevredigen?

„Bij meneer De Gaai,” zei hij.

„O, mot je meester De Gaai hebben! Nou, dan ga je dadelijk rechts de hoek om. Maar je mag daar niet fietsen! Je bent er trouwens zó.”

Hans bedankte haar en de vrouw boog zich weer naar haar spuit. Inderdaad prijkte bij de ingang van de aangeduide straat een bord, dat het inrijden verbood. De noodzakelijkheid van dit verbod scheen op dit ogenblik niet zeer dringend, want het gehele verkeer in het straatje bestond uit één brievenbesteller. De huisdeur van nummer 14 droeg een koperen plaatje met een bijna uitgepoetste naam, die nog juist te ontcijferen was. Hans trok aan de bel. Zijn signaal werd onmiddellijk beantwoord met een scherp gekef. Een schraal oud vrouwtje deed open, terwijl een wit dwergkeesje Hans tegen de benen sprong.

„Koest, Dolly! Dag, meneer!”

„Dag, mevrouw. Ik zou graag meneer De Gaai even spreken. Ik heb een brief van hem ontvangen.”

„O ja, komt u maar binnen.”

Hans' binnenkomst ontlokte Dolly nieuwe protestkreten, maar de vrouw greep het dier in zijn nekvel en trok het mee de kamer in.

Even later zat de bezoeker tegenover de heer des huizes in eigen persoon, een bejaarde man, wiens rood gezicht uitliep in een grijs puntbaardje. Terwijl hij dit sieraad streefde, zei hij:

„Ja, het is heel merkwaardig, maar zodra ik dat stuk in de krant zag, moest ik aan dat geval denken van die vrouw, die ze indertijd hebben gevonden.”

„Weet u niet meer in welk jaar het was?”

„Zoals ik u geschreven heb: een jaar of tien geleden. Het kan ook twaalf jaar zijn.”

„Maar in geen geval vijftien jaar?” vroeg Hans.

De Gaai maakte een gebaar van machteloosheid. „Ik zou er niet op durven zweren.”

„En kunt u ook niet zeggen, waar dat lijk is gevonden?”

„Ja, dat weet ik nog heel precies. Het was in de sloot langs de Zuidweg, vóór het land van Stolk. Stolk heeft de ontdekking zelf gedaan, bij het baggeren, maar dat kan hij u niet meer vertellen, want hij leeft niet meer.”

„De Zuidweg? Is dat de kant van Eelstvoude op?”

„Ja zeker. Komt u nu uit Eelstvoude? Op de fiets? Dan bent u erlangs gekomen.”

„Er is indertijd toch zeker proces-verbaal van de zaak opgesteld?”

„Dat zou ik wel denken,” antwoordde De Gaai. „Er is ook een oproep gepubliceerd door de burgemeester, maar er heeft zich nooit iemand gemeld.”

„Is die burgemeester nog in functie?”

„Helaas niet. 't Was een beste man. Onze lieve bezetters hebben hem doodgeschoten. Maar onze veldwachter uit die dagen leeft nog. Hij is gepensioneerd. Ik zou zeggen: gaat u eens naar hem toe. Als u er geen bezwaar tegen hebt, loop ik even met u mee om u de weg te wijzen.”

En om nog wat meer van de zaak te horen, vulde Hans in gedachten aan, maar hij was blij met het geleide, dat hem zoeken bespaarde.

Hans, met zijn fiets aan de hand, liep naast de voormalige hoofdonderwijzer door de straatjes van het dorp. Er waren nu wat meer mensen buiten dan zoëven. Telkens klonk

het: „Dag, meester!” en dan groette De Gaai terug met een enkel woord of een gebaar, enigszins beschermend, als een ware dorpsautoriteit. Ze sloegen verscheidene malen een hoek om en kwamen ten slotte op een weggetje, waarachter zich weilanden uitstrekten. Hier, in een huisje, dat het midden hield tussen een arbeiderswoning en een kleine boerenbehuizing, woonde de oud-veldwachter Wiersma. Alweer een gepensioneerde, dacht Hans, toen bij hun nadering een forse, kaalhoofdige man, die over een bloemperk gebukt stond, zich oprichtte. Wijdbeens, met de handen in de zakken, stond hij zijn bezoekers te woord.

„Of ik me dat geval herinner? Alsof 't gisteren was gebeurd!”

„In welk jaar is het geweest?” vroeg Hans.

„Dat kan ik u precies vertellen. M'n schoonmoeder was namelijk net gestorven.”

Dit was, althans voor een buitenstaander, een niet zeer nauwkeurige aanduiding, maar Wiersma liep naar de voordeur, opende deze en riep naar binnen:

„Hé, Grietje! In welk jaar is je moeder ook weer gestorven?”

Een vrouwenstem antwoordde iets. Wiersma keerde zich om en zei: „In negentien zevenendertig. Ja, ik weet 't nog best. M'n schoonmoeder lag nog boven de aarde en ik dacht: stel je voor dat het goeie mens er nou zo uitzag als die andere. 't Was afschuwelijk, een hoop slijm en boten...”

„Maar had ze geen kleren meer aan?” vroeg De Gaai.

„Was er niets te herkennen?”

„Nou, meester, niet veel of eigenlijk gezegd niks. Ik denk dat de ratten d'r ook aan gezeten hadden.”

„Maar het haar? De tanden?” vroeg Hans, die met geweld een gevoel van walging onderdrukte.

„Haar? Een paar grijze plukjes zaten nog op d'r arme hoofd, verder niks. En er zat geen tand meer in haar mond, voor zover je nog van een mond kon spreken. 't Moest, met permissie gezegd, een oud lijk zijn. Ik bedoel, dat 't al een tijd in die sloot had gelegen.”

„'t Moet ook een oude vrouw zijn geweest, naar de beschrijving die je ervan geeft,” verklaarde de oud-schoolmeester op stellige toon.

„Zou het lijk nog opgegraven kunnen worden?” vroeg Hans. „Ik heb namelijk een vermoeden, dat het een tante van me geweest is.”

„Dat zou de justitie moeten beslissen,” antwoordde de veldwachter. „Maar er is niet veel meer te beslissen, want we hebben haar op 't ouwe kerkhof begraven, dat een paar jaar geleden is opgeruimd.”

„Was er aan de kleren geen merk te vinden of een etiket of zoiets?”

„Niks. Of ja, ik herinner me iets. Ze had nog een stuk hemd aan en daar stond in: superieur kwaliteit.”

„Superior quality, misschien?”

„Precies, dat stond er. Da's Engels, hè? Daar ben ik niet zo sterk in.”

Was er nog twijfel mogelijk? Een oude vrouw, een hemd met een merk in de Engelse taal. Inderdaad, men kon nog twijfelen. Er waren in 1937 meer oude vrouwen dan tante Adriana. En wat mensen met Engelse etiketten in hun ondergoed betref, die waren hier, voor en na de oorlog, om zo te zeggen talrijk als het zand der zee. Toch kwam het Hans onwaarschijnlijk voor, dat men indertijd uit die sloot

iets anders had opgebaggerd dan het deerniswekkende overschot van zijn tante.

„Zouden we het proces-verbaal nog kunnen krijgen?” vroeg De Gaai.

„Dan moet u bij m'n opvolger wezen. In het archief zal het wel te vinden zijn. Maar wat schiet u daarmee op? Er staat niks anders in dan wat ik u hier heb verteld, want ik heb het zelf geschreven.”

„Nou, ik dank u vriendelijk voor de inlichtingen,” zei Hans. „Goeiemorgen, meneer Wiersma.”

Toen ze de terugweg hadden ingeslagen, zei Hans tot De Gaai: „Ik zou toch graag dat proces-verbaal eens even in kijken.”

„Goed, dan gaan we naar 't gemeentehuis,” antwoordde zijn metgezel, alsof het een heel natuurlijke zaak was, dat hij met Hans meeging. „Jansen, de tegenwoordige veldwachter, heeft zo'n oud archiefstuk zeker niet onder zich. In 1937 hadden we hier nog gemeente-politie, nu is het rijkspolitie geworden.”

Het gemeentehuis bleek te zijn gevestigd in het perceel, waarvoor hij die ochtend de vrouw met de glazenspuit naar de weg had gevraagd. De Gaai klopte aan een loket in de smalle donkere gang. Een secretariéklerk schoof het raampje op.

„Morgen, Van Dam,” begon de oud-hoofdonderwijzer. „Ik heb hier een meneer bij me, meneer Bartels, die graag het proces-verbaal zou inzien betreffende het lijk van een vrouw, dat in 1937 bij het land van Kees Stolk is gevonden.”

„In 1937!” herhaalde de klerk met een zekere ontsteltenis. „Dat zal wel ergens op zolder liggen. Ik heb vanmorgen

geen tijd meer om te gaan zoeken. 't Is zaterdag...

„Ja, dat is me bekend. Maar wanneer zou je dan wel tijd hebben?”

„Wanneer?” zei de klerk op peinzende toon. Toen: „Dat gaat zo maar niet. Ik moet er eerst met de burgemeester over praten. Zou u me eens precies willen vertellen hoe die zaak in mekaar zit?”

„Misschien mag ik even voor het loket,” verzocht Hans tamelijk ongeduldig. Die meneer De Gaai behandelde hem zo'n beetje als de schooljongens, die hij vele tientallen jaren moest hebben gedrild.

„Natuurlijk,” zei De Gaai haastig, „gaat uw gang.”

En Hans vertelde de klerk wat deze moest weten om het stuk te kunnen opsporen. De man maakte enige aantekeningen, vroeg Hans' adres en besloot: „U hoort er wel van.”

Daarmee was de bespreking afgelopen en daarmee was tegelijkertijd Hans' verdere verblijf in deze plaats overbodig geworden. Hij achtte zich verplicht, zijn metgezel een kopje koffie in het een of andere café aan te bieden, maar de oude heer bedankte daarvoor. Hij nodigde Hans daarentegen niet uit, nog even met hem mee naar huis te gaan. Daarom bedankte Hans hem voor zijn moeite, stapte op de fiets en aanvaardde de terugreis naar Eelstwuode.

DE RTIENDE HOOFDSTUK

De enige mens, die enthousiasme toonde over het voorlopige resultaat van Hans' bezoek aan Fichtel was oud-kolonel Blinxma. De anderen rilden toen Hans de beschrijving herhaalde, die de veldwachter over het lijk had gegeven. Maar hun gegriezel duurde niet lang. De zaak was nog steeds onopgehelderd; men zou er pas weer belangstelling voor krijgen, als er werkelijk iets overtuigends aan het licht kwam. Vage gegevens waren er nu meer dan genoeg.

Hans nam een houding aan, welke het midden hield tussen die van Blinxma en die van de overige pensionbewoners. De zaak bleef hem bezighouden. Eigenlijk meer doordat ze hem stof voor allerlei overpeinzingen gaf dan door zijn vurig verlangen om het mysterie te ontsluiten. In een dollarerfenis geloofde hij al lang niet meer, die was even grondig vergaan als de stoffelijke resten van de ongelukkige vrouw, die daar jaren in de sloot had gelegen. Zijn voornaamste zorg echter gold de kwestie-Van der Pek, of misschien was het beter te zeggen, de kwestie-Aletta Waelenburgh. Er gingen enige dagen voorbij, zonder dat hij iets van de rentmeester hoorde. Eenmaal nam hij 's middags een vluchtig kijkje in de gelagkamer van De Posthoorn, maar Van der Pek was er niet. Wel kolonel Blinxma, die hem gelukkig niet zag, anders had hij Hans zeker naar de stamtafel geroepen.

Marie lachte om zijn ongeduld. Had hij soms gedacht, dat die zaak in een vloek en een zucht haar beslag zou krijgen? De Waelenburghs waren gewichtige lieden en ook moeilijke lieden. Dat kon wel zijn, vond Hans, maar het feit bleef bestaan, dat Van der Pek een afspraak met hem had gemaakt, die afspraak had geannuleerd en er nog niet op was teruggekomen. De freule — want wie anders kon de hand in het spel hebben? — was blijkbaar machtiger dan de rentmeester.

Een briefje van de burgemeester van Fichtel vestigde zijn aandacht weer op het geval van zijn tante. De burgemeester berichtte hem, dat in de bezettingsjaren een deel van het archief was verdwenen. Vermoedelijk behoorde het proces-verbaal aangaande de vondst van dat lijk ook tot de zoekgeraakte documenten, want het was onvindbaar. Hans werd warm noch koud van deze mededeling, maar de oud-militair vond het een groot schandaal, dat zoiets mogelijk was. Hans vertelde hem, dat de vorige burgemeester van Fichtel was gefusilleerd en dat de leemte in het archief daarmee misschien verband hield. Blinxma streek heftig zijn snor op en verklaarde, dat dat wel mogelijk was, maar dat het toch een hoogst ergerlijke geschiedenis bleef.

Het lijkt wel of dit voor hem het ergste feit uit de hele oorlogstijd is, dacht Hans, maar hij vond het wijzer te zwijgen. Na de inlichtingen van de veldwachter had hij van dat archiefstuk al geen hoge verwachtingen gehad. Bovendien bedacht hij, dat Blinxma zelf een stuk als de brief van Alfred Waelenburgh had laten verbranden. Dat kon niemand hem verwijten, maar het lag zo ongeveer op hetzelfde vlak als de verdwijning van dat archief.

Dezelfde ochtend, waarop hij deze brief ontving, kreeg hij eindelijk het vurig verwachte telefoontje van de rentmeester. „Als u gelegenheid hebt om te komen, ben ik tot uw beschikking,” zei Van der Pek. „Ik kom meteen,” antwoordde Hans.

Hij bracht Marie vlug van het grote nieuws op de hoogte, leende weer haar fiets en peddelde naar het landgoed. Hij sloeg geen acht op de omgeving, maar trapte stug door, met snel kloppend hart. Ditmaal werd hij niet door een dienstbode ontvangen, maar door een juffrouw, die blijkbaar de secretaresse was. Zij bracht Hans naar de serre en sloot de tussendeuren naar de kantoorkamer, waar haar schrijfbureau stond.

De rentmeester, die bij Hans' binnenkomst was opgestaan, drukte hem de hand en alsof hij de afsluiting nog niet voldoende vond, trok hij een stel zware gordijnen voor de tussendeuren dicht.

„Ik begrijp,” begon hij, toen ze allebei zaten, „dat u de afgelopen dagen rare dingen hebt gedacht over de gang van zaken hier.”

Hans wilde tegenwerpingen maken, maar de rentmeester weerde deze met een handgebaar af en vervolgde:

„U kunt niet meer verwonderd zijn geweest dan ik, want ik moet u eerlijk bekennen, dat ik weinig van de zaak snap. Om maar met het belangrijkste te beginnen: stelt u zich, althans voorlopig, niet veel van die betrekking hier voor. Ik zeg niet, dat het hele geval van de baan is, maar beloven kan ik u niets.”

Ziezo, dat wist Hans dan tenminste. Hij wist zelfs meer dan Van der Pek had gezegd: voor hem was het geval wel degelijk van de baan. De Waelenburghs — gewichtige

mensen — moeilijke mensen — een afspraak — een herroeping — niet veel voorstellen van die betrekking. Het betekende al met al, dat hij er verstandig aan zou doen, zijn voelhorens in een andere richting uit te steken.

„Na uw vorig bezoek hier,” ging Van der Pek verder, „heb ik de kwestie met de baron besproken. Hij vond het geen gek idee, dat u voorlopig als mijn assistent zou optreden, zodat er na mijn aftreden redelijke zekerheid zou bestaan, dat Aletta de zaken niet in de war zou sturen. Alles hing er nu maar van af, of de freule zich niet al te heftig tegen het denkbeeld zou verzetten. De baron wilde er zelf met zijn dochter over praten. Een paar dagen later vertelde hij mij, dat hij dat inderdaad had gedaan. Tot zijn verwondering had Aletta hem gezegd, dat ze u kende. Dat wil zeggen, ze had u enige malen gezien en bij de burgemeester thuis zelfs met u gepraat. Volgens de baron had ze verklaard, dat u een gunstige indruk op haar had gemaakt. Toen was haar vader met mijn plan voor de dag gekomen en ze maakte daar eigenlijk nauwelijks bezwaar tegen. Ja, als ik de baron mag geloven, deed ze tamelijk geestdriftig. Ze zei zoiets als: Inderdaad, we moeten hier een jonge, frisse kracht hebben, het wordt hoog tijd. Dat is misschien weinig complimenteus voor mij, maar dat kan me minder schelen. Ik was al lang blij, dat mijn denkbeeld in goede aarde viel. Maar toen...”

De rentmeester nam een sigaar uit het kistje, dat voor hem stond, knipte er de punt af en stak de sigaar langzaam op. Ofschoon Hans zich van de betrekking niets meer voorstelde, was hij toch benieuwd naar het vervolg van het relaas. Hij moest opeens weer denken aan Aletta's wonderlijke houding na hun vertrek van de familie Dekkers. Wat

had ze toen bedoeld? Of had ze helemaal niets bedoeld en was hij het slachtoffer van zijn verbeelding geweest? Hij betwijfelde dit echter, toen Van der Pek zijn verhaal vervolgde.

„Tja,” zei hij, „vrijdagavond kwam Aletta bij me, ik mag wel zeggen in opgewonden toestand. Nu is ze wel eens meer opgewonden en ik heb geleerd, haar uitvallen over mijn hoofd te laten gaan. Het kan gebeuren, dat ze je de ene dag de heftigste verwijten doet en het de volgende dag op allerlei manieren probeert goed te maken. Zo was het nu ook ongeveer, maar dan in omgekeerde volgorde. Want terwijl ze eerst geen bezwaar tegen u had gemaakt, kwam ze me nu plotseling vertellen, dat ze er niet van wilde horen, dat u hier in betrekking zou komen. ‚Ik heb het ook al tegen vader gezegd,’ zei ze, ‚die meneer Bartels komt er hier niet in. Ik ben zelf mans genoeg om u op te volgen.’ Ik antwoordde, dat het niet om mijn opvolging ging, maar alleen om een flinke assistent. Mijn argumenten hadden geen vat op haar. Ze stond voor me, ze trok haar zakdoekje bijna aan stukken, zo nerveus was ze. Ik zei: ‚Maar, freule Aletta, waarom windt u zich in ’s hemelsnaam zo op? Het lijkt wel of we een aanslag op uw leven hebben beraamd! Zoudt u me niet eens precies kunnen vertellen, wat voor bezwaren u eigenlijk hebt? Gaat het erom, dat u bang bent opzij te worden gezet of hebt u speciaal iets tegen meneer Bartels?’ Het leek of ze me wilde antwoorden, want ze deed haar mond open, maar plotseling draaide ze zich om en rende weg. Ik meende haar te horen snikken, maar misschien heb ik me daarin vergist. Nu wilde ik u vragen: u hebt haar bij de familie Dekkers ontmoet; heeft ze misschien tegen u iets gezegd,

dat een verklaring voor haar gedrag zou kunnen opleveren?"

Hans trok zijn voorhoofd in rimpels. Het verhaal van de rentmeester had hem een hoogst onplezierig gevoel gegeven, hij vond dat het geval een bijna angstaanjagend karakter had.

„Ze is er niet lang op bezoek gebleven,” antwoordde hij. „Ik werd erg getroffen door haar uitlating: een mens kan met heel veel onaangename gedachten leven. Daardoor kreeg ik de indruk, dat ze nu niet bepaald een gelukkig mens was.”

„Dat komt wel uit,” bevestigde Van der Pek.

„O ja, en dan nog iets. Ze is tegelijk met mij weggegaan. Op straat zei ze tegen me: ‚U bent bij meneer Van der Pek geweest, hè?’ Ze was dus van mijn vorige bezoek aan u op de hoogte. Misschien heeft ze me hier binnen zien gaan of naar buiten zien komen. Of hebt u haar ervan verteld?”

„Ik niet. Maar ik neem aan, dat ze u heeft gezien. Het is trouwens merkwaardig, zoveel als Aletta ziet. Er ontgaat haar maar weinig. Dat maakt de zaak nog iets vreemder. Want ofschoon ik hier vaak bezoekers ontvang en ze er dus geen idee van kon hebben, wat u hier kwam doen, acht ik haar toch in staat, de lucht van mijn plannen te hebben gekregen. Ze heeft een soort zesde zintuig. Maar als ze werkelijk een vermoeden van mijn opzet had en ze was er tegen gekant geweest, dan zou ze dat dadelijk tegen mij, of althans tegen haar vader, hebben gezegd. Als er iets is, dat haar hindert, pleegt ze het niet lang vóór zich te houden. Ik neem daarom aan, dat haar aanvankelijke in-

stemming met mijn voornemen niet spontaan is geweest, maar weloverwogen."

„Dan moet ze naderhand iets over mij ontdekt hebben, dat haar tegen mij in het harnas heeft gejaagd," zei Hans.

„Het lijkt er veel op," gaf de rentmeester toe. „Hebt u er misschien een idee van, wat het kan wezen?"

„Och," zei Hans met lichte spot, „ik heb ook wel iets op mezelf tegen, dus wat dat betreft... Maar dat ik de freule op de een of andere manier aanstoot zou hebben gegeven, zoals men dat noemt, nee, daarvan ben ik me niet bewust. Ziet u er geen heil in, dat ik zelf eens met haar ga praten?"

Van der Pek schudde het hoofd.

„Ik ben nog niet helemaal klaar met mijn verhaal," zei hij.

„Ik heb u nog niet verteld, dat ik het met de baron over Aletta's houding heb gehad. Hij begreep er evenmin iets van als ik. Gisteravond kwam hij bij mij om te zeggen, dat hij Aletta nog eens om opheldering had gevraagd, maar het enige resultaat was, dat ze eerst woedend op hem is geworden en gezegd heeft, dat hij haar met rust moest laten, en vervolgens een soort zenuwcrisis heeft gekregen. Vanmorgen vroeg is ze, op haar eigen verzoek, naar een rusthuis gegaan. De chauffeur heeft haar met de auto gebracht. Ik moet zeggen, dat ik het niet alleen een wonderlijk, maar ook een heel bedenkelijk geval vind."

Hans was het volkomen met hem eens. Hij vond het zelfs zo bedenkelijk, dat hij even huiverde. Onder de indruk van zijn ervaringen tijdens de oorlog had hij zich ook wel eens op de rand van een zenuwcrisis gevoeld. Hij kende die verschrikkelijke gewaarwording, dat men zijn zelfcontrole verliest en ten prooi raakt aan een innerlijke en

uiterlijke chaos. Nog was hij niet geheel genezen, nog had hij soms het gevoel, dat het leven hem eisen stelde, die hij niet kon vervullen, maar telkens weer vond hij bijtijds het geloof in zichzelf terug, de wetenschap, dat hij in wezen gezond was. Was Aletta's crisistoestand ook een gevolg van zekere ervaringen in haar leven of van een aangeboren gebrek, de erfenis van een oud geslacht? Maar wat ging hem dat feitelijk aan? Wat had hij met freule Aletta Waelenburgh te maken? Ze was een medeschepsel, nu ja, en hij vond haar deerniswekkend. Hij had echter niet de minste behoefte, zich intensief met haar bezig te houden, misschien omdat hij zich daarvoor niet sterk genoeg voelde. Hans stond op. Van der Pek volgde zijn voorbeeld.

„Zo staan de zaken dus,” zei de rentmeester. „Ik heb u daarstraks al gezegd, dat u zich voorlopig niet veel van die betrekking hier hoeft voor te stellen, maar ik acht Aletta in staat, plotseling weer van mening over u te veranderen.” En dan verandert ze misschien twee dagen later wéér van mening, dacht Hans, maar hij zei niets en reikte de rentmeester de hand. Wat had hij te verwachten, als hij zich overleverde aan de genade van zo'n grillige, om niet te zeggen zenuwzieke vrouw?

„Blijft u nog bij Poolman?” vroeg Van der Pek, terwijl hij de deur naar de tuin voor Hans opende.

„Mijn plannen staan nog niet vast. Maar als ik vertrek, zal ik u mijn volgend adres laten weten.”

Hans meende dit beleefdheidshalve te moeten zeggen, ofschoon hij het nut van een dergelijke kennisgeving niet inzag. In een trieste stemming reed hij naar het pension terug. Niet het feit, dat de kans op de betrekking ver-

keken was, stemde hem neerslachtig, maar de raadselachtige en zieke atmosfeer, die heel deze zaak omgaf.

Als Marie er niet was geweest, zou deze ervaring Hans hoogstwaarschijnlijk een moeilijke tijd hebben bezorgd, een tijd van innerlijk gewroet, van twijfel aan alles en iedereen, het meest aan zichzelf. Maar Marie was er gelukkig wel, levendig, jong, fris, nuchter en toch niet ongevoelig. Hans noemde haar eens „mijn geestelijke steunpilaar” en al gaf zij daarop ten antwoord, dat hij heel goed op zijn eigen geestelijke benen kon staan, hij was daar lang niet zeker van. In ieder geval voelde hij, dat hij juist in deze dagen Maries nabijheid zozeer nodig had, dat hij er niet aan wilde denken, het pension te verlaten. Hij had ook geen enkele reden om zich te haasten. Zijn moeder schreef hij geregeld en zij had er zeker geen bezwaar tegen, dat hij zijn verblijf in Eelstvoude wat verlengde. Poolman, de pensionhouder, gedroeg zich zeer inschikkelijk tegenover Hans. Nu de zomer vorderde, kwamen er meer gasten en was het niet meer dan billijk, dat Hans precies zei, hoelang hij nog dacht te blijven, opdat Poolman zijn kamer bijtijds aan een andere gegadigde kon verhuren. Hij ging er echter stilzwijgend mee akkoord, dat Hans bleef zonder een termijn te noemen. Toen Hans hier op een keer over wilde beginnen, wuifde Poolman met de hand en zei: „Over zoiets wordt onder vrienden niet gepraat.” Hij lachte even en verwijderde zich toen. Misschien, dacht Hans, had Poolman in plaats van ‚vrienden’ eigenlijk willen zeggen ‚familie’, maar vond hij het ongepast, een onderwerp aan te roeren, dat tussen hen nog niet ter sprake was gekomen. Natuurlijk kon niemand meer blind zijn voor de

verhouding, die er tussen Marie en Hans was ontstaan, maar de bewoners van pension Poolman waren er niet de mensen naar, om daarover opmerkingen, laat staan grapjes te maken. Alleen mevrouw Poolman verried af en toe met een knipoogje, dat zij mee in het complot was.

Wat nu Maries houding ten opzichte van de zaak-Aletta betrof, haar eerste commentaar luidde: „Jammer voor jou, maar voor haar nog meer.”

„Hoe bedoel je dat?” vroeg Hans.

„Nou, voor jou is er niets verloren, want je hebt nog niets gehad, maar die freule is zwaar getikt, en dat is veel erger.”

„Ja, maar ik kan niet goed tegen zulke onbegrijpelijke reacties. De zaak zit me vreselijk dwars.”

Waarop Marie weer een nuchtere repliek had: „De wereld is stikvol onbegrijpelijkheden. Dat je tante op onbegrijpelijke wijze is verdwenen, schijnt je overigens niet zo dwars te zitten. Als onze brave kolonel met zijn belangstellende vragen en vermaningen komt aanzetten, trek je een gezicht alsof je denkt: die tante kan naar de maan lopen en jij erbij!”

Hans moest lachen. De ene onbegrijpelijkheid was de andere niet, er bestonden allerlei soorten en nuances. Maar in wezen had Marie gelijk: hij moest die geschiedenis uit zijn hoofd zetten, het had een fraaie kans geleken, maar nu was de zaak afgedaan.

Om zijn gemoed zoveel mogelijk te luchten, deed hij haar nu eindelijk ook het verhaal van Alfred Waelenburgh. Piekerend over de oorzaak van Aletta's zonderlinge houding en zenuwinzinking, had hij zich dat verhaal weer herinnerd en zich afgevraagd, of hier misschien de sleutel van haar gedrag moest worden gezocht. Marie reageerde

ook op deze onthulling met merkwaardige zakelijkheid. „O ja,” zei ze, „ik heb lang geleden wel eens iets gehoord over een zoon van de baron, die de verkeerde weg is opgegaan. Het is natuurlijk niet onmogelijk, dat die geschiedenis de freule weer door haar arme, zieke hoofd is gaan spoken, want wat overspannen mensen zich allemaal in hun hoofd halen, daar is het eind van weg. Als ze jou willen verwijten, dat een broer van haar hem twintig jaar geleden gesmeerd is, dan moet zij dat maar weten. Ik hoop voor haar, dat ze gauw weer normaal wordt!”

Opnieuw had Hans moeten lachen, ofschoon hier eigenlijk niets te lachen viel. Maar stak er niet iets humoristisch in het contrast tussen Maries oergezonde kijk op de dingen en de angstvallige, ja peuterige behoedzaamheid, waarmee hij ze benaderde? Zijn zelfcritiek was zijn geestelijke redding, maar ze kon niet voorkomen, dat het raadsel hem bleef bezighouden.

Er schoot hem naderhand nog een bijzonderheid te binnen. Had de rentmeester niet verteld, dat Aletta op vrijdagavond zo opgewonden bij hem was gekomen? Het lag voor de hand, dat het een of ander haar plotseling een schok had gegeven en wel zo'n hevige schok, dat ze volkomen van streek was geraakt. Maar ze was niet alleen van streek geraakt, ze had ook een felle afkeer tegen hem, Hans, opgevat. Wat kon er die vrijdag zijn voorgevallen? En eensklaps dacht hij aan het interview, dat die dag in de krant was verschenen. Dat die krant op het kasteel van de familie Waelenburgh werd gelezen, was wel waarschijnlijk. Dan was het ook waarschijnlijk, dat dat interview Aletta onder de ogen was gekomen. Maar wat dan nog? Werd Hans een verwerpelijk mens, omdat hij naar een

verdwenen tante zocht? Of — wist zij iets van de zaak af en wilde zij hem daarom niet meer zien?

Dat was nu wel heel aardig gecombineerd, maar het was je reinste onzin. Stel je voor: freule Aletta Waelenburgh heeft de hand in de verdwijning, vijftien jaar geleden, van tante Adriana! Nee, Marie had gelijk, hij moest ophouden met dat gepieker over de freule en alles wat met haar verband hield.

Maar tot zijn grote verwondering kreeg Hans weer een telefoontje van Van der Pek. Baron Waelenburgh wilde hem graag eens spreken. Nu, daar kon Hans geen bezwaar tegen maken. Hij was benieuwd wat de oude baron hem te zeggen had. Over die betrekking maakte hij zich evenwel geen enkele illusie meer. Hij had er ook geen zin meer in en keek dagelijks de kranten door, op zoek naar een advertentie, waarin een plaats werd aangeboden, die iets voor hem zou kunnen zijn. Aan solliciteren was hij echter nog niet toegekomen. Telkens was er weer iets, dat hem ervan weerhield. De ene keer lokte het vooruitzicht hem niet aan, naar de stad te verhuizen, waar de adverterende firma was gevestigd, de andere keer leken de eisen, die aan de gegadigde werden gesteld te hoog voor zijn capaciteiten, een derde keer was er weer iets anders, dat hem de krant onverrichter zake deed wegleggen. Bovendien vond hij het in Eelstvoude, ondanks de griezeligheden, die hij er had ontdekt, nog steeds zo heerlijk. Een beetje angstwekkend misschien, maar droeg dat niet tot de heerlijkheid bij, zoals een prikkelend kruid een spijs smakelijker maakt?

De rentmeester had hem verzocht, tegen acht uur in de avond te komen en rechtdoor langs de oprijlaan te gaan,

direct naar het huis van de baron. Hans begaf zich bijtijds op weg, weer op de fiets van Marie. Het meisje had het hoofd geschud, toen hij haar van die telefonische boodschap vertelde en gezegd: „Ze moesten je nu maar eens met rust laten!” Waarop Hans had geantwoord: „Ik kan toch moeilijk weigeren erheen te gaan.” Daar was inderdaad niets tegen in te brengen geweest.

Het was een heldere, koele avond. In het late licht leken de kruinen der bomen bijna zwart. Hier en daar wandelden wat zomergasten, gemakkelijk als zodanig te herkennen aan hun lichte, fleurige kleren. Hun stemmen smolten in Hans' oren samen met het gezang van vogels. Hans kreeg weer een merkwaardig gevoel van tijdeloosheid. De mensen zetten streepjes op het witte vlak van de eeuwigheid. Ze noemden die streepjes dagen, jaren, eeuwen. Maar soms, zoals nu, was het hem alsof een onzichtbare hand die streepjes radicaal uitwiste. Daardoor kwam alles wat leefde in een grenzeloze ruimte te hangen. Het gaf hem een duizelig gevoel, het was of hij ieder houvast verloor. Hij zou wel eens met Marie over die gewaarwording willen praten, maar hij had het nog niet gedurfd. Misschien zou hij het nooit durven, misschien was het wel noodzakelijk, dat zelfs tussen mensen, die elkaar zeer na stonden, bepaalde dingen onuitgesproken bleven.

Reeds fietste Hans tussen de twee stenen zuilen door, die de toegang tot „De Beukenhorst” aangaven. Even later stapte hij af, ofschoon het hier uitstekend fietsen was en hij het huis nog niet in zicht had. Deed hij het, omdat hij rustig wilde genieten van deze lommerrijke stilte of omdat hij tegen het onderhoud met de baron opzag? Misschien

zowel het een als het ander. Want het wàs hier verrukkelijk en wat dat onderhoud aanging, voelde hij zich niet helemaal op zijn gemak.

Het huis lag te midden van een ruime, lichtglooiende grasvlakte, omringd door een brede watergordel. De blauwzwarte kleur van het water ging bijna ongemerkt over in die van het door de avond beschaduwde gras. Het lange, rechthoekige huis was wit gepleisterd. De vensters, waarvan vele met witte jaloezieën waren bedekt, liepen tot de grond door. Een vrij brede stenen brug voerde recht naar de hoge, donkere voordeur. Voorbij de brug was het pad dik met grind bestrooid. Hans had wel willen zweven, zozeer hinderde hem in deze stilte het luide knerpen onder zijn voeten en onder de wielen van zijn fiets.

De atmosfeer, die hier hing, was niet in staat, zijn gevoel van onbehagen te verdrijven. Toch zette hij uiterlijk rustig zijn fiets tegen een grote bloembak, die naast de deur was geplaatst, en trok aan de koperen bel, die de vorm had van een vuist. Er volgde een helder, langdurig geklingel, alsof een kabbeling van geluiden zich voortspoedde door het huis. Het duurde niet lang of de deur werd geopend door een huisknecht, een bejaard man met een kaal hoofd.

„Meneer verwacht mij. Mijn naam is Bartels.”

De knecht bracht hem door een vestibule naar een gang, waar hij een deur opende en Hans in een kleine kamer liet. De bezoeker ging in een pluchen fauteuil zitten, terwijl de huisknecht zich met klepperende schreden verwijderde. Nauwelijks was de deur dicht, of Hans stond op en liep naar de grote spiegel, die op de zwartmarmeren schoorsteenmantel steunde en een zwaarvergulde kroonlijst torste. Hij bekeek zich aandachtig, vond dat hij

enigszins bleek zag en trok zijn das recht. Toen hij de huisknecht hoorde naderen, nam hij ijlings weer in de fauteuil plaats.

„Wilt u mij maar volgen?”

Achter de kale schedel liep Hans de gang door, toen door een smallere gang linksaf en eindelijk door een groot vertrek naar een tuinkamer met drie glazen wanden. Er stonden enige leren leunstoelen en een enorm schrijfbureau, waar de baron reeds omheen liep, terwijl Hans binnenkwam.

„Dag, meneer Bartels, het doet me genoegen, dat u gekomen bent.”

Hans keek de baron in het nog krachtige, maar vermoeide gelaat. De grijze ogen waren merkwaardig levendig. De hoofdhuid scheen door het dunne haar heen.

Na Hans de hand te hebben gedrukt, wees de baron hem op een van de leunstoelen en ging zelf tegenover hem zitten. Er stond een laag, rond tafeltje tussen hen in, waarop sigaren, sigaretten en een aansteker.

„Misschien wilt u zo goed zijn u te bedienen, ik zelf rook niet,” zei de baron.

Hans reikte naar de sigarettendoos, terwijl de baron zich oprichtte en een lamp aanstak, die naast het tafeltje stond. Even bedacht Hans, dat dit nu de man was, die zijn zoon min of meer had verstoten, maar de gedachte vervluchtigde dadelijk, want de baron begon:

„Ik kan me voorstellen, dat u verwonderd was, toen meneer Van der Pek u mijn uitnodiging overbracht om eens te komen praten.”

„Ja, wel een beetje,” gaf Hans toe, terwijl hij een nauwelijks geboren aspunt in het bakje probeerde te tippen.

„Ik hoop, dat ik niet te veel beslag leg op uw tijd,” vervolgde de ander, „te meer omdat de zaak eigenlijk mijn dochter betreft en niet u. U weet misschien, dat mijn dochter op 't oogenblik in tamelijk ernstige toestand verkeert?”

„Ja, dat heb ik gehoord.”

„Op zichzelf zou dat natuurlijk geen reden zijn om met u te praten, want mijn dochter en u kennen elkaar niet of nauwelijks. Maar ik heb de indruk gekregen, dat uw aanwezigheid of uw verschijning — ik weet niet hoe ik het moet noemen — zodanig op haar heeft gewerkt, dat ze van streek is geraakt. En aangezien ik, zoals u wel begrijpt, bijzonder graag zou willen, dat ze haar evenwicht terugvindt, is mijn vraag aan u, of u er misschien een idee van hebt, wat erachter steekt. Tegenover mij heeft ze zich niet willen uitlaten.”

Er kwamen verschillende gedachten in Hans op, ongerijmd, maar daarom niet minder benauwend. Misschien had Aletta's crisis toch iets met de verdwijning van tante Adri te maken. Of met de verdwijning van haar broer. Het benauwende was niet alleen, dat deze gedachten te ongerijmd waren om ze te uiten, maar dat, speciaal wat Aletta's broer betrof, hij hier tegenover de vader zat van die ongelukkige, doodverklaarde jongen, wiens naam vergeten was en vergeten moest blijven.

Hans herstelde zich zo goed mogelijk en antwoordde:

„Ik zou werkelijk niet weten wat ik freule Aletta gedaan heb. Ik heb haar maar één keer en dan nog heel terloops gesproken, bij de familie Dekkers.”

Hij bedacht zich even en ging verder:

„Er was wel iets, dat mij vreemd aandeed. Ze ging tegelijk

met mij weg, ofschoon ze nog maar kort bij de familie Dekkers op bezoek was. Toen we een eindje van het huis verwijderd waren, zei ze: „U bent bij meneer Van der Pek geweest, nietwaar?” Haar toon en haar houding gaven me de indruk, dat ze nog meer wilde zeggen, maar ze is plotseling weggefietsd.”

De huisknecht kwam binnen met een theeblad. Hij rolde een klein tafeltje op wieltjes tot onder de lamp en zette het blad neer.

„Misschien mag ik u weer vragen, uzelf te bedienen,” zei de baron, nadat de knecht was verdwenen.

Terwijl Hans zich voorover boog om suiker en melk in zijn kopje te doen, was zijn hoofd in het volle licht van de lamp. Hij had het gevoel, dat de baron zeer aandachtig naar hem keek, maar wellicht was dit gevoel louter een uitvloeisel van dat andere, reëlere gevoel: dat hij in een penibele, misschien wel onfrisse situatie was beland, dat hij verstrikt raakte in een gecompliceerd weefsel.

„Wat u mij zoëven van mijn dochter verteld hebt,” sprak Waelenburgh, „zou u niet verwonderd hebben, indien u haar gekend had. Ze is nu eenmaal wat onberekenbaar en grillig in haar optreden.”

Tot nu toe was het gesprek enigszins een herhaling van Hans' laatste onderhoud met de rentmeester. Ook de baron wilde van hem een opheldering hebben, die hij met geen mogelijkheid kon geven, en Aletta's uitlatingen en eigenschappen passeerden opnieuw de revue. Plotseling echter zei Waelenburgh: „Nu zou ik u graag mijn eigen kijk op de zaak willen geven.”

Hans ging onwillekeurig wat meer rechtop zitten, zijn hart begon sneller te kloppen. Zou de baron zinspelen op het

oude geval van zijn zoon? Dit gebeurde niet, maar wat hij zei, was merkwaardig genoeg om Hans een hevige schrik te bezorgen.

„Ik heb het gevoel,” sprak Waelenburgh, „dat Aletta verliefd op u is.”

Het was de eerste keer, dat hij niet zei „mijn dochter”, maar „Aletta”. Buiten was het inmiddels bijna donker geworden. De baron leunde zover achterover in zijn stoel, dat Hans zijn gezicht slechts vaag onderscheidde. Het was alsof die mededeling van ergens uit de ruimte was gekomen, een boodschap van het noodlot.

„Maar, meneer Waelenburgh, waarom denkt u dat?” vroeg Hans met een stem, die hij zo goed mogelijk in bedwang hield. „Het lijkt er toch veel meer op, dat de freule een afkeer van mij heeft!”

„Tot op zekere hoogte, ja. Maar toen uw benoeming hier voor het eerst ter sprake kwam, stemde ze daar verwonderlijk vlot in toe en liet zich zelfs ontvallen, dat het haar voorkwam, dat er een nieuwe toekomst voor haar opening.”

„Die uitlating lijkt mij volkomen voor de hand te liggen,” verklaarde Hans, die zich in de verdediging gedrongen voelde. „De freule moet bedoeld hebben, dat zij door het komende aftreden van meneer Van der Pek meer armslag zou krijgen, ja, feitelijk het volledige beheer over de zaken.”

De baron schraapte zijn keel. „Het valt mij moeilijk om het te zeggen, maar... ze heeft ronduit verklaard, dat ze van u hield.”

Hans' hart stakte even, maar hij zette zijn verdediging onmiddellijk voort.

„Hoe hebt u dan zoëven kunnen zeggen, meneer Waelenburgh, dat de kwestie alleen uw dochter aanging en niet mij?”

„Ik dacht op dat oogenblik aan de wending, die het geval had genomen, aan Aletta's plotselinge ommekeer, aan haar zenuwinstorting. Wat haar liefdesgevoelens betreft, daar kunnen we desnoods aan twijfelen, maar één ding staat onomstotelijk vast: er is iets ernstigs gebeurd, althans iets dat Aletta als ernstig beschouwde. Daardoor heeft ze een hevige schok gekregen en bovendien is haar gevoel voor u in zijn tegendeel omgeslagen.”

„Zou u die ommekeer niet kunnen toeschrijven aan de onberekenbaarheid en grilligheid, die de freule volgens u altijd hebben gekenmerkt?” vroeg Hans.

„Zelfs al is dat het geval, dan is dit toch zo'n extreme uiting van haar temperament, dat haar leven er misschien mee gemoeid is. Dat is tenminste de mening van de dokter, die haar op 't oogenblik behandelt. U begrijpt zeker wel, dat ik mijn dochter niet graag wil verliezen.”

Ofschoon de baron op vaste, bijna zakelijke toon had gesproken, voelde Hans achter zijn woorden zo'n diep verdriet, zo'n wilde angst, dat er een golf van medelijden met de oude heer door zijn borst sloeg. Het medelijden mocht echter niet de overhand krijgen. Misschien stond Aletta's leven op het spel, maar Hans had de gewaarwording, dat hij in de eerste plaats voor zijn eigen leven moest vechten. „Kan het zijn,” vervolgde Waelenburgh, „dat mijn dochter heeft gehoord, dat u getrouwd bent of verloofd?”

„Ik weet niet wat zij gehoord heeft, maar ik ben niet getrouwd en evenmin verloofd. Wel hoop ik mij binnen niet te lange tijd te kunnen verloven.”

„En zou ze niet iets anders vernomen kunnen hebben, waardoor ze zo van streek is geraakt?”

Even dacht Hans erover, te vragen: „Hebt u dat stuk in de krant van vrijdag dan niet gelezen?” Dat was de enig denkbare, ofschoon vooralsnog duistere oorzaak. Maar aangezien de baron het stuk blijkbaar niet had gelezen en Hans niet de moed had, dit netelige chapiter aan te roeren, haalde hij de schouders op en antwoordde:

„Ik zou heus niet weten, in welk opzicht ik iets te maken heb met de geestelijke inzinking van uw dochter.”

„Maar wanneer ik een beroep zou doen op uw medewerking ten bate van Aletta, zou u daar dan gevolg aan geven?”

„Dat is een moeilijke vraag, meneer Waelenburgh. Zo'n verzoek zou van de patiënte zelf moeten uitgaan en bovendien zou de dokter het moeten goedkeuren. Maar in hoeverre zou ik de freule kunnen helpen, vooral wanneer het inderdaad waar is, dat zij gevoelens voor mij heeft, die ik onmogelijk kan beantwoorden?”

„Nu ja, er zou zich een nieuwe ontwikkeling kunnen voordoen.”

Deze vage opmerking verbaasde Hans eerst, toen versterkte ze het gevoel van onbehagen, dat hem reeds eerder had vervuld. Had de baron het erop toegelegd, hem uit zijn tent te lokken? Vermoedde de oude heer iets van dat interview, maar wilde hij niet met zijn vermoeden voor de dag komen en Hans min of meer pressen, zich bloot te geven? Waarop kon anders die opmerking omtrent een nieuwe ontwikkeling slaan? Maar indien hij erop rekende, dat Hans het eerst over de brug zou komen, dan kon hij lang wachten. Het is met grote heren kwaad kersen eten.

De waarheid van dat oude spreekwoord was Hans nooit zo duidelijk geweest als op dit moment. Hij zou die waarheid niet meer uit het oog verliezen. De familie Waelenburgh moest haar vuile was maar zonder zijn hulp reinigen.

Op grond van deze overwegingen achtte Hans het geraten, niet op de laatste woorden van de baron in te gaan.

Deze zei:

„Enfin, ik dank u zeer, dat u gekomen bent. U hebt mij een grote dienst bewezen.”

„Dat vind ik bijzonder prettig,” antwoordde Hans, terwijl hij opstond.

De baron drukte op een belknopje. Gedurende de weinige ogenblikken vóór de komst van de huisknecht stonden de beide mannen zwijgend tegenover elkaar. Toen namen ze met een eenvoudige groet afscheid, waarbij Hans niet vergat, de beste wensen voor de freule te uiten.

Zijn afwerende houding moest de baron nu wel zeer duidelijk zijn geworden en de bezoeker ging heen met het gevoel, dat hij een gevaarlijke klip niet zonder behendigheid had omzeild. Hetgeen niet wegnam, dat hij nog steeds niet precies wist, waar die klip nu eigenlijk lag.

VEERTIENDE HOOFDSTUK

Het was opnieuw Marie Poolman, die Hans steunde in de perikelen, waarin hij was geraakt. Weliswaar gingen er weer verscheidene dagen voorbij, zonder dat hij iets van de zijde der familie Waelenburgh hoorde, maar hij zat hevig met het geval in zijn maag. Het waren en bleven per slot van rekening machtige lieden, van oudsher gewend hun zin door te drijven, waar deze ook op gericht mocht zijn. Marie echter lachte hem vierkant uit om zijn bezorgdheid. Het hele relaas van zijn onderhoud met de baron had haar trouwens overvloedig reden tot lachen gegeven. Dat zo'n malle, opgewonden juffrouw als Aletta wild verliefd op Hans was geworden, kon zelfs geen spoor van jaloezie in haar opwekken. Wie weet hoe vaak de freule al aan zulke vlagen had geleden. Had meneer Waelenburgh van levensgevaar gesproken? Kom, kom, de baron was oud en zelf dicht bij de dood. Misschien leed hij daardoor aan overdreven gevoeligheid en pessimisme. Tegenover zijn zoon was hij anders indertijd niet zo angstvallig geweest, nietwaar?

In vele opzichten moest Hans Marie gelijk geven. Het ontbrak haar stellig niet aan gezond verstand, maar waarschijnlijk was ze nog te jong om een tragische situatie te peilen. Enerzijds vormde haar vitaliteit een welkom en zelfs noodzakelijk tegenwicht voor zijn zwaartillendheid, anderzijds kwam de gedachte weer in hem boven, dat er

misschien dingen waren, die ze nooit samen zouden kunnen beleven. Deze gedachte deed geen afbreuk aan zijn liefde voor haar. Hij kwam integendeel hoe langer hoe meer tot de overtuiging, dat Marie en geen ander zijn vrouw moest zijn. Het was wel mogelijk, dat bijvoorbeeld iemand als Aletta enkele eigenschappen bezat, die haar op een hoger geestelijk niveau plaatsten dan Marie — of schoon dat te betwijfelen viel — maar juist dat niveau was voor een mens van Hans' innerlijke gesteldheid niet zo'n erg aantrekkelijke verblijfplaats.

Inmiddels had oud-kolonel Blinxma er wel voor gezorgd, dat de nieuwe gasten in het pension niet lang onkundig bleven van het feit, dat Hans in Eelstvoude iets anders was komen zoeken dan frisse buitenlucht. De militair vond aanvankelijk bij zijn tijdelijke huisgenoten een willig oor, maar het duurde niet lang of men raakte over het onderwerp uitgepraat. Dit gold echter alleen voor Blinxma's gesprekspartners, want de oude heer bleef van de zaak vervuld. Hij was diep teleurgesteld, dat het stuk in de krant slechts één reactie had opgeleverd en mopperde op de onverschilligheid van de grote massa, die liever haar kleine belangetjes najoeg dan zich met gerechtskwesties bezig te houden. In zekere zin vormden zulke uitvallen van Blinxma een afleiding voor Hans, hoezeer de bezetenheid van de kolonel hem ook kon vervelen. Stel je voor, dat de „grote massa” meer belangstelling toonde voor een oude moord dan voor haar „kleine belangetjes”, dat wil zeggen de strijd om het dagelijks bestaan!

Een van de nieuwe pensiongasten heette Burgers, een man, die een paar jaar ouder was dan Hans. Zijn vrouw logeerde bij haar ouders in het buitenland en zo was hij

hier als stro-weduwnaar. Met deze man maakte Hans lange wandelingen en voerde hij even lange gesprekken. Burgers had een advocatenpraktijk in Den Haag en liet eens doorschemeren, dat hij er wel wat voor voelde, zich met een jonge collega te associëren. Hans begreep zelf niet goed, waarom hij op Burgers' toespeling niet inging. Was het doordat de ander niet met een regelrecht voorstel kwam? Daar stond dan tegenover, dat Burgers een bijzonder sympathiek mens was, iemand die veel gelezen en nagedacht en bovendien in de bezettingstijd verzetswerk gedaan had, ook al had dit hem niet, zoals Hans, in een concentratiekamp gebracht. Als Hans eerlijk was, moest hij toegeven, dat zijn terughoudendheid een gevolg was van de omstandigheid, dat hij zich innerlijk nog niet geheel had losgemaakt van het vooruitzicht op de rentmeestersfunctie bij baron Waelenburgh. Hij had gemeend, dat het anders was, maar nu merkte hij, dat hij zich had vergist en hij schaamde zich daarvoor. Want afgezien van het feit, dat er van die betrekking geen sprake meer kon zijn, was het toch een heel wat aantrekkelijker perspectief, als eigen baas te kunnen optreden dan als de eerste bediende van een adellijk heer met opvattingen, die tot een langvervlogen tijd behoorden. En om gelukkig te worden, hoefde hij niet in Eelstwoude te wonen; de enige voorwaarde daartoe was, dat hij Marie bij zich had en zij zou hem desnoods naar het eind van de wereld volgen, daarvan was hij zeker.

Toen hij eens terloops de naam van baron Waelenburgh noemde, zei Burgers:

„Met die familie heb ik ook nog te maken. Een poos geleden heb ik op mijn kantoor bezoek gehad van een zekere

mevrouw Arnault, geboren baronesse Waelenburgh.”

„Ik vermoed, dat dat de oudste dochter van de baron is,” zei Hans, die gehoord had, dat deze dochter in Den Haag woonde.

Hij keek zijn confrater aan, maar diens gelaat verried niets. Het was duidelijk, dat hij zich niet zou uitlaten over een cliënte van hem. Trouwens, wat had Hans ermee te maken? Hij kon echter niet nalaten, een opmerking te maken over de machtspositie, die de familie hier lange tijd had ingenomen en over de macht, die zij misschien achter de schermen nog uitoefende.

„In onze tijd berusten machtsposities meer op geld dan op een oude naam,” meende Burgers.

„Nu, aan geld zal het daar ook niet ontbreken,” antwoordde Hans, alsof hij niet enigszins op de hoogte was van het vermogen der familie Waelenburgh.

Burgers scheen er geen behoefte aan te hebben, langer over het onderwerp door te gaan, want hij begon over iets anders. Maar Hans bleef zich in gedachten bezighouden met het merkwaardige feit, dat deze man ook al iets met de familie Waelenburgh te maken had. Bestond er zoiets als toeval? Of was dat slechts een ontoereikend woord voor de vele treffende en onverklaarbare dingen, waarvoor een mens in de loop van zijn leven te staan kwam? Sinds Hans in Eelstwoude was aangekomen, was hij al enige malen op zulke zogenaamde toevalligheden gestuit. Kort nadat de rentmeester hem de naam van Alfred Waelenburgh had genoemd, begon ook oud-kolonel Blinxma over die jongen en bleek van diens geschiedenis op de hoogte. Evenals Hans had hij een verband willen zoeken tussen Alfred en Hans' verdwenen tante. Mevrouw Dekkers had

gezegd, dat die rentmeesterspost wel iets voor Hans zou zijn, zonder te weten, dat Van der Pek zelf al met een dergelijk voorstel was gekomen. Het leek wel of sommige gedachten in de lucht zaten, of de mensen lang niet zulke op zichzelf staande eenheden waren als men gewoonlijk aannam. En nu was deze Mr. Burgers, een man, die slechts voor een week in het dorp verbleef, ook al van enkele familiegeheimen der Waelenburghs op de hoogte. Mr. Burgers bleef echter geen volle week in Eelstvoude. Twee dagen vóór hij zou vertrekken, werd hij door zijn kantoor opgebeld en brak hij zijn verblijf af. Het speet Hans ten zeerste, hem te zien weggaan. Met geen van de andere gasten had hij tot nu toe zo'n prettige omgang gehad als met Burgers. Marie had het in deze weken zo druk met helpen in de huishouding, dat er van samen wandelen of praten niet veel kon komen. En Hans had er juist zo'n behoefte aan, te praten met iemand, met wie het de moeite waard was te praten. Hij had als 't ware een achterstand van jaren in te halen, hij had te lang alleen geleefd, in zichzelf opgesloten. Daar kwam nog bij, dat hij een zekere onrust wilde wegpraten: de verwarring, die de voorvallen van de laatste weken in hem hadden gewekt, het besef, dat hij was vastgelopen, doordat het onderzoek naar zijn tante niets had opgeleverd en hij terugdeinsde voor een beslissing over zijn toekomst.

Hans begon er ernstig over te denken, zijn besluiteloosheid te doorbreken, door zijn kamer in Amsterdam weer te betrekken en in de hoofdstad contact te zoeken met enige oude kennissen, die hem misschien behulpzaam konden zijn bij het bepalen van zijn toekomst. Zijn moeder wilde

hij om verschillende redenen nog niet opzoeken. Al had hij zijn titel behaald, hij zou het gevoel hebben, dat hij met lege handen bij haar kwam aanzetten, nu hij in Eelst-woude geen resultaat had geboekt en nog geen enkel plan voor zichzelf had ontworpen.

Deze gedachten werden echter op zij gedrongen, toen baron Waelenburgh in eigen persoon hem telefoneerde en, zich verontschuldigend voor de overlast, die hij Hans aan-deed, deze verzocht, nog eens met hem te komen praten. Indien Hans daar prijs op stelde, zou hij hem graag met de auto laten afhalen. Hans stelde daar niet de minste prijs op. Als die rode auto, die alle dorpelingen kenden, hem hier kwam afhalen, zou hij op slag het middelpunt worden van allerlei combinaties en speculaties. De mensen, altijd reeds praatziek, hadden bovendien speciale belangstelling voor hetgeen er op en rondom het kasteel gebeurde. Over-igens voelde hij evenmin lust om te voet of met de fiets naar het kasteel te gaan. Hij had genoeg van die geschie-denissen, ze gingen hem niet aan, hij had er niets meer mee te maken.

Toch sloeg hij het verzoek van de baron niet af. Hij dacht pas aan de mogelijkheid van een weigering, toen het telefoongesprek al voorbij was. Alleen de auto had hij afgewimpeld.

Marie werd bijna kwaad, toen hij haar van het gesprek vertelde. „Jij moet maar klaar staan voor die meneer,” zei ze. „Laat hij zijn zaken zelf beredderen!”

Hij poogde zich er met een grapje af te maken: „Vind je het dan niet interessant, dat zo'n machtig heer mijn hulp inroept?”

„Machtige heren verstaan de kunst, van alles en iedereen

te profiteren," antwoordde Marie. „Pas maar op!"

Haar raad was overbodig, want Hans was vastbesloten op zijn tellen te passen. Indien er iets te profiteren viel, dan wilde hij zelf de gelukkige zijn. Maar iedere gedachte aan het behalen van voordeel viel van hem af, toen hij eenmaal tegenover de baron zat.

Hij was weer op de fiets gegaan en ze bevonden zich weer in dezelfde tuinkamer. Maar nu was er geen avond-schemering, die de vormen verzachtte. Er heerste een schel daglicht, dat de vermoeidheid in gelaat en houding van de baron onbarmhartig accentueerde. Of was hij nu inderdaad vermoeider en ouder dan bij hun eerste gesprek? Er kwam deze keer geen thee aan te pas, wel weer de afgemeten, kaalhoofdige huisknecht, als een levende marionet. In plaats van de ruisende stilte van de nacht hoorde men een verwijderd, hardnekkig geklop, alsof ergens in het grote huis timmerwerk werd verricht.

„Ik hoef u waarschijnlijk niet te zeggen," begon baron Waelenburgh, terwijl hij met de hand langs zijn gelaat streek, als wilde hij de plooiën in zijn huid gladstrijken, „ik hoef u waarschijnlijk niet te zeggen, dat ik u niet weer zou hebben verzocht bij mij te komen, wanneer daarvoor niet een dringende noodzaak bestond."

„Natuurlijk," antwoordde Hans.

Hij begreep, dat zijn afwerende houding van de vorige maal indruk had gemaakt. Omdat dit het geval was en omdat de vermoeide houding van de baron hem niet ontging, werd hij innerlijk minder stug. Machtig en rijk of niet, deze man was in zekere zin hulpbehoevend en daartegenover paste geen hooghartigheid, al bleef voorzichtigheid geboden.

„Ik heb een brief ontvangen van dokter Nieuwenhuis,” vervolgde de baron, „de zenuwarts, die mijn dochter behandelt. Hij heeft met haar gepraat, maar niet veel uit haar losgekregen, niet voldoende althans om hem een volledig inzicht in haar moeilijkheden te geven. Maar één ding, dat ik de vorige keer bij wijze van vermoeden opperde, staat nu wel vast: u speelt een belangrijke rol in haar neurose, zoals de dokter het noemt.”

„Dat was immers geen vermoeden, meneer Waelenburgh. Freule Aletta heeft haar . . . haar gevoelens voor mij toch duidelijk te kennen gegeven.”

„Pardon, ik bedoel de ommekeer in haar gevoelens, een ommekeer, die haar blijkbaar zo hevig heeft aangegrepen, dat ze er ziek van is geworden.”

„Zou ik dan precies mogen weten,” vroeg Hans, „welke rol ik daarin speel?”

„Dat is het nu juist,” zei de baron, terwijl hij zich duidelijk beheerste om niet weer langs zijn gelaat te strijken, „waar we nog niet achter zijn gekomen. U weet het niet, zoals u mij de vorige maal hebt gezegd, en Aletta wil het niet loslaten. Nu heb ik een heel bijzonder verzoek aan u, meneer Bartels: zou u met haar willen praten?”

Ja, dit mócht wel een heel bijzonder verzoek heten. Hans zette onmiddellijk al zijn stekels op.

„Neemt u me niet kwalijk, meneer Waelenburgh, maar de zaak is me nog altijd niet duidelijk. Hoe weet die dokter eigenlijk, dat ik zo’n grote rol speel in de crisistoestand van freule Aletta? Ze laat immers haast niets los.”

„Ze heeft herhaaldelijk uw naam genoemd, ze schijnt gezegd te hebben, dat ze er niet zo aan toe zou zijn geweest, als u niet op het toneel was verschenen.”

„Ik ben niet op het toneel verschenen,” verweerde zich Hans. „Meneer Van der Pek heeft mij aangezocht en ik heb me hoegenaamd niet opgedrongen voor die functie.”

„Ik heb niets kwaads bedoeld,” sprak de baron weer en tegelijkertijd begreep Hans, dat hij in zijn verweer te ver was gegaan, door over een onschuldige uitdrukking te vallen, vooral daar hij een oude man voor zich had, die zichtbaar leed.

Hans herstelde zijn fout:

„Ik heb natuurlijk geen moment geloofd, dat u iets kwaads bedoelde. Maar u zult het toch wel met mij eens zijn, dat het er op zijn minst de schijn van heeft, alsof uw dochter door mijn toedoen ziek is geworden. En dat terwijl ik haar nauwelijks ken en niet meer dan enige tientallen woorden met haar heb gewisseld.”

De baron kon zijn nerveus gebaar ditmaal niet beheersen.

„U bent dus niet bereid, mij deze dienst te bewijzen?”

„Als het de genezing van uw dochter kan bevorderen, ben ik er zeker toe bereid. Maar onder twee voorwaarden. Ten eerste, dat de dokter er niet alleen geen bezwaar tegen maakt, maar het gewenst acht. Ten tweede, dat ik nooit meer iets te horen krijg over de betrekking, die mij hier was aangeboden.”

„Dat laatste spijt mij, maar ik kan het volkomen begrijpen,” antwoordde de baron. „En wat uw eerste voorwaarde betreft, zal ik u een passage uit de brief van dokter Nieuwenhuis voorlezen.”

Waelenburgh haalde zijn portefeuille te voorschijn en nam er een brief uit. Nadat hij zijn bril had opgezet las hij:

„Als conclusie uit het bovenstaande zou ik u willen vragen, of het niet mogelijk is, dat ik eens een onderhoud heb

met de heer Bartels. Daarbij aansluitend zou hij met de patiënte zelf kunnen praten, indien haar toestand dat veroorlooft."

Dit was nu wel niet letterlijk hetzelfde als wat de baron had gezegd, maar het kwam er in elk geval op neer, dat Hans' medewerking gewenst was.

„Goed, meneer Waelenburgh," zei hij opstaande, „dan wacht ik op nader bericht van u of van de dokter."

De baron drukte hem de hand:

„Ik dank u, meneer Bartels."

Hans haalde verlicht adem, toen de huisknecht de voordeur achter hem sloot. Maar voor opluchting bestond nauwelijks reden, want het einde van de zaak was nog niet in zicht.

Voor het eerst in hun nog maar kortstondige omgang dreigde er een verwijdering tussen Hans en Marie. Het was al vrij laat in de avond na zijn bezoek aan baron Waelenburgh. De magen der gasten waren gevuld, de vaat was gedaan, de keuken schoongepoetst. Toen kwam eindelijk het moment, waarop Marie haar werkschort kon afdoen, naar haar kamer gaan en zich weer omtoveren tot een presentabele jonge vrouw.

Hans, die kort voor het avondeten was teruggekomen, had nog geen gelegenheid gehad, haar iets van het gesprek te vertellen. Er was ook geen haast bij. Hij vond het wel zo goed, op deze koele avond in zijn eigen kamer te zitten, in de rookstoel, die door Poolmans gunst aan het gewone meubilair was toegevoegd. Er lag een boek naast hem op de armleuning en hij had er ook wel wat in gelezen, maar niet lang. Er klonken stemmen en voetstappen, in huis en

op straat. Ze stoorden hem niet, ze vormden eerder een prettige achtergrond voor zijn gepeins over het vreemde geheel, dat de familie Waelenburgh vormde. Jammer dat hij iets met die mensen te maken had gekregen, hij zou anders van op een afstand zo intens geboeid hun doen en laten hebben gadegeslagen, zonder te hoeven vrezen, dat hij zelf in moeilijkheden zou raken.

Dit laatste was het nu juist, wat Marie reeds als een feit constateerde: hij had zich tot over de oren in de nesten gestoken. Driftig liep zij in de kamer heen en weer, terwijl Hans overeind zat in de rookstoel.

„Ik kan maar één ding in je houding waarderen,” verklaarde zij, „namelijk dat je van die betrekking radicaal hebt afgezien. Maar voor de rest! Wat gaat jou in 's hemelsnaam die freule aan? Ze is hier in de omtrek wijd en zijd bekend om haar kuren. En haar vader mag zich tegenwoordig als een brave oude heer voordoen, in zijn jonge jaren was hij lang geen doetje, dat weet je zelf ook wel! In jouw plaats had ik gezegd: „Aju, meneer Waelenburgh, gaat u zelf maar met uw malle dochter praten!”

„Je bent toch niet bang, dat ik me door die dochter laat strikken, Marie?”

Ze bleef vlak vóór hem staan en haalde de schouders op. „Als je soms denkt, dat ik jaloers ben, heb je het mis,” antwoordde ze. „Maar ik acht je wel in staat om je door die dame in de luren te laten leggen!”

„Met andere woorden, je acht me in staat om me als een sukkel te gedragen!”

„Dat wil ik niet zeggen, maar je zou je door een misplaatste goedhartigheid kunnen laten meeslepen.”

Hij stond op en pakte haar beide polsen.

„Luister eens, Marie, we moeten elkaar goed begrijpen. Misschien heb ik wel eens de indruk van een weifelaar op je gemaakt. Ik wil ook niet zeggen, dat ik nooit heb gewifeld en ik kan je niet garanderen, dat dat nooit meer zal voorkomen. Het kan wel zijn, dat ik een beetje zwaar op de hand ben, maar ik heb geleerd, dat de dingen zelden met een eenvoudig ja of nee kunnen worden afgedaan. Dat heeft overigens niets te maken met het feit, dat ik nooit over me zal laten lopen. Als er iets met me gebeurt, dan gebeurt dat met mijn eigen goedvinden, en vind ik het niet goed, dan gebeurt het niet.”

„In dit geval,” zei Marie, „komt het er dus op neer, dat jij iets wèl goed vindt en ik niet!”

Hij hield haar polsen nog steeds vast en duwde haar zachtjes achteruit, totdat ze in de stoel neerzank. Zelf ging hij naast haar op een van de leuningën zitten. Even dacht hij erover, dit hele gesprek te laten schieten, haar hoofd met zijn handen te omvatten en een lange kus op haar mond te drukken. Hij hield zo hartstochtelijk van haar. Maar hij beheerste zich en keek haar alleen maar diep in de ogen. Het kon niet goed tussen hen zijn, als zij niet begreep, waarom hij aan het verzoek van de baron had toegegeven. Maar het was zo moeilijk om het op de juiste wijze onder woorden te brengen.

Eindelijk zei hij:

„Op gevaar af, dat je me plechtstatig of sentimenteel vindt, moet ik je zeggen, dat het voor mij louter een kwestie van naastenliefde is. Wie de baron is of was, hoe de freule zich gedraagt en gedragen heeft, dat zijn zaken, die ik uit zelfbehoud niet uit het oog mag verliezen, maar ze doen niets af aan het feit, dat het allebei mensen zijn, die lijden

en die ik misschien kan helpen, al weet ik nog niet hoe.”
„Maar als je hen helemaal niet kunt helpen en alleen
maar jezelf benadeelt?”

„Dat merk ik gauw genoeg,” antwoordde hij, „en dan trek
ik me terug. Want je denkt toch niet, dat ik het geval als
een pretje beschouw?”

Ze greep zijn rechterhand, die langs de binnenkant van de
leuning omlaag hing.

„Goed dan,” zei ze, „als je er zo over denkt...”

„Begrijp je me, Marie?”

In plaats van te antwoorden, trok ze hem van de leuning.

Ze omhelsden elkaar langdurig.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK

De baron bood Hans zijn auto aan voor de tocht naar het rusthuis en deze keer kon Hans het aanbod niet weigeren. Per trein en bus was de reis lang en omslachtig, met de auto daarentegen niet meer dan een paar uur. Even dacht hij erover, de wagen niet voor het pension, maar ergens aan de rand van het dorp te laten komen. Hij liet dit denkbeeld echter dadelijk weer varen. De mensen moesten dan maar kletsen, indien ze het niet laten konden.

Kolonel Blinxma, die toevallig in de buurt van de telefoon was, toen Hans de afspraak met baron Waelenburgh maakte, keek Hans, zodra deze de hoorn had neergelegd, afwachting aan. Zijn bescheidenheid verbood hem, vragen te stellen, maar zijn nieuwsgierigheid, of liever zijn bezetenheid door het geval van de verdwenen tante, won het van zijn betere gevoelens. De omstandigheid, dat Hans doorliep naar de tuin, bood de oud-militair een welkome gelegenheid voor een apartje met hem.

„Het gaat me natuurlijk niet aan, meneer Bartels,” zei hij op de gedempte toon van een samenzweerder, „maar u kent mijn vurige belangstelling voor de zaak en daarom zult u mij mijn onbescheidenheid, hoop ik, niet kwalijk nemen. Heeft de reis, die u voor baron Waelenburgh gaat maken, er iets mee uitstaande?”

Hans onderdrukte met moeite een glimlach en vroeg quasi-onnozel:

„Wat bedoelt u, meneer Blinxma? U spreekt in raadsels!” De kolonel duwde nerveus zijn snor omhoog en schraapte zijn keel.

„Kom, meneer Bartels, wij begrijpen elkaar toch wel! Ik heb u indertijd een vertrouwelijke mededeling over de familie Waelenburgh gedaan...”

Dat wilde Hans wel toegeven, al wist hij eigenlijk niet, in hoeverre die mededeling vertrouwelijk was geweest. Maar het was hem niet duidelijk, waarom Blinxma daarop in verband met deze reis zinspeelde en nog minder, wat de verdwijning van zijn tante daarmee te maken had.

„Als u het zo graag wilt weten,” zei hij enigszins uit de hoogte, „kan ik u verzekeren, dat het zuiver een particuliere aangelegenheid van baron Waelenburgh betreft.” Dit was voldoende om de kolonel te doen afdruipen. Hans nam hem zijn vrijmoedigheid nauwelijks kwalijk. Het geval was de hobby geworden van de oude baas, die niets anders had om zijn leven te vullen, behalve de conversatie in het pension en aan de bittertafel. Dat het spoor van tante Adriana nog steeds onvindbaar was, moest hem heviger kwellen dan een militaire débâcle.

Maries ouders gedroegen zich discreter. Nadat hij hun had verteld, dat hij over een half uur zou worden afgehaald en daardoor niet bij de lunch en misschien ook niet bij het avondmaal aanwezig kon zijn, stelden zij geen enkele vraag. De pensionhouder keek Hans alleen even met een zekere bewondering aan, nu hij met de machtigste man uit de streek op zulk een voet van vertrouwen

bleek te staan, dat hij zelfs van diens auto gebruik mocht maken.

De passagiersruimte van de rode wagen bevatte, behalve de achterbank, twee klapstoeltjes, die nu waren opgevouwen. De chauffeur zat voor een glazen tussenschot. Deze was niet de kaalhoofdige huisknecht, maar, naar Hans geloofde, een tuinman, die hij bij een van zijn bezoeken op het landgoed aan het werk had gezien.

De zoemende auto, die alle gelegenheid bood om de benen te strekken, was een uitstekende verblijfplaats om er te mijmeren. Hans speelde met de lus, die naast het portier hing. Deze auto schonk de inzittende een gevoel van macht, maar ook van eenzaamheid. Waren macht en eenzaamheid niet onverbrekkelijk met elkaar verbonden? De baron was een machtig man, maar een eenzamer mens kon Hans zich niet voorstellen. Hij leefde volgens de tradities van zijn stand, en de trouw aan deze tradities was als 't ware een kooi, die hem zijn leven lang had belet, werkelijk met mensen in contact te komen, behoudens misschien met standgenoten, die evenzeer buiten de normale wereld leefden. Nu, op zijn oude dag en na vele beproevingen, leek de baron iets toegeeflijker geworden, maar het was te laat. Hij kon zich niet losmaken van het verleden en het enige gevolg van zijn zwakte was, dat zijn eenzaamheid nog dieper werd. Wat hij vroeger trots en zelfbewust moest hebben gedragen, werd nu een bron van lijden voor hem.

Ja, zo moest het ongeveer zijn. Deze overpeinzingen konden Hans straks, bij de gesprekken, die hij te voeren had, van nut wezen. Aangezien hij niet persoonlijk bij de kwestie betrokken was, diende hij haar van de menselijke

kant te benaderen, een zo groot mogelijk begrip te tonen voor de figuren, die verward waren in wat men wel een drama mocht noemen.

Hij keek naar buiten. Eelstoude lag al tientallen kilometers achter hem. De wagen reed tussen weilanden door, die op deze zonnige, maar niet wolkeloze dag als zeeën van licht en schaduw waren. Koeien hielden de kop grazend gebogen, hier en daar stond een paard onbeweeglijk in het licht, als in een eindeloos gepeins verzonken.

Een halfuur later reed de auto het voorterrein op van het rusthuis „Hippocrates”, een grote, witte villa, die achter bomen verscholen lag. Het was niet ver van hier naar de kust, iets van de frisse zeelucht scheen in de atmosfeer bespeurbaar. De gewaarwording duurde slechts één ogenblik, want binnen, in de hoge, heldere gang, heerste de ietwat beklemmende rust van een gebouw, dat voor zieken, en dan speciaal vermogende zieken, bestemd is.

Een verpleegster bracht hem naar een kleine wachtkamer, waar zich geen mens bevond. Hij maakte de gebaren, die ieder in een verlaten wachtkamer maakt: en passant bladeren in de oude tijdschriften op de tafel, naar de stoelen en de muren kijken, en ten slotte gaan zitten. Misschien kwam het door de onbewuste afweer van het gezonde leven tegenover het zieke, dat hij zich in dit huis rustiger voelde dan hij sinds dagen was geweest, alsof hij juist nu sterker dan ooit moest zijn.

Na een minuut of tien kwam dezelfde verpleegster hem uit de wachtkamer verlossen. Ze ging hem voor, de gang door en de trap op. Boven stond een heer van middelbare leeftijd te wachten tot de trap vrij zou zijn. Waarschijnlijk was het een patiënt, ofschoon Hans hem dit niet kon aan-

zien. Uit een half openstaande deur, die ze passeerden, klonk gerammel als van eetgerei. De zuster zei tegen Hans, dat hij de laatste deur aan zijn rechterhand moest hebben en hij ging alleen verder.

Hij klopte aan, iets krachtiger dan hij gewend was, en hij kreeg onmiddellijk antwoord. De spreekkamer was ruim en licht, maar spaarzaam gemeubileerd. Behalve een bureau, waarachter een stoel, stonden er een paar leren fauteuils bij een tafeltje en tegen een der muren een lage divan. Er was een rek, waarop wat boeken en een vaasje met bloemen. Dokter Nieuwenhuis, een man van omstreeks veertig jaar, met een smal gezicht en strak achterovergekamd blond haar, stond op, toen zijn bezoeker binnenkwam. Hij liep om zijn bureau heen en ze stelden zich aan elkaar voor. Vervolgens schoof de dokter een der fauteuils voor het bureau, verzocht Hans te gaan zitten en nam zelf weer zijn oude plaats in.

Hij begon met Hans voor zijn komst te bedanken, wat deze zwakjes afweerde. Frasen zijn hier volkomen overbodig, dacht hij. Maar het bleek gauw genoeg, dat dokter Nieuwenhuis zich hierin niet vermeide.

„U begrijpt wel, dat ik geen beslag op uw tijd zou hebben gelegd, als ik niet meende, dat uw komst van nut kon zijn. De toestand van juffrouw Waelenburgh is tamelijk ernstig.”

Het trof Hans, dat de dokter gedurende het hele gesprek niet één keer het woord ‚freule’ gebruikte en hij zocht daarvoor vergeefs een verklaring. Hij meende, als antwoord op deze inleidende opmerking met een begrijpend knikje te kunnen volstaan.

De dokter vervolgde:

„De patiënte is weinig spraakzaam, maar het is wel duidelijk, dat haar toestand iets met u te maken heeft. Het zou de behandeling waarschijnlijk ten goede komen, als u mij wilde vertellen, welke verhouding er tussen u en haar bestaat.”

„Dat is heel gauw gezegd,” antwoordde Hans. „Er bestaat tussen haar en mij geen enkele verhouding, van welke aard ook. Ik vermoed, dat u al met meneer Waelenburgh hebt gesproken en hij zal u zeker hetzelfde hebben gezegd.”

De dokter schoof de zegelring aan zijn linker ringvinger heen en weer, een gebaar, dat hij bij tussenpozen zou herhalen.

„Meneer Waelenburgh heeft me iets méér verteld,” verklaarde de arts. „Hij zei, dat zijn dochter verliefd op u was geweest.”

„Dat is wel mogelijk, maar daarvan was ik niet op de hoogte. Ik heb de freule eens op de markt in het stadje Steenhoven gezien en haar daarna eenmaal bij de burgemeester van Eelstvoude thuis ontmoet, waar ik een paar woorden met haar heb gewisseld. Dat is het enige contact, dat er ooit tussen ons heeft bestaan, indien u het contact wilt noemen.”

„Dus u hebt er absoluut geen idee van, wat de oorzaak kan zijn van de ommekeer in haar gevoelens en van haar geestelijke inzinking?”

Hans, die met het gezicht naar het licht zat, had de indruk, dat de dokter hem doordringend aankeek. Hij legde zijn handen vast op de leuning van zijn stoel.

„Dat zou ik niet willen zeggen,” sprak hij. „Toen ik hoorde, dat de freule mij in haar geval betrok, ben ik me natuurlijk gaan afvragen, wat daarvan de reden kon zijn.

Maar een aannemelijke verklaring heb ik er niet voor kunnen vinden."

„Zelfs als u een ongerijmde veronderstelling hebt, zou ik die graag horen," zei de dokter. „De hele toestand van juffrouw Waelenburgh is van logisch standpunt beschouwd ongerijmd, dus het zou wel eens kunnen zijn, dat juist in iets dergelijks de oorzaak van haar ziekte moet worden gezocht."

Hans had al van te voren begrepen, dat het gesprek deze richting zou uitgaan en ook dat hij het familiegeheim van de Waelenburghs niet vóór zich kon houden, wilde zijn komst enig nut hebben. Bovendien, indien er iemand was, tegenover wie hij zich mocht uitlaten, dan was het deze dokter, die door zijn beroepseed gebonden was.

„De zaak zit zó," begon Hans zijn verklaring. „Op de dag, waarop freule Waelenburgh moet zijn ingestort, is er een interview met mij in een provinciaal blad verschenen. Ik heb verband willen zoeken tussen de publikatie van dat interview en de toestand van de freule. Daarbij ging ik ervan uit, dat zij het stuk had gelezen, iets wat ook maar een veronderstelling is."

De dokter vroeg op enigszins abrupte toon:

„Waar ging dat interview over?"

„Over een onderzoek, dat ik in Eelstvoude heb ingesteld naar een tante van mij, die vijftien jaar geleden spoorloos verdwenen is."

„En waarom denkt u, dat juffrouw Waelenburgh daarop zo heftig zou hebben gereageerd?"

„Ja, nu komt eigenlijk pas het ongerijmde van mijn combinatie," antwoordde Hans. „Ik hoop, dat u me er niet om zult uitlachen..."

„Ik verzeker u, dat u in mij een hoogst ernstig toehoorder hebt,” zei dokter Nieuwenhuis glimlachend.

„Dan zal ik mijn aarzeling maar op zij zetten,” antwoordde Hans, eveneens met een glimlach, die echter verdween, toen hij vervolgde: „Baron Waelenburgh heeft een zoon gehad, die jaren geleden op de verkeerde weg is geraakt, zoals men dat noemt. Hij is naar Amerika vertrokken en zijn vader heeft hem dood verklaard. Er mocht in de familie nooit meer over hem gesproken worden. Nu zou ik onmogelijk kunnen zeggen, welke overeenkomst er tussen mijn verdwenen tante en die zoon van de baron bestaat, behalve dat ze allebei in Amerika hebben gewoond. U ziet dus, dat de zaak wel erg vaag en ongerijmd is, maar toch heb ik even gedacht, dat freule Waelenburgh mij met haar broer in verband bracht.”

Dokter Nieuwenhuis kuchte en speelde weer met zijn zegelring.

„U treft het,” zei hij, „want uw combinatie komt mij niet zo heel ongerijmd voor. De kwestie is namelijk, dat juffrouw Waelenburgh tijdens een van haar aanvallen iets heeft gezegd over een broer van haar. Zelf heb ik het niet gehoord, maar de zuster, die haar verpleegt, heeft het mij verteld. Wat er met die broer aan de hand was, heeft de zuster niet begrepen, maar aangezien ze de uitlatingen van de patiënten zoveel mogelijk noteert, heeft ze ook dit opgeschreven. Juffrouw Waelenburgh moet letterlijk gezegd hebben: ‚Het is allemaal de schuld van mijn broer.’”

Hans bloosde van opwindung. Was er dan toch iets waar van zijn ogenschijnlijk zotte veronderstelling? Hij vroeg:

„En hebt u er met freule Waelenburgh over gesproken?”

„Ja, ik heb er een keer op gezinspeeld, toen ze in een

tamelijk rustige stemming was, maar ze zei, dat ze zich daarover niet wenste uit te laten. Ze laat trouwens in het algemeen niet veel los en daarom is de behandeling zo moeilijk."

De dokter zweeg even en vroeg toen:

„Kent u misschien ook haar zuster, mevrouw Arnault uit Den Haag?"

„Nee, maar haar naam heb ik wel horen noemen. Ze schijnt een cliënte te zijn van Mr. Burgers, een advocaat, die enige dagen heeft gelogeerd in het pension waar ik op 't ogenblik woon."

„Dan weet u zeker ook wel, wat mevrouw Arnault in haar schild voert?"

Hans zette grote ogen op. Wat was dat nu weer voor een complicatie? Eer hij iets kon antwoorden, zei dokter Nieuwenhuis:

„Ik heb van Mr. Burgers een brief ontvangen, waarin hij namens mevrouw Arnault informeert, of er geen termen aanwezig zijn om juffrouw Waelenburgh krankzinnig te verklaren, zodat ze onder curatele kan worden gesteld."

Deze mededeling verbijsterde Hans even. Wat was dat voor een duistere familie? Waren die mensen allemaal misdadig of gek? Het kostte hem moeite, zijn afkeer niet te luchten, maar hij zei slechts:

„Nu ja, dat gaat mij niet aan!"

„Het gaat u net zoveel en net zo weinig aan als de rest van de zaak. De advocaat schrijft mij, dat mevrouw Arnault mede als argument voor haar verzoek aanvoert de houding, die haar zuster tegenover u heeft aangenomen. Ik kan u overigens wel zeggen, dat mevrouw Arnault op mijn medewerking niet hoeft te rekenen. Dat neemt niet

weg, dat het alleen uit medisch oogpunt reeds een bedroevende geschiedenis is, want hoe zal de patiënte, gesteld dat zij geneest, haar geestelijk evenwicht in zo'n bedorven atmosfeer kunnen handhaven?"

„Dokter,” zei Hans, die een sterke neiging voelde om zich zo ver mogelijk van de familie Waelenburgh en haar besognes te verwijderen, „ik ben hier alleen gekomen op aandringen van de oude heer Waelenburgh, die meende, dat ik iets voor zijn dochter zou kunnen doen. Na alles wat ik van u gehoord heb, geloof ik, dat hij zich vergist heeft. Er is maar één reden, waarom ik me nog niet kan terugtrekken. Ik zou er namelijk graag achter komen, of er inderdaad enig verband bestaat tussen die broer en mijn tante.”

„Misschien is dat dezelfde reden, waarom u iets voor juffrouw Waelenburgh kunt doen. Want als ze zich daarover uitlaat, komt ze waarschijnlijk over het dieptepunt heen.”

„U bedoelt toch niet, dokter, dat ik met haar moet praten? Dat lijkt me meer op uw weg te liggen.”

„Ik zal zien wat ik kan bereiken,” antwoordde dokter Nieuwenhuis, terwijl hij opstond. „Maar als ik geen succes mocht hebben, dan wil ik het die richting uit zien te leiden, dat juffrouw Waelenburgh een onderhoud heeft met u. Daarvoor wilde ik nog één keer een beroep op uw medewerking doen.”

Hans' eerste opwelling was een botte weigering, maar hij bedacht zich. Nu hij a had gezegd, moest hij ook b zeggen, te meer omdat hij niet de geringste mogelijkheid mocht verzuimen om achter het geheim der verdwijning van zijn tante te komen.

„Ik had het prettig gevonden,” zei de arts nog, „als ik u

meteen bij de patiënte had kunnen brengen, maar ik vind dat op 't ogenblik niet gewenst. Mag ik u daarom vragen, op een seintje van mij te wachten?"

„Goed, dokter," zei Hans, hoewel hij bijna had verzucht: „Het moet dan maar."

Uit alles bleek, dat de dokter niet de minste fiducie had in zijn eigen succes bij de patiënte en volkomen op Hans rekende. Ze zien me hier hoogstens nog één keer, dacht hij, terwijl hij de trap afliep, naar de auto, die nog steeds stond te wachten. Ik wou, dat moeder me nooit die brief over tante Adriana had geschreven...

In de onderzoekende blik, die Marie Hans bij zijn thuiskomst toewierp, las hij de vraag: „En ben je nu eindelijk van het geval af?" Hij haalde enigszins verontschuldigend de schouders op. Zij kenden elkaar nu al zo goed, dat zij het bij een dergelijke gedachtenwisseling desnoods zonder woorden konden stellen.

Het gevolg van deze stomme samenspraak was, dat Hans tegen de komende nadere uiteenzetting opzag. Ze hadden al onenigheid over de kwestie gehad, nu zou Marie hem waarschijnlijk verwijten, dat hij zich door de familie Waelenburgh als een willoos voorwerp liet gebruiken.

Zijn vrees bleek ongegrond, althans wat het uiten van verwijten betrof. Marie hoorde hem die avond zwijgend aan, zei ten slotte slechts: „Je moet het zelf maar weten," en begon over iets anders te praten. Deze voorgewende onverschilligheid raakte hem dieper dan een felle uitval. Hij had het gevoel, dat hun liefde afbrokkelde en dit maakte hem bijna wanhopig. Moest hij zijn geluk in de waagschaal stellen wegens een geschiedenis, die hem totaal

niet aanging? Het kostte hem moeite, niet in smekende, bezwerende woorden te vervallen, maar zich even koel en zakelijk te gedragen als Marie, in de hoop, dat dit alles nu spoedig achter de rug zou zijn en de verhouding tussen hen weer als vroeger zou worden.

Dan was de houding van kolonel Blinxma hem liever, want daar kon hij tenminste om lachen. De oud-militair dorst geen vragen te stellen, maar Hans zag ze als 't ware op zijn lippen branden. Het was vermakelijk, maar ook aandoenlijk, dat kinderlijke hunkeren naar een woord van opheldering. Al moest hij de oude heer teleurstellen, deze werd toch iets gewaar. Hij trouwens niet alleen, maar allen, die in den huize Poolman aanwezig waren op het ogenblik, waarop er een kleine zwarte auto stilhield voor de deur van het pension.

Dit gebeurde in de ochtenduren, twee dagen na Hans' bezoek aan dokter Nieuwenhuis. Uit de auto stapte een ongeveer vijfenveertigjarige struise dame met donker haar. Energiek liep ze het pad naar de voordeur op en vroeg aan het werkmeisje, dat opendeed, of meneer Bartels te spreken was. Kolonel Blinxma, die juist wilde uitgaan, wist te vertellen, dat zijn huisgenoot zich in de tuin bevond. De oude heer betreurde het, dat hij zijn hoed had opgezet en daarom onmogelijk kon doen, alsof hij slechts toevallig daar bij de deur stond. Hij draalde nog even, maar ging toen de weg, die het fatsoen hem gebood: naar buiten.

Het meisje ging Hans waarschuwen en deze, niet gewend bezoek te ontvangen, begaf zich verwonderd naar de gang. De naam van de bezoeker, door het meisje als „Anno” uitgesproken, had hem niets gezegd. Hij had echter niet veel tijd nodig om te begrijpen wie hij vóór zich had. Het

gelaat en het postuur van de bezoekerster waren een oudere, maar ook degelijker, wilskrachtiger uitgave van die van freule Aletta Waelenburgh.

„Meneer Bartels?” vroeg zij, terwijl zij hem de hand toestak. „Ik ben mevrouw Arnault. Zou u misschien even tijd voor mij hebben?”

Haar hele allure, haar stevige handdruk bewezen, dat zij geen ontkennend antwoord op deze vraag verwachtte.

Hans ging haar vóór naar zijn kamer, waar hij haar de lage rookstoel aanbood, zodat haar dominerende houding iets minder opvallend werd. Zelf ging hij op een gewone stoel zitten en keek zijn bezoekerster afwachting aan. Deze had haar tasje op haar knieën gelegd en haar handen lagen daar bovenop, alsof ze het voorwerp wilde verpletteren. Hans wierp een blik op haar bruingeschoeide voeten, die op hem minder de indruk maakten, de dragers van haar lichaam te zijn dan de zichtbare grondslagen van haar persoonlijkheid.

„Meneer Bartels,” begon zij, „als ik het goed begrijp, hebt u door een kwestie, waar u feitelijk buiten staat, al heel wat last gehad. Het spijt me daarom te meer, dat ik u ook moet lastig vallen. Maar de zaak is voor onze familie zo belangrijk, dat we uw medewerking niet kunnen missen. Het gaat hierom: zou u bereid zijn, de functie van rentmeester van onze bezittingen te aanvaarden?”

Reeds opende Hans zijn mond, maar zij hief afwerend de hand op en vervolgde:

„Het is louter een formaliteit. U hoeft er niets voor te doen en we geven u natuurlijk een behoorlijke vergoeding. Over een half jaar misschien kunt u eervol ontslag krijgen.”

Hans' antwoord was kort:

„Ik denk er niet aan!”

„Dat verbaast me, meneer Bartels,” zei mevrouw Arnault met nauwelijks verborgen ergernis. „U hebt u tegenover mijn vader toch bereid verklaard, uw medewerking te verlenen. Hij heeft het me zojuist nog verzekerd.”

„Waarde mevrouw Arnault,” sprak Hans, die alles wat hij aan laatdunkendheid kon opbrengen, in de strijd wierp, „tot dit soort medewerking ben ik niet bereid. Maar ik wil u een raad geven: u vindt op iedere straathoek wel iemand, die bereid is, tegen een behoorlijke beloning voor rentmeester te spelen, zonder daarvoor een hand te hoeven uitsteken.”

„Maar begrijpt u dan niet, dat we juist u nodig hebben? Ach nee, dat kunt u ook niet begrijpen, want ik heb u nog niet eens verteld, wat de bedoeling van deze opzet is.”

Hans, denkend aan Marie en haar afkeer van deze geschiedenis, wilde reeds zeggen, dat hij naar die bedoeling volstrekt niet benieuwd was, maar hij meende, dat de beleefdheid — of was het toch nieuwsgierigheid? — hem een dergelijk antwoord verbood.

„De toestand van mijn zuster,” vervolgde mevrouw Arnault, „maakt het voorlopig onmogelijk, dat ze hier terugkomt. Maar zelfs in het gunstigste geval is haar gesteldheid van dien aard, dat ze een noodlottige invloed op onze vader uitoefent. Het is dus zaak, haar hier uit de buurt te houden en...”

„Aha! ik begrijp het!” viel Hans haar in de rede. „U wilt mij de rol van boeman laten spelen!”

Inwendig moest hij lachen om dit zowel naïeve als geraffineerde plan. Freule Aletta diende op een afstand te

worden gehouden door de man, wiens naam reeds een kwelling voor haar moest betekenen, als pseudo-rentmeester te laten optreden! Nu een curatele blijkbaar niet was door te drijven, zocht mevrouw Arnault haar doel langs deze weg te bereiken.

Bij nader inzien verging Hans echter de neiging tot lachen. Dit was niet iets belachelijks, het was een soort sluipmoord op een weerloze. Deze overweging gaf hem de kracht op te staan, de deur te openen en tot zijn bezoeker te zeggen:

„Mevrouw Arnault, ik geloof, dat wij uitgepraat zijn!”

De bezoeker was te welopgevoed om hierop iets te antwoorden, maar haar gelaat verried duidelijk haar woede. Met opeengeklemd lippen schreed zij de kamer uit, terwijl zij haar tasje heftig omkneld hield. Even later klapte het portier van de kleine auto met een nijldige slag dicht.

Hans meende, dat hij tegenover mevrouw Arnault zoveel houding had getoond, dat hij niet bang hoefde te zijn voor Maries commentaar. Misschien zag zij verder dan hij, toen zij verklaarde:

„Er zit veel meer achter dan je denkt. Ze willen de een tegen de ander uitspelen en jou in een warnet van intriges verwickelen. Laat je met die mensen niet meer in, het is een gevaarlijk stel!”

Later zei Marie nog:

„Ze heeft je een vergoeding aangeboden, die lieve dame! Nu, daar heb je langzamerhand ook wel recht op. Wie zo lang loopjongen en wrijfpaal is geweest als jij, heeft wel een beloning verdiend!”

’s Avonds in bed moest hij aan deze woorden terugdenken.

En ofschoon hij al met al blij mocht zijn, als hij er zonder kleerscheuren afkwam, speet het hem toch, dat hij die mevrouw Arnault haar streken op geen enkele wijze betaald kon zetten. Die poging om haar zuster op zij te schuiven, hoe gerechtvaardigd op zichzelf misschien ook, had bij haar natuurlijk geen ander doel, dan zich bij de dood van de baron de zeggenschap over de gehele nalatenschap toe te eigenen. Om zulke oogmerken te verwezenlijken, deden mensen de dolste dingen, ze verloren eensklaps hun aangeboren of aangeleerde waardigheid, hun masker van fatsoen viel af, ze waren bereid zichzelf en anderen te vernederen en zelfs misdaden te begaan. En het middelpunt van al dit gewroet en gekonkel was diezelfde Beukenhorst, die Hans nog niet zo lang geleden een oord van onvergelykelijke vrede en rust had toegeschenen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK

„Ik heb meneer Van der Pek al in geen tijden gezien,”
zei kolonel Blinxma.

Hij maakte met Hans een wandeling langs de buitenweg
voorbij het café De Posthoorn.

Hans antwoordde met de veronderstelling, dat meneer
Van der Pek het zeker te druk had om aan de stamtafel te
verschijnen. De oud-militair keek zijn metgezel van ter-
zijde aan, maar deze deed of hij het niet merkte.

„Mag ik u eens wat zeggen, meneer Bartels?” sprak de
oude baas.

„Welzeker, ik luister graag naar u,” gaf Hans niet zonder
ironie ten antwoord.

„Ik ben een beetje in u teleurgesteld, meneer Bartels!”

Hans trok de wenkbrauwen op en keek de ander aan.

„Maar, meneer Blinxma, waarin ben ik dan tekort ge-
schoten?”

„Het heeft mij in de eerste plaats teleurgesteld, dat u het
onderzoek naar uw tante in koelen bloede hebt opge-
geven.”

Hans moest lachen om Blinxma's terminologie. Hij zei:

„U weet toch niet, of ik het onderzoek gestaakt heb en
nog minder of ik dat in koelen bloede heb gedaan.”

„Als u er inderdaad nog mee bezig bent, kom ik nu aan
mijn tweede teleurstelling,” sprak de kolonel. „Aanvanke-

lijk hebt u een indruk van grote openhartigheid op mij gemaakt."

„En nu niet meer?" vroeg Hans.

„Niet meer in die mate. U moet mij goed begrijpen. De zaak gaat mij niet aan. Wij zijn heel toevallig tijdelijk huisgenoten. Maar aangezien u moet hebben gemerkt, hoeveel belang ik in het geval stelde, had ik graag van uw kant iets meer vertrouwen genoten."

Wat moest Hans doen tegenover deze wel wat opdringegige, maar in wezen onschuldige en goedhartige oude heer? Hij had het gevoel, alsof hij een kind een stuk speelgoed afhandig had gemaakt. Het verschil tussen oude mensen en kinderen was soms merkwaardig klein.

„Het is duidelijk," vervolgde Blinxma, „dat u op 't ogenblik in contact staat met de familie Waelenburgh. Ik ben het indertijd geweest, die u de geschiedenis van die zoon heeft verteld."

En wat zou dat? dacht Hans, maar hij zei niets. Hij was evenmin van plan, de oude kolonel een nieuwe teleurstelling te bereiden door hem te onthullen, dat dat verhaal over Alfred Waelenburgh niet helemaal uit de lucht was komen vallen, doordat Van der Pek hem al het een en ander had verteld.

Blinxma nam een sigaar uit zijn koker en ging achter een boom staan, om een lucifer af te strijken. Hans was op de weg gebleven en luisterde naar het ritselen van de heidestruiken. Ergens in het dorp blafte een hond. Het geluid verwoei en verhief zich opnieuw. Hoe gewoon en hoe geheimzinnig was het leven. Waarom maakten de mensen het nog ingewikkelder, terwijl het al zo raadselachtig was? De oud-militair, die inmiddels zeker aan heel andere din-

gen had gedacht, kwam dikke rookwolken uitblazend terug.

„Misschien,” hervatte hij het gesprek, „heeft het feit, dat meneer Van der Pek niet meer aan de stamtafel verschijnt, iets te maken met een opmerking, die ik heb gemaakt toen we elkaar het laatst hebben gezien. Ik vroeg hem, of uw herhaalde bezoeken aan „De Beukenhorst” iets uitstaande hadden met het onderzoek naar de verdwenen tante. Meneer Van der Pek keek mij nogal uitvorsend aan en vroeg: ‚Wat heeft meneer Bartels u verteld?’ Ik heb hem geantwoord, dat meneer Bartels mij geen woord verteld had, maar dat heel Eelstvoude wist, dat hij enige keren op „De Beukenhorst” was geweest. Zoiets blijft in een kleine plaats nu eenmaal niet lang verborgen. Ik kon duidelijk merken, dat meneer Van der Pek niet verder op de zaak wenste in te gaan, maar hij kon mij niet beletten, het mijne ervan te denken. Nu vindt u misschien, dat ik nogal onnozel ben . . .”

„Hoe komt u daarbij?” interrompeerde Hans.

„Goed, goed,” weerde Blinxma af, „daar vergis ik me dus in. Maar uit de afwerende houding van meneer Van der Pek bleek, dat uw bezoeken niet uw tante betroffen, want hij had geen reden om daarover geheimzinnig te doen. Ik had trouwens al de indruk gekregen, dat u zich aan dat onderzoek niets meer gelegen liet liggen. Tenzij uw onderzoek u op een spoor heeft gebracht, dat zowel u als meneer Van der Pek aanleiding geeft om geheimhouding te betrachten.”

„Gesteld dat het zo was, dan zou u die geheimhouding toch moeten respecteren,” bracht Hans in het midden.

De kolonel deed een trek aan zijn sigaar en ademde de

rook langzaam uit. Toen verklaarde hij op een toon van gewicht:

„Ja en neen. Ik sta natuurlijk buiten de zaak, maar ik heb u toch aan enkele aanwijzingen geholpen.”

„En daaraan meent u zekere rechten te kunnen ontleenen?” vroeg Hans tamelijk scherp. Hij verzachtte zijn uitval echter meteen:

„Meneer Blinxma, ik bewonder werkelijk uw vernuft en combinatievermogen, en ik waardeer uw belangstelling bijzonder. Daarom spijt het mij des te meer, dat ik me bij de houding van meneer Van der Pek moet aansluiten. U moogt denken wat u wilt, maar over mijn besprekingen met de familie Waelenburgh laat ik niets los.”

Blinxma bleef staan en legde een hand op Hans' schouder. „Dan zal ik iets loslaten,” zei hij glimlachend. „U bent op weg om rentmeester van baron Waelenburgh te worden! Nee, ik verwacht geen antwoord van u, maar binnenkort zal wel blijken, dat ik het bij het rechte eind heb gehad!”

De volgende bezoeker, die met Hans kwam spreken, was Vermeer, de jonge dominee, die hij in het begin van zijn verblijf in Eelstvoude had leren kennen. Vermeer was hier al vaker in de dienst voorgegaan en had leden van de familie Waelenburgh ontmoet. Toen hij hoorde, dat Aletta in een rusthuis werd verpleegd, ging hij haar opzoeken en hij herhaalde zijn bezoek enige keren. Hij overlegde met dokter Nieuwenhuis en belde Hans op, om hem te vragen, of hij eens met hem mocht komen praten.

Het was voor het eerst, dat Hans een bespreking van deze zaak verlangend tegemoet zag. Zijn verlangen gold eigenlijk meer de predikant dan de bespreking zelf. Ofschoon

hun ontmoeting indertijd niet lang geduurd had, had Hans er een prettige herinnering aan behouden. Misschien waren zij het op vele punten oneens met elkaar, maar Vermeer was een rustig en gevoelig mens, met wie men bijna vanzelf openhartig werd. Uit hun gesprek bleek nu, dat Aletta ook toegankelijk was geweest voor zijn eenvoudige, eerlijke woorden. Wat de dokter niet was gelukt, daar was Vermeer in geslaagd: haar vertrouwen te winnen.

Vermeer rekende zich dit niet als een verdienste aan. „Ik ben nog jong, ik heb nog niet veel ervaring,” zei hij, „en ik moet bekennen, dat ik schrok, toen ik bij de freule binnenkwam.”

Hans kon het zich wel voorstellen. Hij voelde neiging om over zichzelf te beginnen, de gevoelens en gedachten, die deze zaak bij hem had opgeroepen. Maar hij vermande zich: het lot van een ernstig zieke stond op het spel, dit was niet het ogenblik om eigen moeilijkheden af te reageren.

Op verzoek van de predikant waren ze bijeengekomen in De Posthoorn, waar in de ochtenduren zelden een bezoeker verscheen. Ze zaten in de achtertuin, aan een ijzeren tafeltje, op ongemakkelijke klapstoeltjes, maar ze merkten geen ongerief. Beiden lieten de koffie, die vóór hen stond, koud worden, zozeer gingen ze op in hun gesprek.

„De eerste reactie van Aletta was niet bepaald bemoedigend,” vertelde Vermeer. „Ze lag ogenschijnlijk rustig in bed, maar toen ze me zag, zei ze nijdig, dat ze geen bezoek wenste en zeker niet van een dominee, zo’n automaat, waar je maar één woord tegen hoefde te zeggen en er kwam onmiddellijk een bijbeltekst uit. Daarop zei ik:

„Dan zal de automaat maar meteen weer weggaan!’ Maar nee, nu ik er eenmaal was, moest ik blijven. Die grilligheid was kenmerkend voor haar hele houding, maar zo moet ze in ’t gewone leven ook zijn. Haar ziekte is misschien juist, dat ze zich in bepaalde gedachten heeft vastgebeten. Zoiets is niets voor haar.”

„Ze schijnt anders lang te hebben rondgelopen met het idee, dat ze de rentmeester moest opvolgen,” zei Hans.

„Als het erop aan was gekomen, zou ze waarschijnlijk hebben toegegeven,” antwoordde Vermeer. „In wezen is ze iemand, die behoefte heeft aan steun en leiding, maar ze heeft die nooit voldoende gekregen. In ons eerste gesprek heb ik me een beetje op de vlakte gehouden, want ik was bang, dat ik overgevoelige plekken zou aanraken. Ik heb haar toch nog genoeg geërgerd. Toen ik zei, dat er in onze tijd veel mensen overspannen waren, antwoordde ze, dat andere mensen haar niet konden schelen. Maar goed, ik zal niet op alle details ingaan. Ik had in ieder geval zoveel succes, dat ze me bij mijn vertrek vroeg, of ik nog eens wou terugkomen. Dat heb ik gedaan en ik ben ook nog een derde keer bij haar geweest. Nu moet ik zeggen, dat ze op den duur wel wat toeschietelijker is geworden, maar haar hele hart heeft ze niet voor me willen uitstorten. Ze zei, dat er vreselijke dingen in haar leven waren en ze had nog niet de kracht om die op te biechten. Met die vreselijke dingen schijnt u op de een of andere manier iets te maken te hebben. Ik heb gevraagd, of ze dan niet eens met u zou praten, maar ze wist niet hoe ze het moest aanleggen. ‚Ik heb me tegenover meneer Bartels als een idioot gedragen,’ zei ze. Daarop vroeg ik haar: ‚Denkt u dat u

beter kunt worden, zonder met hem gepraat te hebben?' Ze geloofde niet, dat ze dat zou kunnen."

Hans had gedurende het laatste deel van deze onthullingen moeite gehad om zijn opwinding te beheersen. Hij wilde de predikant echter niet onderbreken. Deze vervolgde:

„Ik heb tegen haar gezegd: ‚Freule Aletta, ik heb meneer Bartels maar één keer ontmoet, maar ik weet zeker, dat hij het tegendeel is van een mens, voor wie men bang hoeft te zijn. U kunt gerust met hem praten, maar dan moet u zich vast voornemen, te zeggen wat u op uw hart hebt en alle valse schaamte dient u af te leggen.‘ Openhartigheid is namelijk absoluut noodzakelijk voor haar, misschien wel haar enige medicijn. Ik heb u al gezegd, dat ze tegenover mij altijd enigszins gereserveerd is gebleven. Maar dit is me wel duidelijk geworden: deze crisis heeft al jaren gesluimerd en is nu acuut geworden door een uiterlijke aanleiding, waarbij u betrokken bent."

„Zelfs al heeft ze me iets te zeggen," sprak Hans, „dat voor mij persoonlijk ook van belang is, ik zie er toch tegen op, naar haar toe te gaan."

„U moogt het niet weigeren. Maar ik moet u nog een paar dingen over haar vertellen, die u waarschijnlijk nog niet weet. Aletta is het jongste kind van de baron, veel jonger dan haar zuster Gusta. Ook haar twee broers, die allebei gestorven zijn, waren veel ouder dan zij. Ik heb van haar voor 't eerst gehoord, dat er nog een tweede broer is geweest, Alfred. De andere, Lodewijk, heb ik gekend, die is nog niet zo lang geleden gestorven. Wat er met die Alfred aan de hand is geweest, daar ben ik niet achter

gekomen, maar daarover schijnt ze nu juist met u te willen praten.”

„Dus toch!” riep Hans uit, en hij kon nauwelijks op zijn stoel blijven zitten.

Vermeer keek hem verwonderd aan.

„Weet u iets van die broer af?”

Hans vertelde hem wat hij van de rentmeester en van de kolonel had gehoord. Ook Vermeer begreep niet, wat Hans met die broer te maken kon hebben, maar hij zei:

„Nu begrijp ik haar opmerking, dat er altijd een akelige atmosfeer in huis heeft gehangen. Die broer was levend-dood, hij was er niet en hij was toch voortdurend aanwezig. Ik heb uit Aletta's verhalen de indruk gekregen, dat de barones, die een lieve, maar zwakke vrouw was, van verdriet om die zoon is gestorven.”

Ze zwegen even en staarden peinzend voor zich uit. Toen vervolgde de predikant:

„Het is wel vreemd, dat ze gezegd heeft, dat haar broers allebei dood zijn. Van Alfred kan ze dat toch niet weten.”

„Ze zal in dat opzicht één lijn trekken met haar vader en meneer Van der Pek,” meende Hans. „De doodverklaring door de baron staat voor haar gelijk met een wettelijke verklaring van overlijden.”

„Ik geloof er niets van,” antwoordde Vermeer. „Ze heeft gezegd, dat ze haar vader zijn houding tegenover Alfred nooit heeft kunnen vergeven. Dan is het niet waarschijnlijk, dat ze het wat die doodverklaring betreft met hem eens is. Nu ja, dat doet er op 't ogenblik niet toe. Ik ben hier gekomen, om u enigszins voor te bereiden. U krijgt te maken met een overgevoelige vrouw, die door het geringste woord van streek kan raken.”

„Huilt ze gauw?“ vroeg Hans niet zonder angst, want hij kon niet goed tegen vrouwentranen.

„Ze beheerst zich zoveel mogelijk,“ zei Vermeer, een antwoord, dat ruimte overliet voor velerlei vermoedens.

„En wanneer is het de bedoeling, dat ik naar haar toe ga?“

„Morgenmiddag, als u dat schikt. Ik heb er al met baron Waelenburgh over getelefoneerd, natuurlijk zonder op details in te gaan. Maar ik meende, dat hij u wel erheen mocht laten brengen. Hij was er onmiddellijk toe bereid, hij is tot alles bereid, wat de genezing van zijn dochter ten goede zou kunnen komen.“

„Ik dank u voor uw attentie,“ zei Hans. „De vorige keer, bij mijn bezoek aan de dokter, heb ik ook al met dat vorstelijke voertuig gereisd. Meneer Blinxma, die een toekomstig rentmeester in mij ziet, zal nu misschien wel gaan denken, dat ik de baron zelf in zijn waardigheid opvolg.“ Ze lachten beiden.

Terwijl ze langzaam naar het pension wandelden, waar Vermeer de lunch zou gebruiken, vroeg Hans hem nog, of hij mevrouw Arnault kende, die van haar voornaam blijkbaar Gusta heette. De predikant had haar wel eens op „De Beukenhorst“ ontmoet.

„Het is goed, dat u over haar spreekt,“ zei hij tot Hans, „want u zult er verstandig aan doen, bij uw bezoek aan de freule geen melding van haar zuster te maken. Ze schijnt bijzonder gebeten op haar te zijn.“

Hans verhaalde zijn ervaringen met deze zuster. Vermeer schudde het hoofd. Hij wilde nog een opmerking maken, toen Marie Poolman hen tegemoet trad, jong en opgewekt, een mens uit een heel andere wereld dan die, waarin zij deze morgen hadden vertoeft.

Toen Hans voor het rusthuis „Hippocrates” uit de rode auto stapte, stond daar een ziekenauto, waaruit juist iemand op een brancard naar binnen werd gedragen. Werktuiglijk bleef hij staan, om het schouwspel niet van dichtbij te hoeven zien. Een paar verpleegsters verleenden rustig en zwijgend hun hulp bij het transport, als geoefende vaklieden. Hans, die ziekenbarakken en sanatoria van binnen had leren kennen, voelde zich even verplaatst in een tijd, die hij liefst volkomen wilde vergeten, maar die soms nog pijnlijk in hem bleek voort te leven. Hij wist hoe smal de grens was tussen leven en dood, gezondheid en ziekte. Onwillekeurig verstrakte hij zijn houding, als om zich duidelijker bewust te maken, dat hij op zijn twee benen stond en gaan en staan kon waar hij wilde.

Alvorens hij bij Aletta werd toegelaten, had hij een kort onderhoud met dokter Nieuwenhuis. „De gesprekken met Ds. Vermeer moeten haar geholpen hebben,” zei de dokter, blijkbaar zonder zichzelf enige eer te willen toekennen. Hij gaf Hans geen enkele raad omtrent de wijze, waarop hij zich in het bijzijn van de patiënte moest gedragen, maar droeg hem over aan een zuster, die hem voorging naar een hogere verdieping en klopte aan een van de vele witte deuren. Er klonk van binnen een vrij zwak geluid, zij opende de deur voor Hans en deze trad de kamer in.

Hans had verwacht, in een schemerig vertrek te komen, met halfgesloten gordijnen en een lucht van geneesmiddelen en eau de cologne — kortom, een sfeer van zenuwspanning en levensmoetheid. In plaats daarvan betrad hij een grote, lichte kamer met brede balkondeuren, waarvan er één open stond. Er hingen vitrages voor; het gordijn voor de open deur golfde zacht in de wind. Uit de tuin

woei een kruidige geur binnen. Tegen een der muren stond een tafel met boeken en papieren. Het leek of daar zoëven nog iemand had zitten werken.

Aletta's bed stond langs de muur tegenover het balkon. Haar ogen waren groot in haar wit, vermagerd gezicht. Uit de verte leken het twee vreemde, starre insecten, maar toen hij naderbij trad, zag hij, dat ze trilden van leven. Haar mager bovenlichaam, in een blauw bedjasje gehuld, zat overeind tegen een stapel kussens. Ze reikte hem een koele hand en hij zei vormelijk:

„Dag, freule Waelenburgh, hoe maakt u het?”

„Dank u, dat gaat wel. Neemt u plaats.”

Ze wees op de eenvoudige, withouten stoel, die naast haar bed stond. Hij had het gevoel, dat zich tussen hen een ijs-vlakte uitstreckte, een onbegaanbare oneindigheid. Maar hij was de gezonde, hij moest het initiatief nemen, het ijs breken.

„Ik geloof,” begon hij, terwijl hij zijn benen over elkaar sloeg en de freule met een vage glimlach aankeek, „dat we allebei nog al wat moeilijkheden hebben gehad, eer we aan deze ontmoeting zijn toegekomen. Niet dat ik onze moeilijkheden met elkaar zou willen vergelijken, maar...”

„Meneer Bartels,” sneed ze zijn woordenstroom af, „ik heb u dingen te zeggen, die bijzonder belangrijk zijn — tenminste voor mij.”

Ze ging enigszins verliggen, zodat ze hem pal in het gezicht kon kijken. Haar smalle, bleke handen lagen ineengevouwen op de deken, een krachteloos hoopje botten, met een vlies van huid overtrokken. Later echter voeren deze handen telkens omhoog, als opgeschrikte vogels.

Hans, onthutst door haar gedecideerd optreden, vroeg zich

af, of zij hem op de een of andere wijze aan zich wenste te onderwerpen. Reeds zette hij zich in gedachten schrap, toen zij vervolgde:

„Ik moet u in de eerste plaats mijn verontschuldigingen aanbieden voor de overlast, die ik u heb aangedaan. Voor een deel daarvan neem ik de schuld op mij, voor een ander deel hebben de omstandigheden het blijkbaar zo gewild.” Ze wachtte even en sloot de ogen, alsof ze moeite had, haar gedachten te verzamelen.

„Wat ik u ga vertellen,” zei ze, terwijl ze hem weer aankeek, „zal u waarschijnlijk verbazen en daar is ook wel reden voor. Het gaat over een broer van mij en het lijkt de geschiedenis van een misdadiger, maar het is iets anders. Het is — staat u mij het grote woord toe — de geschiedenis van een noodlot. En dat noodlot heeft niet alleen het leven van mijn broer beheerst, maar dat van onze hele familie.” Ze sprak duidelijk, met de intonatie van een intelligent mens. Hans merkte echter, dat het haar van lieverlee moeite kostte om haar stem en haar lichaam in bedwang te houden.

„Het is allemaal heel verschrikkelijk,” ging ze op zachtere toon voort, „en er zou geen enkele aanleiding zijn om u daar iets van te vertellen, als u er niet door benadeeld was. U weet waarschijnlijk, dat ik het aanvankelijk volkomen eens was met het idee, dat u als assistent van meneer Van der Pek zou optreden. Ik had sympathie voor u opgevat, onredelijk misschien, maar sympathieën zijn nu eenmaal dikwijls onredelijk. Het enige wat ik betreur en wat ik mezelf verwijt, is dat daardoor bij u verwachtingen omtrent de toekomst zijn gewekt, die niet in vervulling zullen gaan.”

„U hoeft u niets te verwijten, freule,” zei Hans, „want ik voel me daardoor niet in 't minst teleurgesteld. Ik ben er al lang overheen.”

Het was een domme, ontactische opmerking van hem. Ze keek hem aan, alsof ze hem wilde vernietigen.

„Dat komt dan alleen,” zei ze hooghartig, „doordat u er geen benul van hebt, wat voor kans u verloren hebt.”

Hij poogde de situatie te redden en zei haastig:

„Pardon, freule, ik bedoel...”

„Ik begrijp heel goed wat u bedoelt.”

Hij, daarentegen, begreep haar reactie niet. Waarom sloot ze nu weer haar ogen en welden er tranen in de hoeken op? Had hij haar gekwetst door kleinerend over die betrekking te spreken?

Ze sloeg haar ogen weer op en schraapte haar keel. Alsof dit incident niet had plaatsgevonden, sprak ze:

„Er heeft een interview met u in de krant gestaan. Toen ik dat had gelezen, ben ik opeens bang van u geworden, want ik zag, dat u op zoek was naar een geheim, dat mijn broer mij jaren geleden had toevertrouwd.”

Hans drukte zijn nagels in zijn handpalmen, maar kon de vraag niet terugdringen:

„Heeft uw broer mijn tante...?”

Eer hij het vreselijke woord kon uitspreken, viel ze hem in de rede:

„Nee, niet vermoord! Alfred was wel een zwakkeling, maar geen moordenaar. Dat zal ik u aanstonds bewijzen. Jarenlang ben ik de enige geweest, die zijn geheim kende. Ik kon de gedachte niet verdragen, dat ik voortaan dagelijks zou moeten omgaan met de man, die achter datzelfde geheim probeerde te komen. Ik wist, dat uw nabijheid on-

duldbaar voor mij zou zijn, dat ik op een dag alles wat ik wist zou moeten opbiechten of letterlijk te gronde gaan." Ze zweeg weer. Hans zag nu in haar niet meer een vastberaden en tyrannieke vrouw, maar een innerlijk gemartelde. Ze nam een glas water, dat naast haar op een tafeltje stond en dronk een paar teugen. Hans sprong op, om het weer van haar aan te nemen en op zijn plaats te zetten.

„Ik wil, dat u de achtergrond kent,” ging ze verder, „alleen maar opdat u niet verkeerd over Alfred zult oordelen. Wij zijn altijd een onharmonisch gezin geweest. Mijn vader was sterk, mijn moeder zwak. Mijn zuster aardt naar onze vader, mijn broers waren allebei, ieder op zijn eigen wijze, zwakke figuren. Wat mij betreft, ik geloof, dat ik er zo'n beetje tussenin sta. Ik heb overigens het ergste niet meegemaakt, want ik was veel jonger dan de andere kinderen. Inmiddels was er een zekere rust in huis gekomen, maar een rust, die niets anders was dan beheerste angst. Mijn zuster was getrouwd; Alfred, mijn oudste broer, was al jaren weg en niemand mocht zijn naam meer noemen; Lodewijk, mijn andere broer, was een sukkel, volkomen onderworpen aan vader. Er gebeurde eigenlijk niets bij ons thuis, maar dat was juist het erge. Alfred ging als 't ware voortdurend onzichtbaar rond. Ik weet zeker, dat mijn moeder er hevig onder geleden heeft. Of mijn vader ook geleden heeft, weet ik niet; dat was iets, wat ik me eenvoudig niet durfde afvragen. In ieder geval was hij een man, die nooit een centimeter afweek van de weg, die hij had afgebakend. Later is hij wel veranderd en ik kan niet anders zeggen dan dat hij voor mij altijd vriendelijk en bezorgd is geweest. Misschien zou ik werkelijk van hem heb-

ben gehouden, als ik niet had rondgelopen met de gedachte aan Alfred. Eigenlijk was het nog erger, want ik wist meer van Alfred dan hij, ik hoorde op een zeker ogenblik, hoe Alfred aan zijn einde was gekomen en ik had niet de moed, dat tegen mijn vader te zeggen, mijn hart te luchten. Toen mijn moeder en Lodewijk waren gestorven, wilde ik mij troosten met de gedachte, dat ik later alleen het beheer over de goederen zou voeren. Ik zou de plaats van mijn vader en van de rentmeester innemen, ik zou macht uitoefenen en me zo wreken voor al die ellendige jaren. Het was een tamelijk onnozele illusie, des te onnozeler, omdat ik meende, dat mijn zuster zich wel bij mijn bewind zou neerleggen. Nu weet ik wel beter, ze schrijft mij brieven, waarin ze mij dringend adviseert, niet meer naar „De Beukenhorst” terug te gaan. Ze is onlangs weduwe geworden en beweert, dat zij de enige is, die vader in zijn laatste jaren kan verzorgen. De lieverd . . . En ik, met mijn gevoelige zenuwen, kan beter in een rusthuis blijven! Dus ik moet het huis uit, omdat zij er in wil. Dat kun je net denken!”

Aletta's stem had een venijnige klank gekregen. Al had ze misschien het grootste gelijk van de wereld, haar toon en ook haar verbeterde gelaatsuitdrukking gaven Hans een hoogst onaangenaam gevoel. Ze was, of ze het wilde of niet, een Waelenburgh, een lid van die familie, waar van normale menselijke verhoudingen geen sprake scheen te kunnen wezen.

Hans wendde het hoofd af en keek naar het gordijn, dat nog steeds golfde in de wind. Hij wilde opstaan en er naar toe lopen, om wat frisse lucht in te ademen. Toen hij Aletta weer aankeek, zag hij, dat ook zij het benauwd had.

maar waarschijnlijk van uitputting. Er blonk zweet op haar voorhoofd, ze zag er plotseling heel vermoeid en weerloos uit. In haar hand, die op het dek lag, hield ze een brief. Hans begreep niet waar ze die zo gauw vandaan had gehaald.

„Leest u hem maar,” zei ze, terwijl ze zwak haar hand bewoog.

Hij nam de brief van haar aan en vouwde hem open. Het was een bekleet stuk papier, gedateerd: New York, 14 december 1934.

„Lieve Aletta,

Ik schrijf je deze woorden, omdat ik wil, dat er tenminste iemand in onze familie is, die weet wat er van mij is geworden. En ik schrijf speciaal aan jou, omdat ik wat jou aangaat nog de illusie kan koesteren, dat je deze brief met enige welwillendheid zult lezen. Jij was nog maar een kind, toen ik het land moest verlaten. Ik weet niet wat je over mij verteld is; waarschijnlijk dat ik een dronkaard was, een speler en een dief. Dat is de waarheid. Ik heb zeker op het ogenblik geen enkele reden meer, om mezelf beter voor te stellen dan ik verdien. Dat daarom degenen, die mij van zich hebben afgestoten, juist zijn opgetreden, zou ik zelfs nu niet willen zeggen. Maar dat is verleden, zoals ook ik tot het verleden behoort, wanneer je deze brief ontvangt. Misschien weet ik dan iets meer van schuld en vergeving, misschien zie ik dan werkelijk „van aangezicht tot aangezicht”, zoals Paulus het noemt.

Ik weet niet waarom ik het gevoel heb, dat jij van

onze familie de enige bent, die mij begrepen zou hebben, als je mij gekend had. Het is misschien niets dan het ijdele verlangen van iemand, die altijd op onbegrip is gestuit of, wat moeder betreft, op een zwakheid, die zich tegenover het onbegrip niet wist te laten gelden. Maar ik wil toch heengaan met het geloof, dat jij enige sympathie zult behouden voor een broer, die de schande der familie is geweest. Overigens zal ik me niet proberen te rechtvaardigen. Integendeel, ik zal je een duidelijk bewijs geven van mijn zwakheid — een zwakheid, die verhinderd heeft, dat wij elkaar hebben leren kennen.

In het afgelopen voorjaar was ik er wanhopig aan toe. Dat was eigenlijk al een hele tijd het geval, en ik ben zo dwaas geweest, enige keren een noodkreet tot vader te richten. Het was een dwaasheid, want ik had moeten weten, dat hij onbuigzaam zou blijven. Toen heb ik aan jou gedacht. Misschien heb ik je geïdealiseerd, maar dan toch niet zozeer, of ik ben mijn ideaal al ontrouw geworden, eer ik het aan de werkelijkheid heb kunnen toetsen.

Onder een aangenomen naam heb ik me verhuurd op het s.s. „Veendam”. Het was mijn bedoeling, in Nederland met jou contact te zoeken. Aan boord maakte ik kennis met een zekere mevrouw Locker, die toevallig ook op weg was naar Eelstvoude. Het was een bejaarde, maar nog energieke burgervrouw. Ik heb haar verteld wie ik was. Ze kende onze familie, doordat ze uit de streek afkomstig was. Aangezien ze wel eens wat last had van haar hart, was ze blij, toen ik aanbod, haar naar Eelstvoude te vergezellen. Het

was voor mij natuurlijk niet gewenst, me daar te ver-
tonen, maar ik richtte het zo in, dat we 's avonds zou-
den aankomen. Dan wilde ik jou opbellen en voor de
volgende morgen ergens, een eindje uit de buurt, een
afspraak met je maken. Maar doordat men ons ver-
keerd had ingelicht, waren we te laat. Er liep nog wel
een bus, maar die ging rechtstreeks naar Fichtel, zon-
der Eelstvoude aan te doen. Ik stelde mevrouw
Locker voor, die bus maar te nemen, dan konden we
onderweg uitstappen en de paar kilometer naar Eelst-
voude lopen. We hadden beiden geen andere bagage
dan een handkoffertje. Zij had een paar grote koffers
naar een spoorwegstation in de buurt laten zenden,
om ze daar te laten afhalen.

Midden op de stille, donkere weg zijn we uitgestapt.
We hadden nog geen vijf minuten gelopen, of
mevrouw Locker zei, dat ze zich niet goed voelde, dat
ze het verschrikkelijk benauwd kreeg. Ik gooide mijn
koffertje neer, nam haar in mijn armen en probeerde
haar te ondersteunen. Enkele minuten later was ze
dood. Het moet een hartverlamming zijn geweest.

Aletta, iemand in mijn omstandigheden heeft geen
reden meer om te liegen. Ik hoop, ik weet, dat je me
op mijn woord zult geloven: ik ben geen moordenaar.
Dat neemt niet weg, dat je alle reden hebt om me een
smeerlap te noemen. Mevrouw Locker, die mij vol-
komen vertrouwde, had mij verteld, dat ze in goede
doen was en zelfs, dat ze al haar geld bij zich had in
dat handkoffertje. Nauwelijks was ze dood, of ik be-
dacht, dat mijn plan om met jou in verbinding te tre-
den even dwaas was als mijn brieven aan vader. Ik

bracht mezelf zonder nut in gevaar, want er liep nog altijd een aanklacht wegens verduistering tegen mij. Toen, op die donkere avond, heb ik me gedragen als een lijkenrover. Ik liet het lichaam in een sloot langs de weg zakken, nam de beide koffertjes en ben te voet naar het stadje Steenhoven gegaan, waar ik de nacht heb doorgebracht. Mijn buit bedroeg dertigduizend dollar in contanten, enig kleingeld, dat ik in een portemonnaie vond, en wat toiletartikelen. De volgende morgen heb ik een auto gehuurd, de koffers van mevrouw Locker afgehaald en me vervolgens naar Amsterdam laten brengen, waar ik een vliegbiljet naar Londen kocht. Een week later was ik weer in New York.

Gestolen geld brengt geen geluk, zegt men. Ik heb dat ondervonden, ofschoon ook ander geld me nooit geluk heeft gebracht. Nu, een half jaar na dat voorval, ben ik even berooid als toen ik naar Europa vertrok. Ik ben er zelfs nog ellendiger aan toe, want destijds bezat ik nog een zwakke illusie, terwijl ik nu geen enkele hoop meer heb. Ik ben een onverbeterlijke zwakkeling en het besef daarvan is mij tot zo'n kwelling geworden, dat ik geen andere uitweg meer zie dan het leven te verlaten.

Lieve Aletta, ik ben aan het eind van mijn verhaal. Niet dat ik alles heb uitgesproken, wat er in mij omgaat, maar waarom zou ik je lastig vallen met mijn gevoelens en gedachten, te meer nu ik zelf besloten heb, de draad daarvan door te snijden? Leven is moeilijk, Aletta, sterven niet minder. Ik omhels het kleine

meisje, dat ik mij herinner; ik wens de vrouw, die je nu bent, heel veel geluk op haar levensweg.

Je broer

ALFRED.

Nadat Hans deze brief had gelezen, bleef hij nog naar het papier zitten turen. Er hing een waas voor zijn ogen en het viel hem moeilijk, Aletta weer aan te kijken. Het was of hij in enkele minuten het drama van een heel leven had aanschouwd. Het riep een gevoel van pijn in hem wakker en zelfs van schuld, omdat in dezelfde wereld, waarin hij rondging en ademhaalde, een mens zo eenzaam en reddeloos te gronde kon gaan.

Eindelijk hief hij het hoofd op en gaf Aletta de brief terug.

„Met die brief heb ik jarenlang geleefd,” zei zij. „U bent de eerste, aan wie ik hem heb laten lezen. De enige, bij wie ik ermee had kunnen aankomen, was mijn moeder, maar ze zou van verdriet zijn gestorven — wat ten slotte toch gebeurd is.”

Ze zweeg even en sloeg de ogen neer. Op krachtiger toon vervolgde ze:

„Nu heb ik nog een verzoek aan u. Neemt u deze brief mee en ga ermee naar mijn vader. Ik vermoed trouwens, dat u daar zelf ook wel behoefte aan zult voelen.”

Hans keek haar verbaasd aan.

„U bent toch de rechthebbende op de nalatenschap van uw tante?” vroeg ze.

„Ja zeker,” zei hij, onthutst door de zakelijkheid van deze vraag. „Dat wil zeggen, in de eerste plaats mijn moeder...”

„Goed, dat moet u maar uitzoeken. Laat u die brief niet bij mijn vader achter, maar doet u hem na uw bezoek aan hem in een enveloppe en stuurt u hem mij aangetekend per post terug. Wilt u mij dat beloven?”

„Natuurlijk...” Hij aarzelde even en vervolgde toen: „Het gaat me wel niets aan, maar hoe zal nu uw verhouding met uw vader worden?”

„Dat hangt van zijn houding tegenover u af. In ieder geval hoeft niemand zich over mij bezorgd te maken. Ik wil er weer bovenop komen, al was het alleen maar om Gusta niet het genoegen van een overwinning te bereiden.”

Zo eindigde dit gesprek niet met weemoedige of verzoenende woorden, maar met een uiting van verbittering en strijdvaardigheid.

En toch, toen Hans haar koele hand had gedrukt en de deur van de kamer achter zich sloot, wist hij zeker, dat er aanstonds weer tranen uit haar ogen zouden vloeien, meer dan gedurende zijn bezoek.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK

Achteraf merkte Hans pas, hoezeer het bezoek aan de freule hem had aangegrepen. In zijn nog maar korte leven had hij al veel lijdende en stervende mensen gezien, maar zij waren het slachtoffer geweest van een duidelijk zichtbaar, meedogenloos geweld. Hier, in het geval van de Waelenburghs, werkte een ander soort geweld, onzichtbaar voortsluitend en daardoor misschien nog angstwekkender dan de bruutheid, waarvan hij in de oorlogsjaren getuige was geweest en die hij aan den lijve had ondergaan. Trots, stijfhoofdigheid, verblinding, zwakheid — het waren allemaal toepasselijke termen voor de krachten, die op „De Beukenhorst” het leven hadden verduisterd. Maar was het niet alles samen te vatten in dit ene begrip: tekort aan liefde?

In een weinig opgewekte stemming keerde hij terug bij Marie, de enige, die van het gesprek mocht weten, die er van móest weten. Die avond, in de rookstoel op zijn kamer gezeten, las zij de brief van Alfred Waelenburgh. Deze sloeg haar even met stomheid.

„Afschuwelijk!” zei ze vervolgens en het leek of er een huivering door haar heen voer.

Het duurde echter niet lang, of haar praktische zin kreeg weer de overhand.

„Eigenlijk zijn het beklagenswaardige mensen,” zei ze,

„maar dat neemt niet weg, dat je de zaak moet doorzetten. Heb je baron Waelenburgh al opgebeld?”

„Nog niet. Ik wou wachten tot wij met elkaar hadden gepraat.”

„Maar dat is toch heel eenvoudig,” meende ze. „Je moet naar hem toe!”

„Ja, ik moet naar hem toe, maar zo eenvoudig is dat niet. Ik moet een oude wond in hem openscheuren en tegelijkertijd een rekening presenteren.”

„Wat die oude wond betreft, zou ik maar niet zo teerhartig doen,” sprak Marie nuchter. „De baron zelf heeft ook nooit aan teerhartigheid geleden, dat zie je wel. En het wordt hoog tijd, dat hij een rekening gepresenteerd krijgt, al was het alleen maar om het vele gedraaf en geren, dat jij voor die mensen gedaan hebt.”

Ze stond op en pakte hem bij de arm.

„Zeg, begrijp je eigenlijk wel, hoe groot die vordering is, die je op ze hebt? Weet je, dat je rijk bent, als je dat geld binnen hebt?”

„Natuurlijk, maar ik had dat geld graag onder plezieriger omstandigheden geïnd.”

„Laat je nu alsjeblieft niet weer door je gevoel meeslepen,” zei Marie waarschuwend. „Ik acht die oude baron in staat om te gaan pingelen of zelfs de vordering te bestrijden. Dan dreig je hem gewoon met een proces!”

„Ik weet niet of ik met een proces veel zou opschieten,” antwoordde Hans. „Het is meer een morele dan een juridische verplichting van hem. Maar ik geloof niet, dat hij zich eraan zal proberen te onttrekken.”

Marie sloeg eensklaps haar armen om zijn hals.

„O jongen, als hij betaalt, zijn we rijk, schatrijk! Waarom juich je niet?”

„Later misschien, nu nog niet. De tragiek van het geval heeft me nog te pakken. Er zit te veel ellende aan dat geld vast.”

„Je vergist je,” zei Marie. „Het is het geld van je tante en ik neem aan, dat ze het met eerlijk werk verdiend heeft.” Ach ja, ze had gelijk. Ze was een gelukkig mens, met haar scherpe, zakelijke blik, waaraan toch het gevoel niet ontbrak.

„Ik wou je iets vragen,” zei Marie, met de armen nog om zijn hals.

„Zeg het maar.”

Ze drukte haar hoofd tegen zijn schouder.

„Als je dat geld krijgt... als je er zeker van bent, dat je het krijgt... gaan we ons dan officieel verloven?”

Hij nam haar hoofd tussen zijn handen.

„Ik wil niets liever. We houden immers van elkaar. Dat heeft toch niets met geld te maken.”

„Nee, maar het zou zo'n mooie gelegenheid zijn. Een dubbel feest!”

Hij moest haar opnieuw gelijk geven en als om zijn instemming te bekrachtigen, kustte hij haar op de mond.

De volgende morgen belde Hans baron Waelenburgh op, die bereid bleek, hem onmiddellijk te ontvangen. Tot dusverre had Hans nooit zozeer tegen een bezoek aan de baron opgezien als nu. Hij, een buitenstaander, een vol-slagen vreemde, had tot taak een onderwerp aan te roeren,

dat alle leden der familie Waelenburgh jarenlang hadden verzwegen, uit angst voor de baron. En dat niet alleen: hij moest de gevolgen onthullen van de houding, die deze vader tegenover zijn zoon had aangenomen.

Hans vond geen passend antwoord op het schelmse knip-oogje, dat kolonel Blinxma hem toewierp, toen hij de deur uit ging. Misschien dacht de oude snorrebaard, die natuurlijk weer iets van het telefoongesprek had opgevangen, dat zijn huisgenoot zich bij zijn terugkomst officieel zou bekendmaken als de opvolger van rentmeester Van der Pek.

Nadat hij enige minuten had gefietst en de kom van het dorp achter zich had gelaten, stapte hij af. Hij was vroeg genoeg en een eindje lopen zou hem goed doen, hem helpen zijn gedachten te verzamelen. Hij vroeg zich af, waarom Marie er ditmaal geen aanmerking op had gemaakt, dat hij als boodschappenjongen werd gebruikt. Want, nietwaar, nu Aletta eenmaal had gebiecht, zou zij net zo goed zelf met die brief naar haar vader hebben kunnen gaan, althans het document aan hem opsturen. Waarschijnlijk was haar angst nog altijd groter dan haar moed. Maar Marie? Ook haar opvatting was wel te begrijpen. Nu er van geld sprake was, had zij er geen enkel bezwaar tegen, dat hij een obstakel voor Aletta uit de weg ruimde. Of zag zij het nog anders? Bijvoorbeeld zo: dat hij meer kans had de baron murw te maken, indien hij hem met die brief kon overrompelen? Hij had echter geen overrompeling in de zin, al wist hij nog niet precies hoe hij de zaak zou aanpakken.

In tegenstelling tot de vorige keren zat baron Waelenburgh niet achter zijn schrijfbureau, maar in een van de

leunstoelen. De oude heer was schijnbaar volkomen rustig, toen hij het gesprek opende met de vraag:

„En hoe hebt u mijn dochter aangetroffen?”

„Ik geloof wel, dat ik mag zeggen: naar omstandigheden goed,” antwoordde Hans. „Mijn indruk is, dat ze wel zal herstellen.”

„Het feit, dat ze u heeft willen ontvangen, is op zichzelf al een gunstig verschijnsel. Ik weet niet, of u gerechtigd bent, iets te vertellen van de moeilijkheden, die er met betrekking tot u bij haar bestonden, maar u begrijpt, dat ik graag zou weten, of ze enige innerlijke verlichting heeft gekregen door uw bezoek.”

„Ik heb de indruk van wel,” antwoordde Hans, die moeite had, niet in zijn stoel heen en weer te schuiven, daar hij het grote moment snel voelde naderen.

De baron was er de man niet naar om te vragen, waarom Hans hem vanmorgen had willen spreken. Hij zei slechts: „Neemt u toch een sigaret, de doos staat naast u!” Hans, blij met deze onderbreking, nam de doos van het tafeltje naast hem, nam er een sigaret uit, tikte deze af en stak haar langzaam op. Hij deed een diepe trek en zei:

„Meneer Waelenburgh, de zaak, waarover ik met u kom spreken, is van bijzonder delicate aard. Ze betreft niet alleen uw dochter Aletta, maar ook wijlen uw zoon Alfred.”

Hans wachtte even, maar de baron reageerde niet merkbaar. Hij hield zijn blik aandachtig op de bezoeker gevestigd, als had deze hem wel een belangwekkende, maar zeker geen schokkende mededeling gedaan.

„Ik weet niet of het u bekend is,” vervolgde Hans, „dat ik indertijd naar Eelstvoude ben gegaan om een onderzoek in

te stellen naar een tante van mij, die jaren geleden is verdwenen."

„Ja zeker, meneer Van der Pek heeft me eens zoiets verteld," antwoordde de baron.

Hans zag, dat hij de handen vaster op de leuning van zijn stoel drukte.

„Welnu, freule Aletta heeft mij het bewijs verschaft, dat uw zoon Alfred bij de verdwijning van mijn tante betrokken was."

„Met andere woorden, hij heeft haar vermoord," zei Waelenburgh op stellige toon, hoewel zijn vertrokken gelaat nu een diepe bewogenheid verried.

„Nee, dat niet, hij heeft haar alleen maar bestolen," antwoordde Hans. „Maar misschien wilt u de brief even lezen, die uw dochter mij heeft meegegeven, met het verzoek, hem u voor te leggen. Daarin wordt alles verklaard." Hij haalde zijn portefeuille te voorschijn, stond op en overhandigde de baron de brief. Waelenburgh nam een bril uit de borstzak van zijn colbert, bekeek de brief en zei: „U wilt mij wel excuseren!"

Hij schoof zijn stoel een kwartslag om, zodat hij met zijn rug naar Hans kwam te zitten. Deze zag nu alleen de achterkant van zijn hoofd, dat boven de rugleuning uitstak. Het hoofd, licht voorovergebogen, bewoog nauwelijks, zeker niet méér dan bij het lezen van welk geschrift ook. Hans hoorde het knisteren van het papier en eenmaal kuchte de baron en verplaatste zijn voeten een weinig. Na afloop van de lezing, merkbaar aan het geluid van het opvouwen van de brief, bleef het wel een minuut lang stil. Toen schoof de baron zijn stoel weer terug. De uitdruk-

king van zijn gezicht was eerder nadenkend dan ontsteld. „Neemt u me niet kwalijk, dat ik me even van u heb afgekeerd,” zei hij, zonder een poging tot verklaring van deze manoeuvre te doen.

Waarom beroept hij zich er niet op, dat hij zo beter kon zien? dacht Hans, maar reeds vervolgde de ander:

„Het spijt me, dat u min of meer in een familie-affaire verwickeld bent geraakt. Beschikt u over de bewijzen, dat die verdwenen tante van u identiek is met de in deze brief genoemde mevrouw Locker?”

Hans somde al zijn bewijzen op: de brief, die in het bezit was van de makelaar Lafeber, de passagelijst van de Holland-Amerika Lijn, de vondst van het lijk in een sloot onder het dorp Fichtel.

„En hoe had u zich de regeling voorgesteld?” vroeg de baron, zonder ook maar één moment Hans' voorstelling van zaken te betwisten.

Hans was verbijsterd door deze houding, waarachter hij een bijna bovenmenselijke zelfbeheersing vermoedde. Of was in dit verband het woord „onmenselijk” meer op zijn plaats?

Hij dwong zich om op dezelfde zakelijke toon te antwoorden.

„In de eerste plaats wilde ik u er op attent maken, dat niet ik de rechthebbende op de nalatenschap van mijn tante ben, maar dat mijn moeder dat is, de enige nabestaande in de rechte lijn van de overledene. En wat de regeling betreft, zou ik u willen vragen, mij een voorstel te doen, dat ik dan aan mijn moeder kan overbrengen. Dat laatste is overigens niet meer dan een formaliteit, want als

ik met uw voorstel akkoord ga, is dat voor mijn moeder voldoende.”

„Goed. Dan stel ik u voor, het bedrag te vergoeden, dat in die brief genoemd wordt, omgerekend tegen de koers van mei 1934 en vermeerderd met een rente van vijf procent per jaar tot aan de dag van uitbetaling. Morgenochtend ontvangt u met de post een schriftelijke bevestiging van mijn voorstel. Als u dan met een volmacht van uw moeder komt, kunt u de zaak verder met meneer Van der Pek afdoen.”

„Meneer Waelenburgh,” zei Hans, „ik weet niet of ik uw voorstel mag aannemen en nog minder of mijn moeder zal willen, dat u een verplichting, die niet van strikt juridische aard is, zo regelt.”

„Beschouwt u een morele verplichting als minder bindend dan een juridische?” vroeg de baron scherp.

„Dat zou ik niet willen zeggen,” antwoordde Hans enigszins verlegen.

„Ik ben er absoluut op gesteld, het hele bedrag te betalen!”

De baron stond op en wilde Hans de hand ten afscheid reiken.

„Meneer Waelenburgh, ik heb uw dochter beloofd, dat ik haar die brief zou terugsturen.”

„O juist!”

De baron haalde de brief uit de zijzak van zijn jasje, waar hij hem schijnbaar achteloos in had gestopt, en overhandigde hem aan de bezoeker.

„Dan zijn wij dus klaar. Meneer Bartels, nogmaals mijn excuses voor de last, die wij u hebben veroorzaakt en

vriendelijk dank voor de moeite, die u zich hebt getroost.” Het klonk zo officieel, dat alleen daaruit iets bleek van de gevoelens, die achter deze woorden moesten schuilgaan. Een handdruk, een gebaar naar de bel en reeds verscheen de huisknecht om Hans uitgeleide te doen.

Buiten gekomen, vond hij nauwelijks de kracht om op de fiets te stappen. Hij was als verdoofd. Deze verdoving maakte langzaam plaats voor een gevoel van neerslachtigheid, omdat een mens, een oud man, op de onthulling van de verschrikkelijkste gebeurtenissen uit zijn omgeving met zulk een chirurgische onverbiddelijkheid kon reageren.

Pas toen hij het pension naderde, begon er een gevoel van vreugde in Hans boven te komen, om het gezicht, dat Marie aanstonds zou zetten, om de vooruitzichten, die het leven hun bood, nu hij dit kapitaal had verworven.

Marie had haar ouders verzocht, die middag naar de huiskamer te gaan, aangezien Hans hun iets had te zeggen. Toen de beide jonge mensen de kamer betraden, stond mevrouw Poolman op, met stralend gezicht, alsof ze hen meteen wilde omhelzen, maar haar man gaf haar een wenk, dat ze zich moest beheersen.

„Meneer Poolman,” zei Hans, „ik geloof, dat u evenmin als ik erg op plichtplegingen gesteld bent. Mag ik u daarom heel eenvoudig zeggen, dat Marie en ik van elkaar houden en u vragen, of u er geen bezwaar tegen hebt, dat wij ons verloven?”

„Daarop kan ik maar één ding antwoorden,” sprak Poolman. „Ik wens jullie allebei van ganser harte geluk!”

De mannen drukten elkaar de hand, de vrouwen, beiden

met ogen vol tranen, vielen elkaar om de hals. Het duurde even, eer er een einde was gekomen aan het uitwisselen van omhelzingen, goede wensen en handdrukken.

„Nu moet ik nog iets zeggen,” sprak Hans, toen de eerste emotie voorbij was. „De verdwijning van mijn tante is volkomen opgehelderd. Het ogenblik is nog niet gekomen om u alle bijzonderheden te vertellen, maar in ieder geval is mijn tante niet vermoord en baron Waelenburgh heeft in de feiten, die aan het licht zijn gekomen, aanleiding gevonden, mij een bedrag uit te keren, dat ver boven de honderdduizend gulden ligt.”

„Goeie hemel!” riep Poolman uit, en de vrouwen begonnen bij deze mededeling opnieuw te schreien, ook Marie, die reeds die ochtend, na Hans' terugkeer, haar eerste tranen had gestort.

Er kwam een fles wijn op tafel en alle wensen werden nog eens met officiële klemtoon herhaald.

Toen zei Hans:

„Ik ga even naar het postkantoor om mijn moeder de gelukkige afloop te telegraferen en haar te zeggen, dat ik morgen kom. Misschien kunt u inmiddels de dames Roovers en Tersteeg en meneer Blinxma vragen, of ze ook hier willen komen om een glaasje te drinken. Ze hebben van het begin af erg met mij meegeleefd, vooral meneer Blinxma.”

Het was daar in die kamer binnen korte tijd een bijenkorf. De oude dames raakten bijna van streek door het tweevoudige nieuws. Dat van die verloving, nu ja, daar hadden ze al zo'n idee van gehad, maar dat de kwestie van die tante zo volkomen opgehelderd zou worden, dat hadden ze niet meer durven geloven.

Overigens stelden ze zich evenals het echtpaar Poolman tevreden met Hans' mededeling, dat hij het moment nog niet gekomen achtte, om alle bijzonderheden uit de doeken te doen. Kolonel Blinxma echter leed zichtbaar onder dit tekort aan openhartigheid. Hoewel hij zich aan verscheidene glazen wijn had kunnen verkwikken en zelfs een uitvoerige heildronk op het jonge paar had uitgebracht, bleef er iets onrustigs in zijn houding.

Toen de anderen de kamer verlieten, trok hij Hans aan zijn jasje.

„Luistert u eens, meneer Bartels,” zei hij, terwijl hij heftig zijn snor opduwde. „U hebt mij zoëven hulde gebracht voor mijn aandeel in het ophelderen van die zaak, maar voor mij is ze nog niet volkomen helder. Ik kan me voorstellen, dat er redenen zijn, waarom u niet aan iedereen de ware toedracht wilt onthullen, maar ik meen, dat u voor mij toch een uitzondering kunt maken.”

„Inderdaad,” antwoordde Hans glimlachend, „maar dat kon ik toch niet doen, waar de anderen bij waren. Gaat u even mee naar de tuin, dan praten we daar verder.”

Terwijl ze op en neer liepen in de tuin, vertelde Hans de oude heer hoe de vork in de steel zat. Blinxma schudde af en toe het hoofd, verbaasd en ontroerd, maar ook verrukt, omdat zijn hypothese juist was gebleken en Alfred Waelenburgh iets, en zelfs veel, met de geschiedenis te maken had gehad.

„Er is maar één ding, dat me spijt,” zei hij, toen Hans was uitgesproken.

„Wat bedoelt u?”

„Dat u geen rentmeester bent geworden, meneer Bartels.”

„O, dat spijt mij helemaal niet,” antwoordde Hans. „Er zijn nog genoeg andere mogelijkheden.”

„Het spijt me ook niet zozeer voor u,” zei de kolonel, terwijl hij een hand op Hans' schouder legde, „als wel voor mezelf. Omdat ik me wat dat betreft vergist heb!”

ACHTTTIENDE HOOFDSTUK

Hans Bartels had zich door het zo onverwachts verworven kapitaal het hoofd niet op hol laten brengen. Voorlopig was hij teruggekeerd naar het huis van zijn moeder. De verbinding met zijn geliefde Marie was de eerste tijd enigszins ongeregeld. Het pension was in de zomermaanden geheel bezet en zij had het te druk om met zijn moeder te komen kennismaken. Vandaar dat het bij brieven bleef en enkele vrij korte bezoeken van Hans aan Eelstwoude.

Hij bleef er slechts kort, niet alleen omdat Marie te veel omhanden had, maar ook, omdat de tijding van de buitengewone voorvallen zich in een ommezien had verspreid en Hans geen stap in het dorp kon doen, zonder dat hij werd nagekeken of zelfs aangesproken. De oude baron zag men niet meer, hij scheen zich volkomen van de wereld te hebben afgezonderd. Wat Aletta aanging, deze moest het rusthuis hebben verlaten, maar niet om naar het vaderlijke kasteel terug te keren, doch om zich ergens in het buitenland te vestigen.

In zijn oude woonplaats was Hans al spoedig uitgekeken. Hij kon zich er nu eenmaal niet meer thuisvoelen. Zijn moeder hield van hem, zij bewonderde hem na de geslaagde zending in Eelstwoude zelfs meer dan ooit te voren. Maar Hans kon niet goed tegen deze bewondering, ze was hem iets te nadrukkelijk. Och, hij wist wel, dat het

gerechtvaardigde moederlijke trots was, en hij wilde de oude vrouw dan ook niets verwijten. Het lag geheel aan hemzelf, dat hij het in haar omgeving, in de rustige stad niet kon uithouden.

Bovendien lag hier niet zijn toekomst. Maar waar dan wel? Hij had de laatste tijd niet meer gesolliciteerd, hij kon zich nu veroorloven, even te wachten. Maar waarop eigenlijk? Tot zijn moeder hem een even eenvoudig als praktisch voorstel aan de hand deed.

„Waarom zou je niet promoveren?” vroeg zij.

Hans keek haar verrast aan. Hoe kwam die lieve, goede vrouw daarbij? Maar zo heel verwonderlijk was dat niet. Hij had zelf eens, enkele jaren geleden, terloops gezegd, dat er een kwestie was, die hem bijzonder interesseerde. Zijn moeder herinnerde zich zelfs nog, dat het met erfrecht te maken had. Nu ja, dat had hij zich indertijd wel laten ontvallen, maar hij had op dat moment evengoed kunnen zeggen, dat hij wel eens een reisje naar de maan wilde maken.

Thans echter stonden de zaken er volkomen anders voor. Hij had geld, hij kon zich in alle rust wijden aan het schrijven van een dissertatie. Daarvoor zou hij naar de hoofdstad moeten terugkeren, daar kon hij over de nodige boeken beschikken en voortdurend contact onderhouden met de professor, bij wie hij zou promoveren.

Hij was zo blij met het voorstel, dat hij zijn moeder omhelsde. Zij was op haar beurt blij, omdat haar denkbeeld zo'n goed onthaal bij hem vond. De ware, de diepste reden van zijn blijdschap begreep zij echter misschien niet. Deze lag in het feit, dat niet alleen de studie Hans aantrok, maar ook de gedachte, dat hij nog wat uitstel zou hebben, al-

vorens het maatschappelijk leven binnen te treden. Met een doctorstitel zou hij stellig beter daarvoor toegerust zijn. Maar de ware reden was van innerlijke aard, hij voelde zich nog niet geheel gereed voor een werkkring. Het genezingsproces, het rijpingsproces in hem voltrok zich slechts zeer langzaam. Nu, met zijn hernieuwde studie, met het verworven geld achter zich en niet in de laatste plaats met Marie in zijn leven, zou hij zich in alle rust op zijn maatschappelijke loopbaan kunnen voorbereiden.

Toen hij er met Marie over sprak, ging ook zij er volkomen mee akkoord. Natuurlijk zou zij er geen bezwaar tegen hebben gehad, als Hans nu reeds zijn rechtskennis op de een of andere wijze in praktijk had gebracht. Maar ze had te veel begrip voor hem, ze wist te goed, hoe moeilijk de aanpassing zich in hem voltrok, om het plan niet goed te keuren.

Ze had zelfs nog een plan, voor haarzelf. Wat zou Hans ervan zeggen, als zij de komende winter ook in Amsterdam haar intrek nam? Nu, die vraag hoefde ze nauwelijks te stellen. Hij vond het een verrukkelijk idee. Goed, dan zou Marie aan een getrouwde nicht van haar schrijven. Deze woonde in Amsterdam en had geen kinderen. Marie zou zeker een poos bij haar mogen logeren. En misschien hadden ze dan gelegenheid, om samen eens wat uit te gaan. Ze hield veel van Eelstvoude, maar ze kon niet zeggen, dat de lange wintermaanden er zeer boeiend waren. En ten slotte was ze nog nooit langer dan twee dagen achtereen in de hoofdstad geweest.

„Als je me maar niet van m'n studie afhoudt!” zei Hans plagend.

Ze ging er serieus op in.

„Als jij je van je studie láát afhouden, ben je geen knip voor de neus waard!” beweerde Marie.

Hij schudde haar lachend door elkaar en toen lachte zij ook.

„Pas maar op dat ik je juist niet te veel opjaag!” waarschuwde zij. „Je kent me nog niet half!”

„En jij mij niet!” antwoordde hij.

Hans betrok zijn oude kamer weer, alsof er sedert hij van hier was vertrokken, niets was gebeurd. Misschien had hij er een voorgevoel van gehad, dat hij hier zou terugkeren en had hij daarom de kamer indertijd niet opgezegd. Toch was hij niet zo heel erg gelukkig, toen hij haar weer betrad. Hij had hier vele uren van hard werken doorgebracht, maar ook vele uren van moeilijk te verdragen eenzaamheid. Weliswaar stond hij nu volkomen anders in het leven, maar de atmosfeer van het nog zo nabije verleden hing duidelijk om hem heen.

Langzaam begon Hans wat orde te scheppen in de papieren, die hij hier bij zijn onverwacht vertrek naar Eelstwoude vrij achteloos had achtergelaten. Bij dit opruimen stuitte hij op de reclame-brochures, die hij op de dag na zijn examen bij het reisbureau in ontvangst had genomen. Hij moest lachen, toen hij de kleurige blaadjes terugzag. Wat een zotte inval was dat geweest! Wat had hij toen eigenlijk lopen rondlummelen! Kom, hij zou die dingen maar verscheuren, ze moesten met verschillende andere spullen, die aan een voorgoed vervlogen tijdperk herinnerden, verdwijnen.

Hij verscheurde ze echter niet, maar bleef peinzend staren naar de afbeeldingen van kusten, fjorden en bergen. De

zomer was bijna voorbij, de laatste vakantiegangers zouden binnenkort terugkeren. En toch kon hij het fraaie boekje niet vernietigen. Hij schoof het op zij en dacht: Misschien vindt Marie het leuk, het eens te zien. We kunnen dan heerlijk plannen maken, voor later... Plannen maken is immers altijd heerlijk, ook al gaan ze dikwijls niet in vervulling.

Er moest toch wel al een sterke geestelijke band tussen hen bestaan, zoals die zich ontwikkelt tussen mensen, die intiem met elkaar omgaan en op den duur vaak bijna dezelfde gedachten hebben. Want diezelfde middag bracht de post hem een brief van Marie. Ze schreef:

Liefste, je vindt me misschien een wispelturig schepsel, want we hadden al van alles beredeneerd over jouw verdere studie en mijn logeren in Amsterdam, nietwaar? Niet dat ik daar verandering in wil brengen, maar ik had zo gedacht: waarom zouden we het niet nog een paar weken uitstellen? Ik heb dit jaar nog geen vakantie gehad — wij komen hier met ons pension 's zomers nooit aan vakantie toe — en welbeschouwd ben jij er ook nog niet echt uit geweest.

Nu heb ik een idee gekregen. De kwestie is, dat vader er ook graag uit wil, vooral om wat te schilderen. Hij is sinds vóór de oorlog niet meer in het buitenland geweest en zou graag eens wat berglandschappen schilderen. Ik ben zelfs nog nooit de grens over geweest. Vader dacht aan Zwitserland of Oostenrijk. Ik zei: heerlijk, dan ga ik met u mee! En bij nader inzien, dacht ik: waarom zou Hans ook niet meegaan? Niet dat ik je van je werk wil afhouden, maar zo'n verschrikkelijke

haast is er nu ook weer niet bij. Schrijf eens wat je hiervan vindt. Moeder blijft thuis, ten eerste omdat we natuurlijk onze vaste gasten hebben en ten tweede, omdat ze niets om reizen geeft. Eelstvoude en af en toe een uitstapje in de omgeving of naar haar dochter in Rotterdam is voor haar meer dan genoeg. Dag, liefste, laat gauw wat horen. Duizend kussen van je

MARIE.

Hans' eerste reactie was, dat hij de brochure over Noorwegen weer te voorschijn haalde. Marie sprak van Zwitserland of Oostenrijk en daar had hij natuurlijk niets op tegen, maar nu hij die plaatjes van het land in het hoge noorden weer had gezien, ging zijn verlangen vooral daar naar uit. Hij deed het boekje in een enveloppe en schreef er een brief bij, waarin hij Marie vroeg, of zij dit eens wilde inkijken. Niet omdat hij bezwaar had tegen de landen, die zij had genoemd, maar omdat hij toevallig dit boekje in zijn bezit had en er juist vandaag nog in had gebladerd.

„Het is maar gelukkig overigens, dat ik er in 't begin van de zomer niet naar toe ben gegaan,” schreef hij, „anders had ik jou misschien niet leren kennen!”

De volgende dag bracht hij uren in de Universiteitsbibliotheek door met het vergaren van boeken, die hij voor zijn proefschrift nodig zou hebben. Zolang de vakantieplannen nog in de lucht hingen, was er geen reden waarom hij niet een begin zou maken met zijn nieuwe taak.

Bij het verlaten van het gebouw ontmoette hij een voormalig mede-student, Gilhorst, die voor zijn laatste examen

was afgewezen en het nu in het komende najaar moest overdoen. Samen liepen ze de stad in.

Hans vertelde hem niets van de wonderlijke wijze, waarop hij in de afgelopen zomer fortuin had gemaakt. Er had wel iets over in de kranten gestaan, althans over de opheldering van het mysterie der verdwenen vrouw, maar niet iedereen las de kranten nauwkeurig. Bovendien was Gilhorst een poosje in het buitenland geweest.

„Dat heb ik nog voor de boeg!” zei Hans.

„Ik benijd je,” antwoordde Gilhorst. „Kun je nog reisgezelschap krijgen of ga je alleen?”

„Nee, ik ga in heel prettig gezelschap,” verklaarde Hans. De ander merkte het verstolen glimlachje niet op, waarmee Hans deze woorden zei. Hij wilde weten waar de reis naar toe ging. En hij was verrukt, toen hij hoorde, dat het misschien wel Noorwegen zou worden. Dat kende Gilhorst niet, maar hij was in Denemarken geweest, om zo te zeggen in het zicht van de Noorse kust. Helaas hadden zijn tijd en zijn geldmiddelen hem niet veroorloofd, over te steken.

Ze begaven zich naar het restaurant, waar ze gewoonlijk aten. En toen ze daar aankwamen, wachtte Hans een zeer bijzondere verrassing. Want wie zat daar aan een tafeltje bij een van de ramen? Niemand anders dan Marie!

Hij snelde op haar toe, wierp zijn tas met boeken op een stoel en greep haar beide handen.

„Nee maar! Hoe kom jij hier?”

„Met de trein natuurlijk!” antwoordde zij lachend.

„Ja, maar ik bedoel: hoe kom je juist hier, in dit restaurant?”

„Heel eenvoudig. Je hebt immers gezegd, dat je hier

meestal kwam eten. Of herinner je je dat niet meer?"

„O ja... ja...," zei Hans vaag.

De waarheid was, dat hij zich niet herinnerde, Marie hier iets van te hebben verteld. Maar het moest wel zo zijn, anders zat ze nu niet hier.

Hans keerde zich om en wenkte Gilhorst, die zich bescheiden op de achtergrond had gehouden.

„Mag ik even voorstellen?" zei hij. „Mijn verloofde, Marie Poolman. Meneer Gilhorst."

De jonge mensen drukten elkaar de hand. Gilhorst met een verraste en bewonderende blik. Hans kon zich die bewondering best voorstellen. Marie zag er allerliefst uit in een nieuw mantelpakje en met een klein hoedje op. Ook hij zag haar voor het eerst als „dame", buiten haar eenvoudige dorpsomgeving, en hij kon beslist niet zeggen, dat zij hem in deze nieuwe gedaante minder bekoorde.

Gilhorst wilde aan een ander tafeltje gaan zitten, maar Hans meende dit niet te mogen toelaten, hoe graag hij ook met Marie alleen was. Het hinderde trouwens niet, door de bewondering van zijn vriend genoot hij nog meer van haar aanwezigheid.

Zodra zij het boekje, dat Hans had gestuurd, had ingekeken, was zij enthousiast geweest. Ja, daar moesten ze naar toe! En haar vader had er geen enkel bezwaar tegen gehad. Een prachtig land, een eldorado voor een schilder. Hij wilde met de auto gaan, dan konden ze op reis erheen ook nog wat zien.

Gilhorst tastte in zijn binnenzak en haalde er een kaart van Kopenhagen en omgeving uit. Aan de achterkant waren fraaie gebouwen en bezienswaardigheden afgebeeld. De kaart was wel wat verfrommeld en beduimd, maar ze

namen haar toch dankbaar van hem aan. Ja, ze zouden niet verzuimen, een en ander te gaan bekijken.

De eigenlijke reden waarom Marie naar Amsterdam was gegaan, was dat ze nog enkele dingen voor de reis moest inkopen. Meestal ging ze daarvoor naar een andere stad, maar nu Hans in de hoofdstad was, kon ze wel zo goed daarheen gaan. Hans was het geheel en al met haar eens. Als gelukkig mens wilde hij het graag met alles eens zijn en hij prees zelfs de aanwezigheid van Gilhorst, omdat hij zich straks, na diens vertrek, des te blijder zou voelen, eindelijk met Marie alleen te zijn.

Nadat hun tafelenoot afscheid had genomen, bleven ze nog even in het restaurant zitten, lang genoeg om Hans gelegenheid te geven, zijn vreugde te uiten over haar plotselinge komst. Toen ging zij snel naar de telefoon, want haar nicht wist nog niet eens, dat zij in de stad was, zodat zij niet zeker wist of zij daar vannacht kon logeren. Gelukkig was er geen enkel bezwaar.

Die avond maakten ze nog een lange wandeling door het hart van de stad. Marie, ofschoon hier niet geheel vreemd, kwam toch voor allerlei nieuwe dingen te staan, dank zij Hans' ijver. Het was niet zozeer, dat hij haar wilde laten merken, hoe goed hij de stad wel kende, maar de behoefte, haar te laten delen in de indrukken, welke hij zelf had ondergaan, toen hij dit alles voor het eerst aanschouwde.

De volgende dag vergezelde hij haar weer door de stad, nu bij haar bezoek aan vele grote, drukke winkels. Marie genoot, Hans die dit alles goed kende, genoot mee van haar verrukking. En een paar keer zei ze: „Dit wil ik ook hebben, later, als we getrouwd zijn...” Dan begon zijn hart sneller te kloppen. Het zou nog wel een poos duren, eer

het zover was, maar het kwam toch dichterbij, heel langzaam, stap voor stap. De toekomst bewoog zich naar hen toe, ze hoefden niets anders te doen dan te leven, te werken en dan, op een dag, zou het alles werkelijkheid zijn, een lichte ruimte, waarin ze rondgingen, met elkaar, naast elkaar, voorgoed verbonden.

Drie dagen later, in de nevelige vroege van een septemberochtend, verliet Hans met twee grote koffers aan de hand het pension Poolman. Zijn aanstaande schoonvader stond bij de bagageruimte van de auto. Hij had zijn schilderspullen en zijn eigen koffer al ondergebracht. Binnen had Marie nog iets te doen. Vrouwen hadden steeds nog iets te doen, dat wist Hans nu wel, maar aangezien hij geen vijand van het vrouwelijk geslacht was en zeker niet van Marie, kon hij er alleen maar om glimlachen. Maar ten slotte liep hij weer naar binnen om te vragen waar zij bleef.

Zij kwam er juist aan, in het reistoilet, dat zij in Amsterdam had gekocht. En zij straalde, toen Hans spontaan een uitroep van bewondering slaakte. Haar moeder droeg een zware reistas voor haar, maar Hans nam deze snel van haar over. Buiten toeterde de heer des huizes ongeduldig. Op het laatste ogenblik, toen men reeds uitvoerig afscheid had genomen, en de portieren werden dichtgeklapt, verscheen nog de oude kolonel Blinxma in de deur. Hij wuifde naar de wagen, terwijl deze zich in beweging zette. Zijn verhouding met Hans was nog steeds van de meest vriendschappelijke aard. Hans had het gevoel, dat hij de oude militair de illusie had gegeven, een grote slag te winnen. Ofschoon Blinxma nooit nadrukkelijk de eer voor de op-

heldering van het mysterie voor zichzelf opeiste, leed het geen twijfel, dat hij zijn eigen aandeel daarin niet onbelangrijk vond. Nu, Hans had daar geen enkel bezwaar tegen. Misschien had de oude baas nooit in zijn leven een echte slag geleverd. Toen Nederland in de oorlog verward raakte, was hij reeds gepensioneerd. Was het dan niet een geluk voor hem, dat hij zich op zijn oude dag nog op een triomf kon beroemen?

Waarom wil de mens bij tijd en wijle zijn geboorteland verlaten? Zelden omdat hij er een afkeer van heeft, meestal omdat hij, ondanks zijn grote liefde voor zijn eigen land, eens een andere atmosfeer wil inademen, andere dingen, een andere natuur zien, mensen een taal horen spreken, die van zijn moedertaal verschilt. De verandering is niet alleen boeiend, zij ontspant ook de geest van de mens, die zo sterk de neiging heeft, in een sleur of in schema's vast te lopen. Het overschrijden van een grens kan bijna een gevoel van bevrijding geven.

In dit geval was het, wat Hans betrof, zeker niet het geval. Want het land, dat zij binnenreden, heette Duitsland en de taal, die er werd gesproken, had hij enige jaren, onder de gruwelijkste omstandigheden, om zich heen gehoord. Destijds had hij zich voorgenomen, als hij uit de hel ontkwam, dit land nooit meer te betreden. Nu was hij er toch weer, zij het op doorreis. Oude beelden kwamen in hem boven, maar de verontwaardiging, de weerzin, die hem eenmaal had vervuld, was geweken. Men kon niet bij het verleden blijven stilstaan, wanneer men wilde leven. En leven betekende, zijn krachten wijden aan alles wat het

welzijn van mens en samenleving bevorderde. Daarin was geen duurzame plaats voor haat, al verdwenen de littekens van het oude lijden nooit geheel.

Indien hij dus geen gevoel van bevrijding kreeg, de rit door dit grote land, de aanblik van de mensen en de veelal geschonden steden, bracht toch een verruiming in hem teweege, een sterker bewustzijn van zijn taak als mens.

Ze arriveerden die avond in Hamburg, waar ze zouden overnachten, in stromende regen. Ondanks de schemering zagen ze overal de gruwelijke sporen der bombardementen. Maar het hotel, waar ze verbleven, ademde een sfeer van welgesteldheid en men kon er gemakkelijk vergeten, dat deze stad nog zo kort geleden het toneel van verschrikkingen was geweest.

Hoe anders werd alles echter, toen ze Denemarken binnenreden. Nergens kon men merken, dat de oorlog ook over dit land was heengegaan. Groen en vredig strekten zich de licht heuvelende landen uit, alles getuigde van een rustige welvaart. Hans kreeg onmiddellijk het gevoel: „Ook hier zou ik kunnen wonen, evengoed als in Holland.” Marie was het geheel met hem eens, maar haar vader vond, dat er, zo op het eerste gezicht, niet genoeg schilderachtigs was. Maar toen ze die middag in de oude stad Roskilde, de voormalige residentie der koningen, kwamen, veranderde de pensionhouder van mening. Het was een plaats van een betoverende poëzie. Eerbiedig wandelden zij door de kerk met de praalgraven der vorsten. Later stonden ze een poosje aan de oever van de fjord, waarboven grote wolken voortdreven, welker beeld in het water werd weerkaatst. Poolman kon niet nalaten zijn schetsboek voor de dag te halen en enkele krabbels te maken.

Kort daarop arriveerden ze in Kopenhagen, de vrolijke, bruisende hoofdstad van dit kleine land en ze brachten er de volgende dag nog een paar prettige uren door. Poolman, als schilder, wilde enige musea bezoeken en de jonge mensen verkenden inmiddels de stad en zaten een tijd lang op een café-terras aan het grote Raadhuisplein, waar, geheel naar Nederlandse trant, stromen fietsen en auto's langs hen heen trokken.

Maar dit alles was slechts voorspel. En voorspel was ook nog het oversteken naar Zweden, waarbij ze van nabij een blik konden werpen op het kasteel van Helsingör. Daar zou zich de tragedie van Hamlet hebben afgespeeld.

De herinnering aan deze sombere gebeurtenissen kon de stemming van de reizigers niet bederven. In snelle vaart reden ze door het Zuid-Zweedse land. Het was een vluchtige blik op een vreemde wereld, die ze graag wilden leren kennen. Maar men kan niet alles tegelijk leren kennen en nu hun reisdoel naderbij kwam, wilden ze zich zo weinig mogelijk ophouden.

Eindelijk overschreden ze de Noorse grens. Dat was heerlijk, ook al merkten ze weldra, dat de wegen niet aan hoge eisen voldeden. De wagen hotste en schokte af en toe sterk, maar wat hinderde dat? Het land was mooi, de mensen, die ze de weg vroegen, waren vriendelijk.

Na een poos kwamen ze in langzaam stijgend gebied, het begin van de Noorse bergen. Ja, dit leek al op de afbeeldingen, die Hans en Marie zo hadden verrukt. Talloze rivieren en meren verlevendigden het donkere dennenlandschap. Hier en daar verrees een groepje houten huizen rondom een kleine kerk, maar er waren ook grote stukken, waar geen mens scheen te wonen. Ruimte, daardoor

scheen dit land te worden gekenmerkt. Ruimte, rust en schoonheid.

Tegen de avond kwamen ze in hun pension aan, midden in de bergen gelegen, met een wijd uitzicht over het donkere, golvende land. Heel in de verte zagen ze een steile, bijna puntige top in de lucht steken en daar glinsterden ook enige witte plekken: sneeuw, die zelfs gedurende de zomermaanden niet geheel wegsmolt.

En nu begonnen er tien dagen van wandelen, van luieren, van autotochten in de omgeving; voor Poolman ook dagen van schetsen en schilderen. Het zomerseizoen was bijna voorbij, er logeerden buiten hen nog maar enkele mensen in het pension. Ze maakten kennis met hen en ondanks de taalmoeilijkheden, ontstond er een zeker contact, zoals al gauw ontstaat tussen mensen, die samen hun maaltijden gebruiken en lange avonden in eenzelfde kamer doorbrengen. Achter de vensters vervaagde langzaam het berglandschap, de gordijnen werden gesloten, in de open haard laaiden vlammen, grillig en kleurig. Iemand stond op, ging naar de piano en speelde een monter of melancholiek Noors volkslied. De andere gasten zongen mee en de buitenlanders luisterden of zongen op primitieve wijze ook wat mee.

Op een van de laatste dagen ondernamen Marie en Hans nog eenmaal een wandeling, die zij al eerder hadden gemaakt. Hun weg voerde langs een groter hotel, niet ver van het pension gelegen. Voorbij dit hotel liep de weg omhoog door de bossen en eindigde bij een plateau, waarop een hecht, houten huis stond, dat alleen 's winters, wanneer er wintersport werd beoefend, bewoond was. Naast dit huis verhief zich een hoge vlaggestok en als men

daar stond, zag men ver over het bergland uit: de donkere bossen met daartussen de kleine, blinkende meren en verderop de hogere toppen.

Zwijgend legden de jonge mensen het laatste stuk af. Zij wilden vóór zij vertrokken nog eenmaal bij de hoge vlaggemast over de omgeving uitzien. Maar toen zij het huis bereikten en naar rechts wilden afslaan, waar het uitzicht zich opende, bleven beiden als bij toverslag staan. Daar zat, in het heldere licht van de vroege herfst, naast de vlaggemast, de benen over de rand van het plateau hangend, een vrouw, bleek, met geconcentreerde blik.

Hier, vele honderden kilometers van Eelstvoude, om zo te zeggen aan het eind van de wereld, aanschouwden zij Aletta Waelenburgh. Geen van hen beiden had er behoefte aan, dat de freule hen herkende. Hans wel het minst. Hij wilde zich al omkeren, toen Aletta, die schijnbaar diep in gedachten verzonken was geweest, eensklaps het hoofd ophief en hen pal aankeek. Hans kon niet anders dan haar groeten en zij knikte stijfjes terug, zonder merkbare verrassing. Ook Marie groette de freule, die zoals zij daar zat de indruk maakte van iemand, die nauwelijks meer tot deze wereld behoorde, maar halverwege tussen de aarde en de hemel zweefde. Er ging een sfeer van eenzaamheid van haar uit, die de jonge mensen een tijd lang het spreken belette.

Eerst toen zij het laatste stuk van de weg waren afgedaald en langs het hotel liepen, waar Aletta waarschijnlijk logeerde, vonden zij hun spraak terug. Natuurlijk hadden zij het over het hoogst merkwaardige, ja angstaanjagende van deze ontmoeting.

„De wereld is toch maar klein,” zei Marie. Maar Hans had

integendeel het gevoel, dat de wereld heel groot was en dat hij, ondanks deze grootheid, nog eenmaal Aletta Waelenburgh had moeten terugzien. Waarom wist hij niet. En misschien bestond er geen waarom, althans niet voor het menselijk begrip. Het was maar beter, niet te diep op deze dingen in te gaan.

Toen zij later Poolman ontmoetten, zei Marie noch Hans iets over Aletta's aanwezigheid in deze buurt. Ze hadden niet afgesproken, dat ze over haar zouden zwijgen, ze deden het vanzelf, beiden gedreven door het gevoel, dat het beter was, er niet over te spreken.

De volgende dag aanvaardden zij de terugreis, met duizend nieuwe indrukken, duizend onvergetelijke herinneringen. Alleen de ontmoeting, die zij daarboven op het plateau hadden gehad, zetten zij zoveel mogelijk uit hun gedachten. De reis verliep zonder bijzondere voorvallen en reeds drie dagen later was Hans weer in Amsterdam, waar hij nu serieus aan zijn proefschrift begon te werken.

Het werd een heerlijke winter. Want niet alleen, dat zijn werk hem boeide, maar tussen de arbeid door vond Hans menigmaal gelegenheid, voor één of twee dagen naar Eelstvoude te gaan, om bij Marie en haar ouders te logeren. Marie kwam ook enige keren naar Amsterdam. Natuurlijk spraken zij soms over de toekomst. Wat moest Hans na zijn promotie gaan doen? Hij wilde wel proberen, zich met een oudere collega te associëren, maar zijn ware verlangen ging uit naar iets, dat hij meende niet zo gemakkelijk te kunnen vinden. Het was een rentmeesterschap, zoals hij eens bijna had gekregen.

De lente was alweer een eind gevorderd, toen Hans bij een bezoek aan Eelstwoude hoorde, dat de oude baron Waelenburgh zojuist was gestorven. Overal in het dorp werd de tragische figuur van de baron besproken en meestal in lovende woorden. De dood stemt hen, die nog leven, milder en ten slotte was de oude edelman alleen nog maar een beklagenswaardig mens geweest.

Hoe zijn dochters over hun vader dachten, nadat deze was overleden, wist men niet. Maar wel wist men al spoedig, dat er tussen hen een hevige onenigheid over de nalatenschap was ontstaan. De bejaarde rentmeester Van der Pek, die nog steeds in dienst was gebleven, werd kort na de dood van zijn heer door de dochters aan de dijk gezet en vertrok uit Eelstwoude. Tegenover kennissen verklaarde hij, dat hij niets liever begeerde dan zich zo spoedig mogelijk uit het geharrewar terug te trekken. De dames moesten hun zaken verder maar alleen beredderen.

Enige maanden na de dood van de baron ontving Hans Bartels een brief, met het hoofd „Nederlandse Exploitatiemaatschappij voor Onroerende Goederen”. Hij kon zijn ogen nauwelijks geloven, toen hij deze brief las. De maatschappij schreef, dat zij het grootste deel van de bezittingen van wijlen baron Waelenburgh van de erfgenamen had gekocht. Zij wilde voor de exploitatie van deze bezittingen een speciale vennootschap oprichten. Uiteraard zouden de zaken niet op de oude voet worden voortgezet en voor de reorganisatie en de verdere leiding der zaken had men een bekwaam jurist nodig. Nu had freule Aletta Waelenburgh Mr. Bartels met de grootste nadruk aanbevolen voor de vervulling van deze functie. Het zou de

directie zeer aangenaam zijn, wanneer hij hierover eens een onderhoud met haar wilde hebben.

Wat heeft de freule bezielde? vroeg Hans zich af. Heeft ze reden om mij dankbaar te zijn en wil ze deze dankbaarheid zo tonen? Of . . . wil ze hiermee bewijzen, dat ze nog steeds van mij houdt?

Hij zou wel nooit antwoord op deze vragen krijgen, maar dit was geen reden om de kans niet aan te grijpen en met de directie der maatschappij te gaan praten. Eerst echter ging hij naar Eelstvoude en sprak met Marie over de verbazingwekkende brief. Ja, zij vond het ook een vreemde zaak, maar van Aletta kon je nu eenmaal vreemde dingen verwachten. En ze zag niet in, waarom Hans het aanbod zou afslaan. Aletta, zo had men gehoord, was na een tijdelijk verblijf in Nederland voorgoed naar Zuid-Frankrijk vertrokken en er bestond weinig kans, dat ze haar opnieuw tegen 't lijf liepen.

Veertien dagen later was de zaak tussen Hans Bartels en de maatschappij beklonken. Onmiddellijk na zijn promotie zou hij in functie treden, voorlopig op proef, voor de tijd van een half jaar. Deze conditie had hij zelf gesteld en de heren waren er mee akkoord gegaan. Per slot van rekening bezat hij nog geen praktische ervaring.

Bijna nog verheugder dan hij zelf en zijn familie toonde zich de oude kolonel Blinxma. Indertijd had het hem zo gespeten, dat hij zich wat dat rentmeesterschap betrof had vergist. Thans kon hij met trots verklaren:

„Ziet u wel, meneer Bartels, dat ik me toch niet vergist

heb? Ja, ja, ik heb altijd geloofd, dat die zaak toch nog wel in orde zou komen!”

Hij klopte Hans op de schouder. En deze was in een stemming om iedere bewering voor goede munt te aanvaarden, zeker wanneer ze afkomstig was van zo'n goedhartige man als de oud-militair.